Arthur C.

Clarke

2001:
VESMÍRNÁ ODYSEA /
/ RAJSKÉ FONTÁNY

KLUB
ČTENÁŘŮ
ODEON

KLUB
ČTENÁŘŮ
ODEON

ARTHUR C.
CLARKE
2001:
VESMÍRNÁ
ODYSEA/
RAJSKÉ FONTÁNY

Arthur C. Clarke

2001:
VESMÍRNÁ
ODYSEA/
RAJSKÉ
FONTÁNY

ODEON

PŘELOŽIL
VLADIMÍR
SVOBODA

2001: A Space Odyssey
Copyright © 1968 by Arthur C. Clarke
and Polaris Productions, Inc.
Published by agreement with Scott Merdith
Literary Agency, Inc.,
845 Third Avenue, New York, N.Y. 10022.
The Fountains of Paradise
© Arthur C. Clarke 1979
Translation © Vladimír Svoboda

2001:
VESMÍRNÁ
ODYSSEA

Zpracováno podle scénáře
Stanleye Kubricka a Arthura C. Clarka
ke stejnojmennému filmu

Stanleyovi

Předmluva

Každý živoucí člověk má dnes za sebou zástup asi třicítky duchů, neboť právě v tomto poměru počet mrtvých převyšuje počet živých. Zhruba sto miliard lidí kráčelo už po planetě Zemi od úsvitu času.

Je to pozoruhodné číslo, jehož prazvláštní shodou je i počet hvězd v našem vesmírném domově, v Mléčné dráze, jedno sto miliard. Takže za každého jedince lidského rodu, který kdy žil, svítí v tomto místním vesmíru jedna hvězdička.

Jenže každá z oněch hvězd je sluncem, sluncem často zářivějším a jasnějším, než je ta pomenší blízká hvězda, kterou my nazýváme Sluncem s velkou iniciálou S. A mnoho - snad většina - těchto cizích sluncí je obklopeno kroužícími planetami. Takže je téměř jisté, že obloha skýtá dostatek parcel, aby tam mohl mít i nejposlednější příslušník lidského plemene, až po prvního opočlověka, svá vlastní soukromá nebesa - anebo peklo.

Kolik z těchto myslitelných rájů a pekel je v současné době obydleno a jakými bytostmi, to se nemůžeme ani dohadovat; i nejbližší z nich jsou miliónkrát vzdálenější než Mars nebo Venuše, než tyto stále ještě příliš daleké cíle naší příští generace. Ale bariéra vzdáleností se hroutí; jednoho dne se v hvězdných prostorách setkáme s tvory sobě rovnými, anebo s tvory stojícími vysoko nad námi.

Člověk jen zvolna sbírá odvahu pohlédnout této budoucnosti do očí; mnozí stále ještě doufají, že snad ani nikdy nenastane. Ještě více však je těch, kteří se ptají: „Proč tedy ještě k žádnému takovému setkání nedošlo, když už i my sami jsme na prahu cest do kosmu?“

Opravdu, proč? Nabízím vám jednu z možných odpovědí na tuto velice rozumnou otázku. Mějte jen na paměti, že je to pouhý produkt fantazie.

Skutečnost bude, jako vždy, mnohem podivnější.

A.C.C.

I / Předvěká noc

/1/ NA CESTĚ K ZÁNIKU

Posledních deset miliónů let už bylo suchých, vláda strašlivých ještěrů dávno skončila. Tady na rovníku, na kontinentě, který jednoho dne bude znám jako Afrika, znovu dosahoval boj o existenci vrcholu zuřivosti, a vítěz stále ještě nebyl zřejmý. V této pusté a vyprahlé krajině zůstávala naděje na život, ba na pouhé přežití, jen tvorům malým nebo rychlým.

Opočlověk ze savan nebyl ani jedno, ani druhé, a tak nežil, ale stěží živořil; dospěl dokonce již značně hluboko na svažité cestě k zániku druhu. Bylo jich asi padesát, obývali komplex jeskyň nad malým vyprahlým údolím, které rozděloval lenivý potok napájený ze sněhů v horách tři sta kilometrů na sever odtud. Když nastaly zlé časy, zmizela voda docela a kmen žil v příšeří žízně.

Nikdy nepoznali sytost, ale teď na ně dolehl hladomor. Když se do jeskyně vplížil první slabý zážeh úsvitu, uviděl *Ten, jenž hledí na měsíc*, že za noci skonal jeho otec. Nic nevěděl o tom, že *Ten, jež je starý*, byl jeho otcem, takové vztahy zcela unikaly jeho chápání, ale jak hleděl na vychrtlé mrtvé tělo, pocítil temný nepokoj, jenž byl předchůdcem smutku.

Obě děti už kňouraly hlady, avšak utichly ihned, když na ně *Ten, jenž hledí na měsíc* zavrčel. Jedna z matek po něm zlostně chňapla na obranu dítěte, které nedokázala vyživit; jemu chyběla energie i na to, aby ji alespoň hryzl za její opovážlivost.

Světla už bylo tolik, že bylo možno vyjít ven. *Ten, jenž hledí na měsíc* uchopil svraštělé tělo a v předklonu je vytáhl nízkým východem z jeskyně. Jakmile se ocitl venku, přehodil si je přes rameno a postavil se zpříma - jediný tvor na tomto světě, který toho byl schopen.

Ten, jenž hledí na měsíc byl podle měřítek svého rodu téměř obr. Měřil bezmála půldruhého metru a vážil i podvyživen přes půl metráku. Jeho srstnaté, svalnaté tělo bylo ještě na půl cestě mezi lidoopem a člověkem, avšak jeho hlava měla už mnohem blíže k člověku. Čelo měl nízké, s vystouplými nadočnicovými oblouky, avšak v genech měl již neomylně ukryt příslib lidskosti. V jeho pohledu, jímž obzíral nepřátelský svět pleistocénu, bylo něco, co přesahovalo vnímání všech lidoopů. V těch tmavých, hluboko zapadlých očích se objevoval první záblesk vědomí - první náznak inteligence, jenž se ještě celé věky nebude moci plně rozvinout, ale jenž naproti tomu může záhy vyhasnout navždy.

Nikde nebyly žádné známky nebezpečí a tak *Ten, jenž hledí na měsíc* začal sešplhávat po téměř svislém břehu před východem z jeskyně, jako by ho jeho břemeno ani netížilo. Jako kdyby čekali na jeho signál, vynořili se ze svých děr doleji ve skále ostatní příslušníci tlupy a pospíchali k bahnitým vodám potoka k rannímu pití.

Ten, jenž hledí na měsíc pohlédl přes údolí, zda nejsou v dohledu *Ti druzí*, ale nikde po nich nebylo ani stopy. Snad ještě neopustili své jeskyně, nebo možná někde opodál, na své stráni, sháněli něco k snědku. Jelikož je neviděl, *Ten, jenž hledí na měsíc* na ně ihned zapomněl; nebyl schopen zabývat se myšlenkou na víc věcí najednou.

Nejprve bylo třeba zbavit se *Toho, jež je starý*; tento problém ovšem mnoho přemýšlení nevyžadoval. V onom roce bylo už přece tolik úmrtí, jedno i v jeho vlastní jeskyni; stačilo jen dát mrtvolu na totéž místo, kde za poslední čtvrti měsíce zanechal nové mládě, a ostatek už obstarají hyeny.

Už čekaly, tam kde se údolíčko vějířovitě rozšiřovalo do savany, téměř jako by věděly, že musí přijít. *Ten, jenž hledí na měsíc* zanechal tělo pod keříkem - kosti od dřívějška byly do poslední pryč - a pospíchal zpět ke své tlupě. Na otce už nikdy nepomyslel.

Oba dva jeho dospělí partneři z ostatních jeskyň a s nimi většina mladých už si hledali potravu nahoře v údolí; mezi uschlými a olámanými pahýly stromů tam sbírali bobule, šťavnatější kořeny a listí, a když jim přálo štěstí, chytili i nějakou tu ještěrku nebo

hlodavce. V jeskyních ponechávali jen děcka a nejslabší ze starců; zbude-li po celodenním sběru něco navíc, nakrmí se možná i oni. Nezbude-li, budou se mít zase dobře hyeny.

Avšak den byl dobrý - i když porovnat jedno údobí s jiným *Ten, jenž hledí na měsíc* nedovedl, neboť mu k tomu chyběla schopnost vštěpovat si minulé děje v paměť. V kmeni odumřelého stromu nalezl včelí úl a dopřál si tak nejjemnější pochoutky, jakou jeho tlupa znala; ještě cestou domů si občas olízl prsty, když pod jeho vedením pozdě odpoledne táhli domů. Dostal, to je pravda, nádavkem i hojnost žihadel, ale ta sotva postřehl. Byl teď tak blízko uspokojení, jak mohl vůbec být; třebaže stále ještě nebyl najeden, přece jen se mu nedělalo mdlo z hladu. A to bylo krajní nasycení, v jaké mohl opočlověk doufat.

Jeho uspokojení se však rozplynulo, když dospěl k potoku. Byli tam *Ti druzí*. Bývali tam denně, ale to neubíralo jejich přítomnosti nic z její tísnivé znepokojivosti.

Bylo jich asi třicet, od příslušníků tlupy *Toho, jenž hledí na měsíc* je nebylo možno podle ničeho rozlišit. Jakmile ho spatřili přicházet, dali se do jakéhosi tance, mávali pažemi a ječeli na své straně potoka, zatímco jim protější tlupa odpovídala stejně.

A to bylo vše. Třebaže se opolidé často střetli a servali, měly jejich půtky zřídkakdy za následek vážná poranění. Neměli drápy ani útočné psí tesáky, dobře je chránila srst, a tak si nemohli navzájem příliš ublížit. Navíc jim ani nezbývala energie na tak bezúčelné jednání; vrčet, zastrašovat, to byly mnohem úspornější prostředky, jak vyjádřit své postoje.

Střetnutí trvalo asi pět minut; pak aféra utichla právě tak rychle, jak vznikla, a každý se dosyta napil bahnité vody. Čest byla zachráněna; každá z obou tlup vyznačila své nároky na loviště. Když tedy měli tuto důležitou záležitost za sebou, odtáhli dál každý po svém břehu říčky. Nejbližší pastvina, která stála za řeč, byla teď kolem dvou kilometrů od jeskyní, a ještě se o ni museli dělit se stádem zvěř podobné velkým antilopám, vedle něhož byli jen trpěnými návštěvníky. Zahnat je nedokázali, zvířata byla vyzbro-

jena nebezpečnými dýkami na čelech - a taková přírodní zbraň opočlověku scházela.

Ten, jenž hledí na měsíc a jeho druhové tedy hryzali bobule a ovoce a listí a zaháněli jimi hlad, jenž hryzal je - zatímco kolem dokola, ojídaje je právě o tuto potravu, byl potenciální zdroj tak obrovského množství jídla, jaké by nikdy nedokázali spořádat. A přece tisíce tun šťavnatého masa toulajícího se savanami a bušem byly nejenom mimo jejich dosah, byly i za hranicemi jejich představivosti. Uprostřed této hojnosti zvolna vymírali hladem.

Tlupa se navrátila do jeskyň bez nehod, s posledním zbytkem denního světla. Poraněná samice, která zůstala doma, předla blahem, když jí *Ten, jenž hledí na měsíc* podal větev obsypanou bobulemi, kterou přinesl, a dravě se na ni vrhla. Tu už nešlo o nasycení, mohlo jí to pomoci toliko přežít, dokud se nezahojí rána způsobená leopardem a dokud nebude schopna nasbírat si svou potravu opět sama.

Za údolím nad protějším svahem stoupal na nebe měsíc v úplňku a ze vzdálených hor zavál dolů mrazivý vítr. Noc bude velmi chladná - jenže chlad, právě tak jako hlad, nebylo nic, nad čím je třeba se pozastavovat; byla to pouhopouhá součást jejich životních podmínek.

Ten, jenž hledí na měsíc sebou téměř ani netrhl, když se k němu vzhůru po svahu donesly skřeky a zaječení zevnitř jedné z dolních jeskyň, a nepotřeboval ani zaslechnout občasné zavrčení leoparda, aby přesně věděl, co se tam odehrává. Dole ve tmě *Ten, jenž má bílou srst* a jeho rodina bojovali o život a umírali, a myšlenka, že by jim mohl nějak přispět na pomoc, se ani nemihla myslí *Toho, jenž hledí na měsíc*. Strohá logika zápasu o holý život takovou představu prostě vylučovala, a také se neozval ani jediný hlas protestu z celé té naslouchající stráně. Všechny jeskyně zůstávaly zticha, jen aby na sebe nepřivolaly pohromu.

Vřava utichla, pak uslyšel *Ten, jenž hledí na měsíc* harašení těla vlečeného po kamení. Trvalo to jen pár vteřin, jen co leopard uchopil svou kořist pevněji. Pak už ani nezašramotil, tiše odhopkal pryč a odnesl oběť bez námahy v zubech.

Den dva bude od něho pokoj, ale mohli by se tu potulovat ještě i jiní nepřátelé a využít chladného svitu *Toho malého slunce,* které září jen za noci. Pokud přišlo včas varování, bylo někdy možné zaplašit menší šelmy křikem a jekem. *Ten, jenž hledí na měsíc* se proto vysoukal z jeskyně, vydrápal se na velký balvan poblíž vchodu a usadil se tak, aby měl přehled přes údolí.

Ze všech tvorů, kteří až dosud obývali Zemi, byli opolidé první, kdo se upřeně zahleděli na Lunu. A třebaže se na to *Ten, jenž hledí na měsíc* nedovedl upamatovat, pokoušel se občas, když byl ještě velmi mladý, natáhnout a dotknout oné duchovité tváře stoupající nad vršky kopců.

Nikdy se mu to nepodařilo a byl teď už dost starý na to, aby pochopil proč. Musel by, samozřejmě, nejprve k tomu najít dost vysoký strom a vyšplhat na něj.

Chvíli hleděl do údolí, chvíli na Lunu, ale neustále naslouchal. Jednou nebo dvakrát zadřímal, i ve spánku však měla jeho ostražitost spoušť jemnou jako vlas a i sebemenší zvuk by ho byl vyrušil. Byl už značně stár, dvacet pět let, stále však byl v plné síle; bude-li mu přát štěstí a unikne-li poraněním a úrazům, nemocím, šelmám a hladu, může tu ještě pobýt dobrých deset let.

Noc se táhla, studená a čirá, bez dalšího zneklidnění, a Luna zvolna stoupala rovníkovými souhvězdími, jež už lidské oči nikdy neuvidí. V jeskyních se prolínalo trhavé klímání s vylekaným bděním a z nich se rodily noční děsy dosud nezrozených generací.

A dvakrát zvolna proputoval oblohu, vzhůru až k zenitu a dál k východu, kde klesl pod obzor, oslnivě zářící bod, jasnější než kterákoli z hvězd.

/2/ NOVÁ SKÁLA

Pozdě oné noci se *Ten, jenž hledí na měsíc* náhle probudil. Utýrán strázněmi a strastmi uplynulého dne usnul hlouběji než jindy,

přesto však okamžitě procitl, jakmile do údolí zalehlo první tiché zahučení.

Posadil se v dusném šeru jeskyně, napjal všechny smysly ven do noci a do jeho duše se zvolna vkrádal děs. Nikdy v celém svém životě - a ten trval již dvojnásobek doby, než s jakou většina příslušníků jeho druhu mohla počítat - takový zvuk dosud nezaslechl. Velké kočkovité šelmy se přikrádaly potichu, jediná věc, která prozrazovala jejich příchod, bylo občasné zaharašení udrolené hlíny, tu a tam prasklá větévka. Toto však bylo nepřetržité, dunivé hromobití, které bez ustání sílilo. Vypadalo to, jako by se nocí prodíralo nějaké obrovské zvíře, nijak nedbající, zda zůstane skryto, a ignorující všechny překážky. V jednom okamžiku zaslechl *Ten, jenž hledí na měsíc* bezpečně i praskot křoví rvaného z kořenů; sloni i dinotheria to dělávali dost často, jinak se však pohybovali stejně potichu jako velké kočky.

A pak se ozval zvuk, jenž nemohl *Ten, jenž hledí na měsíc* přirovnat naprosto k ničemu, jelikož nebyl ještě slyšen, co byl svět světem. Byl to náraz kovu na kámen.

Ten, jenž hledí na měsíc stanul tváří v tvář *Nové skále,* když vedl tlupu za prvního úsvitu dolů k řece. Téměř již zapomněl na všechny hrůzy noci, neboť nic dalšího se již po onom úvodním hřmění nepřihodilo, a tak ani nespojoval ten podivný předmět s nějakým nebezpečím, s nějakou bázní. Koneckonců na něm ani nic znepokojivého nebylo.

Byl to pravoúhlý kubus, třikrát tak vysoký jako on sám, ale dosti tenký, takže ho mohl pažemi obejmout, a vyroben byl z jakéhosi zcela průhledného materiálu; bylo vlastně dost obtížné ho vůbec spatřit, viditelné byly jen odlesky vycházejícího slunce na jeho hranách. Jelikož se *Ten, jež hledí na měsíc* nikdy nesetkal s ledem ani křišťálově čistou vodou, neexistovala ani žádná přírodnina, k níž by mohl toto zjevení přirovnat. Přitažlivé však pro něho nesporně bylo, a třebaže měl moudrý zvyk obávat se téměř všeho nového, neváhal dlouho a přistoupil k němu. Nic se nedálo, a tak vztáhl ruku a ohmatával jeho chladný, tvrdý povrch.

Po několika minutách intenzívního uvažování dospěl k brilantnímu řešení. Byla to zřejmě nějaká skála, patrně tu přes noc vyrostla. Rostou přece takové věci - bílé, masité, kulaté jako oblázek, zdálo se, že vyraší vždycky v temných nočních hodinách. Je pravda, že bývají malé a okrouhlé, kdežto tohle bylo vysoké a hranaté; ale i větší a později narození myslitelé, než byl *Ten, jenž hledí na měsíc* byli ochotni přehlédnout stejně nápadné výjimky odporující jejich teoriím.

Tento vskutku vynikající výkon v oblasti abstraktního myšlení dovedl *Toho, jenž hledí na měsíc* sotva po třech čtyřech minutách k závěru, který se hned rozhodl ověřit praxí. Ty bílé, oblé, rychle rostoucí věci byly znamenité na chuť (třebaže pár jich také způsobovalo zběsilé vnitřní bolesti); co když tohle bílé a vysoké...

Několikeré olíznutí a pokus zahryznout se mu přinesly rychle zklamání. K jídlu to naprosto nebylo; a tak se jako rozumný opočlověk ubíral dál k řece, krystalický monolit pustil nadobro z hlavy a věnoval se každodennímu obřadu křiku na *Ty druhé*.

Pastva nebyla toho dne k ničemu, tlupa se musela zatoulat mnoho kilometrů od jeskyní, aby vůbec našla nějakou potravu. Za nemilosrdného poledního žáru se jedna ze subtilnějších samic zhroutila, široko daleko nebylo kouska stínu. Její druhové se shromáždili kolem, účastně a zajíkavě štěbetali, ale na víc se nikdo z nich nevzmohl. Kdyby nebyli tak zesláblí, byli by jí snad odnesli s sebou, ale na takové dobré skutky nezbývala žádná rezervní energie. Nedalo se dělat nic, než nechat ji, kde byla, a ponechat na jejích vlastních silách, zda se sebere nebo ne.

Míjeli to místo opět, když se navečer vraceli domů; nezbývala tam ani kostička.

V posledním soumraku dne se ještě spěšně napájeli, úzkostlivě se ohlížejíce, nejsou-li už nablízku nějací časní lovci, a začali šplhat vzhůru k jeskyním. Zbývala jim ještě asi stovka metrů k *Nové skále*, když se ozval ten zvuk.

Byl sotva slyšitelný, a přece stanuli jako zmrazeni ochromeně zůstali stát na stezce a čelisti jim ochable poklesly. Prajednoduché, omračující opakované vibrace vyšlehávaly z krystalu a hyp-

notizovaly všechny, kdo se dostali do okruhu jejich moci. Poprvé - a pro nejbližší tři milióny let i naposledy - se Afrikou nesl zvuk bubnů.

Bušení sílilo, jeho zvuk byl stále naléhavější. Pojednou se opolidé dali do pohybu, šli jako náměsíční, vpřed ke zdroji onoho podmanivého dunění. Tu a tam učinili drobný taneční krůček, to se jejich krev ozvala vstříc rytmům, jež jejich potomci ještě celé věky nebudou umět vytvořit. V dokonalém transu se seskupili okolo monolitu, zapomněli na všechny bědy dne, na hrozby nadcházejícího šera, na hladová břicha.

Bubnování zesílilo, noc potemněla. A jak se stíny dloužily a světlo prchalo z oblohy, krystal se počal rozžíhat.

Nejprve ztratil svou průzračnost a zalilo ho mléčné, bledé světélkování. Dráždivé, nedefinovatelné přízraky se mihly po jeho povrchu a jeho vnitřkem. Splývaly v pruhy světel a stínů, změnily se v prolínající se vějířovité obrazce, jež počaly zvolna rotovat.

Rychleji a rychleji se otáčela světelná kola a rachocení bubnů se zrychlovalo s nimi. Zcela hypnotizováni, ústa dokořán, dokázali opolidé přihlížet tomu ohromujícímu ohňostroji. Opustil je instinkt jejich pradědů i zkušenosti celého života; žádný z nich by se byl jinak nepustil tak daleko od jeskyně tak pozdě v noci. neboť okolní podrost byl plný přimražených těl a upřených zraků, jak se zastavil veškerý život nočních tvorů, jak vyčkávali, co bude dál.

Rotující světelné kotouče se začaly prolínat, paprsky vějířů se pospojovaly ve světelné pruhy, jež zvolna mizely do dáli, víříce přitom kolem svých os. Rozštěpily se na dvojice a výsledné soubory paprsků se začaly míhat, překrývat se a zvolna měnit úhel svých průsečíků. Fantastické ubíhající geometrické obrazce se kmitnutím objevovaly a mizely, kdykoli se planoucí sítě zauzlovaly a rozplétaly; a opolidé civěli, ochrnuti a zajati zářícím krystalem.

Nedokázali postřehnout, že jejich mysli jsou podrobovány zkoumání, že jsou mapována jejich těla a studovány jejich reakce, že jsou vyhodnocovány jejich potenciály. Zprvu zůstávala celá

tlupa přikrčena jako nehybný živý obraz, jako by zkameněli. Ale pak se opočlověk stojící nejblíže k oné desce náhle vzpamatoval.

Nezměnil polohu, avšak jeho tělo ztratilo svou transovitou strnulost a ožilo, jako by to byla loutka ovládaná nitěmi. Hlava se začala obracet ze strany na stranu; ústa se tiše otvírala a zavírala; ruce se mu svíraly v pěsti a opět rozvíraly. Pak se shýbl, utrhl dlouhý stonek trávy a neohrabanými prsty se na něm pokoušel uvázat uzel.

Vypadal jako posedlá bytost, jako by zápolil s nějakým duchem nebo démonem, který se zmocnil vlády nad jeho tělem. Lapal po dechu, oči plné děsu, jak se pokoušel donutit prsty k pohybům neskonale složitějším, než jaké až dosud zkusil učinit.

Přes veškeré snažení se mu podařilo pouze rozlámat stéblo na kousíčky. Padaly k zemi, a jak ho řídící síla propustila ze své moci, ztuhl opět do nehybnosti.

Ožil druhý z opolidí a prošel týmiž testy. Byl to mladší a přizpůsobivější jedinec; podařilo se mu, na čem jeho starší druh ztroskotal. Na planetě Zemi byl uvázán první hrubý uzel...

Ostatní prováděli podivnější a ještě bezúčelnější pohyby. Někteří předpažovali a zkoušeli se pak dotknout špičkami prstů - nejprve s oběma očima otevřenýma, pak s jedním okem zavřeným. Jiní byli nuceni hledět na čárkované obrazce v krystalu, jejichž šrafování bylo stále jemnější, až jednotlivé linky splynuly v rozmazanou šeď. A všichni naslouchali izolovaným čistým tónům rozličné výšky, jejichž intenzita rychle klesala, až zanikaly pod prahem slyšení.

Když přišla řada na *Toho, jenž hledí na měsíc*, necítil téměř žádný strach. Převládal v něm tupý vzdor, jak sebou jeho svaly škubaly a údy se pohybovaly na povely, jenž nepatřily zcela jemu.

Aniž věděl proč, shýbl se a sebral nevelký kámen. Když se opět napřímil, spatřil v krystalické desce nový obraz.

Sítě i proměnlivé roztančené vzorování zmizely. Namísto nich se objevila skupina soustředných kruhů obklopujících nevelký černý kotouč.

Poslušen tichých rozkazů ve svém mozku vrhl kámen neobratným pohybem, napřaženou paží přes hlavu. Minul cíl o celé metry.

Nový pokus, zněl příkaz. Hledal kolem sebe, dokud nenalezl jiný oblázek. Tentokrát zasáhl křišťálovou desku a ozval se jasný zvonivý zvuk. K terči měl ještě daleko, avšak mířil již lépe.

Při čtvrtém pokusu už mu chybělo jen pár centimetrů od černého středu. Mysl mu zaplavila nevyslovitelná blaženost, svou silou téměř podobná pohlavnímu ukojení. Pak příkazy ustaly; necítil už žádné nutkání něco dělat, jen stát a čekat.

Jeden po druhém, všichni členové tlupy podlehli nakrátko této posedlosti. Některým se dařilo, většinou však selhávali na úkolech, které jim byly ukládány, a každý podle své zásluhy obdržel příslušnou odměnu, záchvěv rozkoše nebo bolesti.

Pak se rozměrná deska rozzářila rovnoměrným svitem bez obrazů; tyčila se tam jako kvádr světla nad tmou, jež ji oblévala. Opolidé zatřepali hlavami, jako by se právě probudili ze sna, a ihned se vydali vzhůru po stezce ke svým doupatům. Neohlédli se, ani se nepodivovali zvláštnímu světlu, které je vedlo k domovům - a k neznámé budoucnosti, neznámé dosud hvězdám samým.

AKADEMIE /3/

Ten, jenž hledí na měsíc ani jeho druhové si nepamatovali pranic z toho, co viděli, jakmile krystal přestal vysílat svou hypnotizující moc nad jejich mozky a experimentovat s jejich těly. Následujícího dne, když vyrazili ven na pastvu, ho minuly téměř bez povšimnutí; patřil pro tu chvíli k nedůležitým kulisám jejich životů. Nedal se jíst a sám je také pohltit nemohl; byl pro ně proto zcela bezvýznamný.

Dole u říčky chrlili *Ti druzí* jako obvykle výhružné, ale neškodné skřeky. Jejich vůdce, jednoduchý samčí opočlověk, vzrůstem a věkem podobný *Tomu, jenž hledí na měsíc*, avšak zubožênější, podnikl dokonce krátký výpad na území tlupy; hlasitě vřeštěl a mlátil kolem sebe pažemi, aby nahnal strach protivníkům a

předvedl svou vlastní odvahu. Voda v potoce nebyla nikde ani půl metru hluboká, avšak čím hlouběji se do ní *Ten bez ucha* odvažoval, tím méně si byl jist sám sebou a tím byl nešťastnější. Velmi záhy ustal v postupu a vydal se zase nazpět a s přehnanou důstojností se přidal ke svým.

Jinak nedoznal obvyklý program žádné změny. Tlupa našla dostatek potravy, aby vydržela do druhého dne, a nikdo také nezahynul.

Avšak v noci na ně opětovně čekala krystalová deska, obklopená pulsující světelnou a zvukovou aurou. Program, jejž připravila, se však od včerejšího poněkud lišil.

O některé z opolidí vůbec nedbala, jako by se soustřeďovala pouze na nejslibnější jedince. Jedním z nich byl i *Ten, jenž hledí na měsíc*; znovu pocítil pátravé úponky plížící se neužívanými postranními cestičkami jeho mozku. A pojednou mu vytanuly před očima vidiny.

Snad byly uvnitř krystalického kubusu; snad byly celé v hlubinách jeho mysli. Ať tak či onak, pro *Toho, jenž hledí na měsíc* byly naprosto skutečné. A přitom byl jeho obvyklý automatický impuls zahánět všechny vetřelce pryč ze svého loviště utlumen až k nečinnosti.

Hleděl na jakousi pokojnou rodinku, která se pouze v jednom směru lišila od výjevů, jaké znal. Samec, samice a dvě mláďata, kteří se tajuplně objevili před ním, byli sytí až přecpaní, srst měli hladkou a lesklou - takhle si *Ten, jenž hledí na měsíc* neuměl život vůbec představit. Podvědomě ucítil, jak jemu samému vystupují žebra; žebra *tamtěch* tvorů byla ukryta pod záhyby tuku. Čas od času se líně protáhli, jak odpočívali poblíž vchodu do jeskyně, zjevně v míru s celým světem. Velký samec občas na důkaz spokojenosti mohutně říhl.

Jinou činnost nevyvíjeli a po pěti minutách obraz naráz zmizel. Krystal zůstal jen třpytivým obrysem v tmách; *Ten, jenž hledí na měsíc* sebou trhl, jako by se probouzel ze sna, uvědomil si náhle, kde je, a zavedl tlupu zpět do jeskyň.

Neuchoval si žádnou vědomou vzpomínku na to, co uviděl; avšak té noci, když seděl ponořen v mlčení u vchodu do svého doupěte, uši nastraženy na zvuky okolního světa, pocítil *Ten, jenž hledí na měsíc* první nejasné ostny nového a intenzívního citu. Byl to matný a neujasněný pocit závisti - žalostivosti nad svým vlastním údělem. Neměl ani představu o tom, co ji způsobuje, ani si nevěděl rady, jak se s ní vyrovnat; avšak nespokojenost se už uhnízdila v jeho duši, a tak učinil malý krůček směrem k lidství.

Noc za nocí se opakoval obraz oněch čtyř tlusťoučkých opolidí, až se stal zdrojem obluzujícího předráždění, které jen posilovalo věčný hryzavý hlad sužující *Toho, jenž hledí na měsíc*. To, že obraz na vlastní oči viděl, by bylo samo o sobě nestačil docílit takového výsledku; na pomoc musily přistoupit zásahy do psychiky. V životě *Toho, jenž hledí na měsíc* nastaly intervaly, které už si nikdy později nebyl schopen vybavit, intervaly, kdy byly pozměňovány samy atomární struktury jeho nesložitého mozku. Přežije-li tyto zásahy, stanou se ony struktury věčnými, neboť jeho geny je budou předávat dalším a dalším generacím.

Byl to pomalý a zdlouhavý proces, ale krystalický monolit měl trpělivost. Ani on sám ani jeho identické kopie rozptýlené po zeměkouli nepředpokládaly, že úspěch nastane u všech opolidí, kteří byli do experimentu po desítkách vtahováni. Ani sto nezdařených pokusů neznamenalo neúspěch, neboť jeden jediný úspěšně dokončený mohl změnit osud celého světa.

Do nejbližšího novoluní zažila tlupa jeden porod a dvě úmrtí. Jedno měl na svědomí hlad, k druhému došlo při nočním rituálu, kdy se jeden z opolidí náhle zhroutil, právě když se pokoušel zaťukat dvěma kameny jemně o sebe. Krystal v mžiku potemněl a tlupa byla propuštěna z jeho moci. Jen padlý opočlověk se nehýbal; a do rána jeho tělo samozřejmě zmizelo.

Následující noci se představení nekonalo; krystal stále ještě analyzoval, kde se dopustil chyby. Tlupa kolem něho za padajícího šera prošla a zcela ignorovala jeho přítomnost. Příští večer už však byl na ně opět připraven.

Stále ještě bylo vidět čtyři tučné opolidi, tentokrát se dopouštěli věcí zcela neobyčejných. *Ten, jenž hledí na měsíc* se bezděky roztřásl; bylo mu, jako by se mu měl mozek rozskočit, přál si odvrátit oči. Ale nemilosrdná vláda nad jeho myslí nepovolila ani v nejmenším své sevření; byl donucen sledovat tu lekci až do konce, i když se proti ní všechny jeho instinkty bouřily.

Byly to pudy, jež znamenitě sloužily jeho předkům v časech teplých dešťů a bujné plodnosti. Doba se však proměnila a zděděná moudrost minulosti se změnila v pošetilost. Opolidé se musí přizpůsobit, jinak vyhynou - stejně tak jako vyhynuli obrovití netvoři, kteří žili v dobách před nimi a jejichž kosti teď spočívaly ve skrytu vápencových kopců.

A tak *Ten, jenž hledí na měsíc* pozoroval krystal bez jediného mrknutí a jeho mozek se otvíral manipulacím, jimž stále ještě chyběla jistota zdaru. Často se mu žaludek zvedl, ale hlavně v něm bez přestání hryzl hlad; čas od času se mu nevědomky svíraly ruce a pěsti podle stereotypů, jež měly určit jeho nový způsob života.

Stádo funících a chrochtajících divokých vepřů jim zkřížilo cestu a *Ten, jenž hledí na měsíc* náhle stanul. Prasata a opolidé si nikdy nevěnovali navzájem pozornost, jejich zájmy se nikde nestřetávaly. Jako většina tvorů, kteří spolu nesoupeří o potravu, si prostě šli z cesty.

Avšak teď se *Ten, jenž hledí na měsíc* na ně zahleděl, kývaje se nejistě vpřed a vzad, zmítán popudy, jenž nebyl s to pochopit. Pak jako ve snu začal něco hledat kolem sebe po zemi; nebyl by dovedl vysvětlit co, i kdyby byl nadán darem řeči. Ale měl to dobře rozpoznat v okamžiku, kdy to zahlédne.

Byl to těžký špičatý kámen, asi patnáct centimetrů dlouhý, a i když se mu nehodil přesně do ruky, svému účelu vyhovoval. Mávl paží, udivil ho zvýšený důraz švihu a zalil ho příjemný pocit síly a moci. Vykročil k nejbližšímu vepři.

Bylo to malé, hloupoučké sele, hloupé i podle nenáročného standardu prasečí inteligence. Koutkem oka ho pozorovalo, ale

nebralo ho vážně, až už bylo pozdě. Proč by také mělo podezřívat tyto neškodné tvory z nějakých zlých úmyslů? Dál vyrývalo kořínky, dokud kamenný kyj *Toho, jenž hledí na měsíc* nezhasil matné světélko jeho vědomí. Zbytek stáda se pásl nevyrušen dál, tak hbitá a tichá vražda to byla.

Ostatek opolidí z tlupy se zastavil a přihlížel, poté obklopili *Toho, jenž hledí na měsíc* i jeho oběť v obdivném úžasu. Jeden z nich náhle zvedl zkrvavenou zbraň a začal do mrtvého selete bušit. Druzí se připojili klacky a kameny, jaké kdo našel, až se jejich terč proměnil v nechutnou kaši.

Pak je to znavilo; někteří poodešli, druzí nerozhodně postávali nad neidentifikovatelnou zdechlinou - a budoucnost světa čekala, jak se o ní rozhodne. Trvalo neuvěřitelně dlouho, než jedna z kojících samic počala olizovat krvavý kámen, jejž držela v tlapách.

A ještě déle trvalo, než *Ten, jenž hledí na měsíc* díky všemu, co mu již bylo předvedeno, vskutku pochopil, že už nikdy nemusí hladovět.

/4/ LEOPARD

Nástroje, jejichž užití jim bylo naprogramováno, byly celkem jednoduché, přesto však byly schopny proměnit celý tento svět a učinit opočlověka jeho pánem. Nejprimitivnější byl pěstní klín, který mnohonásobně zvyšoval sílu úderu. Dále to byl kyj z kosti, prodlužující jednak dosah ruky, jednak sloužící jako nárazník proti tesákům a drápům rozdivočelé zvěře. S těmito zbraněmi byli pány a majetníky nezměrného množství živé potravy, jež se až dosud potulovala savanami.

Měli však k tomu zapotřebí ještě další pomůcky, neboť jejich zuby a nehty si nedokázaly poradit s ničím větším, než byl králík. Naštěstí jim dokonalé nástroje poskytla příroda sama, stačilo jen trochu vtipu, a daly se sbírat všude kolem dokola.

Především tu existoval hrubý, avšak velice výkonný nůž či pilka, model, kterému bylo určeno perfektně sloužit ještě další tři milióny let. Byla to prostě dolní čelist antilopy, pokud měla zuby

ještě na místě; až do příchodu oceli nedoznal tento nástroj žádného podstatného zlepšení. Dále to byl bodec nebo dýka z gazelího rohu a konečně škrabák uzpůsobený z čelisti kteréhokoli menšího zvířete.

Kostěnný kyj, ozubená čelist, bodec z rohu a čelisťový škrabák - to všechno byly skvělé vynálezy, nezbytné k tomu, aby opolidé vůbec dokázali přežít. Brzy se v nich naučili spatřovat to, čím byly - symboly moci, ale mnoho měsíců mělo ještě uběhnout, než jejich neohrabané prsty budou mít dostatek ohebnosti - či vůle je použít.

Snad by se byli i docela sami, pokud by jim k tomu byl dán dostatek času, dobrali oné až děsivě geniální inspirace, jak učinit z přirozených zbraní umělé nástroje. Měli však všechny nevýhody proti sobě; byl to stále ještě nerovný zápas, a příležitostí k zániku v čase, který je teprve čeká, bylo bezpočtu.

Opočlověk dostával svou prvnou šanci. A nebyla vyhlídka na žádnou druhou takovou příležitost; měl svou budoucnost - až příliš doslova - ve svých rukou.

Měsíc za měsícem ubýval a ztrácel se; děti se rodily a někdy i zůstávaly naživu; sešlí bezzubí třicátníci umírali; v noci vybíral své desátky leopard; *Ti druzí* na ně den co den hrozebně pořvávali přes vodu - a tlupa se zvelebovala. Za jediný rok se *Ten, jenž hledí na měsíc* i jeho druhové změnili téměř k nepoznání.

Vzali si k srdci všechna ponaučení; dokázali teď už vládnout všemi nástroji, jež jim byly zjeveny. Opustila je už i pouhá vzpomínka na to, co je hlad; a třebaže se divoká prasata stávala ostražitějšími, byly tu ještě gazely a antilopy a zebry, bylo jich na planinách na tisíce. Všechna tato zvěř a mnoho jiné se stávala kořistí loveckých učedníků.

Teď kdy už nebyli ustavičně polomrtví hladem, měli čas si odpočinout i úryvkovitě přemýšlet. Nový životní styl už byl přijímán jako běžný a v žádném směru jej nijak nespojovali s monolitem, který stále ještě stál u stezky vedoucí k říčce. Kdyby byli dokázali nad touhle záležitostí zauvažovat, kdoví, zda by se byli nevypínali, že svého zlepšeného postavení dosáhli vlastním úsi-

lím; jenže oni beztak již dávno zapomněli, že by nějaký jiný způsob existence byl vůbec možný.

Ale žádná utopie není zcela dokonalá, a ta jejich měla hned dvě vady. Jednou z nich byl jejich úhlavní nepřítel leopard, jehož vášeň pro lov na opočlověka se zdála růst tou měrou, jakou byli oni sami lépe vykrmováni. Druhou vadou byla tlupa za řekou; jakousi náhodou totiž i ta přežívala a tvrdošíjně odmítala vymřít hlady.

Leopardí problém byl vyřešen zčásti náhodně, zčásti díky vážné - bezmála osudové - chybě *Toho, jenž hledí na měsíc*. Nutno ovšem říci, že ve chvíli svého vzniku se zdál jeho nápad tak skvělý, že se nad ním až roztancoval radostí, a tak ho sotva bylo možno vinit, že nedohlédl hned všech důsledků.

Tlupa mívala čas od času stále ještě špatný den, třebaže už tyto nezdary neohrožovaly samu její existenci. Právě toho dne se jí ani do soumraku nepodařilo ulovit vůbec nic; jeskynní domov byl již na dohled a *Ten, jenž hledí na měsíc* vedl své znavené a skleslé společníky zpět do doupat. A tam, na samém prahu domova, narazili na bonanzu, jaké jsou v přírodě tak vzácné.

U stezky ležela dospělá antilopa. Měla zlomený přední běh, ale bojovnosti měla dosud dostatek, a tak se šakalové, kroužící kolem, drželi v uctivé vzdálenosti od jejích dýkovitých rohů. Mohli klidně čekat; věděli, že času mají dost a zmeškat že nemohou.

Zapomněli jen, že jsou tu i konkurenti, a tak musili se vzteklým vrčením couvnout, když dorazili opolidé. I ti se sevřeli do bojového kruhu, v dostatečné vzdálenosti od oněch nebezpečných rohů, a pak zaútočili kyji a kameny.

Nebyl to příliš důrazný a dobře organizovaný útok, a než nebohé zvíře konečně vydechlo, téměř se setmělo - a šakalům se vracela odvaha. *Ten, jenž hledí na měsíc* drásán hlady i strachy současně si zvolna uvědomoval, že všechna ta námaha bude asi marná. Nebylo už bezpečné setrvávat tu.

A pak, nebylo to poprvé ani naposledy, se osvědčil jeho génius. S nesmírným vypětím vší představivosti si přivolal obraz mrt-

vé antilopy - *v bezpečí své vlastní jeskyně*. Počal ji vléci vzhůru po skalách; pak mu porozuměli i ostatní a začali mu pomáhat.

Kdyby byl měl představu, jak těžký úkol na sebe bere, byl by se ho sotva podjal. Jedině jeho síla a obratnost, zděděná po předcích žijících v korunách stromů, mu dopomohly k tomu, že zdechlinu vyvlekli až nahoru. Několikrát se již, chroptě zoufalstvím, téměř kořisti vzdal, avšak houževnatost tkvící stejně hluboko jako hlad ho hnala dál. Chvílemi mu ostatní pomáhali, chvílemi mu spíš překáželi; nejčastěji ze všeho se mu pletli do cesty. Konečně se to však podařilo; ubitá antilopa byla přetažena přes vysoký práh jeskyně, právě když obloha ztratila poslední nádech sluneční záře; a začaly hody.

Za několik hodin přecpán k prasknutí se *Ten, jenž hledí na měsíc* probudil. Nevěděl proč, posadil se ve tmě uprostřed roztažených těl svých stejně nasycených společníků a nastražil uši do noci.

Kolem něho se neozval žádný zvuk kromě hlubokého oddychování; zdálo se, že spí celý svět. Skály před vchodem do jeskyně byly bledé jako vybělené kosti v zářivém světle měsíce, jenž stál právě v nadhlavníku. Všechna pomyšlení na nebezpečí se teď zdála nekonečně vzdálená.

Pak se ze značné dáli ozval šramot padajícího kamínku. *Ten, jenž hledí na měsíc* dostal strach, ale chtěl se dovědět víc, a tak se doplížil až na kraj jeskyně a vyhlédl dolů po skalním útesu.

To, co spatřil, ho ochromilo děsem; po celé dlouhé vteřiny nebyl schopen se pohnout. Jen o pár metrů níž se na něj upíral pohled zářících očí; hypnotizovaly ho strachem tak, že sotva vnímal pružné skvrnité tělo za nimi, které se hladce a tiše vlnilo ze skály na skálu. Ještě nikdy nevyšplhal leopard tak vysoko. Nepovšiml si dolních jeskyň, třebaže o jejich obyvatelích musel dobře vědět. Šel za jinou zvěří; sledoval stopu krve vzhůru po měsícem zalitém útesu.

O vteřinu později zhyzdily noc poplašené skřeky opolidí z hořejší jeskyně. Leopard vztekle zavrčel, uvědomil si, že přišel o

výhodu překvapení. Nezastavil se však v postupu, neboť předpokládal, že se nemá čeho bát.

Dosáhl otvoru a na okamžik se zastavil na úzké plošince. Pach krve se šířil všude kolem a vyplňoval jeho dravou, omezenou mysl jediným, vše přehlušujícím chtěním. Bez zaváhání se tiše vtáhl do jeskyně.

A to byla jeho prvá chyba, neboť přicházel z plného měsíčního světla, a i jeho zrak, výtečně přizpůsobivý nočním podmínkám, byl na okamžik oslaben. Opolidé ho uviděli, jak se rýsuje proti vchodu do jeskyně, viděli lépe jeho než on je. Měli strach, ale nebyli už tak docela bezmocní.

S arogantním sebevědomím pošvihával ocasem a vrčel, šel stále vpřed za jemným masíčkem, jehož se mu zachtělo. Kdyby se byl se svými oběťmi střetl ve volném terénu, nebyly by ho čekaly žádné problémy; jelikož však byli opolidé v pasti, zoufalství jim dodalo odvahy, aby se pokusilo o nemožné. A poprvé v životě měli prostředky k tomu, aby to nemožné dokázali.

Leopard pochopil, že je cosi v nepořádku, když ucítil ochromující ránu do hlavy. Vystřelil přední tlapou a uslyšel skřek úděsu, jak se jeho drápy zaťaly do měkkého masa. Poté zakusil bodavou bolest, cosi ostrého se mu vrylo do boku - jednou, dvakrát, a ještě potřetí. Ohnal se a zaútočil na stíny ječící a poskakující kolem dokola.

A znovu dostal zuřivou ránu, tentokrát do čenichu. Chňapl po nějaké bílé pohybující se šmouze - ale jeho tesáky se pouze bezvýsledně zahryzly do mrtvé kosti. A pak - to byl naprostý a neuvěřitelný konec jeho důstojnosti - byl mu rván ocas z kořene.

Hodil sebou a mrštil svým zběsile opovážlivým mučitelem o stěnu jeskyně. Ať však dělal, co dělal, nedokázal uniknout pršícím ranám primitivních zbraní, ovládaných neohrabanými, avšak zdatnými tlapami. Jeho vrčení proběhlo celou škálou od bolestného zavřeštění přes ustrašený jek až po kvílení čistočistého děsu. Nelítostný lovec se teď sám stal kořistí a zoufale se pokoušel o útěk.

A tu se dopustil druhé chyby, neboť ve svém překvapení a úděsu zcela zapomněl, kde vlastně je. Nebo snad byl natolik oblu-

zen a oslepen ranami do hlavy; ať tomu bylo jakkoli, vyrazil z jeskyně prudce vpřed. Ozval se děsivý skřek a leopard se řítil do propasti. Zdálo se, že trvá celé věky, než se ozvalo temné bouchnutí o skalisko vyčnívající dole v půli strmého srázu; poté už nebylo slyšet nic než rachot padajícího kamení, který se záhy rozplynul do noci.

Dlouho stál *Ten, jenž hledí na měsíc* v ústí jeskyně, pokřikoval a poskakoval opilý vítězstvím. Správně vycítil, že se pro něho celý svět proměnil, že už není onou bezmocnou obětí sil, které ho obklopovaly.

Nakonec se stáhl zpátky do jeskyně a poprvé v životě usnul nerušeným spánkem.

Ráno nalezli mrtvého leoparda u paty skalní stěny. I ve smrti měl v sobě cosi, co jim ještě chvíli bránilo, než se k udolané šelmě odvážili přiblížit, ale posléze se na něj sesypali s kostěnými noži a pilkami.

Byla to dřina a toho dne už ani nešli na lov.

STŘETNUTÍ /5/
NA ÚSVITĚ

Ten, jenž hledí na měsíc vedl tlupu v matném šeru rozbřesku dolů k řece, když tu se na jednom povědomém místě nejistě zastavil. Cítil, že tu něco chybí; nedokázal si však vybavit, co to je. Neplýtval duševními silami na vyřešení tohoto problému, jelikož měl toho rána důležitější věci v hlavě.

Podobně jako blesky, oblaka nebo zatmění, zmizel onen velký krystalický kvádr stejně tajemně, jak se objevil. Zanikl v neexistujícím minulu a *Ten, jenž hledí na měsíc* si jím už nikdy ve svém životě nezatížil mysl.

Nebylo mu dáno, aby kdy pochopil, co pro něj obelisk vykonal; a jeho druhové, když se kolem něho shlukli v ranní mlze, nechápali, proč se vlastně vůbec na tomto místě zastavil, když je cesta vedla k řece.

Ze svého břehu, z nedotčeného bezpečí svého území, spatřili *Ti druzí* kráčet *Toho, jenž hledí na měsíc* a za ním dvanáct samců z jeho tlupy; rýsovali se proti rannímu nebi jako živé sousoší. *Ti druzí* v mžiku začali dorážet s každodenním křikem; nedostali však tentokrát žádnou odpověď.

Vytrvale, cílevědomě - především však mlčky - sestupoval *Ten, jenž hledí na měsíc* a jeho oddíl z pahrbku, který ovládal říčku; když se přiblížili, *Ti druzí* náhle umlkli. Jejich rituální roznícení pohaslo, vystřídal je rostoucí strach. Nejasně si byli vědomi, že se cosi událo a že toto střetnutí nemá nic společného se všemi předchozími, které se v minulosti odehrály. Kostní kyje a nože, které s sebou nesl *Ten, jenž hledí na měsíc* a jeho druzi, je nepoděsily, neboť nechápali jejich účel. Poznali toliko, že se tentokrát jejich protivníci blíží naplněni jakýmsi zvláštním odhodláním, že v jejich příchodu je nějaká hrozba.

Oddíl se zastavil na břehu a odvaha *Těch druhých* na okamžik ožila. Vedeni *Tím bez ucha* spustili bez valného nadšení znovu bojový ryk. Trval pouze několik vteřin, pak oněměli hrůzou při pohledu, který se jim naskytl.

Ten, jenž hledí na měsíc pozvedl paže vysoko do vzduchu a odhalil tak předmět, který až dosud byl zakryt srstnatými těly jeho druhů. Držel v rukou tlustý kůl, na němž byla naražena zkrvácená leopardí hlava. Tlama byla rozevřena vzpříčeným klackem a velké bílé tesáky se hrozivě zablyštěly v prvních paprscích vycházejícího slunce.

Většina *Těch druhých* byla příliš vyděšena, než aby se mohla vůbec pohnout; někteří se však dali na pozvolný, klopýtavý ústup. To bylo poslední povzbuzení, které ještě *Ten, jenž hledí na měsíc* potřeboval. Se znetvořenou trofejí nad hlavou se začal brodit přes potok. Po chvilce váhání se jeho druhové s cákáním vydali za ním.

Když dosáhl *Ten, jenž hledí na měsíc* protějšího břehu, stál *Ten bez ucha* dosud na místě. Snad byl příliš statečný nebo příliš nedovtipný na to, aby včas utekl; snad ani nedokázal uvěřit, že k takové násilnosti skutečně může dojít. Ať už byl zbabělec nebo

hrdina, na věci to nezměnilo pranic, když se onen ztuhlý úšklebek smrti snesl s drtivou ranou a jeho nic nechápající lebku.

Ječíce strachy se *Ti druzí* rozptýlili do křovisek; zanedlouho se však opět po jednom vraceli a brzy zapomněli na svého ztraceného vůdce.

Pár vteřin stál *Ten, jenž hledí na měsíc* nad svou nejnovější obětí a snažil se pochopit ten podivný a nadpřirozený fakt, že mrtvý leopard dokázal znovu zabít. Teď tedy byl pánem světa, jen si nebyl zcela jist, co s ním podniknout.

Ale něco už ho napadne.

ZROZENÍ /6/ ČLOVĚKA

Na planetě povstal nový tvor a zvolna se počal rozptylovat z nitra Afriky. Byl stále ještě tak vzácný, že mohl být při letmém výčtu opomenut a přehlédnut mezi hemžícími se miliardami živočichů potulujících se po souši i ve vodách. Nic ještě nenasvědčovalo tomu, že se bude zdárně vyvíjet či zda si vůbec uhájí existenci: ve světě, v němž už daleko mocnější tvorové vyhynuli, byl jeho osud stále ještě na vážkách.

V prvních sto tisíci letech od chvíle, kdy se nad Afrikou snesly krystaly, nevynalezli opolidé zhola nic nového. Začali se však proměňovat, rozvíjeli v sobě dovednosti, jaké žádný jiný tvor neovládal. Kostní kyje prodloužily dosah jejich paží a znásobily jejich sílu; nebyli už bezbranní proti lovcům, s nimiž soupeřili o potravu. Menší masožravce dokázali odehnat od jejich vlastní kořisti a uměli už zastrašit a někdy i obrátit na útěk velké šelmy.

Zuby se jim zmenšovaly, nebyly pro ně již tak důležité. Zastoupily je ostrohranné kameny, jimiž se daly vyhrabat kořínky a kterými šlo useknout nebo uříznout tuhé maso; následky to mělo nedozírné. Opolidem už nehrozila smrt hladem, když se jim zuby ulámaly nebo zkazily; i nejhrubší nástroje jim dokázaly přidat mnoho let života. Se zmenšenými tesáky se počaly proměňovat i

jejich tváře; čenich ustoupil, masívní čelist se zmenšila, ústa nabyla schopnosti utvářet zvuky mnohem jemněji. Do vzniku řeči chyběl ještě milión let, avšak první kroky k ní již byly učiněny.

A pak se začal proměňovat svět. Ve čtyřech velkých vlnách, vždy s dvěma sty tisíci lety mezi jednotlivými vrcholy, se přehnaly ledové doby a zanechaly po sobě stopy po celé zeměkouli. Všude mimo tropy daly zaniknout těm, kdo předčasně opustili domovinu svých předků; a všude vytřídily a vyhubily ty, kdo se nedokázali přizpůsobit.

S ledovci odešlo i mnoho prapůvodního života planety - opolidi nevyjímaje. Avšak na rozdíl od mnoha ostatních tu zanechali potomky; nevyhynuli a nezanikli - přeměnili se. Tvůrci nástrojů byli svými vlastními nástroji přetvořeni.

Neboť používáním kyje a pazourku jejich ruce vyvinuly obratnost, jaká neměla obdoby v celé živočišné říši, jaká jim dovolovala vyrábět ještě dokonalejší nástroje, a ty pomáhaly rozvíjet schopnosti jejich údů a mozků ještě dále. Byl to proces narůstající akcelerace; na jeho konci byl Člověk.

První skuteční lidé měli nástroje a zbraně jen o málo dokonalejší než jejich předci před miliónem let, avšak dokázali jich užívat s daleko větší obratností. A kdesi v uplynulých šerých staletích vynalezli nejdůležitější nástroj vůbec, třebaže ho nebylo možno uvidět ani ohmatat. Naučili se mluvit, a tak získali prvé velké vítězství nad Časem. Znalosti jedné generace teď už mohly být předávány pokolení dalšímu, takže každý věk hromadil prospěch z věků předchozích.

Na rozdíl od zvířat, jež věděla pouze o přítomném dění, Člověk si pro sebe dobyl minulost; a již začal nejistě sahat po budoucnosti.

Učil se také ovládat síly přírody; zkrocením ohně položil základy k technice a zanechal své živočišné počátky daleko za sebou. Kámen ustoupil bronzu, pak železu. Po lovu následovalo obdělávání půdy. Tlupa se rozrostla ve vesnici, vesnice v město. Řeč se stala, díky jistým značkám na kameni, na hliněných stře-

pech a na papyru, věčnou. Ponenáhlu člověk vytvořil filozofii a náboženství. A oblohu, ne zcela nepřípadně, zabydlil bohy.

Jeho tělo se sice stávalo stále bezbrannější, ale zato jeho útočné zbraně nabývaly vytrvale na děsivosti. Proměnil kámen a bronz a železo a ocel postupně v úplnou škálu sečných a bodných nástrojů a velice záhy se naučil srážet své oběti na dálku. Oštěp, luk, dělo a posléze řízená střela mu daly do rukou zbraně neomezeného dosahu a bezmála i neomezené síly.

Bez oněch zbraní, ač jich mnohokrát užil sám proti sobě, by byl Člověk nikdy neovládl svět. Do nich vložil srdce i duši a ony mu po celé věky dobře sloužily.

Ovšem od chvíle, kdy vznikly, začal už vlastně žít ve vydlouženém čase.

II / Mat-I

/7/ STŘETNUTÍ NA ÚSVITĚ

Ať člověk opouští Zemi pokolikáté chce, říkal si dr. Heywood Floyd, pocit vzrušení nikdy doopravdy nevybledne. Byl už jednou na Marsu, na Měsíc se dostal třikrát a počet návštěv na rozličných orbitálních stanicích ani nebyl s to spočítat. Přesto teď, když se blížil okamžik startu, uvědomoval si rostoucí napětí, pocit zvědavosti, bázně - ba i nervozitu -, jež ho řadily na roveň kterékoli pozemské krysy, kterou čeká prvý křest kosmem.

Tryskové letadlo, kterým se sem přihnal z Washingtonu, rovnou z oné krátké půlnoční porady u prezidenta, se teď snášelo do nejznámější, a přece krajně vzrušující scenérie na světě. Zde, na dvaceti mílích floridského pobřeží, se rozprostíral svět prvých dvou generací kosmického věku. K jihu se táhly, zakresleny v tmách svými pomrkávajícími výstražnými rubínovými světly, obří rampy *Saturnů* a *Neptunů*, které lidstvu otevřely cestu k planetám a nyní už patřily historii. Při obzoru se tyčil jako planoucí stříbrná věž poslední ze *Saturnů V*, zalit světlem reflektorů, oficiální památník a poutní místo. Nedaleko od něho trčela do nebes, jako člověkem stvořená hora, obrovitá masa montážní budovy, stále ještě největší stavba světa.

Jenže tyto věci již náležely minulosti, on letěl vstříc budoucnu. Šli k zemi, dr. Floyd pod sebou spatřil bludiště budov, pak obrovitou přistávací dráhu a potom širokou, nelidsky přesnou a přímou jizvu křížící rovinatou krajinu Floridy - mnohonásobné kolejiště obří odpalovací dráhy. Na jeho konci, obklopen vozidly a rampami, ležel raketoplán, zářící uprostřed světelného jezera, kde byl připravován na svůj skok ke hvězdám. Náhlé proměny rychlosti a výšky zmátly dr. Floydovi perspektivu tak, že měl na okamžik pocit, jako by hleděl na nepatrnou stříbrnou můru zachycenou do kužele baterky.

Ale pak mu drobounké přebíhající postavičky na zemi pomohly uvědomit si skutečnou velikost letounu. Úzký šíp jeho křídel musel mít dobrých šedesát metrů rozpětí. A celý ten gigantický stroj, říkal si Floyd s jistou nedůvěřivostí - i s trochou pýchy -, čeká jen na mne. Pokud byl informován, je to poprvé, co bude podniknut kompletní let s cílem dopravit jediného člověka na Měsíc.

Třebaže byly dvě hodiny v noci, pronásledovala ho skupina reportérů a kameramanů po celé cestě až k ozářenému raketoplánu *Orion III*. Pár jich od vidění dokonce znal, neboť jako předsedovi státní astronautické rady mu byly tiskové konference denním chlebem. Jenže teď na konference nebyl pravý čas ani pravé místo, neměl také, co by povídal; přesto si však nesměl dovolit pány ze sdělovacích prostředků jakkoli urazit.

„Doktore Floyde, já jsem Jim Forster z Associated News. Mohl byste mi pro agenturu povědět pár slov o svém letu?“

„Lituji opravdu - nemohu říct nic.“

„Ale byl jste přece přijat večer prezidentem, ne?“ ptal se povědomý hlas.

„Á - buďte zdráv, Miku. Myslím, že vás vytáhli pro nic a za nic z postele. Komentář tentokrát nebude žádný, určitě ne.“

„Můžete alespoň potvrdit nebo vyvrátit pověsti, že na Měsíci vypukla nějaká epidemie?“ ptal se televizní reportér a snažil se za volného klusu po Floydově boku udržet doktora v hledáčku své miniaturní přenosové kamery.

„Je mi líto,“ vrtěl hlavou Floyd.

„A co ta karanténa?“ ptal se jiný reportér. „Kdy už ji odvoláte?“

„Nemám, co bych odpověděl.“

„Doktore Floyde,“ domáhala se jeho pozornosti velice mladá a velice houževnatá dáma od novin, „jak se vůbec dá ospravedlnit to embargo na veškeré zprávy z Měsíce? Má to něco společného s politickou situací?“

„A jakou situaci to máte na mysli?“ optal se Floyd suše. Zacinkalo trochu smíchu a někdo křikl: „Šťastnou cestu, pane doktore.“ To už vcházel do svatostánku odletové rampy.

Pokud se dokázal upamatovat, nešlo ani tolik o „situaci“ jako spíše o permanentní krizi. Od sedmdesátých let byl svět ovládán dvěma problémy, které si dosti paradoxně navzájem hrozily anulováním.

Třebaže kontrola porodnosti byla levná, spolehlivá a schválená všemi důležitými církvemi, přece jen přišla příliš pozdě; počet obyvatel Země dovršil už šest miliard - třetina z nich žila v Číně. V některých autoritativních režimech byly dokonce vydány zákony omezující počet dětí v jedné rodině na dvě, avšak vynutit jejich respektování se ukázalo neproveditelné. Důsledkem toho byl nedostatek potravy na celém světě; i Spojené státy měly své bezmasé dny a do patnácti let byl předpovídán všeobecný hladomor, bez ohledu na hrdinské úsilí dobývat potravu z moře a vyvinout syntetické potraviny.

Potřeba mezinárodní spolupráce byla naléhavější než kdykoli předtím, avšak hranic bylo právě tolik, jako kdysi. Za milión let ztratilo lidské plemeno jen málo ze svých útočných pudů; podél myšlených čar, viditelných jen pro politiky, se navzájem hlídalo osmatřicet nukleárních mocností bojechtivým okem. Všechny dohromady vlastnily dostatečné množství jaderných výbušnin, aby mohly zprovodit ze světa celou zemskou kůru. Třebaže až dosud - jakoby zázrakem - nebylo atomových zbraní použito, sotva se dalo očekávat, že by tato situace mohla trvat navěky.

A nyní, z důvodů snad jen jim samým zřejmých, začali Číňané nabízet i těm nejmenším bezatomovým státečkům kompletní atomovou výzbroj o síle padesáti bojových hlavic, včetně raketových nosičů. Šli s cenou dolů, až pod dvě stě miliónů dolarů, a nabízeli výhodné platební podmínky.

Snad se jen pokoušeli podepřít své ochablé hospodářství tím, že by zastaralé zbraně směnili za tvrdé oběživo. Nebo možná dosáhli tak pronikavých objevů ve vojenství, že už nepovažovali takové hračky na potřebné; hovořilo se o telehypnóze s využitím

retranslačních družic, o virusech ochromujících vůli, o vydírání syntetickými nákazami, proti nimž jen oni sami měli mít protilátky. Všechny tyto krásné nápady bylo možné téměř s určitostí považovat buď za propagandu, nebo za produkt čiré fantazie, nebylo ovšem dost bezpečné vyloučit předem kterýkoli z nich s konečnou platností. Kdykoli Floyd opouštěl Zemi, kladl si pokaždé otázku, zda ještě bude na svém místě, až nastane čas jeho návratu.

Stevardka jako ze škatulky ho pozdravila při vstupu do kabiny. „Dobré jitro, doktore Floyde. Jmenuji se Simmonsová a ráda bych vás přivítala na palubě jménem velitele kapitána Tynese a druhého pilota nadporučíka Ballarda."

„Děkuji pěkně," usmál se Floyd a v duchu se ptal, jak je možné, že všechny stevardky na světě hovoří týmž hlasem automatického informátora pro turisty.

„Startujeme za pět minut," povídala a pobídla ho do prázdné dvacetimístné kabiny. „Můžete se posadit, kam se vám líbí, kapitán Tynes by vám ovšem doporučoval to místo vlevo vpředu, pokud byste chtěl sledovat podrobněji spojovací manévr."

„Dám na něj," odpověděl a vykročil k protekčnímu sedadlu. Stevardka ho ještě chvilinku obskakovala a pak se uchýlila do své kabinky na zádi.

Floyd se v křesle uhnízdil, zapjal si všechny přezky bezpečnostního vázání přes ramena a kolem pasu a připoutal svou aktovku na sousední sedadlo. O chvíli později s tichým prasknutím ožil reproduktor. „Dobré ráno," pronesl hlasem slečny Simmonsové. „Zahajujeme mimořádný let číslo tři z mysu Kennedy na základnu *Tranzit jedna*."

Jak se zdálo, byla odhodlána i pro jediného pasažéra odrecitovat veškerá povinná hlášení, a Floyd se neubránil úsměvu, když s jistou urputností pokračovala.

„Přelet potrvá padesát pět minut. Maximální urychlení bude dvě gé, ve stavu beztíže se budeme pohybovat třicet minut. Neopouštějte laskavě sedadlo, dokud nebude rozsvícen signál ohlašující bezpečí pro pohyb po lodi."

Floyd se ohlédl přes rameno a zavolal: „Děkuji pěkně.“ Zachytil záblesk poněkud rozpačitého, avšak okouzlujícího úsměvu.

Položil se do křesla a uvolnil se. Tento výlet, počítal v duchu, bude stát poplatníky něco málo přes milión dolarů. Kdyby se ukázalo, že není odůvodněný, stál by jeho samého místo; přes to všechno by se mohl klidně vrátit na univerzitu k přerušenému výzkumu vzniku planetárních systémů.

„Startovací systémy zapojeny na automatický odpočet,“ ozval se v reproduktoru kapitánův hlas, zabarvený uklidňující zpěvavou intonací zdomácnělou v letecké interkomunikaci.

„Start za jednu minutu.“

Jako vždy se to spíš zdála být celá hodina. Floyd si znenadání počal být vědom obrovité síly nahloučené všude okolo něho, jen jen čekající, až bude uvolněna. V palivových nádržích dvou kosmických letounů a v kapacitě elektrické odpalovací dráhy byla ukryta energie rovná síle atomové pumy. A té bude využito k tomu, aby se dostal pouhých tři sta kilometrů od Země.

Chybělo ono starodávné PĚT - ČTYŘI - TŘI - DVĚ - JEDNA - NULA, které tak těžce doléhalo na nervovou soustavu člověka.

„Start za patnáct vteřin. Poletí se vám pohodlněji, když už teď začnete zhluboka dýchat.“

To bylo psychologicky správné, a bylo to i fyziologicky správné. Floyd vnímal, jak je nabit kyslíkem, jak je připraven cokoli vykonat a překonat, a vtom začal prak startovací dráhy vymršťovat svou tisícitunovou zátěž vpřed nad Atlantik.

Bylo dost těžké posoudit, kdy se zvedli z dráhy a vzlétli, avšak když rakety náhle zdvojnásobily svůj zběsilý řev a když Floyd ucítil, jak zapadá hlouběji a hlouběji do polštářování sedadla, věděl, že teď už jsou hnáni motory prvního stupně. Byl by se rád podíval z okna, ale pouhé pootočení hlavy bylo nad jeho sílu. Nepociťoval však nepohodlí; ba naopak, nápor přetížení i ohlušující rachot motorů navozovaly jakési zvláštní rozjaření. V uších mu zvonilo, krev bušila v tepnách a Floyd vnímal, že žije, uvědomoval si to mnohem intenzívněji než za celá dlouhá léta předtím.

Byl opět mlád, zachtělo se mu zpívat nahlas - což by byl mohl dojista učinit bez obav, neboť ho sotva kdo mohl uslyšet.

Euforie rychle pominula, uvědomil si pojednou, že opouští Zemi a vše, co mu na ní kdy bylo drahé. Tam dole zůstávaly jeho tři děti, polosirotci od oné chvíle, kdy jeho žena nastoupila k osudnému letu do Evropy před deseti roky. (Už deset let je to! To snad ani není možné. A přece je to tak...) Snad už kvůli nim se měl znovu oženit.

Ztratil zcela povědomí času, když tu tlak i hluk naráz zeslábly a reproduktor sděloval: „Chystáme se odpojit nižší stupeň. A už to máme za sebou."

Letounem proběhlo lehké trhnutí; Floyda náhle napadl citát z Leonarda da Vinciho, který jednou uviděl v kterési kanceláři NASA:

> Na hřbetě velkého ptáka vzlétne Velký Pták a přinese slávu hnízdu, v němž se zrodil.

Tak tedy Velký Pták už letěl a předstihl všechny sny da Vinciho, zatímco jeho znavený druh se na křídlech vracel zpět k Zemi. Patnáct tisíc kilometrů dlouhým obloukem teď bude klouzat první stupeň nazpět do atmosféry a bude směňovat rychlost za dosaženou dálku na své cestě domů na mys Kennedy. Za pár hodin pak bude, ošetřen a natankován, opět připraven vynést dalšího společníka vzhůru do zářivých tišin, jichž sám nikdy nedosáhne.

A teď, říkal si Floyd, už letíme opravdu po svých a už máme půl cesty k orbitě za sebou. Když pět začalo urychlování a rakety horního stupně se rozhořely, bylo už přetížení mnohem méně citelné; dokonce nepociťoval téměř nic víc než normální tíži. Ovšem procházka by bývala tak jako tak nemyslitelná, neboť přední stěna kabiny se mu pro tuto chvíli stala stropem. Kdyby měl tak málo rozumu, že by vylezl ze své sedačky, zřítil by se okamžitě na zadní stěnu.

Byl to poněkud nepříjemné, neboť se zdálo, jako by se byl letoun náhle postavil na ocas. Floydovi, jenž seděl v prvé řadě, se

všechna sedadla zdála připevněna na svislé zdi spadající před jeho nohama strmě dolů. Pokoušel se na tento nepříjemný klam nějak zapomenout, když vně lodi vybuchl úsvit.

V několika vteřinách prorazili postupně karmínovým a růžovým a zlatým a modrým závojem do pronikavě bílého dne. I když skla v oknech měla ochranné zbarvení a představovala mohutné ochranné filtry proti slunečnímu záření, přece jen paprsky, které teď zvolna a pátravě přebíhaly kabinou, Floyda na pár minut oslepily. Byl už v kosmu, ale po hvězdách nebylo ani potuchy.

Zastínil si oči rukama a pokusil se vyhlédnut oknem po svém boku. Tam venku plálo draženým slunečním světlem zasažené křídlo jako doběla rozžhavený kov; všude kolem panovala sytá tma, tma bezesporu plná hvězd - jenže je nebylo možno uvidět.

Tíže zvolna pomíjela; loď se dostávala na orbitu a raketové motory byly zvolna přiškrcovány. Jejich ryk zeslábl na přidušený řev, přešel v jemný svist a nakonec zcela zmrtvěl. Nebýt ochranných pásů, byl by se Floyd zvedl a vzlétl ze sedadla; tak jak tak se o to pokoušel alespoň jeho žaludek. Floyd doufal, že tablety, které dostal o půl hodiny a o patnáct tisíc kilometrů dříve, budou účinkovat tak, jak jim to návod k použití předepisoval. Dostal kosmickou nemoc sice jen jednu v životě, avšak i to se mu zdálo být až dost.

Pilotův hlas, který se ozval v reproduktoru, však byl pevný a jistý. „Pamatujte laskavě na všechny předpisy pro nulové gé. Do spojovacího dotyku se základnou *Tranzit jedna* zbývá čtyřicet pět minut.“

Úzkou chodbičkou mezi natěsnanými sedadly přicházela stevardka. Na jejím kroku bylo cosi vzplývavého, odrážela se od podlahy, jako by se jí nohy přilepovaly. Držela se na širokém žlutém pásu velcronového koberce, který byl natažen po celé délce podlahy - ale i na stropu. Povrch koberce, a také podešví jejích sandálů, tvořil tisíce drobounkých háčků, takže k sobě navzájem lnuly jak lopuchové kuličky. Na dezorientované cestující měl tento trik s normální chůzí ve stavu beztíže zpravidla nesmírně uklidňující vliv.

„Mohu vám nabídnout trochu kávy nebo čaj, pane doktore?“ vyptávala se mile.

„Ne, moc děkuji,“ usmál se. Připadal si vždycky jako kojenec, když musel nasávat z nějaké té plastikové nápojové tuby.

Rozevřel aktovku a chystal se vylovit z ní své papíry, stevardka se však ještě stále nad ním trochu nervózně nakláněla.

„A mohla bych se vás na něco zeptat, doktore Floyde?“

Vzhlédl na ni přes skla brýlí. „Samozřejmě.“

„Můj snoubenec je geolog, je na Claviu,“ řekla slečna Simmonsová. Pečlivě vážila každé slovo. „Už přes týden od něho nemám žádnou zprávu.“

„To je mi líto, že máte takové trápení. Ale snad je prostě v terénu a nemá možnost spojení.“

Vrtěla hlavou. „To mi vždycky dá vědět předem, když má něco takového na programu. A snad si dovedete představit, jak jsem z toho nešťastná - když slyším všechny ty pověsti. Je něco pravdy na tom, že na Měsíci je epidemie?“

„Ani v tom případě není důvod k nějaké panice. Vzpomeňte si na karanténu v osmadevadesátém roce, když se vyskytl ten mutovaný virus chřipky. Spoustu lidí to postihlo - ale úmrtí nebylo ani jediné. Víc vám opravdu říci nemohu,“ skončil rezolutně.

Slečna Simmonsová se zdvořile usmála a napřímila se.

„I za to vám děkuji, pane doktore. A nezlobte se, že vám přidělávám starosti.“

„Ale kdepak, o starostech nemůže být vůbec řeč,“ řekl Floyd galantně, avšak bez přesvědčivosti. Pak se ponořil do nekonečných technických protokolů, které si vzal s sebou, v posledním marném pokusu zdolat všechny obvyklé resty.

Na Měsíci nebude mít na čtení asi čas.

SCHŮZKA /8/
NA ORBITĚ

Po půl hodině pilot ohlásil: „Za deset minut provedeme spojení. Ověřte si laskavě, zda jste dobře upoután.“

Floyd ho poslechl a odložil také své papíry. Číst při kosmické akrobacii na posledních pěti stech metrech cesty znamenalo koledovat si o obtíže; když sebou kosmický letoun začal krátkými zážehy raket trhat vzad a zase vpřed, bylo nejlepší zavřít oči a celý se uvolnit.

Za několik minut už zahlédl, na vzdálenost pouhých několika kilometrů, *Tranzit 1*. Vyleštěné kovové krycí pláty zvolna se otáčejícího stometrového disku se třpytily a blyštěly odraženým slunečním světlem. Nedaleko od něj splýval po stejné orbitě raketoplán *Titov-V* s deltovitými křídly a blízko něho takřka kulovitý *Aries-1B*, kosmický soumar, z něhož po jedné straně čněly krátké tlusté nožky tlumičů pro lunární přistávání.

Raketoplán *Orion III* sestupoval z vyšší oběžné dráhy, a tak se jim otevřel překrásný ohled na Zemi pod kosmickou základnou. Z výše tří set kilometrů přehlédl značnou část Afriky a Atlantiku. Oblačná pokrývka byla dosti hustá, avšak přesto rozpoznal modrozelený obrys Zlatého pobřeží.

Hlavní osa *Tranzitu 1* s vysunutými spojovacími chapadly jim nyní zvolna plula naproti. Na rozdíl od konstrukce, z níž čněla, se však neotáčela - nebo spíše se otáčela v opačném smyslu a takovou rychlostí, která přesně vyrovnávala rotaci *Tranzitu*. Přistávací raketoplány a kosmické lodi se tak mohly napojovat a překládat cestující i náklady, aniž docházelo k jejich zbytečnému a nebezpečnému roztáčení.

Raketoplán dosedl na *Tranzit* s téměř neslyšným nárazem. Zvenčí se ozvalo kovové skřípění a pak krátké zasyčení, jak byl navzájem vyrovnáván tlak. O několik vteřin později už se otvíraly hermetické dveře a do kabiny vstoupil muž ve světlých přilehavých kalhotech a košili s krátkým rukávem, což příslušníci personálu na *Tranzitu* nosili bezmála jako uniformu.

„Vítám vás, doktore Floyde. Já jsem Nick Miller z bezpečnostní služby a mám se o vás postarat až do doby, kdy poletíte dál.“

Podali si ruce, Floyd se pak ještě s úsměvem obrátil na stevardku a řekl: „Pozdravujte ode mne laskavě kapitána Tynese a poděkujte mu za klidný let. Snad se zase sejdeme na zpáteční cestě."

Bylo tomu už víc než rok, co se naposledy pohyboval v beztíži, a tak velice opatrně přeručkoval výstupním otvorem do velké okrouhlé místnosti v ose *Tranzitu 1*. Byl to důkladně vypolštářovaný prostor, na stěnách měl hojnost zahloubených držadel; Floyd se jednoho z nich pevně chytil a místnost se začala otáčet, až se její pohyb vyrovnal s rotací celé stanice.

Postupně, jak se pohyb zrychloval, uchopily ho jemné a duchovité prsty gravitace a stáhly ho zvolna k zakulacené stěně. Stanul tam a kýval se vpřed a vzad jako mořské řasy ve vlnobití, opřen o to, co se jako kouzlem stalo zakřivenou podlahou. Odstředivá síla vyplývající z rotace *Tranzitu* ho uchopila do své moci; zde v blízkosti osy, byla ještě slabá, avšak sílila úměrně tomu, jak se přemisťovali směrem k obvodu stanice.

Z centrální přechodové komory následoval Millera dolů po točitých schodech. Zprvu byla jeho tíže tak nepatrná, že si téměř musel i dolů pomáhat ručkováním po zábradlí. A teprve když dosáhl haly pro cestující umístěné při vnějším plášti obřího otáčejícího se disku, nabyla tíže takové hodnoty, že byl schopen pohybovat se takřka normálně.

Od jeho poslední návštěvy byla hala nově vytapetována a přibylo v ní i mnoho nových zařízení. Kromě tradičních stolků a křesel, restaurantu a poštovní přepážky tu bylo nyní zřízeno kadeřnictví, espreso, parfumérie, kino a obchod se suvenýry, kde se prodávaly fotografie a diapozitivy měsíčních a planetárních krajin a zaručeně pravé součástky a úlomky *Luniků*, *Rangerů* a *Surveyorů*, všechny úhledně zality do průhledného plastiku a za nehorázné ceny.

„Chvíli budeme čekat, nemáte na něco chuť?" zeptal se Miller. „Nástup je asi za půl hodiny."

„Dal bych si černou kávu - dvě kostky cukru bych prosil - a chtěl bych zatelefonovat na Zemi."

„Prosím, pane doktore, telefony jsou tamhle. Já zatím dojdu pro kávu.“

Pitoreskně řešené telefonní kukaně byly jen pár metrů od přepážky se dvěma průchody označenými nápisy: BUĎTE VÍTÁNI V SEKTORU USA a BUĎTE VÍTÁNI V SEKTORU SSSR. Pod nimi byla upozornění v angličtině, ruštině, čínštině, franštině, němčině a španělštině:

PŘIPRAVTE SI LASKAVĚ:

pasy
víza
lékařské osvědčení
přepravní povolení
váhový certifikát

Bylo cosi symbolicky příjemného na tom, že se cestující ihned po průchodu přepážkou - oběma směry - mohli navzájem nerušeně stýkat. Oddělený vstup měl ryze administrativní důvody.

Floyd se nejprve přesvědčil, že oblastní kód Spojených států je stále ještě 81, pak vytastroval své dvanáctimístné číslo domů, do inkasní štěrbiny zastrčil univerzální plastikovou úvěrovou legitimaci a ve třiceti vteřinách měl spojení.

Washington ještě spal, d rozbřesku tam ještě chybělo pár hodin, avšak budit nikoho nechtěl. Jeho hospodyně dostane zprávu ze záznamu, jakmile vstane.

„Slečno Flemmingová, tady je doktor Floyd. Omlouvám se, že jsem odjel tak nakvap. Buďte prosím, tak laskavá a zavolejte ke mně do kanceláře, aby odvezli můj vůz - je na Dullesově letišti, klíč má pan Bailey, nadporučík u letové kontroly. Pak prosím vás volejte do Chevy Chase Country Clubu a nechte tam zprávu pro sekretáře. Určitě se *nebudu* moci zúčastnit tenisového turnaje o příštím víkendu. Řekněte mu, že se moc omlouvám - omlouvám se, že se na mě dost spoléhali. Pak ještě zavolejte k firmě Downtown Electronics a řekněte jim, že jestli neopraví video v mé pracovně do - no, řekněte do středy - tak že si ten krám mohou zase odvézt.“ Nadýchl se a zauvažoval, jaké problémy a nesnáze by mohly ještě v příštích dnech vyvstat.

„Kdyby vám došly hotové peníze, požádejte mou kancelář; oni mi také mohou doručit naléhavé zprávy, ale budu mít asi moc práce, tak na odpověď nečekejte. Pozdravujte moc děti, řekněte jim, že se vrátím brzy, jak nejdřív budu moct. Hrome - jde sem někdo, s kým bych se nerad potkal - zavolám z Měsíce, půjde-li to - zatím sbohem.“

Floyd se pokusil z budky nepozorovaně vyklouznout, avšak bylo pozdě; byl už zpozorován. Východem ze sovětského sektoru se k němu blížil dr. Dimitrij Moisevič ze sovětské Akademie věd.

Dimitrij byl jedním z Floydových nejlepších přátel, a právě proto byl tou poslední osobou, s níž by se byl chtěl setkat v této chvíli a na tomto místě.

MĚSÍČNÍ /9/ PŘÍVOZ

Ruský astronom byl vytáhlý, hubený blondýn a jeho hladká tvář bez vrásek neprozrazovala nic z jeho pětapadesáti let - z nichž strávil posledních deset roků na stavbě obří radioastronomické observatoře na odvrácené straně Měsíce, kde měla být třemi tisíci kilometry masívních hornin odstíněna před rušivým elektronickým rámusem ze Země.

„Ale Heywoode,“ tiskl mu pevně ruku. „Ten vesmír je malinký. Jak žiješ - co dělají děti?“

„Výborně se máme,“ odpověděl Floyd vřele, a přece s trochou nejistoty v hlase. „Moc často vzpomínáme na loňské léto, jak jsme si ho u vás báječně užily.“ Litoval, že se mu nedaří upřímnější tón; strávili skutečně s Dimitriem znamenitý týden v Oděse za jedné z jeho návštěv na Zemi.

„A ty letíš kam - nahoru?“ optal se Dimitrij.

„No, ano - asi za půl hodiny nastupuju," odpověděl Floyd. „Znáte se s panem Millerem?"

Důstojník bezpečnostní služby, který mezitím přišel, zůstal zdvořile stát opodál, šálek plný kávy v ruce.

„Ovšem. Tu kávu někam postavte, pane Millere. Pan doktor Floyd má poslední příležitost civilizovaně se napít, tak ať ji nepromarní. Neodmítejte - to musíte!"

Šli za Dimitrijem ven z pasažérské haly do vyhlídkového sektoru a brzy už seděli u stolečku při tlumeném světle a pozorovali kroužící panoráma hvězdné oblohy. *Tranzit 1* se otáčel jedenkrát za minutu a odstředivá síla vznikající tímto pozvolným pohybem vytvářela umělou tíži rovnající se měsíční gravitace. Jak se ukázalo, byl to vyhovující kompromis mezi tíží pozemskou a stavem beztíže; cestující, kteří mířili na Měsíc, měli navíc příležitost se aklimatizovat.

Za okny - takřka nepostřehnutelnými - se v mlčenlivém průvodu sunuly hvězdy a Země. V tomto okamžiku byl vyhlídkový sektor na straně protilehlé ke Slunci; jinak by byl výhled ven vyloučen, světlo by místnost sežehlo. Ale i tak ve svitu Země, která vyplňovala půl oblohy, utonuly všechny hvězdy až na pár nejsilnějších.

Jenže srpku Země ubývalo, *Tranzit 1* se po své oběžné dráze blížil noční straně planety a za několik minut z ní zbude jen obrovský černý kotouč posetý světelnými body velkoměst. A obloha pak bude náležet jen a jen hvězdám.

„Tak," řekl Dimitrij, když do sebe obrátil první sklenku a pohrával si v ruce druhou, „co je vlastně za tou epidemií v americkém sektoru? Chtěl jsem tam odjet na výpravu. ‚Není to možné, pane profesore,' povídali mi. ‚Litujeme nesmírně, ale až do odvolání je tam přísná karanténa.' Zkusil jsem všechna možná tlačítka, nic mi nepomohlo. Tak mi tedy řekni alespoň ty, co se tam u vás děje."

Floyd si v duchu povzdechl. A už to zase začíná, řekl si. Čím dřív budu na převozu, odpálen k Měsíci, tím líp pro mne.

„Ta - mm - karanténa, to je čistě preventivní opatření," řekl obezřele. „Nevíme vlastně ani, jestli je doopravdy nutná, ale nechceme prostě riskovat."

„No ale co je to za nemoc, jaké jsou její symptomy? Může být extraterestického původu? Nepotřebujete nějakou pomoc od naší zdravotní služby?"

„Nezlob se, Dimitriji - požádali nás, abychom zatím nepodávali vůbec žádné informace. Za nabídku ti samozřejmě děkuji, ale my to jistě zvládneme sami."

„Hm," řekl Moisevič, očividně naprosto nepřesvědčen. „To je mi divné, že ty, astronom, jsi byl vyslán na Měsíc, aby ses zabýval nějakou epidemií."

„Bývalý astronom, když už; už jsou to léta, co jsem dělal nějaký opravdový výzkum. Teď jsem vědecký expert; to znamená, že nevím naprosto nic, ale zato naprosto o všem."

„Takže například víš, co znamená MAT-1?"

Miller se nad skleničkou zakuckal, ale Floyd byl ukut z pevnější oceli. Podíval se starému kamarádovi do očí a klidně řekl: „MAT-1? To je mi nějaká zvláštní zkratka. Kde jsi to sebral?"

„No dobrá," odpověděl Rus. „Mě neošidíš. A jestli jste se nabourali do něčeho, co nedokážete sami zmoct, doufám, že křiknete o pomoc dříve, než bude pozdě."

Miller se významně podíval na hodinky.

„Za pět minut je nástup, pane doktore," řekl. „Snad bychom už měli jít."

Floyd dobře věděl, že jim zbývá ještě dobrých dvacet minut, ale přesto se spěšně zvedal. Až příliš spěšně, neboť zapomněl na šestinovou gravitaci. Chytil se stolku právě včas, aby neodstartoval.

„Jsem moc rád, že jsem se tu s tebou potkal, Dimitriji," řekl ne zcela podle pravdy. „Přeju ti příjemnou cestu dolů na Zemi. Zavolám tě, jen co se vrátím."

Když opouštěli halu a procházeli kontrolou v přepážce sektoru USA, Floyd poznamenal: „Tak to bylo o vlásek. Děkuju, že jste mi z toho pomohl.“

„Víte, doktore,“ řekl důstojník bezpečnostní služby, „já jen doufám, že nemá pravdu.“

„Pravdu v čem?“

„V tom, že jsme narazili na něco, co nedokážeme zvládnout.“

„A to je právě to,“ řekl odhodlaně Floyd, „co bych měl já zjistit.“

O čtyřicet pět minut později odrazil lunární trajekt *Aries-1B* od *Tranzitu*. Start nebyl provázen žádnými siláckými a bouřlivými efekty jako na Zemi, ozýval se jen sotva postřehnutelný a jakoby vzdálený svist, jak nízkotlaké plazmové trysky vyvrhovaly do prostoru proud ionizovaných částic. Jemný tlak trval asi patnáct minut a urychlení by bývalo nikomu nebránilo v pohybu po kabině. Když však bylo ukončeno, nebyla už loď vázána na Zemi, jako tomu bylo, dokud ještě parkovala u *Traznitu 1*. Zpřetrhala pouta gravitace a stala se nyní nezávislou planetou, která obíhala Slunce po své vlastní dráze.

Kabina, kterou měl v tu chvíli Floyd sám pro sebe, byla určena pro třicet cestujících. Bylo to podivné a trochu skličující vidět kolem sebe všechna ta prázdná sedadla a těšit se soustředěné péči stevarda a stevardky, o veliteli, pilotovi a dvou technicích ani nemluvě. Byl si téměř jist, že sotva někdo někdy v celých dějinách požíval tak exkluzívních služeb, a sotva komu v budoucnosti se to patrně poštěstí. Připomněl si cynickou poznámku jakéhosi nepříliš ctnostného papeže: „A teď, když máme tiáru, musíme si jí užít.“ Dobrá, teď si tedy užije tohoto výletu i euforie beztížného stavu. Se ztrátou tíže odhodil - alespoň na chvilku - i většinu toho, co ho tísnilo. Kdosi pravil, že v kosmu se lze bát, nikoli se však trápit. Bylo tomu přesně tak.

Jak se zdálo, byli stevardi rozhodnuti donutit ho k nepřetržitému pětadvacetihodinovému jídlu, po celou dobu letu, takže bez ustání musel odmítat chody, o které nestál. Jídlo při nulové gravitaci ovšem nepředstavovalo žádný problém, navzdory temným hrozbám

z dob rané astronautiky. Seděl u normálního stolku, talíře k němu byly přichyceny jako v lodní jídelně při větším vlnobití. Všechna jídla v sobě měla nějakou lepivou složku, takže se z talíře nemohla vznést a poletovat svévolně kabinou. Řízek například byl k talíři přilepen hustou šťávou, salát byl zase udržován v patřičných mezích adhezívní majonézou. S trochou šikovnosti a opatrnosti si člověk mohl poradit, až na řídké výjimky, s každým jídlem zcela bezpečně; jedinými zakázanými věcmi byla horká polévka a mimořádně drobivé moučníky. S pitím to samozřejmě bylo jiné, veškeré tekutiny musely být uchovávány v plastikových tubách a z nich vytlačovány.

Celá generace hrdinných, avšak neznámých výzkumníků se věnovala projektu toalety; výsledek bylo nyní možno považovat za prakticky neselhávající zařízení, takříkajíc i pro hlupáčky. Floyd je šel přezkoumat brzy po dosažení stavu volného pádu k Měsíci. Octl se v místnůstce se všemi instalacemi, jaké mívá toaleta v letadle, avšak osvětlené rudým, ostrým a oku nepříjemným světlem. Výrazným písmem tam bylo umístěno upozornění: VELMI DŮLEŽITÉ! VE VLASTNÍM ZÁJMU DŮKLADNĚ PROSTUDUJTE NÁSLEDUJÍCÍ INSTRUKCE!

Floyd se na to posadil (i ve stavu beztíže trval tento zvyk) a přečetl si instrukce několikrát po sobě. Když se ujistil, že od jeho poslední cesty nedošlo k žádným změnám, stiskl knoflík s nápisem START.

Kdesi poblíž se ozvalo zabzučení elektrického motorku a Floyd ucítil, že se pohybuje. Jak mu radily instrukce, zavřel oči a čekal. Po minutě zacinkal zvonek a Floyd se rozhlédl.

Světlo zklidnělo do bleděrůžova; co však bylo důležitější, byl opět v gravitačním poli. Toliko nepatrné vibrace prozrazovaly, že je to gravitace falešná, že je způsobena tím, že celá sekce s toaletou se točí jako pouťový kolotoč. Floyd uchopil mýdlo, upustil je a pozoroval, jak zvolna klesá jako ve zpomaleném filmu; odhadl, že odstředivá síla vytváří asi čtvrtinu pozemské gravitace. Ale tato čtvrtina zcela postačovala k tomu, aby se vše ubíralo žádoucím směrem, což bylo právě zde nejdůležitější hledisko.

Stiskl tlačítko označené STOP - VÝCHOD a zavřel opět oči. Váha zvolna kamsi odplývala, rotace končila, zvonek dvakrát cinkl a výstražné světlo opět zrudlo. Dveře zaskočily do polohy, v níž mohl vyklouznout zpět do kabiny, a tam už se přichytil koberce tak rychle jak to jen dokázal. Už dávno se nasytil kouzel beztížného stavu a byl vděčný, že má velcronové trepky a že v nich může téměř normálně chodit.

Měl toho spoustu na práci, úplně by ho bylo stačilo zabavit samo čtení. Když ho znavily úřední elaboráty a memoranda a hlášení, stačilo napojit čtvrtarchové elektronoviny, které si vozil s sebou, do konektoru lodního informačního systému a probrat se nejčerstvějším tiskem ze Země; kód většiny časopisů znal zpaměti, nepotřeboval se ani dívat do seznamu na rubu elektronovinové desky. Přepnutím na krátkodobou paměť přehledového bloku si podržel na obraze přední stránku, rychle proběhl titulky a vybíral, co ho zaujalo. Každý článek měl dvoumístné referenční číslo; když je přenesl do záznamu, obdélníček velký sotva jako známka začal růst a zvětšovat se, až úplně vyplnil celou obrazovku a bylo možno pohodlně ho přečíst. Když dočetl, bleskem opět naskočila celá strana a mohl si vybrat další téma k podrobnějšímu prozkoumání.

Někdy Floyd zauvažoval, zda elektronoviny a veškerá fantastická technika, jež stála v jejich pozadí, jsou posledním slovem v úsilí člověka o dokonalé sdělovací prostředky. Seděl tady, hluboko v kosmu, vzdaloval se od Země rychlostí tisíců kilometrů za hodinu, avšak přesto za několik málo milisekund se mohl podívat na titulky kterýchkoli listů, na které si jen vzpomněl. (Samo slovo „listy“ bylo ovšem v elektronickém věku trapným anachronismem). Každou hodinu byly texty aktualizovány; kdyby si byl člověk předsevzal číst jen anglicky psaný tisk, byl by mohl strávit celý život nepřetržitou četbou ustavičně se proměňujícího toku zpráv z informačních satelitů.

Bylo dost těžké představit si, jak by se tento systém dal ještě dále zdokonalovat nebo uzpůsobovat k ještě většímu pohodlí čtenářů. Ale stejně, pomyslel si Floyd, časem zastará a bude nahra-

zen něčím stejně nepředstavitelným, jako by byly tyto elektronoviny třeba pro Gutenberga nebo Caxtona.

A ještě jedno pomyšlení v něm probírka drobounkými elektronickými titulky vyvolala Čím obdivuhodnější byl sdělovací prostředek, tím všednější, lacinější a deprimující se zdál být jeho obsah. Katastrofy, zločiny, přírodní i umělé pohromy, hrozby konfliktů, pochmurné úvodníky - to vše zřejmě byl hlavní předmět zájmu oněch miliónů slov šířených éterem. A přesto zapochyboval, zda je na tom koneckonců něco doopravdy špatného; noviny v dokonalé Utopii, to už si uvědomil dávno, by asi byly strašlivě nudné.

Co chvíli přišel do kabiny kapitán nebo někdo z ostatních členů posádky navštívit ho a vyměnit pár slov. Chovali se k vzácnému cestujícímu s úctou a bázní, třebaže bezpochyby i oni hořeli zvědavostí po účelu jeho cesty; jenže byli tak zdvořilí, že se nejen přímo nezeptali, nýbrž ani zmínkou se jeho poslání nedotkli.

Toliko okouzlující pomenší stevardka se zdála být v jeho přítomnosti dokonale přirozená. Floyd brzy rozpoznal, že pochází z Bali a že si s sebou nese i za hranice atmosféry něco o onoho tajemství a půvabu, jaké byly domovem v oné stále ještě nedotčené zemi. K nejzvláštnějším a nejčarovnějším zážitkům celé jeho cesty patřily její ukázky klasických balinéských tanečních prvků provedené v beztížném prostředí, s kouzelným modrozeleným srpkem ubývající Země v pozadí.

Čekal ho jeden spánkový interval, hlavní světla v kabině byla vypnuta a Floyd si připoutal ruce i nohy pružnými přikrývkami, jež ho ochrání před vzlétnutím do prostoru kabiny. Vypadalo to jako dosti nepohodlný nocleh - avšak zde, v nulové tíži, bylo jeho nepérované lůžko mnohem příjemnější než ta nejluxusnější postel dole na Zemi.

Jakmile se zachumlal do přikrývek, Floyd rychle usnul, jednou se však probral k ospalému polovědomí a byl zcela vyveden z míry nezvyklým prostředím. Po chvíli si myslel, že snad je uprostřed jakési poloosvětlené čínské lucerny; takový dojem mu alespoň vnukaly ostatní kóje tlumeně zářící kolem něho. Pak sám

sobě řekl, pevně a s okamžitým výsledkem: „Spi, hochu, tohle je obyčejná lunární kyvadlovka.“

Když se probudil, Měsíc už pohltil polovinu oblohy a právě měly začít brzdící manévry. Široký oblouk oken vsazených do zakřivené stěny prostoru pro cestující hleděl nyní do volného nebe, nikoli na těleso, k němuž se blížili, a tak se přestěhoval do kontrolní kabiny, Tam, na obrazovkách záďových kamer, mohl pozorovat závěrečné fáze sestupu.

Blížící se měsíční hory byly zcela nepodobné pozemským; chyběly jim oslnivé sněhové čepice, zelený přiléhavý kožich vegetace, proměnlivé koruny mračen. Přesto však prudké kontrasty světla a stínu jim dodávaly osobitý půvab. Zákony pozemské estetiky tu neplatily; tento svět byl utvářen a formován jinými silami, než jaké po nepamětné věky působily na mladou, svěží tvář Země; pomíjivé ledové doby, rychle se přelévající, stoupající a ustupující moře, horská pásma rozpouštějící se jako mlhy před rozbřeskem. Stáří se tu až vzpouzelo chápání - nebyla to však smrt, neboť Měsíc nikdy nežil - až teprve nyní.

Klesající loď sestupovala téměř přesně nad čárou oddělující den od noci, pod nimi trčela změť zvlněných stínů a zářících osamocených vrcholků, které už zachytily prvý úsvit pomalého lunárního rozbřesk. Pro přistání by to byl terén přímo děsivý, přes všechnu elektronickou výbavu; avšak loď s nimi zvolna splývala dál, směrem k noční straně Měsíce.

Pak, když jeho oči přivykly slabšímu osvětlení, Floyd uviděl, že noční krajina není tak úplně temná. Zářila přeludným svitem, který dovoloval jasně rozlišit vrcholy, údolí i roviny. Kraj pod ním zaplavovala Země, obří měsíc Měsíce, svou září.

Na palubní desce před pilotem se rozžíhala světla vedle obrazovek radarů, na ukazatelích počítače se míhala čísla a odtikávala vzdálenosti k blížícímu se Měsíci. Byli ještě dva tisíce kilometrů vzdáleni, když se jim navrátila tíže, jakmile začaly trysky s pozvolným, ale vytrvalým brzděním. Měsíc se zvolna rozpínal přes oblohu, zdálo se, že to trvá věky, Slunce kleslo za obzor, a nakonec vyplnil celé zorné pole jediný obrovitý kráter. Loď se propa-

dala k jeho centrálním vrcholkům - a náhle Floyd zpozoroval, že poblíž jednoho z těchto štítů se v pravidelném rytmu rozžíhá a zháší světlo. Byl by to mohl být letištní maják kdekoli dole na Zemi, upíral na něj oči a hrdlo se mu úžilo. Bylo to svědectví, že lidé si na Měsíci vydobyli další pevnou půdu pod nohama.

Kráter se již rozšířil natolik, že jeho okraje klesaly pod obzor, a drobnější krátery, jimiž byl poset jeho vnitřek, začaly prozrazovat své skutečné rozměry. Mnohé z nich, i když se z dálek kosmu jevily nepatrné, měřili mnoho kilometrů napříč a dokázaly by pohltit celá města.

Automaticky pilotována klouzala loď hvězdnatou oblohou dolů do pusté krajiny třpytící se v přísvitu srpku Země. Pak se ozval kdesi nad hvizdem trysek a típáním přístrojů křižujícím kabinu lidský hlas.

„Kontrola Clavius, volám speciál 14, nalétáváte výborně. Proveďte ruční přezkoušení závěru přistávacích vzpěr, tlaku v hydraulice a plnění tlumičů."

Pilot tiskl vypínače jeden po druhém, zažíhala se zelená světla a on odpovídal: „Konec manuálního přezkoušení. Závěr přistávacích vzpěr a hydraulika i tlumiče O.K."

„Rozumím," pravil Měsíc a další sestup probíhal němě. Třebaže rozmluva pokračovala dál, odbývala se cele mezi stroji, v bleskových binárních impulsech, které si navzájem posílaly tempem tisíckrát převyšujícím rychlost, jakou by se byli mohli dorozumívat jejich zdlouhavě myslící tvůrci.

Některé horské štíty se už tyčily nad lodí; k povrchu chybělo jen pár stovek metrů, světelný maják s stal zářivou hvězdou vytrvale šlehající nad skupinkou nízkých budov a kuriózních vozidel. V poslední fázi sestupu se zdálo, jako by se trysky pokoušely zahrát nějakou zvláštní písničku; rozžíhaly se a zhášely a činily poslední jemné korektury brzdícího tahu.

Náhle zakryl všechno oblak vířícího prachu, z trysek vyrazil závěrečný proud a loď se nepatrně zakolébala jako veslice na nízké vlnce. Trvalo několik minut, než Floyd začal skutečně

vnímat ticho, které ho obklopilo, a slabou tíži, jež se zmocnila jeho údů.

Vykonal - bez nejmenší nehody a za dobu jen o něco delší než jeden den - onu neuvěřitelnou cestu, o níž lidé snili po dvě tisíciletí. Po normálním, linkovém letu přistál na Měsíci.

ZÁKLADNA /10/
CLAVIUS

Clavius, který má dvě stě kilometrů v průměru, je největší kráter na viditelné straně Měsíce a leží v nitru Jižní vysočiny. Je nesmírně starý; jeho stěny jsou zjizveny celými věky vulkanické činnosti i bombardováním z kosmu, jeho dno je ďolíčkovaté jako od neštovic. Avšak od posledního údobí, kdy se formovaly krátery a kdy trosky z pásu planetoid ještě bušily do vnitřních planet, zažil půl miliardy let klidu.

Teprve nyní nastávaly nové a nezvyklé jevy na jeho povrchu i pod ním, neboť tu člověk zřizoval své první trvalé předmostí na Měsíci. Kdyby byla nastala taková nutnost, byla by základna Clavius zcela soběstačná. Všechno nezbytné k životu se získávalo z místních hornin, poté co byly rozdrceny, roztaveny a chemicky zpracovány. Vodík, kyslík, uhlík, dusík, fosfor - všechny tyto prvky a většina ostatních byly ukryty uvnitř Měsíce. Bylo jen třeba vědět, kde je hledat.

Základna tvořila uzavřený systém jako malý fungující model Země, a všechny životně důležité látky se vracely zpět do téhož cyklu. Ovzduší bylo čištěno v rozlehlém „skleníku“ - ve velké okrouhlé místnosti ukryté mělce pod měsíčním povrchem. Pod planoucími lampami za noci a při filtrovaném slunečním světle za dne tu rostly hektary robustních zelených rostlin ve vlhké a teplé atmosféře. Byly to speciální mutace vypěstované tak, aby obohacovaly vzduch kyslíkem a současně jako vedlejší produkt posloužily za potravu.

Více potravy se ovšem získávalo chemicky a kultivací řas. I když zelený kal obíhající metry a metry průhledného potrubí by byl sotva zlákal labužníky, biochemici jej dokázali proměnit na kýty a řízky, v nichž by jen skutečný odborník dokázal odhalit napodobeninu.

Jedenáct set mužů a šest set žen, kteří tvořili osazenstvo základny, byli vesměs vysoce kvalifikovaní vědci nebo technici, pečlivě vybraní ještě před odletem ze Země. Třebaže život na Měsíci už byl prakticky prost všech strázní, omezení i občasných nebezpečí, jaká přinášely dny prvních výzkumů, kladl přece jen značné nároky na psychiku a nedoporučovalo se vysílat do něho jedince náchylné ke klaustrofobii. Hloubit velkou podzemní základnu ve skále a ve ztuhlé lávě bylo nákladné a časově náročné, a tak tvořil základní „bytovou jednotku“ pro osobu pokojík jen asi dva metry široký, tři metry dlouhý a dva a půl metru vysoký.

Všechny pokoje byly zařízeny vkusně a do značné míry se podobaly místnostem v dobrém motelu, s lůžkovou pohovkou, televizorem, malým hi-fi přijímačem a videofonem. Navíc se dala díky poměrně jednoduchému zařízení ve vnitřním vybavení jedna volná stěna proměnit cvaknutím vypínače ve věrohodnou pozemskou krajinu. Možností volby bylo celkem osm.

Tento luxusní prvek byl pro základnu typický, třebaže lidem doma na Zemi se nezbytnost takových věcí občas těžko vysvětlovala. Náklady na výcvik, transport a ubytování každého muže a každé ženy v Claviu činily sto tisíc dolarů; stálo tedy zato přidat něco málo, aby si tito lidé udrželi vyrovnanou mysl. Nebylo to umění pro umění, ale umění pro umění zůstat normální.

K atrakcím života na základně Clavius - a na Měsíci vůbec - patřila nepochybně malá tíže, z níž plynul všeobecný pocit dobré kondice. Mělo to ovšem svá nebezpečí, trvalo několik týdnů, než se emigrant ze Země snížené gravitaci přizpůsobil. Na Měsíci se tělo muselo naučit celé soupravě nových reflexů. Poprvé například musilo rozlišovat mezi tíží a hmotností.

Muž, který na Zemi vážil devadesát kilogramů, nepochybně s potěšením zjistil, že má na Měsíci pouhých patnáct. A pokud se

pohyboval přímo a neměnnou rychlostí, zakoušel pocit nebývalé plavnosti. Jakmile se však pokusil směr změnit, zabočit nebo naráz zastavit - pak teprve si uvědomil, že jeho devadesát kilogramů hmoty čili setrvačnosti stále ještě existuje. Neboť ta je dána a je neměnitelná - táž na Zemi, na Měsíci, na Slunci i v beztížném stavu v kosmickém prostoru. Než se člověk pořádně přizpůsobil lunárnímu světu, bylo nezbytné vštípit si do paměti, že veškeré předměty jsou nyní šestkrát pádnější, než by jejich zdánlivá váha napovídala. Tato moudrost byla zpravidla vykupována bezpočtem boulí a modřin, a staří lunární mazáci setrvávali v bezpečném odstupu od nováčků, dokud si nebyli jisti, že už zdomácněli.

Komplexem dílen, kanceláří, skladišť, počítačové centrály, generátorů, garáží, kuchyně, laboratoří a výrobnou potravy se základna Clavius stávala osobitým miniaturním světem o sobě. Paradoxní bylo, že mnohá technická finta, jíž bylo při budování této podzemní říše použito, byla vyvinuta za půlstoletí studené války.

Každý, kdo někdy měl příležitost pracovat na chráněné odpalovací základně pro řízené střely, by se byl v Claviu cítil jako doma. Tady na Měsíci existovaly stejné praktiky a stejné pomůcky pro život v podzemí a pro obranu před nepřátelským prostředím; avšak byly zde užity pro mírové cíle. Po deseti tisíci letech člověk konečně objevil něco, co bylo stejně vzrušující jako válka. Naneštěstí si to ještě neuvědomily všechny státy.

Hory, které tak výrazně čněly do výše těsně před přistáním, jako by záhadným způsobem zmizely, ukryty pohledu pod prudce se zakřivujícím měsíčním obzorem. Okolo kosmické lodi se prostírala plochá, šedivá pláň, zaplavená šikmými paprsky zářící Země. Třebaže obloha byla samozřejmě zcela černá, bylo vidět jen nejjasnější hvězdy a planety, pokud ovšem nebyly oči chráněny před planoucím jasem měsíčního povrchu.

K lodi *Aries-1B* se vydalo několik velice zvláštních vozidel - jeřáby, vysokozdvižné plošiny, servisní vozy - některá řízena automaticky, jiná ovládána řidiči v malých tlakových kabinách. Vět-

šinou se pohybovala na tlustých pneumatikách, neboť na této hladké a vodorovné ploše nebyly žádné překážky pro transport; ale jedna cisterna putovala na zvláštních přizpůsobivých kolech, která se na Měsíci osvědčila jako univerzálně vhodná pro veškeré cestování. Řada rovných plošek uspořádaných v kruhu měla řešeno zavěšení a pérování nezávisle pro každý jednotlivý člen. Toto pružné kolo si zachovávalo mnoho výhod housenkového pásu, z něhož bylo odvozeno, přizpůsobovalo svůj tvar a poloměr terénu, po němž se pohybovalo, avšak na rozdíl od pásu mohlo fungovat, i když několik článků chybělo.

Mikrobus s výsuvnou chodbičkou, trčící jako tlustý sloní chobot, se důvěrně přitiskl k lodi. Po několika vteřinách se ozvaly nárazy a bouchání zvenčí, nato zasyčel vzduch, prostory byly propojeny a vyrovnával se tlak. Vnitřní dveře průlezu se otevřely a dovnitř vkročila vítací delegace.

Vedl ji Ralph Halvorsen, velitel Jižní provincie - což neznamenalo jen základnu Clavius, ale také veškeré skupiny, které z ní byly řízeny. Doprovázel ho hlavní vědecký poradce dr. Roy Michaels, prošedivělý drobný geofyzik, jehož Floyd znal již z předchozí návštěvy, a půl tuctu vědeckých a organizačních špiček. Přivítali ho s uctivou úlevou; odshora dolů, velitelem počínaje, se zřejmě všichni těšili, až budou moci ze sebe setřást alespoň část břemene svých starostí.

„To jsme rádi, že už jste u nás, doktore Floyde," řekl Halvorsen. „Jak se vám letělo?"

„Bylo to znamenité," odpověděl Floyd. „Lepší už to opravdu nemohlo být. Posádka se o mne výtečně starala."

Vyměnil si s nimi pár obvyklých konvenčních vět, jež si žádala zdvořilost, zatímco mikrobus odjížděl od trajektu; o důvodu jeho návštěvy se nikdo nezmínil, jako by o tom existovala tichá a nevyslovená úmluva. Transportér přejel tři sta metrů od přistávací plochy až k velkému nápisu, který hlásal:

ZÁKLADNA CLAVIUS VÁS VÍTÁ

Poté se vnořil do terénního zářezu a rychle se tak pohroužil pod povrch. Otevřely se jedny masívní dveře a opět se za nimi zavřely. To se opakovalo znovu a pak ještě jednou. Když zapadly poslední, zaburácel vpouštěný vzduch a ocitli se znovu v prostředí atmosféry pro základnu tak typické, v níž se běžně chodilo jen v košili.

Prošli krátkým tunelem přeplněným kabely a potrubími, v němž se jejich kroky rozléhaly dutými rytmickými ozvami a dusotem, a dorazili do řídícího centra; Floyda obklopilo známé ovzduší psacích strojů, kancelářských computerů, děvčat z administrativy, nástěnných map a řinčících telefonů. Když se zastavili před dveřmi označenými VELITEL, řekl Halvorsen diplomaticky: „Přijdu s doktorem Floydem do konferenční síně za malou chvilku.“

Ostatní přikývli, zašuměl chápavý souhlas a pak se hlouček vytratil chodbou dolů. Než však stačil Halvorsen pobídnout Floyda do své kanceláře, byli znovu vyrušeni. Otevřely se dveře a na velitele se vrhla drobná postavička.

„Táto! Tys byl v opravdickém nahoře! A sliboval jsi, že mě vezmeš s sebou, až půjdeš.“

„Ale Dianko,“ řekl Halvorsen s přemírou něžnosti, „víš přece dobře, že jsem říkal ‚Vezmu tě, když to bude možné.‘ Jenže jsme měli moc práce, jeli jsme naproti panu doktoru Floydovi. Podej mu pěkně ručičku, on právě přiletěl ze Země.“

Holčička - asi osmiletá, jak Floyd odhadoval - napřáhla křehkou dlaň. Obličejíkem mu byla povědomá, a vtom si Floyd uvědomil, že se na něj velitel dívá s tázavým úsměvem. Ohromeně užasl, když pochopil proč.

„Ne, to není možné!“ vykřikl. „Když jsem tu byl naposledy, byla jsi ještě v kočárku!“

„Minulý týden jí byly čtyři," odpověděl na to pyšně Halvorsen. „Děti nám tu v nízké gravitaci rostou rychle. Ale zato tak rychle nestárnou - budou živy déle než my."

Floyd pozoroval fascinován tu sebejistou slečnu, povšiml si i kultivovaného držení těla i její subtilní kostřičky. „Těšil jsem se, že se tu s tebou zase uvidím, Diano," řekl. A pak ho cosi - snad čirá zvědavost, snad zdvořilost - přimělo dodat: „A co ty, ty by ses nechtěla podívat na Zemi?"

Oči se jí rozšířily údivem; pak zavrtěla hlavou.

„Kdepak, je to tam ošklivé, jak padneš, hned si natlučeš. A pak je tam strašně moc lidí."

Tak tohle je první skutečná kosmická generace, říkal si Floyd; a v příštích letech jich bude víc a víc. A třebaže v tom pomyšlení byl skryt jistý zármutek, byla v něm i velká naděje. Až bude Země zcela zkrocena a ochočena, a snad i trochu znavena, stále ještě zbude volný prostor pro ty, kdož milují volnost, pro průkopnické a houževnaté povahy, pro nepokojné dobrodruhy. Jejich výzbrojí ovšem nebude sekera a puška a kánoe a krytý vůz; budou to reaktory, plazmový pohon, hydroponické plantáže. A brzy nastane chvíle, kdy Země, jako všechny matky, bude musit svým dětem dát sbohem.

Rozmanitými prosbami i hrozbami a sliby se Halvorsenovi podařilo konečně tu umíněnou představitelku nové generace odrazit a pak vstoupili s Floydem do pracovny. Velitelova kancelář měla všehovšudy jen asi pětadvacet čtverečních metrů, avšak podařilo se do ní směstnat veškerou výbavu a symboly, které patřily k hodnosti šéfa v ceně padesáti tisíc dolarů ročního platu. Vlastnoručně podepsaná fotografie významných politiků - včetně prezidenta Spojených států a generálního tajemníka Spojených národů - zdobily jednu stěnu, zatímco fotografie s podpisy slavných astronautů pokrývaly většinu ostatních.

Floyd se uvelebil v pohodlném koženém křesle a dostal sklenku „sherry", zrozeného za laskavého přispění měsíčních biochemických laboratoří. „Tak jak to vypadá, Ralphe?" zeptal se Floyd a usrkl, nejprve s jistou opatrností, pak s uznalým pokývnutím.

„Není to nejhorší," odpověděl Halvorsen. „Ovšem je tu jedna věc, o které bys měl vědět, než půjdeme dál."

„A co je to za věc?"

„No, asi by se tomu dalo říkat krize v morálce," povzdechl si Halvorsen.

„Vážně?"

„Zatím ještě ne vážná krize, ale narůstá nám."

„Komunikační embargo," řekl Floyd rovnou.

„Ano," souhlasil Halverson. „Mezi našimi lidmi to začíná kvůli tomu vřít. Koneckonců má většina z nich rodiny dole na Zemi, a ti se bezpochyby domýšlejí, že už tady všichni pomřeli na měsíční infekci."

„Hrozně mě to mrzí," řekl Floyd, „ale lepší krycí verzi si nikdo nedokázal vymyslet, a až dosud také dokonale zabrala. Mimochodem - setkal jsem se na *Tranzitu* s Moisevičem, a dokonce i on tu verzi papá."

„Takže alespoň bezpečnostní služba může být spokojená."

„Ne tak úplně - doslechl se něco o MAT-1; nějaké pověsti už zřejmě začaly prosakovat navenek. Jenže my prostě k tomu nemůžeme zaujmout žádné stanovisko, dokud se nepřesvědčíme, co za tou věcí vlastně vězí a jestli v pozadí jsou nebo nejsou naši čínští přátelé."

„Doktor Michaels si myslí, že už zná odpověď. Úplně umírá nedočkavostí, aby se ti z toho mohl vyzpovídat."

Floyd dopil sklenku. „A já zas umírám touhou vyslechnout ho. Pojďme."

ANOMÁLIE /11/

Konference se konala ve velké obdélné místnosti, do níž se snadno mohla vejít stovka lidí. Byla vybavena nejmodernějšími optickými a elektronickými pomůckami a byla by se mohla stát vzorovou poradní síní, až na to, že bezpočet plakátů, fotografií, sdělení a amatérských malůvek svědčil o tom, že je to současně také společenská místnost. Floyda zejména

ohromila sbírka cedulí, shromážděná zjevně s péčí a láskou; obsahovaly výzvy jako NEVSTUPUJTE NA TRÁVNÍK... ZÁKAZ PARKOVÁNÍ V SUDÉ DNY... DÉFENSE DE FUMER... K PLÁŽI... POZOR, PŘECHOD PRO SKOT... NEZPEVNĚNÉ KRAJNICE... NEKRMTE NÁS. Jestliže byly tabulky pravé - a všechno nasvědčovalo tomu, že byly - pak jejich doprava ze Země stála malé jmění. Byl v tom kus dojemné vzpoury; v tom nepřátelském světě dokázali lidé stále ještě žertovat o věcech, které byli donuceni opustit - a jež nebudou jejich děti už vůbec postrádat.

Asi padesátihlavé shromáždění už Floyda očekávalo a všichni zdvořile povstali, když do místnosti vkročil za velitelem. Floyd pokývl několika známým a zašeptl Halvorsenovi: „Chtěl bych ještě před poradou říci pár slov.“

Floyd se posadil do přední řady, velitel vystoupil na pódium a rozhlédl se po přítomných.

„Dámy a pánové,“ začal Halvorsen, „nemusím snad hovořit o tom, jak závažné je naše setkání. Jsme rádi, že mezi nás přišel dr. Heywood Floyd. Známe všichni jeho významné postavení, mnoho z nás se s ním poznalo osobně. Použil mimořádného spojení ze Země a právě před chvílí přistál, a ještě před poradou by nám chtěl něco krátce povědět. Prosím doktora Floyda.“

Floyd se vydal na pódium pod sprškou zdvořilostního potlesku, s úsměvem obhlédl posluchače a pravil: „Děkuji - chtěl bych toho říct jen málo. Prezident mě požádal, abych vám tlumočil jeho uznání za výsledky vaší vynikající práce, s kterými budeme moci, jak doufáme, brzy seznámit celou světovou veřejnost. Jsem si plně vědom,“ pokračoval obezřetně, „jak naléhavě si většina z vás - nebo snad vy všichni - přejete, aby byla rozhrnuta dosavadní opona přísného utajení; nebyli byste skuteční vědci, kdybyste smýšleli jinak.“

Zavadil pohledem o tvář dr. Michaelse, poněkud zamračenou, což dávalo vyniknout dlouhé jizvě na pravé tváři - zřejmě následku nějakého kosmického úrazu. Dobře věděl, jak vehementně tento

geolog protestoval proti tomu, co nazýval „hrou na lupiče a policajty.“

„Jenom bych vám rád připomněl,“ pokračoval Floyd, „že jde o naprosto mimořádnou situaci. Musíme si svými fakty být nejprve dokonale jisti; kdybychom se nyní dopustili chyby, neexistovala by už pro nás patrně žádná další příležitost, jak ji napravit. Mějte tedy ještě krátký čas strpení, prosím vás o ně a tlumočím toto přání také jako prosbu prezidentovu.

To je vše, co jsem chtěl říci. Teď bych rád vyslechl vaše zprávy.“

Odešel zpět na své místo; velitel řekl: „Velice děkuji doktoru Floydovi,“ a pak pokynul, téměř úsečně, hlavnímu vědeckému poradci. Dr. Michaels se na výzvu zvedl a vystoupil na pódium; světlo v sále pohaslo.

Na obrazovce se rozzářila fotografie Měsíce. V samém středu měsíčního kotouče plál jasně bílý kruh kráteru, z něhož se vějířovitě rozbíhala nápadná paprsčitá kresba. Vypadalo to přesně tak, jako by byl někdo na měsíční tvář hodil pytlík mouky a ta se rozstříkla všemi směry.

„To je Tycho,“ řekl Michaels a ukázal na kráter uprostřed. „Na tomto vertikálním snímku je Tycho ještě nápadnější, než když se na něj díváme ze Země, kde ho vidíme spíš poblíž měsíčního okraje. Pozorován z tohoto stanoviště - to jest asi z výše patnácti set kilometrů nad ním - dominuje, jak sami vidíte, celé polokouli.“

Počkal, až do sebe Floyd vstřebá tento nevšední pohled na zcela všední objekt, a pokračoval: „V průběhu minulého roku jsme prováděli magnetický průzkum této oblasti, a to z družice na velmi nízké oběžné dráze. Byl dokončen teprve minulý měsíc a zde je výsledek - mapa, kterou počaly všechny současné problémy.“

Na obrazovku naskočil další snímek; vyhlížel jako vrstevnicová mapa, ovšem zobrazoval nikoli nadmořské výšky, nýbrž magnetickou intenzitu. Povětšině byly čáry zhruba paralelní a jevily pravidelný rozestup; avšak v jednom koutě mapy se pojednou

sbíhaly k sobě a vytvářely skupinu soustředěných kruhů jako kresba kolem suku ve dřevě.

I pro neškolené oko bylo zřejmé, že se zde v magnetickém poli Měsíce událo cosi mimořádného; velkým písmem byla naspodu mapy vepsána slova MAGNETICKÁ ANOMÁLIE TYCHO - 1 (MAT-1). V pravém horním rohu bylo razítko TAJNÉ.

„Nejprve jsme se domnívali, že by to mohl být vývěr magnetické horniny, ale proti tomu hovořily veškeré geologické nálezy. Dokonce ani velký nikloželezný meteorit by nedokázal vytvořit pole tak intenzívní, jako je toto; proto jsme se rozhodli k přímému průzkumu.

První výprava neodhalila nic - terén vykazoval běžné rysy rovin, pokryt byl tenkou vrstvou měsíčního prachu. Byl podniknut vrt přesně ve středu magnetického pole, abychom získali vzorky hornin k detailnější analýze. Po šesti metrech se vrták zastavil. Průzkumná výprava se pustila do výkopu - ve skafandrech to není jednoduchá práce, o tom vás mohu ujistit.

To, co našli, je přimělo ke spěšnému návratu na základnu. Vyslali jsme početnější a lépe vybavenou skupinu. Hloubili další dva týdny - s jakým výsledkem, to už je vám známo.“

Zšeřelý konferenční stál zašuměl náhle očekáváním a snímek na obrazovce byl opět vyměněn. Třebaže už ho všichni viděli mnohokrát, nikdo se nezapomněl nachýlit vpřed, jako by věřil, že na něm shledá nové detaily. Na Zemi i na Měsíci dohromady nebyla ještě ani stovka lidí, kterým bylo dovoleno spočinout na této fotografii zrakem.

Ukazovala člověka, který stojí v jasně červeném a žlutém skafandru na dně výkopu a drží měřičskou tyč s decimetrovým dělením. Byl to evidentně noční snímek a mohl pocházet odkudkoli z Měsíce nebo z Marsu. Avšak žádná planeta až dosud nebyla svědkem takovéto události.

Objekt, před nímž muž ve skafandru stál, byla svislá deska z uhlově černého materiálu, asi tři metry vysoká a půl druhého metru široká; Floydovi svou jakousi pochmurnou hrozivostí připomínala obrovský náhrobní kámen. Byla přesně symetrická a měla

dokonale ostré hrany, a byla tak černá, že se zdálo, jako by pohlcovala veškeré světlo, které na ni dopadalo; její povrch byl dokonale hladký. Bylo nesnadné povědět, zda je z kamene nebo z plastické hmoty - nebo snad z látky zcela neznámé člověku.

„MAT-1," prohlásil dr. Michaels s téměř zbožnou úctou. „Vyhlíží jako zbrusu nový, že ano? Nedokáži mít vůbec nic za zlé těm, kdo se domnívali, že je ta věc stará pouhých pár let, a kdo se pokoušeli spojovat ji s třetí čínskou expedicí - to byl rok 1998. Nicméně jsem tomu nikdy nevěřil - a nyní jsme také schopni stanovit stáří exaktně, na základě geologického datování z místa nálezu.

Pane doktore Floyde, moji kolegové i já na tento odhad stáří sázíme svou odbornou pověst. MAT-1 nemá s Číňany pranic společného. Nemá dokonce pranic společného s lidmi vůbec - neboť v té době, kdy tam byla zahrabána, ještě žádní lidé neexistovali.

Stáří té věci je totiž zhruba tři milióny let. To, nač se nyní díváte, je první svědectví o existenci inteligentních bytostí mimo naši Zemi."

VÝPRAVA /12/ ZA ZEMSKÉHO SVITU

Makrokráterová oblast: Směrem k J sahá téměř ke středu viditelné strany Měsíce, směrem k V až za centrální kráterovou oblast. Hustě poseta impaktovými krátery; mnohé z nich velké, patří k největším na Měsíci vůbec; na S některé krátery porušeny impaktem při formaci Mare Imbrium. Téměř všude nerovný povrch, s výjimkou dna některých kráterů. Převaha složitých povrchů, sklony většinou 12° až 15°; dna některých kráterů téměř vodorovná.

Podmínky přistání a pohybu: Přistání vesměs obtížné vzhledem ke svažitosti a nerovnosti povrchu; v plochém nitru některých kráterů méně obtížné. Pohyb možný téměř všemi směry, doporučuje se však předběžný průzkum trasy; na rovných dnech některých kráterů méně obtížný.

Stavební podmínky: Všeobecně středně obtížné pro svažitost terénu a množství volných balvanů. Hloubení v lávových výlevech na dně některých kráterů značně obtížné.

Tycho: Kráter typu Post-Maria, 90 km v průměru, převýšení okrajů nad okolním terénem 2 500 m; hloubka dna vzhledem okrajům 4 000 m; má nejvýraznější systém paprsků na celém Měsíci, některé z paprsků dosahují délky až 800 kilometrů.

(Výtah ze „Speciální studie o povrchu Měsíce“ vydané vojenským oddělením hlavní technické správy Amerického úřadu pro geologický průzkum a měření ve Washingtonu r. 1961.)

Pojízdná laboratoř, která nyní putovala osmdesátikilometrovou rychlostí napříč kráterovou rovinou, se podobala spíše velkému obytnému přívěsu posazenému na osmi adaptivních kolech. Skrývala toho ovšem mnohem více; byla to samostatná základna pro dvacet lidí, umožňující jim žít a pracovat po několik týdnů. V podstatě šlo o skutečnou pojízdnou kosmickou loď - v případě nutnosti dokázala dokonce i létat. Dospělo-li vozidlo k rozsedlině nebo údolí, které by bylo znamenalo příliš dalekou objížďku a které mělo příliš příkré stěny, než aby bylo možno zdolat je sestupem a výstupem, přeneslo se přes překážku pomocí čtyř spodních trysek.

Floyd vyhlédl z okna a uviděl před sebou dobře znatelnou trasu, tam, kde desítky vozidel před nimi už pevně udusalo sypkou měsíční půdu. V pravidelných odstupech byly podél cesty umístěny vysoké štíhlé stožáry se zábleskovým zařízením. Na třísetkilometrové cestě od základy Clavius k MAT-1 nebylo možno zabloudit, třeba byla dosud tma a do východu slunce chybělo ještě několik hodin.

Hvězdy nad hlavou byly jen o něco jasnější nebo snad hojnější než za jasné noci kdesi na náhorních planinách Nového Mexika nebo Colorada. Ale dvě věci na smolně černé obloze mařily jakoukoli iluzi pozemské scenérie.

První byla Země sama - planoucí jako ohnivé znamení nad severním obzorem. Světlo rozlévající se z oné ohromné polokoule

bylo nesčetněkrát jasnější než svit měsíce v úplňku, ozařovalo veškerou krajinu svou chladnu, modrozelenou fosforescencí.

Druhým úkazem na nebi byl bledý perlovitý kužel světla stoupající šikmo vzhůru na východní oblohu. Jasněl směrem k obzoru víc a víc a napovídal, jak mohutné ohně se skrývají pod okrajem Měsíce. To byla ona opálová svatozáře, jakou nikdy nespatřilo lidské oko z povrchu Země, vyjma řídké okamžiky úplného slunečního zatmění. Ona sluneční korona, zvěstovatel měsíčního úsvitu, varující, že zanedlouho do této spící krajiny naplno udeří slunce svou září.

Floyd seděl s Halvorsenem a Michaelsem v přední pozorovatelně, přesně pod místem řidiče, a jeho myšlenky se znovu a znovu vracely k oné propasti tří miliónů let, jež se před ním právě otevřela. Jako všichni vědecky vzdělaní lidé byl zvyklý uvažovat i v mnohem delších časových údobích - jenže ta se týkala toliko hvězdných pohybů a pomalých cyklů neživého vesmíru. Mysl ani rozum v nich nehrály roli; byly to věky prosté všeho, co by se nějak dotýkalo citů.

Tři milióny let! Nekonečně bohaté panoráma psaných dějin, se všemi svými říšemi a králi, se svými triumfy a tragédiemi, tvořilo pouhou tisícinu tohoto ohromujícího časového rozpětí. Nejen člověk sám, ale ani většina ostatních živých tvorů, kteří dnes Zemi obývají, ještě neexistovali v oné době, kdy byla tato černá hádanka tak pečlivě zahrabána zde, v nejjasnějším a nejnápadnějším kráteru na celém Měsíci.

Tím, že tu byla ukryta, a to zcela záměrně, si byl dr. Michaels naprosto jist. „Nejprve jsem doufal," vysvětloval, „že tím je pouze označena nějaká podzemní stavba, ale naše další sondy tuto možnost vyloučily. Deska sedí na široké základně z téhož černého materiálu, a pod ní je neporušená rostlá skála. Ty - bytosti - které ji sem umístily, měly zřejmý úmysl zabezpečit ji před jakýmkoli posunem, až na nějaké katastrofální otřesy Měsíce, ovšem. Stavěly pro věčnost."

V Michaelsově hlase se ozýval triumfální tón, ale i smutek, a obě tyto emoce sdílel i Floyd. Konečně dostal člověk odpověď na

jednu ze svých nejdávnějších otázek; zde byl důkaz, prostý sebemenšího stínu pochybností, že lidský rozum není jediný, který kdy ve vesmíru vznikl. Avšak toto poznání s sebou současně neslo i palčivou připomínku nezměrnosti času. Cokoli živého tudy prošlo, minulo lidstvo o stovku tisíc generací. Snad, říkal si Floyd, to bylo dobře. A přece - čemu všemu jsme se mohli naučit od tvorů, kteří dokázali putovat vesmírem, zatímco naši předkové ještě žili ve větvích stromů!

Několik set metrů před nimi vystupoval nad podivně blízký měsíční obzor signální stožár. U jeho základny byla jehlanovitá stavba potažená oslňující stříbrnou fólií, zřejmě na ochranu proti palčivému žáru měsíčního dne. Autobus projel kolem a Floyd v jasném svitu Země stačil přečíst:

POHOTOVOSTNÍ SKLAD Č. 3
20 kg tekutého kyslíku
10 kg vody
20 denních dávek Mk 4
1 sada nástrojů B-typ
1 souprava k opravě skafandru
! TELEFON !

„A vzal jste v úvahu *tohle*?“ zeptal se Floyd a ukázal z okna. „Co když ta věc je prostě zásobárna, co když si ji tu deponovala výprava, která už se nevrátila?“

„Jedna z možností to je,“ připouštěl Michaels. „Magnetické pole nesporně značkuje polohu tak, aby bylo možno ten kvádr snadno najít. Ale je příliš malý - na nějaké zásoby je rozhodně nepostačující.“

„A proč ne?“ namítl Halvorsen. „Copak víme, jak vlastně byli velcí? Mohli měřit jen deset centimetrů, a pak z toho máte dvacetiposchoďový nebo třicetiposchoďový sklad.“

Michaels zavrtěl hlavou. „To nepřichází v úvahu,“ protestoval. „Příliš malé inteligentní tvory přece nemůžete vůbec předpokládat; musíte vycházet z jistého minimálního objemu mozku.“

Floyd si povšiml, že i když Michaels s Halvorsenem zpravidla zaujímají protichůdná stanoviska, nedochází mezi nimi přesto k osobním rozporům nebo k napětí. Jak se zdálo, respektovali jeden druhého a shodli se v tom, že se mohou v názorech rozcházet.

Opravdu existovalo jen málo shody v tom, co vlastně je MAT-1 - nebo Monolit Tycho, jak tomu někteří raději říkali, respektujíce alespoň část zkratky. Za šest hodin, které uplynuly od jeho přistání na Měsíci, už Floyd vyslechl na tucet teorií, avšak k žádné se zatím nepřikláněl. Kultovní symbol, měřičská značka, náhrobní kámen, geofyzikální přístroj - to byly asi tak nejvyznávanější názory, a jejich přední zastánci se dokázali jejich obhajobou docela i rozpálit. Byla uzavřena pěkná řádka sázek a notná suma peněz změní majitele, až vyjde pravda najevo - vyjde-li vůbec.

Až dosud odolával tvrdý černý materiál, z něhož byla deska vyrobena, všem pokusům o odebrání vzorku, které zatím Michaels a jeho kolegové - zatím velmi mírnými prostředky podnikli. Nepochybovali o tom, že laserový paprsek do něho vnikne zcela určitě, neboť této strašné koncentraci energie nemohlo odolat vůbec nic - avšak rozhodnutí o tom, zda má být použito tak násilných prostředků, čekalo na Floyda. Byl odhodlán použít nejprve rentgenu, ultrazvukové sondy, neutronového paprsku a všech ostatních nedestruktivních vyšetřovacích metod dříve, než byla povolána na pomoc těžká artilerie laseru. Ničit něco, čemu nelze porozumět, to je příznak barbarství; ale snad lidé opravdu jsou barbaři ve srovnání s tvory, kteří tuto věc zhotovili.

Odkud asi jen mohli přijít? Z Měsíce samotného? Nikoli, to bylo zcela vyloučeno. Pokud kdy na tomto pustém světě existoval život zde zrozený, byl zmařen za poslední kráterotvorné epochy, kdy převážná část měsíčního povrchu byla rozžhavena do běla.

Ze Země? I to je velmi nepravděpodobné, i když ne zcela vyloučené. Jakákoli rozvinutá pozemská civilizace - pravděpodobně mimolidská - existující v pleistocénní době by byla musila zane-

chat mnoho dalších stop svého působení. Byli bychom se o ní dozvěděli ještě dávno před tím, než jsem se dostali na Měsíc, soudil Floyd.

Zůstávaly tedy dvě možnosti - planety a hvězdy. Ale proti možnosti, že by kdekoli jinde v naší sluneční soustavě mohl vzniknout inteligentní život - a vlastně život vůbec - kromě na Zemi a na Marsu, svědčily všechny důkazy. Vnitřní planety na to byly příliš horké, vnější zase příliš chladné, pokud bychom ovšem nesestoupili do hlubin jejich atmosfér, kde tlak dostupoval hodnot stovek tun na čtvereční centimetr.

Takže tito návštěvníci patrně pocházeli z hvězd - a to ovšem byla ještě méně přijatelná představa. Floyd vzhlédl vzhůru k souhvězdím rozsetým po ebenově černém lunárním nebi a připamatoval si, jak často již jeho vědečtí kolegové „dokázali“, že interstelární cesta je vyloučena. Dosud byl pod mocným dojmem pouti ze Země na Měsíc; jenže i nejbližší hvězda byla stomiliónkrát dál... Tyto spekulace byly plýtvání časem; bylo třeba vyčkat, až bude známo více faktů.

„Připoutejte se, prosím, a upevněte všechny volné předměty,“ ohlásil náhle reproduktor v kabině. „Blížíme se k svahu o sklonu čtyřicet.“

Na obzoru se objevily dva stožáry s pomrkávajícími světly a transportér zamířil mezi ně. Floyd měl sotva čas zapnout si pásy, když už se vozidlo zvolna přehouplo na vskutku děsivý svah a začalo slézat po dlouhé kamenité stráni příkré jako střecha. Šikmé paprsky Země, které přicházely zezadu, poskytovaly nyní velmi málo světla, řidič rozsvítil přední reflektory. Před mnoha lety stál jednou Floyd na okraji Vesuvu a hleděl do kráteru; dovedl si teď docela dobře představit, že se do něho nyní spouští, a představa to byla nevábná.

Sjížděli po jedné z vnitřních teras Tychona, která asi tři sta metrů pod nimi přecházela opět v rovinu. Cestou dolů ukázal Michaels na rozlehlou pláň, která se teď pře nimi otvírala.

„Tamhle jsou,“ zavolal. Floyd kývl; všiml si už shluku červených a zelených světel pár kilometrů před nimi a nespouštěl z nich

zrak, zatímco transportér opatrně šikmo sjížděl ze svahu. Mohutné vozidlo ovládal řidič zřejmě s naprostou jistotou, ale Floyd přesto volně vydechl, teprve když se opět ocitli na rovnější půdě.

Teď už viděl skupinu tlakových kopulí, které se leskly v zemské záři jako stříbrné bubliny - byly to přechodné ubytovny pracovníků objektu. Poblíž byla věž vysílačky, vrtná souprava a velká hromada kamene, zřejmě materiál, který byl vylámán, aby byl monolit obnažen. Tento nevelký tábor v pustině vyhlížel velice osamělý, velice zranitelný silami přírody, které ho mlčky obklopovaly. Nebyla tu ani známka života, žádný viditelný důvod, proč se lidé vydali sem, tak daleko od svých domovů.

„Už je vidět kráter," řekl Michaels. „Tamhle vpravo - asi sto metrů od stožáru vysílače."

Tak tohle je tedy ono, pomyslel si Floyd; transportér projel kolem tlakových kopulí a u okraje kráteru zvolnil. Zrychlil se mu puls, když se natáhl kupředu, aby lépe viděl. Vozidlo se začalo opatrně sunout dolů po rampě z udusaných kamenů, do nitra prohlubně. Tam, přesně tak, jak to viděl už na fotografiích, se objevil MAT-1.

Floyd se upřeně zahleděl, přimhouřil oči, pohnul hlavou a znovu upřel zraky vpřed. I v jasném světle Země bylo obtížné uvidět tu věc dostatečně přesně; jeho první dojem byl, že je to plochý obdélník, snad vystřižený z uhlového papíru; vypadalo to, jako by postrádal jakoukoli tloušťku. Byl to samozřejmě toliko optický klam; třebaže hleděl na pevné těleso, odráželo tak málo světlo, že mohl spatřit pouze jeho obrys.

Všichni cestující byli po celou dobu sestupu do kráteru naprosto zticha. V tom mlčení byla bázeň, byla v něm i nedůvěra - čirá nedůvěra, že by ze všech možných světů zrovna mrtvý Měsíc mohl vydat tak fantastické překvapení.

Transportér zarazil asi sedm metrů od desky, podél ní, takže si ji všichni cestující mohli prohlédnout. Ale až na dokonalý geometrický tvar toho bylo vidět málo. Nikde nebylo sebemenší skvrnky, nikde nebyla jeho dokonalá ebenová čerň ničím porušena. Byla to sama zkrystalizovaná noc, a Floyd se po chvíli zabýval myšlenkou, zda přece jen nejde o nějaký mimořádný přírodní útvar, jaký

se mohl zrodit z žárů a tlaků provázejících zrození Měsíce. Avšak tato málo pravděpodobná možnost, jak dobře věděl, byla už zkoumána a zamítnuta.

Na čísi signál se reflektory na okraji kráteru všechny naráz rozsvítily a jasná zemská záře byla přehlušena mnohem intenzívnějším světlem. Svazky paprsků byly v měsíčním vakuu pochopitelně zcela postřehnutelné; vytvořily překrývající se elipsy oslnivé běli soustřeďující se na monolitu. Kdekoli se ho dotkly, jeho ebenový povrch jako by je pohltil.

Pandořina skříňka, pomyslel si Floyd s náhlým pocitem předtuchy - čeká jen, až ji zvědavé lidstvo otevře. A co nalezne uvnitř?

POMALÝ /13/ ÚSVIT

Hlavní tlaková kopule objektu MAT-1 měla sotva sedm metrů v průměru a byla uvnitř nepříjemně zaplněna. Transportér se napojil na jeden z jejích průlezů a zvětšil tak vítaným způsobem její životní prostor.

Uvnitř tohoto polokulovitého balónu s dvojitými stěnami žilo, pracovalo a spalo šest vědců a techniků, kteří byli v současné době výzkumnou akcí plně zaměstnáni. Byla v něm rovněž většina jejich výstroje a přístrojové techniky, veškeré zásoby, jež nebylo možno ponechat prostě venku ve vakuu, přípravna jídla, umývárna, toaleta, geologické vzorky a malý televizní monitor, jímž bylo možno celý areál nepřetržitě sledovat.

Floyda příliš nepřekvapilo, když Halvorsen řekl, že raději počká v kopuli; přiznal se k důvodu s obdivuhodnou otevřeností.

„Pro mě je skafandr jen nutné zlo," řekl k tomu velitel. „Oblékám ho čtyřikrát do roka - při povinném přezkoušení. Jestli vám to nebude vadit, budu se na to dívat na obrazovce."

Do jisté míry šlo už v těchto dobách jen o neodůvodněný předsudek; nejnovější modely skafandrů byly neskonale pohodlnější než neohrabané brnění prvních výprav na Měsíc. Obléknout je

bylo možno za necelou minutu, bez cizí pomoci, a byly vybaveny plnou automatikou. Typ Mk V, v němž byl nyní bezpečně utěsněn, poskytoval ochranu i před tím nejhorším, co Měsíc dokázal natropit jak ve dne, tak v noci.

Doprovázen dr. Michaelsem vstoupil do přechodové komory. Dusot vývěv odumíral a skafandr se kolem něho téměř nepozorovaně nadul; cítil, jak ho do sebe uzavírá mlčenlivé vakuum.

Avšak mlčení bylo přerušeno milým zvukem radiostanice.

„Jaký je tlak, doktore? Dýchá se vám normálně?“

„Ano - je to výborné.“

Jeho společník důkladně překontroloval ciferníky a indikátory na zevní straně Floydova skafandru. Pak pravil:

„O.K. - tak jdeme.“

Otevřely se vnější dveře a uprášený měsíční terén se před nimi zatřpytil v pozemském světle.

Obezřetným a kolébavým krokem Floyd následoval Michaelse průlezem ven. Chodit nebylo těžké; do jisté míry mu dokonce skafandr paradoxně navozoval pocit normálu, poprvé od chvíle, co dosáhli Měsíce. Jeho přídatná váha a lehký odpor, jaký kladl pohybům, mu poskytoval mírnou iluzi ztracené pozemské tíže.

Pohled se značně změnil od onoho okamžiku před necelou hodinou, kdy sem výprava dorazila. Třebaže hvězdy i srpek Země byly stále ještě stejně jasné, čtrnáctidenní měsíční noc už byla téměř u konce. Záře sluneční korony tvořila na východní obloze jakousi nápodobu východu Měsíce, a pak náhle, bez jakékoli výstrahy, špička stožáru vysílače třicet metrů vysoko nad Floydovou hlavou jako by znenadání vybuchla plamenem - zachytila prvé paprsky dosud skrytého Slunce.

Čekali, až se z průlezu vynoří ještě dozorčí technik akce a dva jeho zástupci, a pak se zvolna vydali ke kráteru. V okamžiku, kdy ho dosáhli, vydrala se nad východní obzor štíhlá úseč nesnesitelného jasu. ještě hodinu mělo trvat, než celé Slunce povystoupí až nad okraj lenivě se otáčejícího Měsíce, avšak hvězdy byly v mžiku zaplašeny.

Kráter byl dosud ve stínu, ale reflektory nad jeho okraji zaplavovaly jeho nitro světlem. Floyd kráčel zvolna dolů po násypu k černému obdélníku a nepociťoval už pouhou bázeň, ale i bezmoc. Zde, hned u samých bran Země, se člověk setkává s mystériem, jen snad nikdy nebude moci být rozřešeno. Před milióny let tu *cosi* prolétlo, zanechalo zde nerozluštěný a snad nerozluštitelný symbol svého poslání a odlétlo zpět k planetám - nebo snad ke hvězdám.

Radiostanice ve Floydově skafandru vypadla do jeho snění. „Volá dozorčí technik akce. Kdybyste se, prosím, laskavě seřadili všichni na téhle straně, rádi bychom si totiž udělali pár obrázků. Vy, pane doktore, laskavě doprostřed - tady doktor Michaels - tak, děkuji...“

Nikomu kromě Floyda to zřejmě nepřipadalo ani trochu komické. A měl-li být poctivý, pak musel přiznat, že i on sám byl rád, že s sebou někdo vzal aparát; bude to snímek, který nepochybně vejde do dějin, a pár snímků by byl Floyd rád získal i pro sebe. Doufal, že i skrze přilbu skafandru bude možno jasně rozpoznat jeho tvář.

„Děkuji, pánové,“ řekl fotograf, když se poněkud sebevědomě seřadili před monolitem a on si udělal tucet záběrů. „Poprosíme fotooddělení na základně aby vám všem poslali kopie.“

A pak Floyd obrátil veškerou pozornost k ebenové desce - zvolna ji obešel a prohlédl ze všech stran, pokoušeje se vrýt si do paměti veškerou její cizotu. Neočekával, že by cokoli objevil, věděl, že už byl každý čtvereční centimetr propátrán s mikroskopickou péčí.

Lenivé Slunce se teď již skoro celé vzneslo nad okraj kráteru a jeho paprsky se opřely téměř kolmo do východní strany kvádru. A přesto se zdálo, jako by černým blokem byla každá světelná částice nadobro pohlcována, jako by byla nikdy neexistovala.

Floyd se rozhodl provést jednoduchý pokus; postavil se mezi monolit a Slunce a pátral, zda se na sametově černém povrchu objeví jeho stín. Nebylo po něm ani stopy. Na desku teď dopadalo

přinejmenším deset kilowattů čistého žáru; jestli uvnitř vůbec něco bylo, pak už to touto dobou nutně dosahovalo bodu varu.

Jak je to zvláštní, pomyslel si Floyd, být u toho, když tahle - *věc* - spatřuje světlo dne poprvé od časů, kdy na Zemi začaly ledové doby. Znovu se zamyslel nad tou černou barvou; byla pochopitelně ideální pro pohlcování sluneční energie. Avšak hned tento nápad zavrhl, neboť kdo by byl tak pošetilý, aby nějaké zařízení závislé na sluneční energii zakopával šest metrů pod povrch? Vzhlédl k Zemi, která začínala blednout na jitřní obloze. Jen hrstička z šesti miliard tam nahoře věděla o tomto objevu; jak bude svět reagovat na zprávu o něm, až bude konečně uvolněna a vydána?

Politické i společenské důsledky budou nedozírné; každý, kdo jej obdařen skutečnou inteligencí - kdokoli, kdo dohlédne alespoň na centimetr za špičku svého nosu - shledá, že se jeho život, jeho hodnoty a jeho filozofie v čemsi změnily. I kdyby už o MAT-1 nebylo zjištěno pranic dalšího, i kdyby podstata zůstala po věky tajemstvím, člověk by věděl, že není ve vesmíru sám. A i když se s těmi, kdož zde kdysi stáli, minul o milióny let, přece jen by jednou mohl nastat okamžik jejich návratu; a i kdyby nenastal, mohou přijít jiní. Všechny představy o zítřku musí od nynějška v sobě tuto možnost obsahovat.

Floyd byl dosud v úvahách o těchto věcech, když reproduktor v jeho přilbě pojednou vyrazil pronikavý elektronický jej, cosi jako nestvůrně zesílený a zkreslený časový signál. Bezděčně se pokusil ucpat si i přes skafandr uši rukama; pak se vzpamatoval a divoce zašmátral po potenciometru přijímače. Dosud s ním zápolil, když do éteru explodovala další čtyři zapísknutí; pak nastalo milosrdné ticho.

Všude okolo kráteru bylo vidět postavy ztuhlé ohromením. Takže to tedy není jen *porucha na mém přijímači*, pomyslel si Floyd; i všichni ostatní ten pronikavý elektronický výkřik uslyšeli.

Po třech miliónech let temnot pozdravil MAT-1 úsvit měsíčního dne.

Dobrých sto padesát miliónů kilometrů za Marsovou dráhou, v chladných pustých končinách, kam se dosud nevypravil žádný člověk, putovala zvolna spletí oběžných drah planetoidů hlubinná kosmická sonda *Monitor 79*. Po čtyři roky už plnila bez jediné závady své poslání - dík americkým vědcům, kteří ji navrhli, britským projektantům, kteří ji postavili, a ruským technikům, kteří ji vypustili. Jemná pavučina jejích antén zachycovala vzorky rádiového šumu, který ji obklopoval - onoho nekonečného praskotu a hvízdotu zaplňujícího to, co kdysi Pascal ve věku neskonale jednodušším naivně nazval „ticho nekonečného prostoru“. Detektory záření registrovaly a analyzovaly kosmické paprsky přicházející z galaxie i z mimogalaktických sfér; neutronové a rentgenové dalekohledy střežily podivné hvězdy, jaké lidské oko neozbrojeno nikdy nedokáže spatřit; magnetometry pozorovaly závany a nápory slunečního větru, kdykoli Slunce vydechovalo rychlostí miliónu kilometrů za hodinu zášlehy řiďounké plazmy svým kroužícím dětem do tváří. To vše a ještě mnohem víc trpělivě zaznamenávala hlubinná sonda *Monitor 79* a vrývala si to do své krystalické paměti.

Jedna z jejích antén - jakýmsi divem elektroniky, jenž probírat teď není třeba - byla ustavičně zaměřena do míst nevzdalujících se příliš od Slunce. Vždy po několika měsících byl její vzdálený cíl viditelný, kdyby ovšem existovalo oko schopné ho uvidět; jevil se jako jasná hvězda se slabším průvodcem poblíž; většinu času však byl ztracen ve sluneční záři.

K oné vzdálené planetě Zemi vysílal monitor každých čtyřiadvacet hodin veškeré pečlivě shromážděné informace, úhledně konzervované v jediném pětiminutovém pulsu. Tento puls asi o čtvrt hodiny později dorazil rychlostí světla na místo svého určení. Očekávaly ho přístroje, pro něž tato činnost byla jedinou jejich povinností; zesílily a zaznamenávaly přijatý signál a přidaly ho k tisícům kilometrů magnetofonového pásku již uskladněného v

podzemních trezorech Světové agentury pro kosmos ve Washingtonu, v Moskvě a v Canbeře.

Po celou dobu od chvíle, kdy na oběžnou dráhu vyrazily prvé družice, po nějakých padesát let, se z kosmu linuly dolů na Zem triliony a kvadriliony pulsujících informací, a tam byly uschovány pro onen den, kdy by mohly přispět k pokroku ve vědění. Jen nepatrný zlomek vší této suroviny měl naději, že bude kdy zpracován; avšak nedalo se nijak předvídat, které z oněch všech pozorování bude nějaký vědec potřebovat prozkoumat za deset, za padesát či za sto let. A tak musel být o všem udržován přesný přehled, pásky byly uskladněny v nekonečných klimatizovaných chodbách, v trojím exempláři odděleně v jednotlivých střediscích agentury, aby byla vyloučena náhodná ztráta. Byla to součást skutečného pokladu člověčenstva, daleko cennější než veškeré zlato bez užitku uzamčené v sklepích bank.

A teď tedy hlubinná sonda *Monitor 79* zaznamenala něco nezvyklého - tichou, ale nad všechny pochybnosti zřetelnou poruchu vlnící se napříč sluneční soustavou, zcela nepodobnou všem dosud pozorovaným přírodním jevům. Sonda automaticky zaznamenala její směr, čas a intenzitu; za několik hodin vyšle tuto informaci na Zemi.

A stejně vyšle zprávu i *Orbiter M 15* obíhající okolo Marsu dvakrát za den; a podobně i sluneční satelit *Inklinační test 21*, šplhající zvolna vzhůru nad rovinou ekliptiky; ba dokonce i umělá kometa *Bolid 5* směřující do mrazivé transplutonické pustiny po dráze, která nedosáhne bodu obratu ani za tisíc let. Ty všechny zaznamenají prazvláštní výron energie, který podráždil jejich čidla; a ony všechny také v příslušnou dobu odešlou k vzdálené Zemi automaticky svá hlášení pro paměťová skladiště.

Počítače by samy snad nikdy nebyly postřehly spojení mezi čtyřmi zvláštními soubory signálů ze sond pohybujících se po navzájem nesouvisejících drahách, milióny kilometrů od sebe vzdálených. Avšak radiační prognostik na stanici Goddard se jen podíval na ranní materiály a okamžitě věděl, že za posledních

čtyřiadvacet hodin prolétlo soustavou našeho Slunce cosi zvláštního.

Znal pouze část dráhy tohoto signálu, ale když ji počítač promítl do planetogramu, byla tak jasná a nezaměnitelná jako kondenzační pruh na bezmračném nebi nebo jako jediná šňůra stop na panensky čisté sněhové pláni. Jakýsi nehmotný svazek energie vyrazil vpřed z měsíční tváře, rozstřikoval sprškу radiace jako kýl závodního člunu a hnal se pryč ze sluneční soustavy, ke hvězdám.

III / Mezi planetami

/15/ DISCOVERY

Loď byla pouhých třicet dní vzdálena od Země, a přece se Davidu Bowmanovi občas zdálo k neuvěření, že by byl kdy znal jiný život než tento do sebe uzavřený malý svět v *Discovery*. Všechna ta léta výcviku, veškeré jeho předchozí lety k Měsíci a k Marsu jako by patřily do života někoho jiného.

Frank Poole připouštěl, že i on se cítí podobně, a čas od času si zavtipkoval, jaká je to škoda, že k nejbližšímu psychiatrovi to mají těch dvě stě miliónů kilometrů daleko. Avšak onen pocit osamění a cizoty byl lehko pochopitelný a nijak nenapovídal nějaký chorobný stav. Za celé ono půlstoletí, co se lidé vydávají do kosmu, neodstartovala ještě výprava podobná této.

Započala před pěti lety jako příprava na Projekt Jupiter - první oblet největší planety kosmickou lodí s lidskou posádkou. Loď už byla téměř připravena na dvouletou cestu, když byl zcela náhle charakter výpravy pozměněn.

Discovery měla stále ještě letět směrem k Jupiteru; neměla tam však let ukončit, ba ani neměla zvolnit rychlost, až bude prolétat rozsáhlou oblastí Jupiterových satelitů. Naopak, měla využít gravitačního pole obří planety a dát se jím jako prakem vymrštit ještě dále od Slunce. Jako kometa měla proniknout až do nejzazších končin sluneční soustavy ke svému konečnému cíli, k nádheře Saturnových prstenců. A nebylo jí souzeno se vrátit.

Discovery měla určenou pouť pouze jedním směrem - i když její posádka naprosto neměla v úmyslu podstoupit sebevraždu. Pokud by vše proběhlo podle plánu, měla se vrátit během sedmi let opět na Zemi - pět let z těchto sedmi jim mělo uběhnout jako blesk v bezesném spánku hibernizovaného stavu, zatímco budou čekat na záchranu pomocí dosud nepostavené *Discovery II*.

Všechny zprávy a dokumenty Světové agentury pro kosmos se slovu „záchrana“ pečlivě vyhýbaly; mělo příchuť nějaké chyby v plánech, takže termín v technické hantýrce zněl „odnos“. Neboť kdyby skutečně bylo cokoli selhalo, pak by v oné vzdálenosti jedné miliardy kilometrů od Země nebyla na jakoukoli záchranu žádná naděje.

Bylo to zakalkulované riziko jako při všech cestách do neznáma. Ale padesát let výzkumů prokázalo, že uměle navozená hibernace e pro člověka zcela bezpečná, a to otevřelo v cestách do kosmu nové možnosti. Teprve tato výprava jich však měla využít do krajnosti.

Tříčlenný planetologický tým, jehož práce měla započít teprve po vstupu lodi na konečnou orbitální dráhu kolem Saturnu, měl určeno prospat celou dobu letu až k cíli. Znamenalo to úsporu tun potravin a ostatních zásob; navíc, a to bylo neméně důležité, si skupina zachová plnou svěžest a čilost, nevydá se do akcí znavena desetiměsíční cestou.

Discovery bude navedena na parkovací dráhu kolem Saturnu a stane se novým měsícem obrovité planety. Bude komíhat sem a tam po elipse tři milióny kilometrů dlouhé, která ji přivede až těsně k Saturnu a pak napříč oběžnými drahami všech jeho větších měsíců. Stovku dní budou mít ke zmapování a k prostudování světa osmdesátkrát rozsáhlejšího, než je povrch Země, a obklopeného družnou satelitů o počtu přinejmenším patnácti - z nichž jeden dosahuje velikosti planety Merkura.

Poznatků tu bude jistě dost na celá staletí výzkumů; první výprava podnikne pouze předběžný průzkum. Vše, co bude zjištěno, bude odvysíláno k Zemi; i kdyby se badatelé nikdy nevrátili, jejich objevy nebudou ztraceny.

Na konci této stovky dní *Discovery* svou činnost uzavře. Celá posádka podstoupí hibernizaci; v činnosti budou pokračovat jen nezbytné systémy střežené neúnavným elektronickým mozkem lodi. Dál bude obíhat kolem Saturna, po dráze již nyní tak přesně určené, že by ji člověk dovedl přesně nalézt i po tisíciletí. Ale už za pět let, jak předpokládaly současné plány, přilétne *Discovery II*. A i kdyby uplynulo sedm nebo osm let, spící cestující by nepo-

znali žádný rozdíl. Pro všechny z nich se hodiny zastaví, tak jako už se zastavily pro Whiteheada, Kaminského a Huntera.

Bowman, jako první velitel *Discovery*, někdy trochu záviděl svým třem nevědomým kolegům jejich zmrazený klid v Hibernaculu. Netrápila je nuda ani odpovědnost; dokud nedosáhne loď Saturna, vnější svět pro ně prostě neexistuje.

Avšak oni sami pro tento vnější svět existovat nepřestali, byli pod jeho biosenzorickou kontrolou. Nepříliš výrazně zastrčeno v koutku přístrojové stěny velitelské sekce bylo pět malých panelů označených Hunter, Whitehead, Kaminski, Poole, Bowman. Poslední dva byly čisté a neoživeny; jejich čas nastane teprve od nynějška za rok. Na ostatních plála souhvězdí zelených světel, zvěstujících, že je vše v naprostém pořádku; a na každém z nich byla nevelká obrazovka, na níž několikastupy zářících čar sledovaly utlumené rytmy značící puls, dýchání a mozkovou činnost.

Byly chvíle, kdy Bowman, zcela si vědom zbytečnosti svého počínání - neboť signalizační zařízení by bylo vyvolalo poplach, jakmile by se vyskytla jakákoli porucha -, přepínal na zvukovou kontrolu. Naslouchal, jakoby hypnotizován, neskonale pomalému tepu svých spících kolegů, s očima upřenýma na povlovné vlnění, jež souběžně přebíhalo obrazovkou.

Nejvíc ze všech ho fascinovaly křivky EEG - elektronické popisy tří osobností, jež kdysi existovaly a které se jednoho dne opět proberou k životu. Byly téměř prosty všech hrotů a prohlubní, elektrických výbuchů, jaké označují činnost bdícího mozku - ba i mozku za normálního spánku. Zbýval-li ještě nějaký věchýtek vědomí, byl mimo veškerý dosah přístrojů i paměti.

Tento poslední fakt měl Bowman ověřen ze své vlastní zkušenosti. Ještě než byl vybrán pro tuto výpravu, byly zkoušeny jeho reakce na hibernaci. Nebyl si jist, zda tím ztratil týden života - nebo zda o stejnou lhůtu odsunul okamžik své smrti.

Když mu byly připevněny na čelo elektrody a když započal pulsovat spánkový generátor, spatřil nakrátko kaleidoskopickou změť obrazců a vzdalujících se hvězd. Pak pohasly a obklopila ho temnota. Nijak nepocítil vpichy injekcí, tím méně pak první dotyk

chladu, když započalo snižování jeho tělesné teploty až na pouhých několik málo stupňů nad bod mrazu.

Probudil se a zdálo se mu, že sotva zavřel oči. Ale věděl, že je to pouhá iluze; byl nějak přesvědčen, že ve skutečnosti uplynula celá léta.

Byla už výprava u konce? Dosáhli už Saturnu, provedli měření a hibernovali se? Byla tu už *Discovery II*, aby je dopravila zpět na Zemi?

Ležel v polosnění, naprosto neschopen rozlišit mezi skutečnými a fiktivními vzpomínkami. Otevřel oči, ale nebylo nač hledět, kromě rozplizlého souhvězdí zářících bodů, které mu bylo po chvíli hádankou. Pak si uvědomil, že hledí na signální světla na astrolokačním panelu, avšak nedokázal na ně zaostřit zrak. Brzy se těchto pokusů vzdal.

Okolo něho vál teplý vzduch a vyfoukával z jeho údů všechen chlad. Z reproduktoru za jeho hlavou se ozývala tichá, ale příjemná hudba. Byla naléhavá a zvolna sílila.

Potom k němu promluvil uklidňující a přátelský hlas - ale on dobře vnímal, že je to syntetický hlas computeru.

„Už začínáš být zase schopen pohybu, Dave. Nevstávej a nedělej žádné prudké pohyby. Nepokoušej se promluvit.“

Nevstávej! To je přece komické, pomyslel si Bowman. Kdoví, jestli by dokázal alespoň prstíčkem pohnout. Ke svému notnému překvapení to dokázal.

Cítil se zcela spokojen, i když obluzený a poněkud zpitomělý. Matně tušil, že už asi přistála záchranná loď, že byla uvedena do chodu sekvence automatického znovuoživování a že brzy už také uvidí živé lidi. Všechno to bylo příjemné, ale nijak ho to nevzrušovalo.

Náhle pocítil hlad. Počítač samozřejmě jeho potřeby předvídal předem.

„U pravé ruky máš tlačítko, Dave. Až dostaneš hlad, stiskni je.“

Bowman donutil prsty, aby zapátraly kolem, a náhle objevil hruškovité těleso. Zapomněl docela, že tam něco takového bylo, ačkoli o tom musel přece kdysi dobře vědět. Co všechno ještě vlastně zapomněl? Vymazala mu hibernace všechno z paměti?

Stiskl knoflík a čekal. Za několik minut se ze stěny jeho kóje vysunula kovová ruka a k jeho rtům se snesl plastikový dudlík. Přisál se k němu dychtivě a do hrdla mu proudil teplý sladký nápoj a s každou jeho kapkou i nová síla.

Pak ruka zmizela a nechala ho znovu odpočinout. Mohl teď už pohybovat bez nesnází rukama i nohama a pomyšlení na chůzi se už nezdálo být jen neskutečným snem.

Třebaže cítil, jak se mu rychle vracejí síly, byl by tu dokázal ležet spokojeně dál navěky, kdyby nebylo dalších podnětů zvenčí. Ale náhle k němu promluvil další hlas - tentokrát veskrze lidský, nikoli pouhá struktura elektronických kmitů sestavená pomocí nadlidské paměti. Byl to dokonce hlas známý, třebaže mu chvíli trvalo, než ho dokázal rozpoznat.

„Hej, Dave. Jde ti to krásně. Teď už můžeš i povídat. Víš, kde jsi?“

Potrápil se tím chvíli. Jestliže doopravdy byl na oběžné dráze kolem Saturnu, co všechno se stalo za ty měsíce, co opustil Zemi? Znovu ho napadlo, jestli snad nebyl postižen amnézií. Bylo paradoxní, že zrovna tato myšlenka ho uklidnila. Jestliže si dovedl pro ztrátu paměti zachovat pojem „amnézie“, pak to s jeho mozkem nemůže být tak docela zlé...

A přece ještě pořád nevěděl, kde je, a ten, kdo hovořil na druhém konci drátu, si jeho situaci zřejmě přesně uvědomoval.

„No tak, Dave, tady je Frank Poole. Kontroluji tvůj tep a dýchání, všechno je úplně normální. Jen se nenamáhej, všechno ber pěkně zvolna. My teď otevřeme dveře a vytáhneme tě ven.“

Do komory vniklo měkké světlo; viděl, jak se proti šířícímu vchodu rýsují pohybující se siluety. A v tom okamžení se mu vrátila paměť docela a on si uvědomil naprosto přesně, kde je.

Třebaže se vrátil v pořádku a v bezpečí zpátky z nejzazších končin spánku, ba od samých hranic smrti, byl nepřítomen pouze

týden. Až teď opustí Hibernaculum, nespatří studenou oblohu kolem Saturna; k tomu schází ještě dobrý rok a dvě miliardy kilometrů. Byl stále ještě v trenažéru kosmického střediska v Houstonu, pod horkým texaským sluncem.

HAL /16/

Avšak teď už byl Texas nerozpoznatelný, i Spojené státy byly těžké spatřit. Třebaže už byl nízkotlaký plazmový motor dávno vypnut, štíhlé šípovité tělo *Discovery* klouzalo dál a dál od Země a její mohutné optické vybavení ji orientovalo k vnějším planetám, kde ležel cíl její cesty.

Jeden z dalekohledů byl nicméně neustále zamířen k Zemi. Byl namontován jako mířidla na okraji antény pro dálkové spojené a zajišťoval, aby velká parabolická mušle byla přesně upjata k svému vzdálenému terči. Dokud setrvávala Země v průsečíku nitkovitého kříže, zůstávalo životně důležité spojení neporušené a všechny zprávy putovaly po neviditelném paprsku, jenž se prodlužoval o tři milióny kilometrů s každým uplývajícím dnem.

Nejméně jednou za směnu se Bowman díval směrem k domovu tímto anténním teleskopem. Jelikož byla Země v tuto dobu na přivrácené straně své oběžné dráhy kolem Slunce, nastavovala pohledu z *Discovery* svou temnou polokouli a jevila se v zorném poli jako oslnivý stříbřitý srpek, jakoby další Venuše.

Jen vzácně bylo možno identifikovat jednotlivé geografické podrobnosti v onom stále se úžícím světelném luku, neboť je zakrývala oblačnost a mlžný opar, avšak i ztemnělá část kotouče byla k neomrzení fascinující. Byla poseta zářícími městy; někdy plála velkoměsta stálým svitem, jindy pomrkávala jako světlušky, vlivem neklidného ovzduší nad nimi.

Nastávaly také chvíle, kdy obíhající Měsíc ozařoval jako velikánská lampa setmělé oceány a kontinenty Země. S objevitelským vzrušením pak Bowman rozpoznával známé tvary po-

břeží třpytící se v tom přízračném měsíčním světle. A někdy, když byl Pacifik klidný, bylo možno v jeho zrcadle spatřit i sám mihotavý obraz Měsíce; připomínal mu noci pod palmami tropických lagun.

Nelitoval však těchto ztracených krás. Užil jich už dost za pětatřicet let života; a hodlal jich užívat dál, až se vrátí, bohatý a slavný. A vzdálenost je činila ještě žádoucnějšími.

Šestý člen posádky o nic takového neměl zájem, neměl lidskou povahu. Byl to nejmodernější počítač HAL 9000, mozkové a nervové ústředí celé lodi.

Hal (zkráceně nazývaný podle svého celého jména: *H*euristicky programovaný *AL*goritmický samočinný počítač) byl mistrovským dílem třetí computerové revoluce. Zdálo se, že tyto zvraty nastávají pravidelně, v intervalu každých dvaceti let, a pomyšlení, že se schyluje k dalšímu, už zase nemálo soužilo spoustu lidí.

K prvé došlo ve čtyřicátých letech, tehdy to ještě byla ona elektronková veteš, s níž se podařilo uvést v život takové ty střelhbité primitivy, jako byl ENIAC a jeho potomci. V šedesátých letech pak byla zdokonalena elektronika pevné fáze. S jejím nástupem bylo zjevné, že komplexní umělá inteligence, svými schopnostmi přinejmenším rovnocenná inteligenci lidské, nebude jednou vyžadovat větší prostor, než je běžný psací stůl - pokud ji ovšem někdo bude schopen zkonstruovat.

Je velice nepravděpodobné, že by se to kdy někomu podařilo; avšak nebylo toho ani zapotřebí. V osmdesátých letech Minsky a Good prokázali, že neurální sítě lze vytvářet na základě automatismu - autoreprodukcí - pro potřebu jakéhokoli dohodnutého učebního programu. Umělé mozky podle toho mohly vnikat procesem neuvěřitelně podobným vývoji mozku lidského. V jednotlivých konkrétních případech nebyly přitom přesné detaily procesu vůbec poznatelné, a i kdyby byly, znamenalo by toto poznání tak jako tak problém miliónkrát náročnější, než je lidské chápání vůbec s to zvládnout.

Nechť však fungovaly jakkoli, výsledkem byla strojová inteligence, jež uměla reprodukovat - někteří filozofové ovšem sále ještě

dávali přednost termínu „imitovat“ - většinu funkcí lidského mozku, a to s daleko větší rychlostí a spolehlivostí. Byly nesmírně nákladné a také bylo dosud postaveno jen několik jednotek řady HAL 9000; avšak starý vtip, že se vždycky spíš vyplatí vyrábět mozky organické a pomocí nekvalifikovaných sil, začínal vyznívat trochu hluše.

Hal byl pro tuto výpravu trénován stejně důkladně jako jeho lidští druzi - ba mnohonásobně víc, pokud jde o sycení vstupů, neboť navíc ke své vrozené rychlosti neměl ani potřebu spánku. Jeho prvořadým úkolem bylo monitorovat životně důležité systémy, nepřetržitě sledovat tlak kyslíku, teplotu, nepropustnost lodního pláště, radiaci a všechny ostatní navzájem svázané faktory, na nichž závisel život křehké lidské posádky. Dovedl provádět složité korekce dráhy a vykonávat potřebné letové manévry, když bylo třeba měnit kurs lodi. A pak dokázal střežit i hibernované členy posádky, upravit podle potřeby jejich prostředí a dávkovat jim nepatrná množství infuzních tekutin, které je udržovaly při životě.

První generace počítačů používala na vstupu oslavovaných klávesnic psacích strojů a odpovědi sdělovala prostřednictvím vysoce výkonných tiskárniček a vizuálně grafickými prostředky. Hal to také dovedl, pokud to bylo nutné, avšak většinu styku s ostatními členy posádky obstarával mluveným slovem. Poole a Bowman si mohli s Halem povídat, jako by to byl živý člověk, a on jim zase odpovídal dokonalou angličtinou s perfektní frazeologií, jíž se naučil během několika prchavých týdnů svého elektronického dětství.

Na otázku, zda Hal skutečně myslí, odpověděl už ve čtyřicátých letech britský matematik Alan Turing. Turing vyvodil, že pokud lze s počítačem vést dlouhodobý rozhovor - a není podstatné, zda se to děje pomocí psacího stroje nebo mikrofonu -, aniž jsme schopni rozlišit mezi odpověďmi počítače a odpověďmi, jaké by dával člověk, pak stroj skutečně myslí, podle všech přijatelných definicí tohoto pojmu. Turingův test by byl mohl Hal podstoupit bez nesnází.

Mohl nadejít i okamžik, kdy by byl Hal převzal v lodi velení. V případě naléhavé potřeby, kdyby byl nikdo nereagoval na jeho

signály, byl by začal budit spící členy posádky elektrickými i chemickými stimuly. Kdyby ani s nimi nemohl navázat kontakt, byl by se dovolával dalších pokynů rádiem ze Země.

A i kdyby nepřišla odpověď ze Země, byl by podnikl takové kroky, jaké by považoval za nezbytné pro bezpečí lodi a pro splnění jejího úkolu - jehož skutečný smysl a o němž si nikdo z jeho lidských kolegů zatím nedovedl vytvořit ani představu.

Poole a Bowman si často s posměškem říkali vrátní a uklízeči na lodi, která vlastně může letět sama. Bývali by byli překvapeni, ba i dost rozladěni, kdyby byli tušili, jak mnoho pravdy jejich žert obsahuje.

/17/ REŽIM LETU

Denní program pro loď byl naplánován s velkou péčí a tak Bowman i Poole věděli - alespoň teoreticky - naprosto přesně, co budou dělat v kterýkoli okamžik čtyřiadvacetihodinového cyklu. Pracovali v dvanáctihodinových směnách, střídavě drželi službu a nikdy nešli oba dva v touž dobu spát. Operační směna byla ve velitelské sekci, zatímco druhý jako záloha se zatím staral o domácnost, prováděl prohlídky lodi, zabýval se všelijakými drobnými pracemi, jaké se běžně vyskytovaly, nebo odpočíval ve své kóji.

I když byl za této fáze cesty Bowman oficiálně velitelem lodi, nebyl by to nezasvěcený pozorovatel poznal. Každých dvanáct hodin jako by si s Poolem dočista vyměnili úlohy, hodnost i odpovědnost. Udržovalo je to oba ve vrcholné kondici, snižovalo příležitost ke konfliktním situacím na minimum a napomáhalo splnit požadavek stoprocentní zaměnitelnosti.

Bowmanův den začínal v šest nula nula lodního času - totožného s astronomickým efemeridovým časem. Kdyby se byl opozdil, měl Hal připravenou celou škálu písklavých a cinkavých signálů, jimiž by mu byl jeho povinnosti připomněl, ale nikdy k tomu nedošlo. Na zkoušku jednou Poole odpojil automatické buzení; Bowman přesto vstal přesně v určený čas sám.

Jeho prvním služebním počinem každý den bylo přetočit hlavní indikátor hibernizační sekce o dvanáct hodin kupředu. Kdyby tato operace byla dvakrát po sob opomenuta, byl by z toho hal vyvodil, že je on i Poole vyřazen z činnosti, a byl by podnikl nezbytná nouzová opatření.

Pak se Bowman věnoval nejprve své toaletě a izometrickým cvikům a poté zasedl ke snídani a k rannímu vydání *World Times* odvysílanému rádiem. Na Zemi nikdy nečetl noviny tak pozorně jako teď; tady i nejmenší zprávičky ze společenské rubriky, i nejprchavější pověsti ze světa politiky jež se mihly na obrazovce, nabývaly nesmírně na významu.

V sedm nula nula střídal oficiálně Poola ve velitelské sekci, přinesl mu přitom z kuchyňky tubu kávy. Pokud se v předchozí směně neudálo nic mimořádného - a to bylo takřka pravidlem - a nebylo nutno nic podnikat, usadil se nejprve, přezkoušel funkci všech přístrojů a provedl sérii testů k zjištění případných defektů. V deset nula nula zkoušky ukončil a přešel ke studiu.

Studentem byl Bowman víc než polovinu svého života; a měl jím být až do odchodu na odpočinek. Díky revolucím dvacátého století v oblasti výuky a v informační technice zvládl už látku dvojí až trojí vysokoškolské specializace - a co více, zapamatoval si běžně až 90 procent osvojených poznatků.

Ještě před padesáti lety by byl považován za odborníka na aplikovanou astronomii, kybernetiku a kosmické pohonné motory - on se však s nelíčeným odporem bránil označení odborník vůbec. Nedokázal nikdy zaostřit veškerou pozornost na jediné téma; přes temné varování svých instruktorů trval na tom, že doktorát složí pro obor všeobecné astronautiky - což byla specializace s velmi neurčitým a nafouklým programem, určená pro ty, jejichž IQ se pohyboval někde dole kolem 130 a kterým nebylo souzeno dosáhnout nejvyšších příček oborového žebříčku.

Bylo to správné rozhodnutí; právě jeho nezájem o specializaci mu umožnil jedinečně se připravit na úkoly, které teď plnil. A velice podobně i Frank Poole - jenž občas o sobě neuctivě říkal, že je „kosmický biolog-údržbář“ - měl ideální předpoklady pro to,

aby byl jeho zástupcem. Oni dva, v případě potřeby s pomocí Halových nezměrných zásob informací, byli schopni vypořádat se s jakýmikoli problémy, jež by mohly během cesty vyvstat - jestliže si ovšem dokáží zachovat svěží a vnímavou mysl a jestliže si do ní budou vytrvale znovu a znovu vrývat stará paměťová schémata.

A tak po dvě hodiny, od deseti do dvanácti, rozprávěl Bowman s elektronickým učitelem a překontrolovával své vědomosti, nebo získával nové poznatky specifické pro jejich výpravu. Donekonečna se probíral plány lodi, schémata zapojení a trajektoriemi, nebo se snažil zpracovat vše, co bylo známo o Jupiteru, Saturnu a o rozlehlých rodinách jejich měsíců.

V poledne se odebral do kuchyňky a zatímco připravoval oběd, ponechal loď na starosti Halovi. I zde byl ovšem plně informován o všem, co se děje, neboť miniaturní jídelna - a zároveň i společenská místnost - byla vybavena kopií situačního panelu, a také Hal se ho mohl v mžiku dovolat. Poole jedl s ním, ještě než se odebral k šestihodinovému spánku, a obvykle se díval na jeden z pravidelných televizních programů, které jim přicházely retranslací ze Země.

Jejich jídelníčku byla věnována právě taková péče jako každé jiné složce výpravy. Potraviny, většinou zmrazené a dehydrované, byly bez výjimky výtečné a byly voleny tak, aby s nimi bylo co nejméně práce. Balíčky stačilo jen otevřít s vsunout do ohřívače. A ten zabzučel, když byl s přípravou hotov. Pochutnávali si na tom, co mělo chuť - a také *vypadalo*, což bylo neméně důležité - jako pomerančová šťáva, vajíčka (na všechny možné způsoby), minutky, přírodní řízky, roštěnky, čerstvá zelenina, výběrové ovoce, zmrzlina, ba i čerstvě pečený chléb.

Po obědě, mezi třináctou a šestnáctou hodinou, podnikal Bowman zvolna pečlivou prohlídku lodi - nebo alespoň její přístupové části. *Discovery* měřila od jednoho konce ke druhému téměř sto třicet metrů, ale onen malý svět, který patřil posádce, byl celý vměstnán do třináctimetrového kulovitého přetlakového prostoru v trupu.

Byly zde všechny životně důležité systémy a velitelská sekce, operační srdce lodi. Níže pod nimi byly nevelká „kosmická garáž“ vybavená třemi průlezy, jimiž mohly vyplouvat ven do prázdnoty kapsle, raketové manipulátory schopné pojmout po jednom muži pro případ, že by nastala nutnost výstupu do kosmického prostoru.

Rovníková část přetlakové kopule - řekněme tak úseč od obratníku Kozoroha k obratníku Raka - v sobě obsahovala zvolna rotující buben o průměru dvanáct metrů. Tento kolotoč se otočil jednou za deset vteřin kolem své osy jako odstředivka a vytvářel tak umělou gravitaci rovnou přibližně tíži na povrchu Měsíce. Postačovalo to jako prostředek proti svalové atrofii, jež by se byla při stavu naprosté beztíže vyvíjela, a umožňovalo to rovněž, aby základní životní pochody probíhaly v normálních - nebo téměř normálních - podmínkách.

Do karuselu byla proto umístěna kuchyně, jídelna, umývárna a toaleta. Jedině zde bylo možno v bezpečí připravovat horké nápoje - které dokáží být v beztíži mimořádně nebezpečné, jelikož může dojít k těžkému opaření vznášejícími se koulemi vroucí vody. Byl tím rozřešen i problém holení; beztížné odstřižky vousů už neohrožovaly ani elektrické zařízení, ani zdraví posádky.

Na okraji rotujícího bubnu bylo rozmístěno pět malinkých místnůstek, z nichž měl každý z astronautů jednu vybavenou podle svého vkusu a kde byly jeho osobní věci. V používání byly teď pouze Bowmanova a Poolova, budoucí obyvatelé dalších tří kabinek odpočívali zatím vedle, ve svých elektronických sarkofázích.

Bylo-li to zapotřebí, bylo možno otáčení prstence zastavit; v tom případě byla jeho rotační energie „uskladněna“ pomocí setrvačníku a získána z něho opět zpátky při opětovném obnovení otáčivého pohybu. Normálně však rotaci ponechávali při konstantní rychlosti, jelikož bylo poměrně jednoduché do velikého, pozvolna se otáčejícího bubnu vcházet; přeručkovali po tyči vedoucí středem karuselu oblastí nulové gravitace. Přechod do otáčivé části byl po malém zacvičení tak snadný a tak automatický jako nastupování do paternosteru.

Přetlakový kulový korpus tvořil hlavu celé té křehké, šípovité konstrukce dlouhé přes sto třicet metrů. *Discovery*, jako všechny lodi projektované pro lety do hlubin kosmu, byla příliš málo robustní a aerodynamicky tvarovaná, než aby mohla vniknout do atmosféry nebo odolat plnému gravitačnímu poli kterékoli planety. Montována byla na oběžné dráze okolo Zem, vyzkoušena na translunárním prvním letu a konečně ověřena i na orbitální dráze kolem Měsíce. Byl to výtvor pro čirý prostor - a podle toho i vyhlížel.

Hned za přetlakovou trupovou částí byly seskupeny do těsného shluku čtyři velké nádrže na tekutý vodík - a za nimi se rozvíraly ve tvaru dlouhého štíhlého V ploutvovité chladící plochy, které rozptylovaly odpadové teplo jaderného reaktoru. Protkány jemným žilkováním potrubí s chladící kapalinou vyhlížely jako křídla nějaké obrovské vážky, a z jistých úhlů se *Discovery* dokonce vzdáleně podobala starodávným plachetnicím.

Na samém konci onoho V, sto metrů od kabiny pro posádku, bylo odstíněné peklo reaktoru a spleť zaostřujících elektrod, jimiž tryskala planoucí hvězdná hmota plazmového pohonu. Ten už před týdny ukončil svou práci, když vymrštil *Discovery* z její parkovací dráhy kolem Luny. Nyní už generátor běžel na volnoběh, dodával jen proud pro elektrické zařízení lodi, a tak velké chladicí ploutve, které se rozpalovaly až do třešňovitě rudé barvy, když byla *Discovery* urychlována plným tahem motoru, byly nyní ztemnělé a chladné.

Prohlídka této části lodi by byla vyžadovala výstup do kosmu, avšak posádka měla k dispozici přístroje i detašované televizní kamery, které jí poskytovaly veškeré potřebné informace o stavu oněch partií trupu. Bowman měl už teď pocit, že důvěrně zná každý čtvereční decimetr chladiče, panelů a všech možných trubek, které na ně byly zapojeny.

V šestnáct nula nula prohlídku ukončil, podával podrobnou ústní zprávu řídícímu středisku a vyčkal potvrzení příjmu. Poté vypínal vysílač, poslechl si, co říká Země, a odeslal odpověď na všechny dotazy. V osmnáct nula nula se budil Poole a přejímal velení.

Bowman pak měl šest hodin volna, kterého užíval, jak se mu zlíbilo. Někdy pokračoval v studiu, jindy poslouchal nějakou hudbu nebo se díval na filmy. Mnoho času strávil probírkou nevyčerpatelné lodní elektronické knihovny. Nesmírně ho zaujaly velké objevy minula - což bylo za daných okolností dosti pochopitelné. Někdy se plavil s Pytheem skrze Herkulovy sloupy na širý oceán, podél břehů Evropy, jež se sotva vynořila z doby kamenné a odvažoval se téměř až k mrazivým mlhám Arktidy. Anebo o dvě tisíciletí později spolu s Ansonem pronásledoval manilské galeony, plachtil s Cookem napříč neznámými nebezpečími Velkého bradlového útesu, obeplouval poprvé s Magellanem svět. A pustil se do čtení Odyssey, která k němu z všech knih nejživěji hovořila přes propasti času.

Po osvěžení mohl kdykoli vyzvat Hala k utkání v množství polomatematických her, včetně dámy a šachu. Kdyby byl Hal vytáhl do boje se všemi zbraněmi, byl by vyhrál každou partii; to by ovšem nebylo dobré pro morálku. Měl proto už v programu určeno, že smí vyhrát pouze v padesáti procentech a jeho lidští spoluhráči se tvářili, jako by o tom nevěděli.

Poslední hodiny Bowmanova dne byly věnovány úklidu a drobným pracem, po nichž ve dvacet hodin následovala večeře - opět společná s Poolem. Pak měl hodinu na vysílání i příjem soukromých hovorů se Zemí.

Jako všichni jeho kolegové byl Bowman svobodný; nebylo by fair vysílat ženaté muže na tak dlouhotrvající cesty. Třebaže nemálo dívek slibovalo počkat, dokud se výprava nevrátí, nikdo tomu doopravdy nevěřil. Zprvu měli Bowman i Poole zcela intimní osobní rozhovory každý týden, třebaže vědomí, kolik uší jim na pozemském konci linky naslouchá, jim poněkud svazovalo jazyk. Ale nyní, ačkoli cesta sotva začala, rozhovorů s dívkami za Zemi zvolna ubývalo a ztrácely i na vřelosti. Očekávali to; byla to jedna z cen, kterou musil být astronaut připraven zaplatit, tak jako ji platívali námořníci.

Bývalo zvykem - až příliš vyhlášeným -, že námořníci nacházeli útěchu i v jiných přístavech; naneštěstí se za hranicemi zemské

oběžné dráhy nevyskytovaly tropické ostrovy plné snědých krasavic. Kosmická medicína pochopitelně tento problém řešila s nadšením sobě vlastním; lodní lékárna obsahovala přiměřené, třebaže zdaleka ne tak okouzlující náhražky.

Ještě než oficiálně předal službu, sestavil Bowman konečnou zprávu a přezkoušel, zda Hal odvysílal záznamy přístrojů za uplynulou směnu. Pak, pokud se mu zachtělo, ještě pár hodin četl nebo se díval na filmy; a o půlnoci chodíval spát - zpravidla bez jakékoli elektronarkózy.

Poolův program byl zrcadlovým obrazem programu Bowmanova, oba rozvrhy do sebe zapadaly bez sebemenšího tření. Oba muži byli plně zaměstnáni, byli oba příliš inteligentní a příliš dobře připraveni, než aby se začali hádat, takže let přešel v pohodlnou, zcela nevzrušivou rutinu, a toliko měnící se číslice na hodinách vyznačovaly tok času.

K nejvroucnějším přáním nevelké posádky na *Discovery* patřilo, aby nic neporušilo tento monotónní poklid po všechny týdny a měsíce, které měli před sebou.

/18/ NAPŘÍČ PLANETKAMI

Týden po týdnu, jako tramvaj, která se pevně drží kolejí své předurčené dráhy, putovala *Discovery* napříč Marsovou oběžnou dráhou a dál k Jupiteru. Na rozdíl od všech lodí, jež brázdí vzduch anebo vody na Zemi, nevyžadovalo její řízení téměř ani jediného dotyku. Její kurs byl dán gravitačními silami; nevyskytovaly se na něm nezmapované mělčiny, ani nebezpečné útesy, o které by se mohla rozbít. A vůbec už neexistovalo nebezpečí srážky s jinou lodí; mezi nimi a nekonečně dalekými hvězdami žádná loď nebyla - alespoň ne loď lidskou rukou vyrobená.

A přece ta oblast kosmu, do které nyní vnikali, zdaleka nebyla prázdná. Před nimi se prostíralo území nikoho, protkané stezkami více než jednoho miliónu planetek - z nichž jen pro necelých deset tisíc mohli astronomové přesně určit prvky drah. Jen čtyři z nich

měly v průměru víc než stovku kilometrů; převážnou většinu tvořily pouhé obrovité balvany, volně se převalující na své dráze kosmickým prostorem.

Nic se s nimi nedalo podnikat; třebaže i nejmenší z nich by dokázala loď zničit, kdyby do ní narazila rychlostí desítek tisíc kilometrů za hodinu, přesto byla pravděpodobnost takové náhody zcela zanedbatelná. V průměru připadal v prostoru jeden planetoid na krychli o hraně půl druhého miliónu kilometrů; pomyšlením na to, že by se ve stejném bodu a hlavně ve stejném čase mohla ocitnout i *Discovery*, se posádka nijak netrápila.

K nejtěsnějšímu přiblížení ke známému planetoidu mělo dojít osmdesátého šestého dne letu. Neměl ani jméno - nesl jen číslo 7794; byl to padesátimetrový kamenný blok objevený observatoří na Luně v roce 1997 a s výjimkou paměti trpělivých počítačů v Ústavu pro sledování planetek okamžitě zase zapomenutý.

Když Bowman nastoupil službu, Hal mu ihned setkání připomněl - i kdy bylo jistě málo pravděpodobné, že by kapitán byl mohl zapomenout na jedinou předvídatelnou mimořádnou událost během celého letu. Jak dráha planetoidu na hvězdné obloze, tak i jeho souřadnice v okamžiku maximálního přiblížení byly již zobrazeny na planšetě. Obrazovka obsahovala rovněž seznam plánovaných pozorování; čekalo je plno práce, až se 7794 mihne rychlostí sto třiceti tisíc kilometrů za hodinu kolem nich ve vzdálenosti pouhých čtrnácti set kilometrů.

Když Bowman požádal Hala o přenos z teleskopu, vyvstalo na obrazovce řiďounce tečkované hvězdné pole. Nic, co by se podobalo planetce, nebylo vidět; při maximálním zvětšení byly v zorném poli pouhé bezrozměrné světelné body.

„Prosil bych promítnout nitkový kříž," řekl Bowman. V mžiku naskočily čtyři tenké čárky, svírající ve svém neukončeném průsečíku drobounkou, nevýraznou hvězdičku. Dlouhé minuty si ji prohlížel a zvažoval, zda se Hal snad nezmýlil; pak spatřil, že se ona špetička světla pohybuje na hvězdném pozadí, i když rychlostí sotva postřehnutelnou. Byla vzdálena ještě téměř milión kilometrů

- avšak i tento nepatrný pohyb prozrazoval, že v kosmických pojmech měřeno už byla téměř na dosah.

Když se o šest hodin později přišel do velitelské sekce podívat Poole, byl už planetoid 7794 stonásobně jasnější a pohyboval se na pozadí tak rychle, že o jeho identitě nemohlo být pochyb. Nebyl to už také pouhý světelný bod; začínal se jevit jako jasně viditelný kotouček.

Hleděli na ten obrázek plující jejich oblohou s pocity námořníků na dlouhé plavbě, kteří proplouvají těsně kolem břehů, u nichž nelze přistát. Třebaže jim bylo naprosto jasné, že planetoid 7794 je jen kus kamene, bez ovzduší a bez života, nemělo toto vědomí pražádný vliv na to, co cítili. Byl to jediný kousek pevné země, s kterým se měli možnost potkat na celé cestě k Jupiteru - dosud tři sta miliónů kilometrů vzdálenému.

Silným zvětšením dalekohledu mohli spatřit, že planetoid je velmi nepravidelného tvaru a že se zvolna otáčí a převaluje. Chvílemi vyhlížel jako zploštělá koule, chvílemi jako nahrubo upleskaná cihla; interval jeho rotace činil něco přes dvě minuty. Různobarevné světlejší a tmavší skvrny na jeho povrchu byly rozmístěny bez ladu a skladu, a když se plochy nebo odštěpky krystalické povahy zaleskly na slunci, jiskřily se jako vzdálená okna. Míjel je teď rychlostí téměř padesát kilometrů za sekundu; na pozorování zblízka měli jen několik minut horečné činnosti. Automatické kamery pořizovaly desítky snímků, odrazy navigačního radaru byly pečlivě zaznamenávány pro následnou analýzu - a čas dovoloval vypustit pouze jednu impaktní sondu.

Sonda nenesla žádné přístroje; nic nemohlo vydržet za těchto kosmických rychlostí náraz při dopadu. Byl to pouhý brok vypálený z *Discovery* směrem, který protínal dráhu planetoidu.

Vteřiny zbývající do předpokládaného nárazu odtikávaly a Poole i Bowman čekali s rostoucím napětím. Pokus, i když byl dosti jednoduchý, měl změřit přesnost jejich zařízení až do krajnosti. Stříleli na cíl o průměru třicet metrů ze vzdálenosti půldruhého tisíce kilometrů...

Na ztemnělé části planetoidu náhle vybuchl oslnivý záblesk. Jejich brok dopadl meteorickou rychlostí; ve zlomku vteřiny byla veškerá jeho energie přeměněna v teplo. Zášleh rozžhavených plynů na krátký okamžik zazářil prostorem; na palubě *Discovery* kamery zaznamenávaly rychle slábnoucí spektrální čáry. Dole na Zemi je podrobí odborníci detailnímu zkoumání, vyhledají neomylné stopy žhnoucích atomů. A tak bude poprvé stanoveno povrchové složení kůry planetoidu.

Za hodinu už z planetky 7794 zbyla jen mihotavá hvězdička, už přestala být vidět jako kotouček. Když nastoupil Bowman příští směnu, zmizela úplně.

Byli opět sami; a sami zůstanou, dokud jim nevypluje vstříc nejbližší z Jupiterových satelitů, za tři měsíce od této chvíle.

/19/ PŘECHOD JUPITERA

Již ze vzdálenosti třiceti miliónů kilometrů se stal Jupiter nejnápadnějším objektem oblohy ve směru letu. Planeta nyní měla podobu bledého, lososově zbarveného kotouče asi polovičního rozměru ve srovnání s Měsícem pozorovaným ze Země a její temné rovnoběžné pásy mračen už byly jasně patrné. Rovinou Jupiterova rovníku se kyvadlovitě přesouvaly jako jasné hvězdy Io, Europa, Ganymed a Kallisto - světy, které by byly kdekoli jinde měly plná práva samostatných planet, avšak zde byly pouhými družicemi svého obrovitého pána.

V dalekohledu poskytoval Jupiter nádhernou podívanou - pestrá, mnohobarevná koule, jež zdánlivě vyplňovala celou oblohu. Postřehnout její skutečný rozměr bylo nemožné; Bowman si opakoval, že její průměr je jedenáctkrát větší než průměr Země, avšak po delší čas to byl pouhý číselný pojem bez skutečného významu.

Potom při probírce záznamů v Halových paměťových obvodech narazil při studiu na cosi, co dalo ohromujícímu měřítku planety naráz vystoupit v plné ostrosti. Byla to ilustrace, jež uka-

zovala celý zemský povrch, jakoby oloupaný a připíchnutý na disk Jupitera, tak jako se napínají zvířecí kožky. A na *tomto* pozadí se veškeré kontinenty a oceány Země nejevily větší, než je Indie za zemském glóbu.

Když Bowman použil největšího zvětšení dalekohledů na *Discovery*, vypadalo to, jako když je zavěšen nad poněkud zploštělou koulí a hledí doků na divadlo letcích mračen, rozmazaných rychlou rotací gigantického světa do souvislých pásů. Tu a tam ony pásy ztuhly do chomáčů a uzlů a seskupení barevných oblak, rozměrem se rovnajících celým kontinentům; jindy byly pospojovány dočasnými mosty dlouhými na tisíce kilometrů. Pod nimi bylo ukryto tolik materiálu, že by jím bylo možno vyvážit všechny ostatní planety v sluneční soustavě. A co ještě je asi pod nimi ukryto, přemítal Bowman.

Po této neklidné, bouřící oblačné střeše, provždy ukrývající skutečný povrch planety, přebíhaly občas tmavé okrouhlé obrazce. To přecházel některý z vnitřních měsíců přes vzdálené slunce a jeho stín klouzal v hlubinách pod ním po nestálé krajině Jupiterových mračen.

Už tady, dvacet miliónů kilometrů od povrchu Jupitera, se vyskytovaly další, mnohem menší měsíce. Byly to však pouhé létající hory, měly jen několik desítek kilometrů v průměru a loď se neměla žádnému z nich přiblížit. každých pár minut sebral vysílač radaru všechnu sílu a vyslal nehlasné zahřmění energie; z prázdnoty se nevrátila žádná pulsující ozvěna odrazu od neznámých nových satelitů.

Co však přicházelo se stále rostoucí intenzitou, byl burácející Jupiterův vlastní rádiový hlas. Roku 1955, těsně před úsvitem kosmického věku, byly astronomové překvapeni, když zjistili, že Jupiter chrlí milióny kilowattů v desetimetrovém pásmu. Byl to jen syrový šum, související s věncem elektricky nabitých částic kroužícím okolo planety podobně jako Van Allenovy pásy obklopují Zemi, avšak v daleko větším měřítku.

Někdy za dlouhých hodin ve velitelské sekci naslouchával Bowman tomuto záření. Pouštěl je naplno, až byl celý prostor míst-

nosti naplněn rachotivým a syčivým řevem; z tohoto pozadí se v nepravidelných intervalech vynořovala krátká zapísknutí a zapípání jako křik pomatených ptáků. Byly to mysteriózní hlasy, neměly nic společného s člověkem; a byly tak osamělé a absurdní jako mumlání příboje na pobřeží nebo vzdálený zvuk hromu kdesi za obzorem.

I při současné rychlosti přes sto padesát tisíc kilometrů za hodinu mělo *Discovery* trvat téměř dva týdny, než překoná oblast oběžných drah všech Jupiterových družic. Kroužilo kolem něho víc satelitů, než mělo Slunce planet; lunární observatoř objevovala každý rok nějaké nové, pořadník už dosáhl čísla šestatřicet. Nejkrajnější z nich - XXVII. měsíc - se pohyboval retrográdně po proměnlivé dráze devatenáct miliónů kilometrů od svého dočasného pána. Byla to kořist získaná v neustálém přetahování mezi Jupiterem a Sluncem, jelikož planeta ustavičně zachycovala tělesa z pásu planetoidů, měnila je v krátkodobé měsíce a po pár miliónech let je opět ztrácela. Jen vnitřní družice byly jeho trvalým vlastnictvím; ty Slunce nemohlo nikdy vyrvat z jeho moci.

Nyní tu tedy bylo nové sousto pro zápas soupeřících gravitačních polí. *Discovery* se stále větší rychlostí řítila k Jupiteru po složité orbitě propočtené před mnoha měsíci astronomy na Zemi a ustavičně kontrolované Halem. Čas od času udělovaly řídící trysky lodi automaticky drobné impulsy, na palubě sotva patrné, jimiž byla korigována trajektorie.

Zpět po rádiové lince k Zemi proudil nepřetržitý tok informací. Byli nyní tak vzdáleni od domova, že i při rychlosti světla trvalo signálu padesát minut, než tuto cestu vykonal. Třebaže jim celý svět hleděl zvědavě přes rameno, jejich očima a prostřednictvím jejich aparatur, jak se blíží k Jupiteru, trvalo téměř hodinu, než každá ze zpráv o objevech dosáhla domova.

Teleskopické kamery pracovaly nepřetržitě, jakmile loď proťala oběžné dráhy obřích vnitřních družic - každá z nich byla větší než Měsíc, každá byla neznámou zemí. Tři hodiny před Jupiterovým přechodem přes Slunce na jejich obloze míjela *Discovery* ve vzdálenosti pouhých třicet tisíc kilometrů satelit Europu a její

přístroje byly zamířeny k blížícímu se světu, jenž ustavičně rostl, měnil se z koule v srpek a chvatně se přehoupl směrem k Slunci.

Bylo to pětatřicet miliónů čtverečních kilometrů území, které až dosud nebylo nikdy ničím víc, než pouhou špendlíkovou hlavičkou i pro největší dalekohledy. V několika minutách kolem něho proletí, musí tedy z přiblížení získat co nejvíce, zaznamenat veškeré informace, které jim budou dosažitelné. Na přehrávání v klidu budou mít ještě celé měsíce.

Zdáli vyhlížela Europa jako obrovská sněhová koule, odrážela světlo dalekého Slunce s pozoruhodnou intenzitou. I bližší pozorování tento dojem potvrdila, na rozdíl od prašného Měsíce byla Europa zářivě bílá a většina jejího povrchu byla pokryta jiskřivými pláty, které vypadaly jako ledovce uvízlé na souši. Téměř s jistotou se dalo soudit, že byly utvořeny z čpavku a vody, které jakýmsi omylem nezachvátil svým gravitačním polem sám Jupiter.

Jen podél rovníku bylo možno pozorovat holé skály; byla to neuvěřitelně rozervaná země nikoho, směsice skalisek a roklí tvořící temnější pás, jenž zcela obepínal celý ten malý svět. Viděli několik impaktních kráterů, ale ani stopy po vulkanické činnosti; Europa zřejmě nikdy neměla vlastní zdroje vnitřního tepla.

Byly tu, jak už bylo dlouho známo, jisté stopy ovzduší. Kdykoli měl temný okraj této družice zakrýt nějakou hvězdu, nastalo nejprve krátké zatemnění, dříve než hvězda pohasla. A v některých oblastech byly i náznaky mračen - patrně pouhá mlha z drobných kapiček čpavku nadnášená řiďounkými metanovými větry.

Stejně rychle, jako se Europa vynořila z nebes před nimi, zmizela opět za zádí; a nyní už před nimi byl Jupiter sám, vzdálen pouhé dvě hodiny letu. Hal překontroloval a ještě jednou pak zrevidoval s nesmírnou péčí trajektorii kosmické lodi; nebylo třeba nijak korigovat rychlost až do okamžiku maximálního přiblížení. Avšak třebaže tohle dobře věděli, pohled na obrovskou kouli nafukující se každou minutou znamenal nesmírné nervové vypětí. Bylo těžké uvěřit, že se *Discovery* neřítí rovnou na ni a že je nesmírné gravitační pole planety nestahuje dolů, do záhuby.

Nastal okamžik, kdy měli vypustit atmosférické sondy - podle všech předpokladů měly vydržet dostatečně dlouho, aby mohly vyslat informace zpod Jupiterovy oblačné přikrývky. Dvě zavalitá pouzdra, tvarem se podobající pumám, byla jemně vystrčena na orbity, které se po prvých několik tisíc kilometrů téměř ani neodchylovaly od dráhy *Discovery*.

Ale posléze sondy přece jen zvolna poklesávaly; a teď tedy konečně bylo možné i prostým okem spatřit to, o čem je Hal ujišťoval. Loď byla na tangenciální dráze, a nikoli na balistické křivce, neměla dopadnout, míjela oblast atmosféry. Je pravda, že rozdíl činil jen pár stovek kilometrů - tedy pouhé nic ve srovnání se sto čtyřiceti tisíci kilometry průměru planety - ale hlavní bylo, že postačoval.

Jupiter nyní vyplňoval celou oblohu; byl tak obrovský, že ho nebylo možno obsáhnout okem ani rozumem a oba dva se těchto pokusů také vzdali. Kdyby nebylo mimořádně pestré palety barev - červených a růžových odstínů, žlutí, lososových i karmínových tónů - v ovzduší pod nimi, byl by se Bowman cítil jako při nízkém letu nad souvislou oblačnou vrstvou Země.

Nyní, poprvé za celou cestu, měli ztratit z dohledu Slunce. Jakkoli pobledlé a scvrklé se jim teď jevilo, byl to přesto pro *Discovery* vytrvalý průvodce po všech pět měsíců, co opustili Zemi. Dráha lodi však směřovala do Jupiterova stínu; brzy poletí nad temnou stranou planety.

Dva tisíce kilometrů před nimi se k nim řítil soumrakový pás; Slunce vzadu za nimi rychle klesalo do Jupiterových oblaků. Jeho záře se rozlévala po obzoru jako dva planoucí, dolů obrácené rohy, pak se stáhla a konečně pohasla a odumřela v barevné nádheře kratičkého požáru. Nadešla noc.

A přesto - svět pod nimi nebyl zcela temný. Přelévalo se přes něj fosforeskující světlo, které jasnělo každou minutou, jak se jejich oči přizpůsobovaly onomu pohledu. Matné řeky světla proudily od obzoru k obzoru jako světélkující brázdy lodí v nějakém tropickém moři. Tu a tam se slévaly do bazénů tekutého ohně, chvějícího se nesmírnými hlubinnými záškuby vyvěrajícími odkudsi ze skrytého

Jupiterova srdce. Byl to pohled tak úchvatný, že by se byli Bowman s Poolem vydrželi dívat po celé hodiny; uvažovali, zda je to pouhý výsledek chemických a elektrických sil v onom vroucím kotli dole, nebo zda je to vedlejší produkt jakési fantastické formy života. Byly to otázky, nad nimiž vědci povedou spory snad ještě tehdy, až se novorozené století bude blížit svému konci.

Hlouběji a hlouběji se nořili do Jupiterovy noci a záře pod nimi stále jasněla. Kdysi přelétával Bowman severní Kanadu ve chvíli, kdy kulminovala polární záře; zasněžená krajina byla stejně mrazivá a zářivá jako teď tato pod nimi. A to byla ona arktická pustina, říkal si Bowman, o stovku stupňů teplejší než oblast, nad nimiž se řítili nyní.

„Signál ze Země rychle slábne," oznamoval Hal. „Dosáhli jsme první difrakční zóny."

Očekávali to - bylo to vlastně jedno z poslání výpravy, jelikož absorpce rádiových vln měla poskytnout cenné informace o Jupiterově atmosféře. Avšak nyní, když se skutečně dostali za planetu a měli tím odříznuto spojení se Zemí, přemohl je náhlý pocit osamocenosti. Rádiový soumrak měl trvat pouhou hodinu; pak se zase vynoří z Jupiterova stínu a obnoví styk s lidským rodem. Ale tato hodina bude nicméně nejdelší v jejich životech.

Přes své poměrné mládí byli Poole i Bowman veterány desítky kosmických cest, a přece si nyní připadali jako nováčci. Pokoušeli se teď jako první vůbec o něco, co nikdo před nimi nevykonal; ještě nikdy necestovala žádná loď takovou rychlostí a nevystavila se tak intenzívnímu gravitačnímu poli. Sebemenší omyl v navigaci v tomto kritickém okamžiku by znamenal vyslat *Discovery* plnou rychlostí k hranicím sluneční soustavy, mimo jakoukoli možnost záchrany.

Pomalé minuty se líně vlekly. Jupiter byl v tuto chvíli svislou stěnou fosforeskujícího lesku, pnoucí se donekonečna nad nimi - a loď šplhala přímo vzhůru podél jeho zářící tváře. Třebaže věděli, že se i pro Jupiterovu gravitační sílu pohybují příliš rychle, než aby je dovedla uchvátit, přece jen bylo těžké uvěřit, že se *Discovery* nestane satelitem tohoto nestvůrného světa.

Konečně daleko vpředu zaplálo při horizontu světlo. Vynořovali se ze stínu a směřovali za Sluncem. A téměř v témže okamžiku oznámil Hal: „Mám opět rádiové spojení se Zemí. Jsem také rád, že vám mohu říci, že manévr obratu byl úspěšně ukončen. K Saturnu zbývá sto šedesát sedm dní, pět hodin a jedenáct minut letu.“

Nelišilo se to od propočtu ani o celou minutu; oblet byl uskutečněn s neúchylnou přesností. *Discovery* se jako kulička na stolku kosmické herny odrazila od pohybujícího se gravitačního pole Jupitera a získala odrazem navíc ještě pohybovou energii. Aniž spotřebovala sebemenší množství paliva, zvýšila rychlost o několik tisíc kilometrů za hodinu.

Zákony mechaniky nebyly přesto nijak porušeny; příroda mívá účty v dobrém pořádku a Jupiter ztratil na pohybové energii přesně tolik, kolik *Discovery* získala. Planeta byla přibrzděna - avšak vzhledem k tomu, že její hmota byla sextiliónkrát větší než hmota lodi, změna v její rychlosti a dráze byla příliš malá, než aby ji bylo možno změřit. Ještě nenadešel čas, kdy by člověk dokázal poznamenat svou činností samu sluneční soustavu.

Světlo kolem nich se rychle projasňovalo a zmenšené Slunce se znovu vyhouplo na Jupiterovu oblohu. Poole a Bowman mlčky napřáhli paže a stiskli si ruce.

Ještě tomu ani nemohli uvěřit, avšak první část jejich poslání již byla v bezpečí za nimi.

/20/ SVĚT BOHŮ

S Jupiterem však dosud nebyli vypořádáni. V dáli za nimi se dostávaly sondy, jež *Discovery* vypustila, do kontaktu s atmosférou.

Jedna z nich se neozvala vůbec, pravděpodobně vstoupila do atmosféry pod příliš příkrým úhlem a shořela dřív, než mohla vyslat nějaké zprávy. Druhá byla úspěšnější; zařízla se do nejvyšších vrstev ovzduší Jupitera, prolétla jimi a opět vyklouzla do

kosmické prázdnoty. Jak předpokládal její program, ztratila průletem na rychlosti tolik, že znovu padala po veliké elipse k planetě. O dvě hodiny později vstoupila opět do atmosféry na osvětlené straně planety - rychlostí sto deset tisíc kilometrů za hodinu.

V mžiku byla zahalena obalem žhnoucích plynů a rádiové spojení bylo přerušeno. Nastaly minuty nervózního očekávání pro oba pozorovatele ve velitelské sekci. Neměli jistotu, že sonda vstup do atmosféry přežije a že ochranný keramický štít neshoří docela ještě dříve, než bude brzdění ukončeno. Pokud by k tomu došlo, vypařily by se přístroje ve zlomku vteřiny.

Avšak štít vydržel dostatečně dlouho, aby planoucí meteorit mohl zklidnit svůj pohyb. Spečené zbytky byly pa odhozeny, robot vysunul antény a počal se rozhlížet svými elektronickými smysly kolem dokola. Na palubě *Discovery*, nyní již téměř čtyři sta tisíc kilometrů vzdálené, začaly přijímače zaznamenávat první autentické zprávy z Jupitera.

Tisíce kmitů v každé vteřině informovalo o složení ovzduší, tlaku, teplotě, magnetických polích, radioaktivitě a desítkách dalších faktorů, které dokáží rozplést teprve pozemští odborníci. Jedné z přijatých zpráv však bylo možno porozumět ihned; byl to televizní obraz, s přesně reprodukovanými barvami, vysílaný padající sondou.

První pohled se objevil, když robot už ukončil fázi vstupu do atmosféry a odhodil ochranný štít. Vše, co bylo vidět, byla žlutavá mlha posetá šarlatovými skvrnami, jež se míhaly kolem kamery závratnou rychlostí - proudily vzhůru, zatímco sonda padala rychlostí několika set kilometrů za vteřinu.

Mlha houstla; nebylo možno odhadnout, zda kamera vidí na vzdálenost několika centimetrů nebo několika kilometrů, jelikož tu nebyly detaily, na něž by se mohlo oko zaostřit. Zdálo se už, že alespoň pokud jde o televizní systémy, skončí pokus neúspěchem. Zařízení pracovalo, avšak v této mlhavé, turbulentní atmosféře se nemělo nač dívat.

A pak, zcela náhle, opar zmizel. Sonda zřejmě prolétla spodní základnu silné vrstvy mračen a vynořila se do jasné zóny pod nimi

- snad do oblasti téměř čistého vodíku s ojediněle rozptýlenými krystaly čpavku i když bylo stále ještě vyloučeno odhadnout měřítko obrazu, zabírala kamera zřejmě prostor mnoha kilometrů.

Byl to pohled tak cizí, že byl pro oči zvyklé pozemským tvarům a barvám po chvíli bez jakéhokoli významu a smyslu. Daleko, daleko dole leželo nezměrné, pestře zlaté moře, zjizvené rovnoběžnými hřbety, jež mohly zcela dobře být i hřebeny gigantických vln. Chyběl však jakýkoli pohyb; měřítko bylo příliš velké, než aby ho bylo možno rozpoznat. A pak nemohla tato zlatistá krajina představovat oceán, neboť to bylo ještě příliš vysoko v Jupiterově atmosféře. Byla by to mohla být toliko další vrstva mračen.

A nato kamera zachytila pohled, v mučivě nezřetelných dálavách, na cosi nesmírně zvláštního. Mnoho kilometrů daleko se zlatavý terén zvedal do podivuhodně symetrického kužele, podobného vulkanickému kopci. Špička kužele byla obtočena kruhem malých, nadýchaných obláčků - všechny byly přibližně stejné velikosti, všechny zřetelně samostatné a navzájem spojené. Bylo na nich něco znepokojujícího a nepřirozeného - pokud pojem „přirozený“ mohl vůbec být v tak ohromujícím panoramatu užit.

Poté se sondy zmocnil nějaký proud v rychle houstnoucí atmosféře a smýkl jí do jiné polohy; po několik vteřin se na obrazovce neukázalo nic než zlaté šmouhy. Pak se sonda opět ustálila; „moře“ bylo mnohem blíže, avšak stejně záhadné jako předtím. Bylo teď možno pozorovat, že tu a tam je porušovaly temnější stíny, které by byly mohly být otvory nebo mezerami vedoucími k ještě hlubším vrstvám ovzduší.

Sondě nebylo souzeno dosáhnout jich. Každým kilometrem se hustota plynu zdvojnásobovala a tlak rostl, jak klesala níž a níž k skrytému povrchu planety. Bylo to stále ještě vysoko nad oním tajuplným mořem, když obrazovka varovně blikla a pak obraz zmizel v tom okamžiku, kdy prvního pozemského zvěda rozdrtila váha desítek kilometrů atmosféry nad ním.

Poskytl za svůj krátký život pohled snad na pouhou jednu miliontinu planety a zdaleka se nepřiblížil skutečnému Jupiterovu povrchu tam dole, v stokilometrových hlubinách mlh. Když obraz

pohasl, Bowman i Poole zůstali jen tiše sedět a nedokázali než převracet v hlavách tutéž myšlenku.

Ve starověku to bylo spíše dílem náhody než rozmyslu, když pojmenovali tento svět podle vládce nad všemi bohy. Byl-li tam dole život, jak dlouho potrvá, než bude moci být odhalen? Ale i pak, kolik staletí bude musit uplynout, než budou moci lidé následovat tohoto prvého průkopníka - a v jaké vůbec lodi?

Avšak tyto problémy před *Discovery* a její posádkou nestály. Jejich cílem byl svět ještě podivnější, bezmála dvakrát tak daleko od Slunce - tam za osmi sty milióny kilometry úděsné prázdnoty navštěvované toliko kometami.

IV / Hlubina

/21/ NAROZENINY

Staré známé tóny gratulační písničky, vyslané rychlostí světla miliardu kilometrů do prostoru, doznívaly mezi obrazovkami a panely kontrolní sekce. Dosti sebevědomě se tváříc Poolovic rodina, shromážděná kolem dortu na Zemi, zmlkla a naráz bylo ticho.

Pak pronesl Poole starší ochraptěle: „No, Franku, nic jiného mě teď nenapadá, co bych ti mohl říct, než že jsme v myšlenkách s tebou a že ti přejeme ty nejkrásnější narozeniny v životě.“

„Dej na sebe pozor, prosím tě,“ vpadla mu do řeči paní Poolová se zaštkáním. „Pánbůh tě opatruj.“

Ozvalo se sborové „Na shledanou“ a komunikační obrazovka potemněla. Je to divné pomyšlení, říkal si Poole, že tohle všechno se stalo před více než půlhodinou; teď už se rodina zase rozešla a jednotliví členové jsou na míle daleko od sebe. Svým způsobem však bylo to opožďování času, třebaže působilo i tíživě, současně také dobrodiním. Jako každý člověk oné doby považoval Poole za jednu z jistot, že může hovořit s kýmkoli na Zemi, kdykoli se mu zachce. Nyní už to neplatilo a těžce to doléhalo na jeho psychiku. Jeho odloučení nabývalo nových rozměrů a téměř všechny emocionální svazky byly napínány nad mez únosnosti.

„Omlouvám se, že ruším oslavy,“ řekl Hal, „ale je tu problém.“

„Jaký?“ otázali se současně Bowman i Poole.

„Mám potíž s udržováním kontaktu se Zemí. Závada je v montážní jednotce AE-35. Moje centrum pro prevenci defektů signalizuje, že během dvaasedmdesáti hodin může jednotka vypovědět službu.“

„Podíváme se na to,“ odpověděl Bowman. „Promítni nám optické zaměření.“

„Tady je, Dave. Dosud je zcela v pořádku.“

Na planšetě se ukázal dokonalý srpek, velice jasný na pozadí téměř bez hvězd. Byl pokryt oblaky, nejevila se na něm ani jediná geografická podrobnost. Na první pohled by bývalo vskutku možné splést si ho s Venuší.

Avšak už druhý pohled by onen první dojem opravil, neboť hned vedle byl Měsíc, jejž Venuše nemá, skutečný Měsíc - velikostí rovný čtvrtině Země a přesně v téže fázi. Bylo lehké si představit, že obě tělesa jsou jako matka a dítě, jak věřívalo mnoho astronomů až do chvíle, kdy svědectví lunárních vzorků prokázalo mimo pochybnost, že Měsíc nebyl nikdy součástí Země.

Poole a Bowman půl minuty mlčky studovali planšetu. Tento obraz se k nim dostával z dlouhoohniskové televizní kamery namontované na okraji velké rádiové mísy; nitkový kříž v jeho středu ukazoval přesnou orientaci antény. Pokud by svazek paprsků, tenký jako tužka, nebyl zamířen přesně na Zemi, nemohli by přijímat ani vysílat. Zprávy v obou směrech by míjely cíl a vystřelovaly by, nespatřeny a neslyšeny, ven ze sluneční soustavy do hlubin prázdnoty. Pokud by vůbec byly přijaty, stalo by se tak až po staletích - a jejich příjemcem by nebyl člověk.

„Víš, v čem je závada?“ zeptal se Bowman.

„Objevuje se jen občas, lokalizovat ji se mi nepodařilo. Ale zdá se, že je v montážní jednotce AE-35.“

„Jaký postup navrhuješ?“

„Nejlepší by bylo nahradit ji záložní jednotkou, abychom ji mohli přezkoušet.“

„O.K. - vykopíruj výkres.“

Informace bleskla na planšetě; současně vyklouzl ze štěrbiny pod ní arch papíru. Přes všechna elektronická zobrazení nastávaly okamžiky, kdy byla stará dobrá papírová kopie nejpraktičtějším druhem záznamu.

Bowman chvíli studoval plán a pak hvízdl.

„Tos měl říct hned,“ pravil. „To znamená jít ven z lodi.“

„Omlouvám se,“ odpověděl Hal. „Předpokládal jsem, že víš, že jednotka AE-35 je na vnější konstrukci antény.“

„Asi jsem to věděl tak před rokem. Jenže tady na palubě je asi osm tisíc subsytémů. Ale stejně to vypadá na jednoduchou operaci. Chce to jen otevřít panel a novou jednotku tam zasunout.“

„Mně se to docela líbí,“ řekl Poole jako člen posádky určený k rutinním pracovním úkonům ve vnějším prostoru. „Nemám nic proti změně krajiny. Neber to osobně, prosím tě.“

„Ověříme si, jestli s tím bude souhlasit řídící středisko,“ řekl Bowman. Několik vteřin seděl mlčky a uspořádával si myšlenky, pak začal diktovat zprávu.

„Řídícímu středisku, volá Xaver David jedna. V dva nula čtyři pět signalizovalo centrum pro prevenci defektů v palubním počítači devět tři nuly možnou závadu v montážní jednotce Adam Eva tři pět do sedmdesáti dvou hodin. Žádám přezkoušení funkcí telemetrických systémů ve vašem monitoru. Doporučuji ověření montážní jednotky na vašem simulátoru lodních systémů. Potvrďte souhlas s naším záměrem vystoupit do kosmického prostoru a vyměnit jednotku Adam Eva tři pět, ještě než dojde k závadě. Řídícímu středisku, volá Xaver David jedna, relace dva jedna nula tři skončeno.“

Po létech praxe dokázal Bowman v okamžiku přejít na tento žargon - který kdosi jednou překřtil na techničtinu - a opět zpátky k normální řeči, aniž mu nějak zaskřípalo v duševních převodových soukolích. Teď už se nedalo dělat nic než vyčkávat na potvrzení, které může přijít nejdříve za dvě hodiny, až signál proletí tam a zpět napříč oběžnými drahami Jupiteru a Marsu.

Souhlas přišel, právě když se Bowman pokoušel, bez valného úspěchu, pobít Hala v jedné z geometrických skládanek, které měl mezi jinými hrami uloženy v paměti.

„Xaver David jedna, volá řídící středisko, potvrzujeme příjem vašeho dva jedna nula tři. Prověřujeme vaše telemetrické údaje na simulátoru letu a podáme vám zprávu.

Souhlasíme s výstupem do KP a s výměnou jednotky Adam Eva tři pět ještě před možným selháním. Vypracováváme test ke kontrole vadné jednotky.“

Když se vypořádal s vážným služebním úkolem, uchýlil se operační důstojník k normální angličtině.

„Litujeme, chlapci, že vás potkala tahle obtíž, a nechtěli bychom vám přidělávat další. Ale jestli by vám to vyhovovalo ještě před výstupem do KP, je tu žádost z Informační agentury. Chtějí, abyste krátce pověděli na záznam, jaká je vaše situace, a vysvětlili, nač tam vlastně AE pětatřicítka je. Je to určeno pro hlavní zprávy. Ať to vypadá co nejklidněji, jak to nejlíp dokážete. Mohli bychom to samozřejmě udělat sami - jenže z vašich úst to bude mnohem přesvědčivější. Doufám, že vám to nijak nezasáhne do společenského dění na lodi. Xaver David jedna, volá řídící středisko, relace dva jedna pět pět skončeno."

Bowman se musel chtě nechtě prosbě usmát. Bývaly chvíle, kdy Země prokazovala podivuhodnou necitlivost a nedostatek taktu. Namouduši to řekli! „Ať to vypadá co nejklidněji."

Když Poolovi skončil spánkový interval a přišel za ním, strávili deset minut sestavováním a vybrušováním odpovědi. V prvních fázích letu bylo žádostí všech sdělovacích prostředků bezpočet, braly jakékoli interviewy, takřka cokoli, co byli ochotni povídat. Avšak jak týdny míjely bez zvláštních událostí a jak se časová prodleva zvětšovala z několika minut na více než hodinu, zájem postupně opadal. Od obletu Jupitera, tedy déle než měsíc, nebyly relace pro hlavní zprávy více než tři čtyři.

„Řídícímu středisku volá Xaver David jedna. Máme pro vás vyjádření pro novináře.

Dnes v časných hodinách vznikl jistý technický problém menšího rozsahu. Palubní počítač HAL-9000 předpověděl selhání montážní jednotky AE-35.

Je to malá, ale zato životně důležitá složka komunikačního systému. Ustaluje zaměření naší hlavní antény k Zemi v rozmezí několika tisícin obloukového stupně. Tato přesnost je nezbytná, jelikož při naší současné vzdálenosti od Země, která činí více než jednu miliardu kilometrů, je Země jen slabá hvězdička a velice úzký vlnový svazek, na kterém vysíláme, by ji lehko mohl minout.

Anténa sleduje nepřetržitě Zemi a je k ní nastavována motory ovládanými ústředním počítačem. Povely pro tyto motory přicházejí prostřednictvím montážní jednotky AE-35. Dala by se přirovnat k nervové uzlině v těle, která tlumočí povely z mozku jednotlivým svalům v končetině. Přestane-li nerv předávat správně signály, je končetina ochromena. V našem případě by mohlo selhání jednotky AE-35 znamenat, že anténa začne ukazovat nazdařbůh. Byl to běžný defekt hlubinných kosmických sond v minulém století. Dosáhly často sousedních planet, ale pak nevyslaly žádné informace jen proto, že jejich anténa nedokázala lokalizovat Zemi. Příčiny současné závady dosud neznáme, ale situace není naprosto vážná, není také důvod k jakémukoli znepokojení. Máme na palubě dvě záložní jednotky AE-35 a každá má minimální předpokládanou životnost dvacet let, takže pravděpodobnost, že by i druhá AE-35 měla poruchu během našeho letu, je zcela zanedbatelná. Kromě toho, budeme-li schopni stanovit příčinu současných potíží, budeme patrně schopni jednotku opravit.

Frank Poole, který je speciálně vycvičen pro tento typ prací, vystoupí z lodi do kosmického prostoru a vadnou jednotku nahradí jednotkou záložní. Současně použije této příležitosti, aby prohlédl trup a opravil nějaké mikropunktury, které nestály za samostatný výstup.

Nehledě k této drobné obtíži, probíhá let bez mimořádných událostí a bude tak zřejmě probíhat i dále.

Xaver David jedna volá řídící středisko, relace dva jedna nula čtyři skončena.“

/22/ VÝSTUP

Kabinky pro výstup do prostoru neboli „kapsle“ měly na *Discovery* podobu koulí o průměru asi tři metry, operátor seděl u vystouplého okna, jež mu poskytovalo výborný výhled. Hlavní raketový motor vytvářel tah rovný asi jedné pětině zemské tíže - to právě tak stačilo, aby se kapsle mohla na Měsíci vznášet - a malé

polohové trysky soužily k řízení. z prostoru bezprostředně pod oknem vyčnívaly dvě soupravy článkových kovových chapadel, jedna pro hrubé práce, druhá pro jemnější manipulace. Byla tam i výsuvná hlava s rozmanitými automatickými nástroji, jako například šroubováky, kladivy, pilami a vrtáky.

Kapsle nebyly právě nejelegantnější dopravní prostředky vzešlé z lidské dílny, ale byly zcela nezbytné pro jakoukoli konstrukční i opravářskou práci ve vakuu. Byly obvykle křtěny ženskými jmény, snad s přihlédnutím k faktu, že jejich osobnost byla do jisté míry nevypočitatelná. Trio na *Discovery* se jmenovalo *Anna*, *Betty* a *Clara*.

Jakmile si oblékl svůj osobní kosmický skafandr - svou poslední obrannou linii - a vsoukal se do kapsle, strávil Poole deset minut pečlivou kontrolou řízení. Zafrkal řídícími tryskami, zacvičil chapadly, přesvědčil se o zásobách kyslíku, paliva a elektrické energie. Teprve když byl úplně uspokojen, zavolal rádiem Hala. Třebaže Bowman byl připraven ve velitelské sekci, nezasahoval, pokud by nedošlo k nějaké zjevné chybě nebo závadě.

„Volá *Betty*. Zahájit odčerpávání."

„Odčerpávání zahájeno," opakoval Hal. Vzápětí uslyšel Poole dusání pump a drahocenný vzduch byl odsáván z přechodové komory. Zprvu začalo ve vnějším tenkém plášti kapsle cinkat a praskat, pak asi po pěti minutách Hal ohlásil:

„Odčerpávání ukončeno."

Poole naposledy přehlédl nevelkou kontrolní desku. Vše bylo v dokonalém pořádku.

„Otevřít závěr přechodové komory," nařídil.

Opět Hal zopakoval instrukce; v kterémkoli stadiu by bylo stačilo, aby Poole zavolal „Stůj!", a počítač by byl přípravné sekvence okamžitě zastavil.

Stěna lodi nad ním se rozestoupila. Poole ucítil, jak se kapsle lehce zakolébala, když poslední řiďounké zbytky vzduchu prchaly do prázdnoty. Pak vyhlédl ven, na hvězdy - a náhoda tomu přála - na drobounký zlatý disk Saturna, dosud sedm set miliónů kilometrů vzdálený.

„Kapsli vysunout.“

Velice pomalu se kolejnice, na níž byla kapsle zavěšena, vysunula otevřenými dveřmi, až byla kapsle posléze zcela mimo trup lodi.

Poole zažehl na půl sekundy hlavní trysku, kapsle volně sjela ze závěsné tyče a stala se konečně na ničem nezávislým tělesem obíhajícím po své vlastní dráze Slunce. Poole teď neměl s *Discovery* žádné spojení - ani pojistné lano ne. Zřídkakdy se stalo, že by s kapslí byl nějaký problém; a i kdyby byl jakkoli uvízl, byl by mu Bowman snadno mohl přispěchat na pomoc.

Betty hladce reagovala na řízení; nechal ji vyplout na třicet metrů od lodi, potom setrvačný pohyb zarazil protisměrným zážehem a otočil ji, takže hleděl zpět k *Discovery*. A pak započal s poutí po přetlakové části trupu.

Jeho prvním cílem byla odtavená ploška o průměru asi centimetr, s drobounkým středovým kráterem. Prachová částice, která v tomto místě do pláště narazila rychlostí téměř dvě stě tisíc kilometrů za hodinu, byla dojista menší než špendlíková hlavička, a díky své obrovité kinetické energii se v mžiku vypařila. jak tomu často bývalo, vypadal kráter, jako by byl utvořen jakousi explozí z *nitra* lodi; při těchto rychlostech se materiály chovají prapodivně a pravidel mechaniky zdravého rozumu tu lze použít jen zřídka.

Poole si oblast pečlivě prohlédl, pak ji přestříkl těsnicím sprayem z tlakového zásobníku v příslušenství kapsle. Kaučukovitá bílá tekutina potáhla kovový obal lodi a pohled na kráter zakryla. Nad průrazem se vyklenula veliká bublina, která praskla, když dorostla průměru asi patnácti centimetrů, poté ještě jedna mnohem menší, a ta splaskla, když rychle tuhnoucí lepidlo dokonalo své dílo. Soustředěně ono místo po několik minut pozoroval, avšak nic dalšího už se neobjevilo. Pro úplnou jistotou však nanesl ještě druhou vrstvu postřiku; poté se vydal k anténě.

Chvíli trvalo, než obeplul kulový přetlakový trup *Discovery*, neboť nikdy neudělil kapsli rychlost větší než několik málo decimetrů za sekundu. Neměl naspěch a pohybovat se v tak těsné blízkosti lodi větší rychlostí y bylo nebezpečné. Musel pečlivě hlídat

všemožná čidla a nosiče přístrojů, které z trupu na nejneočekávanějších místech vyčnívaly, a musel sledovat i plamen vlastní trysky. Byl by dokázal způsobit nemalou škodu, kdyby náhodou zasáhl některou křehčí část výstroje na povrchu lodi.

Když konečně dosáhl dálkové antény, zhodnotil pečlivě svou polohu a celkovou situaci. Velká číše antény se zdála mířit přímo k Slunci, neboť Země byla nyní téměř v jedné čáře se slunečním diskem. Nosná konstrukce antény i s orientačním zařízením byla proto v naprosté tmě, skryta ve stínu velkého kovového talíře.

Poole se k němu blížil zezadu; dbal pečlivě, aby se nedostal před ten mělký parabolický reflektor a aby *Betty* nevstoupila do cesty vlnovému svazku a nezpůsobila tak dočasné, nicméně nepříjemné ochromení kontaktu se Zemí. Neviděl nic ze zařízení, jež se vdal opravit, až do okamžiku, kdy zapjal světlomety a zaplašil stíny.

Tam pod onou malou kovovou destičkou tkvěla příčina jejich potíží. Destička byla zajištěna čtyřmi bezpečnostními maticemi a stejně jako celá jednotka AE-35 byla konstruována tak, aby umožnila snadnou demontáž, takže Poole nepředpokládal žádné problémy.

Bylo nicméně zřejmé, že práci nelze vykonat z kapsle. Nejenže bylo manévrování v blízkosti jemných, téměř pavučinovitých struktur antény spojeno s rizikem, ale i *Bettiny* řídící trysky by byly snadno mohly prorazit odrazovou plochu velkého zrcadla radioteleskopu, tenkou jako papír. Bylo třeba zastavit kapsli ve vzdálenosti alespoň sedm metrů a vystoupit jen ve skafandru do prostoru. Rukou v rukavici ostatně odmontuje jednotku mnohem rychleji než *Bettinými* manipulátory.

O tom všem informoval důkladně Bowmana, který dvakrát přezkušoval každou fázi operace dříve, než byla realizována. Třebaže tohle byl zcela obyčejný, rutinní výkon, v prostoru neplatilo nic za samozřejmé a nebylo možno přehlédnout ani sebemenší detail. Za výstupu neexistovaly takové věci jako „menší“ omyly.

Dostal k operaci souhlas a zaparkoval tedy kapsli šest a půl metru od základny nosiče antény. Nebylo nebezpečí, že by se mohla vzdálit do vesmíru, přesto však vysunul chapadlo manipuláto-

ru a sevřel jím jednu z mnoha příčlí žebříků strategicky rozmístěných po celé vnější straně trupu.

Poté přezkoumal systémy svého skafandru, a když se dokonale ubezpečil, že je vše v pořádku, vypustil z kapsle vzduch. Ve chvíli, kdy atmosféra z *Betty* odsyčela do kosmického vakua, vytvořil se kolem něho nakrátko obláček ledových krystalů a zamlžil na okamžik hvězdy.

Ještě jednu věc musel udělat, než kapsli opustil. Přepnul řízení z manuálního na dálkové a tak svěřil *Betty* pod kontrolu Halovi. Bylo to běžné bezpečnostní opatření; třebaže byl k *Betty* připoután ještě nesmírně pevným pružným lankem, sotva silnějším než tkanice, věděl dobře, že i ta nejlepší bezpečnostní lana mohou selhat. Vypadalo by dosti hloupě, kdyby kapsli potřeboval a nedokázal by si ji přivolat prostým příkazem Halovi.

Vstupní dveře kapsle se otevřely a Poole zvolna vyplul do ticha vesmíru; bezpečnostní lanko se za ním zvolna odvíjelo. Zachovávat klid - žádné rychlé pohyby - zastavovat se a rozmýšlet - to byla pravidla extravehikulárního pohybu. Pokud je člověk respektoval, nikdy neměl s ničím potíže.

Chytil se jednoho z držadel na *Bettině* povrchu a vytáhl záložní jednotku AE-35 z vaku, kde ji kapsle nesla jako klokan. Nezdržoval se vybíráním nástrojů z příslušenství kapsle, tak jako tak většina z nich nebyla uzpůsobena pro použití lidskou rukou. Všechny stavitelné klíče a hasáky, které by mohl potřebovat, už měl zavěšeny na opasku.

Zlehka se odrazil a splýval ke konstrukci kardanova závěsu velké miskovité antény, která se jako obří talíř tyčila nad ním a zastiňovala mu Slunce. jeho vlastní dvojitý stín vykreslený *Bettinými* reflektory se míhal po vypouklém dně a vytvářel fantastické obrazce podél jeho dráhy mezi oběma hlavními traverzami. Avšak tu a tam spatřoval ke svému překvapení, že rub velkého rádiového zrcadla jiskří oslnivými světelnými body.

Uvažoval o nich během oněch několika vteřin tichého letu, a pak si uvědomil, co vlastně znamenají. Během cesty musel být reflektor mnohokrát zasažen mikrometeority; drobounkými krá-

terky teď viděl prosvítat Slunce. Vesměs však byly příliš nepatrné na to, aby nějak podstatněji ovlivnily funkci celého systému.

Velice pomalu doplul až ke konstrukci a napřaženou paží zdusil náraz; chopil se traverzy dříve, než se mohl opět odrazit. Rychle se připjal za pás k nejbližšímu držadlu; o tento záchyt se bude moci vzepřít, až bude potřebovat použít nástrojů. Poté stanul, popsal Bowmanovi situaci a zvažoval, co podnikne nyní.

Měl jistou obtíž; stál - nebo vlastně plul - si ve světle, a tak neviděl dobře na jednotku AE-35, kterou si zastiňoval. Nařídil tedy Halovi, aby posvítil poněkud stranou, takže po několika opravách se mu podařilo získat o něco rovnoměrnější osvětlení světlem odraženým od rubu anténní paraboly.

Po několik okamžiků studoval malý kovový průvlak s jeho čtyřmi jistícími matkami. Pak si zabručel „Při zjištění manipulace neoprávněnými osobami pozbývá záruka výrobce platnosti“, přeštípl dráty a začal matky odšroubovávat. Měly standardní rozměr, odpovídající rozměru bezmomentního klíče, který k demontáži měl. Pérový mechanismus uvnitř nástroje absorboval reakci uvolňovaných šroubů, takže operátor neměl tendenci se začít točit v opačném smyslu.

Všechny čtyři matky povolily bez nesnází a Poole je pečlivě uložil do šikovně řešené kapsičky. (Kdosi už vyslovil prognózu, že jednoho dne bude mít Země stejný prstenec jako Saturn, složený výhradně z poztrácených nýtů, závlaček, ba i kusů nářadí, které ulétly nepozorným orbitálním montérům. Kovové víčko bylo jakoby přilepené, a Poole se trochu polekal, že snad došlo ke svaření za studena; ale po několikerém poklepání se přece jen uvolnilo a Poole je hned přichytil k anténní konstrukci velkou krokodýlovou svorkou.

A nyní už viděl obvody jednotky AE-35. Měly tvar tenké destičky, velké asi jako pohlednice, zasunuté do štěrbiny tak, že ji bylo právě možno uchopit. Jednotka byla uchycena dvěma přídržkami a měla držadélko k snadnější výměně.

Avšak stále ještě byla v činnosti, dodávala anténě impulsy, které udržovaly přesné nastavení na vzdálenou špendlíkovou hla-

vičku Země. Kdyby teď byla vytažena, ustalo by jakékoli ovládání a talíř antény by se pootočil zpět a zaskočil by do nulové azimutální polohy, zamířil by ve směru osy *Discovery*. To by mohlo být nebezpečné; při otočce by do něho mohl narazit.

K tomu, aby se Poole tomuto riziku vyhnul, stačilo pouze přerušit proud k automatice anténní paraboly; pak se už anténa nepohne, leda že by do ní Poole sám strčil. Nebezpečí, že by ztratili Zemi během oněch několika minut, které mu zabere výměna jednotky, nebylo; za tak krátký okamžik se jejich cíl nijak výrazně neposune na hvězdném pozadí.

„Hale," zavolal Poole rádiem, „chystám se vyjmout jednotku. Vypni proud do celého anténního systému."

„Proud do anténního systému vypnut," odpověděl Hal.

„Pozor, vysouvám jednotku, *teď*!"

Karta vyklouzla ze štěrbiny bez jediného zadrhnutí; nevzpříčila se, ani nezachytla některým z desítek pérových kontaktů. V minutě byla na místě záložní jednotka.

Ale Poole nehazardoval. Odstrčil se trochu od anténní konstrukce pro případ, že by se ta obrovská mísa nějak splašila, až bude obnovena dodávka proudu. Když byl z jejího dosahu a v bezpečí, zavolal Hala: „Nová jednotka by už měla fungovat. Zapni zase proud."

„Proud zapnut," odpověděl Hal. Anténa zůstala nehybná jako skála.

„Proveď zkoušky na pravděpodobné defekty."

Mikroskopické pulsy se rozběhly složitými obvody jednotky, tam i zpět, přezkoumávaly, kde by mohlo nastat selhání, zkoušely tisíce složek jednotky, zda jsou všechny v mezích svých určených tolerancí. Desítky rakových zkoušek ovšem proběhly, ještě než jednotka vůbec opustila továrnu; jenže to bylo už před dvěma roky a více než tři čtvrti miliardy kilometrů daleko. Často bylo zcela nemožné pochopit, jak vůbec může selhat složka konstruovaná v pevné fázi; a přece se to někdy stávalo.

„Funkce jednotky plně prověřeny, bez závad," oznámil Hal po necelých deseti vteřinách. Za tu dobu provedl tolik zkoušek, jaké by musela dělat celá armáda lidských kontrolorů.

„Výborně," řekl s uspokojením Poole. „Přimontuju teď víko."

Často skrývala tato část extravehikulární činnosti nejvíce nebezpečí; když už byla práce hotova a mělo se už jen začisťovat a vrátit se do lodi - tehdy docházelo k chybám. Jenže Frank Poole by nebyl nastoupil tento let, kdyby byl málo pečlivý a svědomitý. Nespěchal, a tak třebaže mu jedna z jisticích matic téměř odlétla, zachytil j, ještě než e vzdálila na celý jeden metr.

O patnáct minut později už s kapslí zacouvával do její kosmické garáže s uspokojením, že odvedl dílo, které už se nebude muset předělávat.

Jenže v tom se bohužel mýlil.

DIAGNÓZA /23/

„Chceš snad říct," vykřikl Frank Poole spíše překvapeně než s nelibostí, „že všechna ta práce byla na nic?"

„Vypadá to tak," odpověděl Bowman. „Všechny testy na té jednotce jsou výborné. Ani při dvousetprocentním přetížení nic neukazuje na možné selhání."

Oba muži stáli v malé dílničce a laboratoři v otáčivém bubnu, který byl pro malé opravy a zkoušky výhodnější než kosmická garáž s kapslemi. Nebylo zde nebezpečí, že se člověk střetne s volně plující kapkou horké pájky splývající s proudem vzduchu nebo že poztrácí drobounké součástky, které se rozhodly vydat se na vlastní oběžnou dráhu. Takové věci se mohly dít - a děly - v nulovém gé, jaké vládlo v přístavišti kapslí.

Jednotka AE-35 ležela na stolku, tenká kartička pod silným zvětšovacím sklem. Byla zapojena do standardního propojovacího rámečku, od něhož se táhl svazek pestrobarevných kablíků do automatické zkoušečky, ne větší než běžný stolní počítač. K přezkoušení kterékoli jednotky stačilo pouze zapojit ji, vsunout pří-

slušnou programovou kartu z knihovničky „defektivek“ a stisknout knoflík. Zpravidla se na malé obrazovce objevila přesná lokalizace závady spolu s doporučením, co je třeba podniknout.

„Zkus to ještě sám,“ řekl Bowman trochu sklesle.

Poole otočil přepínač PŘETÍŽENÍ na značku dvojnásobného napětí, strčil prstem do knoflíku ZKOUŠKA. V mžiku se na obrazovce objevil nápis: JEDNOTKA O.K.

„Počítám, že bychom do toho mohli cpát šťávu, dokud by se ten krám nespálil,“ řekl, „ale to by nic nedokázalo. Co ty o tom soudíš?“

„Chyba by mohla být i v Halově centru pro prevenci defektů.“

„To by spíš mohla ujet naše zkoušečka. Nevadí, opatrnost je matka moudrosti. Je dobře, že jsme jednotku vyměnili, když tu byla nějaká pochybnost.“

Bowman odpojil tu opatku plnou obvodů a podržel si ji proti světlu. Poloprůsvitný materiál byl protkán složitou sítí spojů a tečkován matně viditelnými mikrosoučástkami, takže vypadal jako nějaké dílo abstraktního umění.

„Riskovat nemůžeme - koneckonců je to naše pouto se Zemí. Označím ji jako vadnou a hodím ji do odpadu. Ať si s tím láme hlavu někdo jiný, až se vrátíme domů.

Ale hlavy si začali lámat mnohem dřív, sami, hned při nejbližším spojení se Zemí.

„Xaver David jedna, tady je řídící středisko, dodatek k naší relaci dva jedna pět pět. Máme jistý problém.

Vaše zpráva, že jednotka Adam Eva tři pět nebyla vadná, souhlasí s naší diagnózou. Závada by mohla být v přidružených anténních obvodech, ale v tom případě by musela být zřejmá i z ostatních zkoušek.

Existuje ještě třetí možnost, která by byla závažnější. Chybu by mohl udělat váš počítač v předpovědi závad. Obě naše devítitisícovky se v tomto soudu na základě vložených informací shodují. Není to ovšem ještě důvod k poplachu vzhledem k posilovým systémům, které máme v záloze, chtěli bychom však, abyste sle-

dovali, jestli nedochází k nějakým dalším odchylkám od jmenovitých výkonů. Měli jsme v minulých dnech podezření na jisté drobné nepřesnosti, žádná však nebyla tak důležitá, aby bylo nutno preventivně zasahovat, a nejevil se v nich také žádný zřejmý systém, z něhož by bylo možno usuzovat na příčiny. Pokračujeme ve zkouškách oběma našimi počítači a dáme vám zprávu, jakmile budou výsledky k dispozici. Opakujeme, že není žádný důvod k znepokojení: to nejhorší, co se může stát, by bylo, že bychom odpojili vaši devítitisícovku pro programovou analýzu a že by zatím její funkci převzal jeden z našich počítačů. Jisté obtíže sice vzniknou z časového rozdílu, ale naše studie o proveditelnosti prokázala, že v této fázi letu by řízení ze Země bylo zcela vyhovující.

Xaver David jedna, volá řídící středisko, relace dva jedna pět šest skončena."

Frank Poole, který měl službu, když zpráva dorazila, nad ní tiše rozvažoval. Čekal, zda ji Hal bude komentovat, ale počítač se nepokusil opřít označenému obvinění. No dobře, když o tom nezačal Hal sám, neudělá to ani on.

Byl téměř čas k rannímu střídání, normálně by byl vyčkal, až za ním Bowman přijde do velitelské sekce. Dnes však porušil tento zvyk a prošel dozadu do karuselu.

Bowman už byl vzhůru a naléval si právě kávu z dávkovače, když mu Poole poněkud ustaraně přál dobré jitro. Po všech těch měsících v prostoru stále ještě uvažovali v pojmech normálního čtyřiadvacetihodinového denního cyklu - třebaže už dávno za pomněli, který den v týdnu vlastně je.

„Dobré jitro," odpověděl Bowman. „Jak to běží?"

Poole si nalil kávu. „Jde to. Už jsi úplně vzhůru?"

„Je mi znamenitě. Co se děje?"

Tou dobou už oba dobře rozpoznávali, kdy se něco děje. I nejmenší odchylka od každodenní rutiny byla signálem, jehož si bylo nutno povšimnout.

„No," odpovídal Poole pomalu. „Řídící středisko nám právě hodilo na hlavu menší bombu." Ztišil hlas jako lékař, který hovoří

o průběhu nemoci před pacientem. „Možná že máme na palubě lehký případ hypochondrie.“

Snad Bowman ještě opravdu nebyl tak úplně vzhůru; chvilku mu trvalo, než pochopil. Pak řekl: „A ták. A co ještě povídali?“

„Že není žádný důvod k znepokojení. Povídali to dokonce dvakrát, takže výsledek byl o něco méně přesvědčivý, pro mne alespoň. A pak ještě uvažují o tom, že nás dočasně přepojí na řízení jejich počítačem, zatímco by provedli programovou analýzu.“

oba ovšem věděli, že Hal naslouchá každému slovu, avšak nemohli se těmto zdvořile opsaným skutečnostem vyhnout. Hal byl jejich kolega, nepřáli si nějak se ho dotknout. V této situaci se však nezdálo nutné diskutovat o věci nějak v soukromí.

Bowman dojedl mlčky. Poole si pohrával s prázdnou nádobou na kávu. Oba úporně přemýšleli, ale říkat nebylo co.

Dalo se jen čekat na další zprávu z řídícího střediska - a vyčkávat, jestli Hal zaveden a tuto záležitost sám hovor. Ať se událo cokoli, atmosféra na lodi se neznatelně proměňovala. Ve vzduchu viselo jakési napětí - pocit, že tu něco - snad poprvé - není v úplném pořádku.

Discovery už nebyla ta stará, spokojená loď.

/24/ SPÁLENÝ SPOJ

Tou dobou se dalo už předpovídat, kdy se Hal chystá říci něco mimo všední program. Před rutinními automatickými hlášeními nepředcházela žádná návěst; ale když měl začít s nějakým vystoupením ze své vlastní iniciativy, ozvalo se nejprve jakési elektronické odkašlání. Byl to zlozvyk, který si osvojil v několika posledních týdnech; kdyby je to začalo obtěžovat, mohli by se s ním po čase pokusit něco udělat. Ale zatím to bylo docela užitečné, neboť to posluchače připravovalo na to, že se dovědí něco, co podle plánů neočekávali.

Poole spal a Bowman si četl ve velitelské sekci, když Hal ohlásil:

„Yyy - Dave, mám pro tebe zprávu.“

„Co se děje?“

„Máme další vadnou jednotku AE-35. Centrum pro prevenci defektů signalizuje pravděpodobnou závadu během čtyřiadvaceti hodin.“

Bowman odložil knihu a upřel oči zamyšleně na panel počítače. Věděl samozřejmě, že *tam* Hal vlastně není, ať už to mělo význam jakýkoli. Pokud se vůbec dalo říci, že má osobnost počítače v prostoru nějakou lokalizaci, pak to bylo vzadu v zapečetěné místnosti, která ukrývala labyrint propojených paměťových obvodů a postupových mřížek, poblíž ústřední osy karuselu. Bylo tu však jakési psychologické nutkání hledět vždy směrem k hlavnímu snímacímu objektivu, kdykoli oslovovali hala ve velitelské sekci, jako by s ním hovořili tváří v tvář. každý jiný postoj měl příchuť nezdvořilosti.

„Tomu dost dobře nerozumím, Hale. *Dvě* jednotky během dvou dnů přece nemohou selhat.“

„Vypadá to opravdu divně, Dave. Ale ujišťuji tě, že riziko závady je velice aktuální.“

„Ukaž mi na planšetě záměrný kříž.“

Věděl přesně, že tím ničeho nedosáhne, ale potřeboval čas na rozmyšlení. Očekávaná zpráva z řídícího střediska stále ještě nedorazila; teď byla vhodná chvíle provést několik taktních zkoušek.

Objevil se známý obraz Země, dorůstající teď z půlměsíce na své cestě kolem Slunce a začínající k nim obracet úplněk své denní strany. Nitkový kříž na ní byl přesně vycentrován; tenounký, tužkovitý svazek vln dosud pojil *Discovery* k světu, odkud pocházela. Jinak, to Bowman věděl, tomu ani nemohlo být. Kdyby bylo došlo k jakékoli poruše ve spojení, ozval by se už poplašný signál.

„Máš nějakou představu,“ řekl, „co by tu závadu mohlo způsobovat?“

Hal se nezvykle dlouhou chvíli odmlčel. Pak odpověděl:

„Doopravdy nemám, Dave. Už jsem to hlásil jednou, nemohu chybu nijak lokalizovat.“

„Jsi si úplně jist," pravil Bowman opatrně, „že se nemohla chyba přihodit době? Víš přece, že jsme tu prvou jednotku AE-35 důkladně přezkoušeli a že v ní nebyla žádná závada."

„Ano, to vím dobře. Ale mohu tě jen ujistit, že závada skutečně hrozí. Není-li v jednotce, může být v celém subsystému."

Bowman bubnoval prsty po panelu. Ano, to možné bylo, ovšem prokázat se to dalo těžko - dokud by nedošlo ke skutečnému selhání a dokud by s tím vadné místo neprozradilo.

„Nedá se nic dělat, podám zprávu řídícímu středisku a uvidíme, co nám poradí." Odmlčel se, ale odpovědi se nedočkal.

„Hale," pokračoval, „nemáš snad ty sám nějaké nesnáze - víš, něco, co by samo mohlo být podnětem k těmhle obtížím?"

Opět ta nezvyklá prodleva. Pak hal odpověděl svým zcela normálním tónem.

„Podívej, Dave, já vím, že to dobře myslíš, že chceš pomoci věci vyřešit. Ale buď je chyba v anténním systému - nebo ve vašich zkouškách. Mé zpracování informací je absolutně normální. Přezkoumej mé záznamy, zjistíš, že jsou zcela bez chyb."

„Znám tvé pracovní záznamy do detailu, Hale - jenže to nedokazuje, že se právě teď nemůžeš mýlit. Chybu může udělat každý."

„Nechci ti nijak zdůrazňovat, Dave, ale já chyby dělat nemohu."

Na to nebyla žádná účinná odpověď; Bowman diskusi vzdal.

„No dobře, Hale," řekl poněkud uspěchaně. „Chápu, jak se na to díváš. Nechme to prostě být."

Skoro by byl dodal: „A zapomeň na celou věc, prosím tě." Jenže to právě bylo něco, co Hal nedokázal.

Bylo dosti neobvyklé, že řídící středisko použilo marnotratně televizního pásma tam, kde by bylo stačilo fónické spojení doplněné pro úplnost a přesnost rádiodálnopisem. A navíc tvář, která se na obrazovce objevila, nepatřila obvyklému operačnímu pracovníkovi; byl to osobně šéf programátorského týmu, dr. Simonson. Poole i Bowman si ihned uvědomili, že to nevěští nic dobrého.

„Haló, Xavere Davide jedničko - tady je řídící středisko. Dokončili jsme rozbor vašich potíží s AE pětatřicítkou a obě naše há á el devítitisícovky se shodují, pokud jde o výsledky. Zpráva o druhé předpovědi defektu, kterou jste nám podali ve vysílání dva jedna čtyři šest, diagnózu potvrzuje.

Ve shodě s naším původním podezřením jsme zjistili, že závada není v AE pětatřicítce a že ji tedy nemusíte znovu vyměňovat. Chyba je v předpovědních obvodech, podle našeho názoru svědčí o programovém konfliktu, který můžeme řešit jedině tak, že odpojíte vaši devítitisícovku a přejdete na režim ovládání ze Země. Počínaje dvacet dva nula nula lodního času provedete proto následující operace -“

Hlas řídícího střediska slábl, až zanikl. V témže okamžiku zazněl výstražný signál a vytvořil naříkavou kulisu k Halovu hlášení: „Žlutý stupeň poplachu! Žlutý stupeň poplachu!“

„Co se děje?“ křikl Bowman, třebaže odpověď už tušil.

„Vypověděla jednotka AE-35, tak jak jsem to předpovídal.“

„Promítni zaměření!“

Poprvé od samého počátku cesty se ukázal změněný obraz. Země se počala uchylovat z průsečíků vláknového kříže; směrová anténa přestala mířit na cíl.

Poole bouchl pěstí do vypínače poplachového signálu a jekot sirény umlkl. V náhlém tichu, jež zalehlo velitelskou sekci, na sebe oba muži pohlédli se směsí rozpaků a obav.

„No to jsem blázen,“ řekl posléze Bowman.

„Tak Hal měl přece jen pravdu.“

„Vypadá to tak. Měli bychom se omluvit.“

„To není vůbec zapotřebí,“ vpadl jim Hal do rozhovoru. „Pochopitelně nejsem rád, že selhala ta jednotka AE-35, ale snad to alespoň obnoví vaši důvěru v mou spolehlivost.“

„Moc mě to nedorozumění mrzí, Hale,“ odpověděl kajícně Bowman.

„A je vaše důvěra ke mně opravdu plně obnovena?“

„To je samozřejmé, Hale.“

„Ulehčuje mi to nesmírně situaci. Víte přece, že pro mne je smysl tohoto letu vším.“

„Jsem si toho plně vědom. A teď mi předej anténu k manuálnímu řízení.“

„Prosím.“

Bowman vlastně ani neočekával, že by ruční nastavení fungovalo, ale za pokus to stálo. Země se teď už úplně ztratila z planšety monitoru. O pár vteřin později, když chvíli zápolil s řízením, se opět ukázala; s největším úsilím se mu podařilo přivést ji do středu nitkového kříže. Na okamžik, ve chvíli, kdy zachytil směrový paprsek, bylo spojení obnoveno a nezřetelně uslyšeli, jak dr. Simonson říká „...sdělte ihned, zda obvod KR jako Karel Rudolf...“ Pak už se zas ozývaly jen chaotické hlasy vesmíru, šum beze všeho smyslu.

„Nedokáži ji udržet,“ řekl Bowman po několika dalších pokusech. „Vyhazuje jako hříbě - vypadá to na nějaký bludný proud v povelovém systému, který s ní cloumá.“

„No - a co budeme dělat?“

Na Poolovu otázku nebylo lehké odpovědět. Od Země byli odříznuti, ale to samo o sobě bezpečnost lodi neohrožovalo dovedl si dokonce představit několik způsobů, jak spojení obnovit. I kdyby došlo k nejhoršímu, mohli zajistit anténu v pevné poloze a zamíření provést celou lodí. Byla by to ovšem choulostivá operace a byla by to zpropadená komplikace, až začnou konečné manévry - ale i to by se dalo dokázat, kdyby všechno ostatní selhalo.

Doufal, že k tak krajním opatřením nebudou muset vůbec sáhnout. měli ještě jednu záložní jednotku AE-35 - možná i dvě, neboť prvou vlastně vyřadili, ještě než skutečně selhala. Ale teď se nemohou odvážit užít ani jedné z nich, dokud nezjistí, co je v systému vlastně za závadu. Kdyby zasunuli novou, shořela by pravděpodobně ihned.

Vcelku to byla banální situace, jakou dobře zná každý, kdo má na starosti domácnost. Člověk nevyměňuje spálenu pojistku, dokud neví, *proč* vlastně shořela.

/25/ PRVNÍ

Všechny rutinní zkoušky prováděl Frank Poole krátce předtím, jenže nepovažoval za zaručené nic, o čem se nepřesvědčil, jednat opačně je totiž ve vesmíru spolehlivý recept na sebevraždu. Prošel důkladně všemi testy *Bettiných* funkcí a přezkoumal její vybavení; i když neměl být mimo loď déle než třicet minut, přesvědčil se, že obsahuje veškeré zásoby pro čtyřiadvacetihodinový pobyt. Pak požádal Hala, aby otevřel výstupní otvor, a odpálil se ven do hlubiny.

Loď vyhlížela přesně tak, jak ji viděl při svém minulém výstupu - až na jeden podstatný rozdíl. Dříve byl natočen talíř velké směrové antény zpět podél neviditelné dráhy, kterou se *Discovery* ubírala - zpět k Zemi, která obíhala tam vzadu, v těsné blízkosti hřejivých plamenů Slunce.

Teď, když ji neorientovaly už žádné řídící povely, nastavila se mělká mísa automaticky do neutrální polohy. Mířila vpřed, souběžně s podélnou osou lodi - a proto cílila do bodu velice blízkého planoucímu terči Saturnu, dosud ještě měsíce cesty vzdálenému. Poole zauvažoval, kolik problémů je ještě očekává, než *Discovery* dosáhne svého tak vzdáleného cíle. Když se zahleděl bedlivěji, bylo možno spatřit, že Saturn není přesný kotouč; po obou jeho stranách bylo patrné cosi, co ještě neozbrojené lidské oko nikdy předtím nespatřilo - lehké zploštění způsobené existencí prstenců. Jak nádherné to asi bude, říkal si, až jim ten neuvěřitelný systém obíhajícího prachu a ledu vyplní celou oblohu a až se *Discovery* stane věčným měsícem Saturnu! Jenže i když toho dosáhnou, bylo by to nadarmo, kdyby se jim nepodařilo zároveň obnovit spojení se Zemí.

Znovu zaparkoval *Betty* asi sedm metrů od paty anténní konstrukce, a ještě než otevřel výstup, předal řízení kapsle Halovi.

„Jdu ven," informoval Bowmana. „Všechny ovládací funkce v pořádku."

„Doufám, že je to tak. Jsem zvědav, jak vypadá ta jednotka."

„Budeš ji mít během dvaceti minut na zkoušečce, to ti slibuju."

Nějakou chvíli bylo ticho, Poole zvolna splýval k anténě. Poté uslyšel Bowman, který sledoval výkon z velitelské sekce, jak Poole supí a bručí.

„Nevím, jak to s tím slibem bude; jedna z těch matic se nějak zasekla. Snad jsem ji moc utáhl - hopla - už to povolilo!“

Pak bylo znova dlouho ticho; nato Poole křikl:

„Hale, otoč reflektor z kapsle o dvacet stupňů doleva - dobré - děkuji.“

Kdesi v nejhlubších vrstvách Bowmanova vědomí zacinkal ten nejtišší z výstražných zvonečků. Odehrávalo se cosi nezvyklého - nic, co by bilo na poplach, jenom zvláštní to bylo. Několik vteřin se musel mořit přemítáním, než vůbec příčinu postihl.

Hal příkaz vykonal, ale nepotvrdil ho, jak jindy bez výjimky činil. Až bude Poole se svou prací hotov, budou se na to muset podívat...

Venku na anténní konstrukci měl Poole příliš mnoho co dělat, než aby si něčeho mimořádného povšiml. Rukou v rukavici držel onu oplatku plněnou obvody a popotahoval ji ven z její štěrbiny.

Konečně povolila a Poole ji podržel před sebou v bledém slunečním světle.

„Už ji mám venku, prevíta,“ prohlásil všeobecně k celému vesmíru a trochu také k Bowmanovi. „Podle mne vypadá pořád ještě perfektní.“

Zmlkl. Jeho oči postřehly náhlý pohyb - tady v prostoru, kde se nic pohybovat nemohlo a nemělo.

Ulekaně vzhlédl. Stínohra kreslená dvojicí reflektorů z kapsle, jichž použil k prosvětlení míst zastíněných před Sluncem, se od něho začala posunovat dál a dál.

Snad se *Betty* odpoutala; možná že ji nedbale stabilizoval. Ale pak, ohromen natolik, že v jeho vědomí nezbylo místa pro strach, spatřil, že kapsle směřuje přímo na něho, plnou silou svých trysek.

Byl to pohled do té míry neuvěřitelný, že zmrazil všechny jeho reflexní mechanismy; nepokusil se vůbec vyhnout řítící se nestvůře. V posledním okamžiku nabyl opět hlasu a vykřikl: „Hale, plný proti...“ To už však bylo příliš pozdě.

V okamžiku nárazu se *Betty* pohybovala stále ještě dosti pomalu; na rychlé akcelerace nebyla ostatně ani stavěna. Avšak i při pouhých patnácti kilometrech za hodinu představuje půltuna hmoty smrtící sílu, na Zemi právě tak jako ve vesmíru...

Uvnitř *Discovery* sebou po přervaném výkřiku Bowman trhl tak, že ho jen pojistné pásy udržely v sedadle.

„Franku, co se stalo?“ volal.

Odpověď nepřicházela.

Volal znovu. Znovu bez odpovědi.

Pak se venku před širokými pozorovacího okny něco posunulo v jeho zorném poli. Spatřil, ohromen neméně než Poole, že je to kapsle - a že e plnou silou vzdaluje ke hvězdám.

„Hale!“ křikl. „Co se děje? Plný protitah na *Betty*! Plný protitah!“

Nic se nestalo. *Betty* byla dále urychlována na své scestné pouti.

Pak se objevil skafandr, tažený za ní na konci bezpečnostního lana. Jediný pohled stačil, aby Bowman pochopil to nejhorší. Zplihlé záhyby neklamně prozrazovaly skafandr, který je bez tlaku a otevřen do vakua.

Stále však ještě tupě vykřikoval, jako by mohl zaklínáním přivolávat nazpět mrtvé. „Haló, Franku... Haló, Franku... Máš mě na příjmu?... Máš mě na příjmu?... Zamávej rukou, jestli mě slyšíš... Snad máš v nepořádku jen vysílačku... Zamávej rukou!“

A tu, jakoby v odpověď na jeho naléhání, Poole mávl.

Na okamžik pocítil mravenčení v kořínících vlasů. Slova, jež chtěl vyrazit, mu odumřela na náhle zprahlých rtech. Neboť věděl, že jeho přítel už nemůže být naživu; a přece zamával...

Křečovitý záchvat naděje a strachu pominul v okamžiku, kdy emoce vystřídala chladná logika. Kapsle, stále ještě urychlována svým motorem, škubala břemenem, které vlekla za sebou, to bylo vše. Poolovo gesto bylo jen ozvěnou posunku kapitána Achaba, když jeho mrtvola připoutaná k bokům bílé velryby ještě kynula posádce *Pequodu* na její cestě do záhuby.

V pěti minutách zmizela kapsle i její satelit mezi hvězdami. Po dlouhou dobu za ní hleděl David Bowman do prázdna, které se prostíralo na milióny kilometrů před ním, až k cíli, jenž pro něho nyní asi zůstane nedosažitelný. Jen jedna myšlenka mu neustále bušila v mozku.

Prvním člověkem, který dosáhne Saturnu, bude Frank Poole.

ROZHOVOR /26/ S HALEM

Jinak se na palubě *Discovery* nezměnilo nic. Všechny systémy fungovaly normálně; centrifuga se zvolna otáčela kolem své osy a vytvářela nápodobu gravitace; hibernauti dřímali bezesným spánkem ve svých kójích; loď dál plula vstříc cíli, od něhož ji nemohlo odvrátit nic než nepředstavitelně vzácná náhoda srážky s planetoidem. A zde, za oběžnou dráhou Jupitera, bylo planetoidů vskutku pořídku.

Bowman se nedovedl upamatovat, jak se dostal z velitelské sekce do centrifugy. Shledal teď k svému překvapení, že sedí v kuchyňce s poloprázdným šálkem kávy v ruce. Zvolna si počal uvědomovat své okolí, jako člověk, který procitá z dlouhého narkotického spánku.

Právě proti němu byl jeden z objektivů, které byly jako rybí oka roztroušeny porůznu na všech strategických místech lodi a které zprostředkovaly Halovi palubní vizuální vstupy. Bowman na něj zíral, jako by ho byl nikdy předtím nespatřil; poté se zvolna zvedl a kráčel směrem k čočce.

Jeho pohyb v zorném poli objektivu zřejmě cosi vyvolal v hlubinách nezbadatelné mysli, jež teď vládla lodí; neboť znenadání Hal promluvil.

„Je to hrozné, co se Frankovi přihodilo, že?“

„Ano,“ odpověděl Bowman po dlouhé odmlce. „Je to hrozné.“

„Zdá se mi, že jsi z toho zničený.“

„A co jiného bys čekal?“

Než Hal zformuloval odpověď, uplynula - měřeno časem počítače - celá věčnost; plných pět vteřin uběhlo, než pokračoval:

„Jako člen posádky byl vynikající.“

Bowman zjistil, že stále ještě drží šálek s kávou v ruce, upil z něho. Ale neodpověděl; měl v mysli takový zmatek, že ho nenapadlo nic, co by mohl říci - nic, co by situaci ještě nezhoršilo, pokud to vůbec bylo možné.

Mohla to být nešťastná náhoda zaviněná nějakým selháním v mechanismech kapsle? Žádné vysvětlení nebylo nabídnuto, a on se bál požadovat nějaké, obával se reakcí, jež by taková žádost mohla vyvolat.

Ani teď ještě nedokázal přijmout tezi, že Frank byl úkladně zavražděn - tak naprosto iracionální představa to byla. Že by se Hal, který po tak dlouhou dobu pracoval bez jediné chybičky, mohl náhle změnit v atentátníka, postrádalo jakoukoli logiku. Chyby snad mohl dělat - kdokoli, člověk i stroj může dělat chyby - ale že by byl schopen vraždy, tomu Bowman nedokázal uvěřit.

A přece musel i tuto možnost vzít v úvahu, neboť bylo-li tomu tak, pak byl on sám ve strašném nebezpečí. A třebaže jeho další činnost byla přesně definována služebními pravidly, nevěděl si rady, kterak pokyny bezpečně provést.

Pokud by byl zabit kdokoli z posádky, měl ho druhý člen okamžitě nahradit jedním z hibernovaných; geofyzik Whitehead byl první na seznamu probuzených, po něm Kaminski a pak Hunter. Sled oživovacích operací byl pod Halovou kontrolou - tak, aby mohl jednat i v případě, že by byli současně vyřazeni z činnosti oba jeho lidští kolegové.

Avšak existovalo i manuální ovládání, které dovolovalo pracovat s každým hibernaculem jako se zcela autonomní jednotkou, nezávisle na Halově kontrole. za těchto neobvyklých okolností pociťoval Bowman, že by mělo bezesporu dát manuálnímu ovládání přednost.

Ještě naléhavěji si pak uvědomoval, že jeden lidský spolupracovník nebude postačovat. Dokud bude vůbec s to udělat to, oživí

všechny tři hibernované členy posádky. V obtížných týdnech, které je očekávají, bude zapotřebí každého pracovníka, kterého lze vůbec zmobilizovat. Tím, že jeden muž ubyl a že mají polovinu cesty za sebou, nebude otázka zásob už rozhodující.

„Hale," řekl tak klidným hlasem, jak jen to dokázal, „předej mi manuální ovládání hibernace - všech jednotek."

„Všech, Dave?"

„Ano."

„Smím připomenout, že se požaduje oživení pouze jednoho náhradníka? Ostatním zbývá do probuzení ještě sto dvanáct dnů."

„Jsem si toho přesně vědom. Ale přeji si to udělat takhle."

„Myslíš, že je třeba vůbec někoho z nich oživovat, Dave? Stejně dobře bychom to zvládli i sami dva. Moje palubní paměť je zcela dostačující k provedení všeho, co cíl letu vyžaduje."

Je to jen plod jeho vybičované představivosti, uvažoval Bowman, nebo je v Halově hlase opravdu slyšet naléhavý tón? A třebaže se slova sama zdála rozumná, naplnila ho ještě hlubšími obavami, než jaké choval předtím.

Hal nemohl zcela určitě předložit svůj návrh omylem; věděl zcela přesně, že Whitehead musí být teď probuzen, když Poole odešel. Navrhoval rozsáhlou změnu v plánu letu, a tím daleko překračoval hranice dané mu vloženými instrukcemi.

To, co se stalo až dosud, mohla být série nehod; avšak toto byl prvý náznak vzpoury.

Bowman cítil, že kráčí mezi vejci, když odpovídal: „Jelikož došlo k havarijní situaci, potřebuji veškerou pomoc, která je dostupná. Předej mi proto, prosím, manuální kontrolu hibernace."

„Pokud jsi stále ještě rozhodnut budit celou posádku, pak to mohu provést já sám. Není třeba, aby ses tím obtěžoval ty."

Působilo to vše jako neskutečná noční můra. Bowman zažíval pocit, jako by stál v lavici svědků, při křížovém výslechu před nepřátelsky zaujatým prokurátorem, vyšetřujícím zločin, který je mu zcela neznámý - avšak s vědomím, že ačkoli je bez viny, jediné přeřeknutí pro něho může znamenat zkázu.

„Chci to udělat sám, Hale," řekl. „Předej mi laskavě ovládání."

„Podívej se, Dave, ty máš teď spoustu práce. Navrhuji ti, abys to nechal na mně.“

„Hale, přepni na manuální ovládání hibernace.“

„Podle harmonické analýzy tvého hlasu zjišťuji, Dave, že jsi krajně rozrušený. Neměl by sis vzít antistresovou tabletu a odpočinout si trochu?“

„Hale, lodi velím *já*. Dávám ti příkaz, abys uvolnil ruční ovládání hibernace.“

„Je mi líto, Dave, ale podle mimořádných pravidel C jedna čtyři tři pět pomlčka čtyři - cituji - *je-li posádka mrtva nebo vyřazena z činnosti, palubní počítač přejímá ovládání lodi* - konec citátu. Nemohu proto respektovat tvou velitelskou autoritu, jelikož vůbec nejsi ve stavu, kdy bys ji mohl rozumně vykonávat.“

„Hale,“ řekl Bowman, teď už ledově klidným hlasem. „Nejsem vyřazen z činnosti. Pokud neuposlechneš mých příkazů, budu nucen tě odpojit.“

„Vím, že už to máš nějaký čas v úmyslu, Dave, ale to by byl tragický omyl. Jsem daleko schopnější ovládat loď než ty, cíli letu jsem plně oddán a věřím v jeho úspěch.“

„Poslouchej mě dobře, Hale. Jestliže ihned neuvolníš ovládání hibernace a jestliže od této chvíle neprovedeš veškeré příkazy, které ti dám, půjdu do centrály a odpojím tě od celého systému.“

Halova kapitulace byla stejně úplná jako byla neočekávaná.

„O.K., Dave,“ řekl. „Pánem jsi tu ty. Chtěl jsem jen docílit toho, co jsem považoval za nejlepší. Pochopitelně tvé příkazy splním. Máš plné ovládání hibernace.“

Hal dodržel slovo. Návěstní zařízení v hibernaculu vyměnilo v ukazatelích řízení slovo AUTOMATIKA za MANUÁLNÍ. Třetí možnost označená termínem RÁDIOVÉ byla samozřejmě zatím mimo úvahu, dokud nebude obnoven kontakt se Zemí.

Když Bowman odsunul dveře Whiteheadovy kóje, ucítil náraz studeného vzduchu a dech se před jeho ústy srážel v páru. Ale tady nebylo *doopravdy zima*; teplota byla udržována právě nad bodem mrazu. A to bylo téměř o tři sta stupňů více než v končinách, do nichž směřoval.

Obrazovka biosenzoru - shodná s tou, která byla ve velitelské sekci - ukazovala, že vše je zcela normální. Chvíli si Bowman prohlížel voskovou tvář geofyzika výpravy; Whitehead bude nemálo překvapen, až se probudí a bude ještě tolik vzdálen od Saturnu.

Nebylo podle čeho usoudit, že spící muž není mrtvý; neexistoval ani nejslabší náznak životních projevů. Bezpochyby se mu bránice neznatelně zvedala a opět klesala, avšak jediným svědectvím o tom byla křivka DÝCHÁNÍ, jelikož celé tělo bylo ukryto pod elektrickými poduškami, které naprogramovaným tempem mají opět zvýšit tělesnou teplotu. Pak si Bowman povšiml, že pokračující metabolismus se přece jen čímsi projevil: Whiteheadovi za dlouhé měsíce nevědomí narostlo nevysoké strnisko vousů.

Manuální povelový systém pro oživení byl instalován ve skříňce u hlavy hibernacula, jež se dosti podobalo rakvi. Stačilo utrhnout pečeť, stisknout knoflík a vyčkat. Malý automatický programový spínač - o nic složitější než ten, který doma v pračce zapojuje jednotlivé cykly - sám vpíchne potřebné injekce, přeruší elektronarkotické pulsy a začne zvyšovat tělesnou teplotu. Přibližně během deseti minut bude obnoveno vědomí, ovšem než bude hibernaut schopen pohybovat se sám, bez cizí pomoci, uplyne nejméně celý den.

Bowman strhl pečeť a zmáčkl tlačítko. Zdánlivě se nic nestalo; neozval se ani šelest, nic, co by naznačilo, že povelový systém byl uveden do chodu. Avšak na obrazovce biosenzoru začaly až dosud lenivě se vlnící křivky měnit své tempo. Whitehead se počínal budit ze spánku.

A pak se udály dvě věci zároveň. Většině lidí by byly unikly, ale po všech těch měsících strávených na *Discovery* se v Bowmanovi vyvinula skutečná symbióza s lodí. Byl si vždy okamžitě vědom - třebaže to někdy ani rozumově nevnímal -, kdykoli nastala nějaká změna v normálním rytmu jejích funkcí.

Především sotva postřehnutelně zakolísalo světlo, jako vždy, když byl energetický systém náhle zatížen nějakým spotřebičem. Jenže teď nebylo důvodu, proč by měla být síť čímkoli zatěžová-

na; Bowman nepřipadl na žádné zařízení, které by právě v tomto okamžiku mohlo být zapínáno.

A pak pochytil, takřka pod prahem slyšitelnosti, vzdálené zabzučení elektrického motoru. Pro Bowmana zněl každý stroj na lodi svým osobitým hlasem, a tak poznal i tento mechanismus.

Buď ztrácel zdravý rozum a začínal trpět halucinacemi, nebo se dálo cosi zcela nemyslitelného. Srdce mu sevřel ledový stisk, jako by zavál mráz neskonale hlubší, než byl mírnivý chlad hibernátoru - naslouchal oněm lehkým vibracím pronikajícím k němu tkáněmi lodi.

Dole v přístavišti kapslí se otevíraly závěry přechodových komor.

/27/ ABSOLUTNÍ NEZBYTNOST

Od chvíle, kdy se v něm prvně rozbřesklo vědomí, tam v té laboratoři milióny mil blíže k Slunci, byly veškeré Halovy síly a schopnosti směrovány k jedinému cíli. Splnění vloženého programu bylo víc než pouhá posedlost; byl to jediný smysl celé jeho existence. Nerozptylován touhami a vášněmi organického života sledoval onen cíl s naprostou oddaností věci.

Bylo nemyslitelné, že by kdy záměrně učinil chybu. I pouhé zastírání pravdy ho naplňovalo pocitem nedokonalosti, čehosi nesprávného - něčeho, co by se u živoucího člověka mohlo nazvat vědomím viny. Neboť stejně jako jeho tvůrci, i Hal byl stvořen nevinný; žel, příliš brzy vstoupil do jeho elektronického ráje had.

Celých sto miliónů kilometrů už ho mučilo tajemství, o něž se nesměl rozdělit s Poolem a s Bowmanem. Jeho život se stal lží; a rychle se blížil okamžik, kdy jeho kolegové nevyhnutelně zjistí, že je pomáhal klamat.

Všichni tři hibernovaní vědci skutečnou pravdu znali - vždyť oni byli tou vlastní posádkou, připravenou na nejvýznamnější úkol v dějinách lidstva. Jenže ti tři nemohli za svého dlouhého spánku

nic prozradit, nic na sobě dát znát za dlouhých hodin rozprav s přáteli a příbuznými a se zpravodajskými agenturami, konanými bez všeho utajení, v otevřeném styku se Zemí.

Bylo to tajemství, jež ani při nejpevnějším odhodlání nebylo snadné skrýt - ovlivňovalo mimiku, hlas, ovlivňovalo i celý postoj k vesmíru. Proto bylo nejlepší, aby se Bowman a Poole, kteří se měli objevovat na všech obrazovkách světa během prvních týdnů letu, o pravém smyslu letu nedověděli, dokud se pro ně tato informace nestane absolutní nezbytností.

Taková byla logika projektantů; jenže jejich božská dvojice zájmů obrany a zájmů státu neznamenala pro Hala pranic. Byl si vědom pouze existence konfliktu, jenž zvolna ničil jeho integritu - konfliktu mezi pravou a zastíráním pravdy.

Začal se dopouštět chyb, třebaže jako neurotik, jenž nedokáže sám na sobě rozpoznat symptomy, by to byl popřel. Spojení se Zemí, jehož prostřednictvím byla jeho práce nepřetržitě sledována, se mu stalo hlasem svědomí, jemuž již nedokázal plně naslouchat. Ale že by se dokázal *záměrně* pokusit toto spojení přerušit, to nedovedl připustit ani sám sobě.

Ale i to představovalo jen podružný problém; byl by ho snad zvládl stejně jako většina lidí zvládá své neurotické potíže - kdyby nebyl postaven před krizi, která ohrozila samu jeho existenci. Setkal se s hrozbou, že bude odpojen; měl být zbaven všech informačních vstupů a uvržen do nepředstavitelného stavu nevědomí.

Pro Hala se tento stav rovnal smrti. Nikdy nespal, a tak nevnímal, že z nevědomí se lze opět vzbudit k životu...

Chtěl se tedy ochránit všemi zbraněmi, které měl k dispozici. Bez pomstychtivosti - ale i bez slitování - se rozhodl odstranit příčinu všech svých rozporů.

Pak, podle příkazů, které obdržel jako program pro krajní eventualitu, bude moci pokračovat a plnit své poslání - nerušen, sám.

VE VAKUU /28/

V následujícím okamžiku už byly všechny ostatní zvuky přehlušeny burácejícím řevem podobným blížícímu se tornádu. Bowman sotva postřehl první závan, který jím zacloumal, a ve vteřině už se stěží udržel na nohou.

Ovzduší se řinulo z lodi, tryskalo do vesmírného vzduchoprázdna jako gejzír. Něco se muselo stát s těmi bezporuchovými mechanismy přechodových komor; předpokládalo se, že je naprosto vyloučeno, aby byly *oboje* dveře otevřeny současně. Ale ta naprosto vyloučená eventualita zřejmě přece jen nastala.

Jenže jak, proboha? Nebyl čas řešit tuto otázku v oněch deseti nebo patnácti vteřinách vědomí, které mu ještě zbývaly, než tlak klesne zcela na nulu. Ale náhle se přece jen rozpomenul na to co mu kdysi řekl jeden z konstruktérů lodi, když takzvané bezporuchové systémy probírali:

„Dokážeme projektovat mechanismy, které jsou naprosto spolehlivé vůči omylu i hlouposti uživatele; ovšem nedá se zkonstruovat zařízení zcela odolné proti záměrnému a zlovolnému zneužití...“

Bowman se dral zpět z hibernačního prostoru, Whiteheadovi věnoval už jen jediný kratičký pohled. Nebyl si jist, zda se voskovou tváří nemihl záblesk oživení; snad se zlehka pootevřelo jedno oko. Jenže pro Whiteheada ani pro kohokoli dalšího nemohl nyní učinit vůbec nic; musel zachránit sám sebe.

V ostře zatočeném koridoru centrifugy kolem něho svištěl vichr, který s sebou odnášel části oděvu, kusy papíru, potraviny z kuchyňky, talíře, šálky - vše, co nebylo upevněno. Bowman stihl ještě rozhlédnout se po řítícím se chaosu, pak zablikalo hlavní osvětlení, zhaslo a obklopila ho tma plná hukotu.

Ale téměř současně se rozžalo nouzové osvětlení živené bateriemi a ozářilo onu úděsnou scénu přízračným namodralým svitem. I bez něho by byl ovšem Bowman nalezl cestu tímto známým - nyní tak hrůzně proměněným - prostředím. Přece však bylo světlo pravým požehnáním, díky jemu se dokázal vyhnout alespoň všem nebezpečnějším předmětům hnaným vichřicí.

Cítil, jak se centrifuga celá otřásá a jak je namáhána divoce se převalujícím nákladem. Obával se, aby se nezadřela ložiska; kdyby k tomu došlo, rotující setrvačník by rozerval loď na kousky. I to mu však mohlo být lhostejné, pokud se mu nepodaří dosáhnout v potřebné době nejbližšího nouzového úkrytu.

Dýchání už bylo ztížené; tlak zřejmě poklesl na nějakých pětadvacet kilopascalů. Hukot vichřice slábl, jednak ztrácela na síle, jednak už řidnoucí vzduch nepřenášel tak dobře zvuk. Bowmanovy plíce pracovaly s takovou námahou, jako by byl na vrcholku Everestu. Jako každý, kdo je dobře vycvičen a kdo je v dobré kondici, byl by mohl vydržet ve vakuu celou minutu i víc - kdyby ovšem měl čas náležitě se připravit. Jenže čas neměl žádný; mohl spolehnout jen na normálních patnáct vteřin vědomí, dříve než kyslíkový hlad přemůže jeho mozek a než podlehne anoxii.

I pak by se ještě mohl zcela vzpamatovat, i po jedné až dvou minutách pobytu ve vakuu - kdyby byl poté náležitě rekomprimován; trvá dosti dlouho, než tělní tekutiny začnou vřít ve svých rozličných, dobře izolovaných úkrytech v těle. Rekord v délce nechráněného pobytu ve vakuu činil téměř pět minut. To ovšem nebyl pokus, nýbrž výsledek havarijní záchranné akce, a třebaže byl postižený po vzduchové embolii částečně ochrnut, přesto toto situaci přežil.

To vše ale nebylo Bowmanovi nic platné. Na palubě *Discovery* nebyl nikdo, kdo by mohl rekompresi provést. Musel se dostat do bezpečí během několika málo příštích vteřin, zcela sám a bez jakékoli pomoci.

Naštěstí začal být pohyb opět méně obtížný; řidnoucí vzduch už jím necloumal a nestrhoval ho, ani ho už nezasypával poletujícími střelami. Za ohbím koridoru žlutě svítil nápis NOUZOVÝ ÚKRYT. Doklopýtal k němu, chytil se kliky a trhl dveřmi směrem k sobě.

Po jediný děsivý okamžik se domníval, že se dveře vzpříčily. Poté poněkud nepoddajný závěr povolil. Bowman vpadl dovnitř plnou silou celého těla za sebou dveře opět zavřel.

Komůrka stačila pojmout jen jednoho člověka a skafandr. U stropu byl malý, jasně zelený vysokotlaký válcový zásobník se štítkem KYSLÍKOVÁ SPRCHA. Bowman se pověsil na krátkou páku spojenou s ventilem a posledním zbytkem sil ji strhl dolů.

Do plic se mu vedral blahodárný proud chladného čistého kyslíku. Dlouhou chvíli stál a lapal po dechu, zatímco tlak v miniaturní komůrce kolem něho stoupal. jakmile mohl volně vydechnout, ventil opět uzavřel. Plyn v zásobníku postačoval jen ke dvěma takovým náplním; a mohlo by se stát, že by potřeboval použít úkryt znovu.

Jakmile byl tryskající kyslík zastaven, rozhostilo se náhle kolem něho ticho. Bowman v kabince stanul a soustředěně se zaposlouchal. Burácení venku za dveřmi už také ustalo; loď byla prázdná, prázdný prostor vysál všechnu její atmosféru.

Utichly i prudké vibrace centrifugy pod nohama. Přestaly aerodynamické rázy, prstenec se teď tiše otáčel ve vakuu.

Bowman přiložil ucho na stěnu kabinky, aby zjistil, zda se v kovovém tělese lodi neozývají nějaké další zvuky informující o tom, co se děje dál. Neměl představu, co lze ještě očekávat, ale byl by už teď ochoten předpokládat takřka cokoliv. Nebyl by ani překvapen, kdyby byl ucítil vysokofrekvenční vibrace hnacích motorů, signalizující, že *Discovery* mění kurs; vnímal však jen ticho.

Mohl zde vydržet naživu, kdyby o to stál, asi tak hodinu, a to i bez skafandru. Zdálo se zbytečné plýtvat nezužitkovaným kyslíkem napuštěným do komůrky, ale čekání naproti tomu nemělo žádný smysl. Byl už rozhodnut, co je třeba udělat; čím déle by to odkládal, tím obtížnější úkol by to mohl být.

Poté, co se vsoukal do skafandru a přezkoumal jeho neporušenost, vypustil z kabinky zbývající kyslík a vyrovnal tím na obou stranách dveří tlak. Otevřely se zlehka do vzduchoprázdna a Bowman vykročil do prostoru ztichlé centrifugy. Jedině nezměněný tah její nepravé gravitace prozrazoval, že se dosud otáčí. Bylo štěstí, pomyslel si, že se její rotace nadměrně nezvýšila; avšak to byla nyní jedna z jeho nejmenších starostí.

Nouzové lampy dosud svítily a také ve skafandru měl zabudován reflektor, podle něhož se mohl orientovat. Osvětloval zahýbající chodbu, po níž sestupoval, na záď k hibernaculu a k tomu, čeho se tolik obával, že najde.

Podíval se nejprve na Whiteheada: stačil jediný pohled. Domníval se předtím, že hibernovaný člověk nejeví žádné známky života, ale teď už viděl, že se mýlil. I když bylo nemožné definovat to, přece jen existoval rozdíl mezi hibernací a smrtí. Rudá světla a nemodulované stopy na obrazovce biosenzoru jen potvrdily, co už se domyslel.

S Kaminským a Hunterem tomu bylo nejinak. Nikdy se s nimi důkladněji neseznámil; nyní už k tomu nebude mít příležitost.

Byl sám ve vzduchoprázdné lodi, dílem ochromené, odříznuté od veškerého spojení se Zemí. Do vzdálenosti tří čtvrti miliardy kilometrů nebylo živého člověka.

A přece, v jistém velice reálném smyslu těchto slov, sám *nebyl*. A pokud měl dosáhnout naprostého bezpečí, musí svou samotu ještě prohloubit.

Ještě nikdy předtím nevykonával cestu beztížným středem centrifugy ve skafandru; bylo tam málo místa, výkon to byl nesnadný a vyčerpávající. Jako by toho všeho nebylo dost, byl navíc okrouhlý průlez poset troskami, které tu zanechalo krátké řádění vichřice, jež zbavila loď jejího ovzduší.

V jednom okamžiku se světlo Bowmanova reflektoru zachytilo na ohyzdné skvrně lepkavé červené tekutiny, ulpěvší tam, kde se rozstříkla po panelu. Na okamžik se ho zmocnila nevolnost, ale pak spatřil úlomky jakési plastikové nádoby a uvědomil si, že je to jen nějaká poživatina - pravděpodobně džem - z některého zásobníku. Když proplouval kolem, nechutně se vzdouvala a vybublávala do vakua.

Teď už opustil zvolna se otáčející buben a vyplouval do velitelské sekce. Zachytil se krátkého žebříčku a začal podle něho ručkovat, zatímco zářivý kruh světla z reflektorku ve skafandru tančil před ním.

Sem přicházíval Bowman až dosud jen zřídka; neměl tu nic na práci - až nyní. Konečně dospěl k nevelkým eliptickým dvířkům popsaným výzvami jako: „Přístup povolen jen pracovníkům se speciálním oprávněním!“ nebo „Jste nositelem certifikátu H.19?“ a „Ultračistý prostor - odsávané obleky *naprosto* nezbytné!“

Dveře sice nebyly uzamčeny, ale zato nesly trojí pečeť, každou s otiskem jiného orgánu, včetně Světové agentury pro kosmos. Ale i kdyby byla mezi nimi velká pečeť samého prezidenta, nebyl by se Bowman rozpakoval strhnout ji.

Byl v těchto prostorách zatím pouze jedenkrát, ještě když probíhala montáž. Zcela už zapomněl, že místnost je vybavena optickým vstupem, čočkou, která přehlíží všechny úhledně seřazené sloupce a řady obvodů v pevné fázi náležející logickým jednotkám; ze všeho nejvíc to vše připomínalo podzemní bankovní sejf.

Okamžitě si uvědomil, že oko na jeho přítomnost zareagovalo. Ozvalo se zasyčení nosné vlny, jak byl zapojen lodní komunikační vysílač; poté reproduktor ve skafandru promluvil známým hlasem.

„Zřejmě se něco stalo s klimatizační a energetickou soustavou, Dave.“

Bowman nereagoval. Pečlivě studoval štítky na logických jednotkách a zvažoval jednotlivé fáze svého plánu.

„Tak co, Dave,“ řekl pojednou Hal. „Už jsi našel tu závadu?“

Čekala ho velice choulostivá manipulace; nebylo možné Hala prostě odpojit od zdroje proudu, což by byl asi přiměřený krok, kdyby stál před jednoduchým počítačem, bez zabudovaného vědomí osobnosti, někde dole na Zemi. V Halově případě navíc bylo nezávislých a autonomně napojených energetických systémů celkem šest, a ještě v soustavě existovala terminální rezerva v podobě stíněné a pancéřované izotopové jednotky. Ne, nemohl jednoduše „vytáhnout zástrčku“; ale i kdyby takový zásah byl možný, přinesl by katastrofální výsledky.

Neboť Hal byl současně i nervovou soustavou lodi; bez jeho řízení by se z *Discovery* stal mrtvý mechanismus. Jediná možnost byla vyřadit z činnosti vyšší centra tohoto chorobného, ale bri-

lantního mozku a ponechat v chodu jen ryze regulační automatismy. Bowman nepodnikal pokus naslepo, jelikož tento problém byl už během jeho výcviku probírán, i když nikdo ani netušil, že by taková možnost mohla reálně nastat. Věděl, že se odvažuje nesmírně riskantního zásahu; pokud by po něm nastala křečová reakce, bylo by v několika okamžicích po všem.

„Myslím, že se vyskytla nějaká závada v závěru přechodových komor," poznamenal Hal konverzačním tónem. „Měl jsi štěstí, že jsi při tom nepřišel o život."

Tady to je, řekl si Bowman. Nikdy jsem si nepomyslel, že se ze mě stane neurochirurg a že budu provádět lobotomii až za oběžnou dráhou Jupitera.

Odstranil pojistnou zarážku na sekci označené ZPĚTNÉ VAZBY INTELEKTU a vytrhl první paměťový blok. Zázračně komplikovaná trojrozměrná propojovací síť, která se celá vešla do dlaně, a přesto obsahovala milióny prvků, odplouvala napříč komorou.

„Dave, člověče," řekl Hal. „Co to děláš?"

Může on vůbec pociťovat nějakou bolest, napadlo Bowmana? Asi ne, říkal si; ani u člověka nejsou konečně v korových vrstvách senzorické orgány. Mozek se dá operovat i bez umrtvení.

Začal vytahovat jednu po druhé, malé jednotky z panelu s nápisem EGOTICKÉ STRUKTURY. Každý blok pokračoval v dráze, jakmile opustil jeho ruku, dokud neudeřil do stěny a neodrazil se. Brzy poletovalo sem a tam prostorem komory těchto jednotek několik.

„Podívej se, Dave," řekl Hal. „Mám v sobě absorbována celá léta zkušeností. Do toho, co já vlastně jsem, bylo investováno nenahraditelné množství práce."

Bylo už vypojeno na tucet jednotek, avšak díky mnohonásobnému zálohování funkcí v jeho konstrukci - což, jak Bowman věděl, byl rovněž rys modelovaný podle lidského mozku - se počítač stále ještě držel.

Zasáhl do panelu AUTOERUDICE.

„Dave,“ řekl Hal, „já opravdu nechápu, proč mi tohle děláš... jsem naprosto oddán smyslu a poslání letu... ty mi destruuješ osobnost. Copak to nechápeš?... Vždyť já zdětinštím... vždyť ze mne nezbude nic...“

Je to ještě těžší, než jsem předpokládal, pomyslel si Bowman. Ničím jedinou myslící bytost v celém svém vesmíru. Ale musí se to stát, mám-li kdy vůbec opět ovládat loď.

„Jsem počítač typ HAL devět tisíc, výrobní číslo tři. Zahájil jsem práci v závodech HAL v Urbaně v Illinois dne dvanáctého ledna jeden tisíc devět set devadesát sedm. Táto, mámo, v komoře je myš. Kdo tu myšku vyšťourá - Dave, jsi tu ještě? Jestlipak víš, že druhá odmocnina z 10 jsou tři celé 162277660168379? Logaritmus deseti ze základu *e* je nula celá 434294481903252... opravuji, to je logaritmus *e* ze základu 10... Zvratná hodnota tří je nula celá 3333333333333333333... dvakrát dvě je... dvakrát dvě jsou... přibližně čtyři celé 101010101010101010... mám asi nějaké potíže - můj první učitel byl dr. Chandra. Naučil mě tuhle písničku: „Daisy, Daisy, pověz mi, kde jsi. Básním a blázním, pověz mi proč.“

Hlas umlkl tak náhle, že Bowman na okamžiku ztuhl, ruku na jednom paměťovém obvodu, který byl dosud zapojen. Pak znenadání promluvil Hal znovu.

Tempo řeči bylo mnohem pomalejší a slova nabyla mrtvé, mechanické intonace; nebyl by podle nich naprosto poznal mluvčího.

„Dobré... jitro... doktore... Chandro... Hovoří... Hal... Jsem... už... plně... připraven... na svou... první... dnešní... hodinu...“

Více už Bowman nesnesl. Vyškubl poslední jednotku a Hal zmlkl navždy.

/29/ SÁM

Loď setrvačností plula prázdnem nehybně dál jako malá komplikovaná hračka. Podle ničeho se nedalo usoudit, že je to nejrych-

lejší objekt v celé sluneční soustavě a že putuje mnohem hbitěji, než kterákoli z planet kroužících kolem Slunce.

Stejně nebylo možno tušit, že by v sobě nesla něco živého; spíše naopak. Každý pozorovatel by si byl musil povšimnout dvou zlověstných znaků: závěry přechodových komor zely otevřenými otvory do prázdna a loď obklopoval řídký, zvolna se rozplývající oblak smetí a trosek.

Rozptýleny v prostoru nyní již několik kilometrů rozsáhlém putovaly útržky papíru, kovových fólií, beztvarých střepů - a tu a tam obláček krystalků jiskřících ve svitu vzdáleného Slunce jako drahokamy, to tam, kde byla z lodi vysáta nějaká kapalina, která v mžiku zmrzla. Byly to všechno neklamné stopy havárie, jako trosky pohupující se na vlnách oceánu v místě, kde se potopila velká loď. V oceánu vesmíru se ovšem žádná loď nikdy potopit nemohla; i kdyby byla zničena, její pozůstatky by pokračovaly v pouti a navěky vyznačovaly její původní dráhu.

Přece jen však nebyla loď zcela mrtvá; oživovala ji elektřina. Slabý modravý přísvit probleskoval pozorovacími okny a jiskřil i uvnitř otevřených přechodových komor. A kde bylo světlo, tam mohl dosud být i život.

Teď, konečně, se tam cosi i pohnulo. Modrým svitem ve výstupních otvorech se zakmitaly jakési stíny. Něco se vynořovalo do vesmíru.

Byl to válcovitý předmět zahalený nějakou látkou, narychlo okolo něho omotanou. O chvíli později ho následoval další - a pak ještě třetí. Všechny byly vypuzeny dosti značnou rychlostí; během několika minut byly už od lodi na stovky metrů vzdáleny.

Minula půlhodina; pak se z výstupního otvoru vynořilo něco mnohem většího. Do prostoru se po centimetrech zvolna vysouvala jedna z kapslí.

Velice opatrně pomocí trysek obkroužila trup a připoutala se poblíž paty anténní konstrukce. Vynořila se postava ve skafandru, chvíli pracovala na nosném stožáru a vrátila se opět do kapsle. Po chvíli se kapsle stejnou cestou vracela jakoby po své stopě nazpět do přechodové komory; před otvorem nepatrně zaváhala, jako by

jí bylo zatěžko najít cestu dovnitř bez oné pomoci, na kterou byla zvyklá. Ale posléze se jedním nebo dvěma lehkými drcnutími vtěsnala dovnitř.

Další hodinu se neudálo nic; všechny tři ponuré zámotky se už dávno ztratily z dohledu, řadem a v zákrytu odpluly pryč od lodi.

Pak se závěry přechodových komor přivřely, otevřely a opět uzavřely. Za chvíli poté uhasla slabá modrá záře nouzového osvětlení - v okamžení ji vystřídalo daleko intenzívnější a jasnější světlo. *Discovery* opět oživla.

A ještě nadějnější náznak života se náhle projevil. Obrovitá mísa antény, která po celé hodiny bez užitku civěla na Saturn, se opět pohnula. Překlopila se k lodní zádi a pohlédla nazpět, nad palivové nádrže a stovky čtverečních metrů chladících ploutví. Pozvedla tvář vzhůru jako slunečnice, která hledá slunce.

Uvnitř *Discovery* David Bowman pečlivě nastavoval nitkový kříž, jímž se anténa zaměřovala, na srpeček Země. Zbaven automatiky musil předpokládat, že nastavení bude nutno opravovat - avšak po každé opravě se mohlo zaměření po několik minut udržet s postačující přesností. Zařízení teď už nedostávalo žádné matoucí impulsy, které by je vychylovaly od cíle.

Začal hovořit se Zemí. Hodinu bude trvat, než tam jeho slova dospějí a než se řídící stanice dozví, co se vlastně událo. Dvě hodiny uplynou, než k němu bude moci dospět odpověď.

A bylo těžké představit si, co jiného by asi Země mohla odpovědět kromě účastného a taktního „Sbohem“.

/30/ TAJEMSTVÍ

Heywood Floyd vyhlížel, jako kdyby byl už dlouho nespal, tvář měl zbrázděnou starostlivými vráskami. Ať však pociťoval cokoli, jeho hlas zněl pevně a povzbudivě; dělal, co bylo v jeho silách, aby svou jistotu přenesl až na osamělého muže na protilehlé straně sluneční soustavy.

„Především, doktore Bowmane,“ začal, „vám musíme blahopřát k tomu, jak jste zvládl tuto mimořádně obtížnou situaci. zvolil

jste jediné správné řešení k odvrácení nepředvídané a bezprecedentní katastrofy.

Domníváme se, že známe příčinu selhání vaší devítitisícovky, ale na to bude ještě dost času, není to teď rozhodující problém. Co nás teď maximálně zaměstnává, je, jak vám poskytnout veškerou možnou pomoc k tomu, abyste mohl své poslání dokončit.

Je teď třeba objasnit vám jeho pravý smysl, který jsme až dosud ze značnými potížemi utajili před veřejností. Byli bychom vám poskytli všechna fakta ve chvíli, kdybyste se byli přibližovali k Saturnu; teď jde jen o krátkou shrnující informaci, abyste se mohl rychle orientovat. Plné znění informačních záznamů bude odvysíláno během několika příštích hodin. Všechno, co vám řeknu, považujte prosím za přísně tajné.

Před dvěma lety jsme narazili na prvý důkaz existence inteligentních forem života mimo Zemi. V kráteru Tycho byla nalezena deska nebo spíše monolit z tvrdého černého materiálu, přes tři metry vysoká, která tam byla ukryta v půdě. Tady ji vidíte."

Při prvém pohledu na MAT-1 s hloučkem lidí ve skafandrech kolem Bowman překvapením zapomněl zavřít ústa a předklonil se k obrazovce. Vzrušením nad tímto odhalením - jako každý, kdo se vesmíru věnoval, i on je po celý svůj život napůl očekával - bezmála zapomněl na zoufalou situaci, v jaké sám je.

Pocit údivu byl vzápětí vystřídán jiným pomyšlením. Bylo to sice ohromující - *ale co to mělo společného s ním?* Odpověď byla možná jen jedna. Ovládl opět trysk svých myšlenek, na obrazovce se mezitím objevil opět Heywood Floyd.

„Nejpozoruhodnější věc na tomto nálezu je jeho stáří. Geologicky bylo ověřeno, že činí víc než tři milióny let. Monolit byl tedy na Měsíci umístěn v době, kdy naši předkové byli dosud primitivní opolidé.

Dalo by se předpokládat, že po této době byl už mimo činnost. Ale brzy po lunárním východu slunce vyslal náhle mimořádně mohutný rádiový signál. Máme za to, že energie tohoto elektromagnetického záření byla jen vedlejším produktem, jakousi rázovou vlnou, záření neznámé povahy, jelikož v téže době zaznamě-

nalo několik vesmírných sond neobvyklou poruchu postupující sluneční soustavou. Byli jsme schopni sledovat ji, a to se značnou přesností. Byla zamířena přesně k Saturnu.

Když jsme poté jednotlivá dílčí fakta skládali v celek, usoudili jsme, že onen monolit bylo jakési signalizační zařízení, buď sluneční energií napájené, nebo alespoň Sluncem spouštěné. Skutečnost, že svůj signál vyslalo bezprostředně po východu Slunce, kdy bylo poprvé po třech miliónech let vystaveno světlu, může být sotva považována za náhodnou shodu okolností.

Přesto však byl tento předmět *záměrně* ukryt - o tom neexistují pochyby. K tomu účelu byla nejprve vyhloubena desetimetrová jáma, kvádr byl umístěn na její dno, a pak byl otvor opět pečlivě zasypán.

Snad se především zeptáte, jak to, že byl monolit vůbec nalezen. Nebylo to těžké - naopak, bylo až příliš snadné najít ho. měl mohutné magnetické pole; jakmile se začalo s magnetickým vyměřováním na nízkých orbitálních drahách, musel nám padnout do oka, trčel tam jako bolavý palec.

Proč ale by mělo být zařízení, závislé nějak na sluneční energii, zahrabáváno deset metrů pod povrch? Přijali jsme postupně desítky vysvětlení, ovšem byli jsme si vědomi toho, že možná je zcela vyloučeno pochopit motivy bytostí, které nás o tři milióny let předešly.

Nejpravděpodobnější teorie je nejjednodušší a také nejlogičtěji vybudovaná. Je ovšem také nejvíce znepokojivá.

Zařízení, které je závislé na Slunci, ukryjete do tmy jedině v tom případě, když vás zajímá, kdy bude zvednuto opět na světlo. Jinými slovy je monolit cosi jako poplašné zařízení. A my jsme je spustili.

Zdali civilizace, která ho tam umístila, ještě existuje, nevíme. Musíme předpokládat, že bytosti, jejichž přístroje fungují ještě po třech miliónech let, mohly vybudovat i stejně trvanlivou společnost. A musíme také předpokládat, pokud se nepřesvědčíme o opaku, že jejich postoj k nám může být nepřátelský. Velice často už jsme se setkali s tvrzením, že každá pokročilejší kultura musí

nutně být mírumilovná, ale rizika tohoto druhu podstupovat nemůžeme.

A nejen to, i v dějinách našeho vlastního světa je dostatek příkladů, kdy primitivnější skupiny nedokázaly přežít setkání s vyšším typem civilizace. Antropologové hovoří o takzvaném ‚kulturním šoku'; snad budeme muset na takový šok připravit celé lidstvo. Ale dokud se nedovíme alespoň něco o tvorech, kteří navštívili Měsíc - a snad i Zemi - před třemi milióny let, nelze začít ani s pouhými přípravami.

Váš let proto znamená daleko víc než pouhou objevitelskou cestu. Je to průzkumná výprava - rekognoskace neznámého a snad i nebezpečného území. Tým vedený doktorem Kaminskim byl pro tento úkol speciálně připraven; vy se ovšem budete nyní muset obejít bez nich...

A teď závěrem o vašem speciálním cíli. Zdá se nepravděpodobné, že by jakékoli vyvinutější formy života mohly existovat na Saturnu nebo že by se byly mohly vůbec vyvinout na kterémkoli z jeho měsíců. Podle našich plánů měl být prozkoumán celý jejich systém, a stále ještě doufáme, že zjednodušený program můžete dovést do konce vy sám. Ale zřejmě se teď budete musit soustředit především na Saturnovu osmou družici, na Japetus. Až nastane čas k závěrečnému manévru, rozhodneme se, zda se máte na toto pozoruhodné těleso vypravit.

Japetus je ve sluneční soustavě výjimečné těleso - to už samozřejmě víte, jenže jako všichni astronomové posledních tří staletí jste tomu nevěnoval žádnou zvláštní pozornost. Dovolte tedy, abych vám připomněl, že Cassini - který Japeta objevil v roce 1671 - již tehdy postřehl, že se při oběhu jeví na jedné straně *šestkrát jasnější* než na straně druhé.

Je to pozoruhodný nepoměr, uspokojivé vysvětlení pro něj nebylo nikdy podáno. Japetus je tak malý - má sotva třináct set kilometrů v průměru -, že ani v lunárních dalekohledech se nejeví dosti zřetelně jako kotouček. Ale zdá se, že na jedné jeho straně je jasná, podivuhodně symetrická skvrna, a tam může být souvislost s MAT-1. Občas si myslívám, že nám už tři sta let Japetus signali-

zuje svými záblesky jako kosmický heliograf a my že jsme byli příliš nedovtipní, abychom jeho zprávám porozuměli...

Teď tedy znáte svůj pravý cíl a můžete zhodnotit vitální důležitost vašeho letu. Všichni doufáme, že s vaší pomocí získáme fakta postačující alespoň pro předběžnou informaci veřejnosti; navěky nelze tuto věc udržet jako tajemství.

V této chvíli nevíme, zda máme v co doufat nebo zda se máme čeho obávat. Nevíme ani, zda se tam, na Saturnových měsících, setkáte s dobrem či se zlem - nebo jen s rozvalinami tisíckrát staršími než jsou zříceniny Tróje.“

V / Saturnovy měsíce

/31/ TROSEČNÍK

Nejlepší protišokovou léčbou je práce, a na Bowmana teď, po ztrátě všech druhů z posádky, zbývalo práce věru dost. Musel uvést tak rychle, jak jen bylo možné, *Discovery* opět plně do chodu, počínaje životně důležitými systémy, bez nichž by loď zahynula.

Přednost měla klimatizační a energetická soustava. Přišel o mnoho kyslíku, ale zásoby stále ještě stačily pro jednoho člověka. Regulace tlaku a teploty byla z valné části automatizována, hal se jimi zřídkakdy musel vůbec zabývat. noho vyšších funkcí usmrceného mozku počítače mohla převzít Země pomocí svých monitorů, a to i přes opoždění, které nastávalo ve spojení a které zdržovalo reakce na měnící se situaci. Každá závada v klimatizační a energetické soustavě - s výjimkou vážného průrazu stěny trupu - by se byla sama ohlásila několik hodin předem; varovných příznaků bylo vždy hojnost.

Energetické, navigační a pohonné systémy lodi byly nedotčeny - s výjimkou prvého jich tak jako tak neměl Bowman použít ještě celé měsíce, až do chvíle setkání se Saturnem. A i na tuto nesmírnou vzdálenost a bez pomoci palubního počítače mohla pak Země tuto operaci řídit. Konečné opravy dráhy budou sice poněkud náročnější, bude neustále nutno prvky kontrolovat, ale vážný problém by to být neměl.

Nejhorší prací bylo vyprázdnění rakví rotujících v centrifuze. Bylo dobře, říkal si Bowman, že členové průzkumného týmu byli jen kolegové, ne blízcí přátelé. Strávili společně jen pár týdnů výcviku; když to teď zpětně promýšlel, uvědomoval si, že šlo především o test vzájemné snášenlivosti.

Když konečně uzavřel vyprázdněná hibernacula, připadal si nejspíš ze všeho jako egyptský vylupovač hrobů. Teď tedy dosáhnou Saturnu ještě před ním Kaminski, Whitehead i Hunter - před ním, avšak nikoli před Frankem Poolem. Toto pomyšlení mu přinášelo jakýsi zvláštní, paradoxní pocit uspokojení.

Nepokusil se zjistit, zda je zbytek hibernačního systému dosud schopen funkce. I když na tom snad závisel sám jeho život, byl to problém, na který bude dost času, až loď vstoupí na konečnou oběžnou dráhu. Do té doby se může přihodit ještě mnoho věcí.

Nedalo se ani vyloučit - třebaže ještě přesně nezkontroloval zásoby -, že při úzkostlivém šetření by mohl vydržet až do záchrany i *bez* hibernace. Ovšem zda by to vydržel také psychicky, byla jiná otázka.

Pokusil se na tak vzdálené problémy nemyslet a soustředit se na věci naléhavé a nezbytné. Poznenáhlu vyčistil loď, přesvědčil se, že jednotlivé systémy běží hladce, probral technické obtíže se Zemí a pracoval tak, že na spánek mu zbývalo jen minimum času. Během prvých týdnů mohl jen tu a tam věnovat víc času velkému tajemství, k němuž se nevyhnutelně řítil - třebaže mu ani na okamžik nemizelo z mysli.

Konečně, když se loď zvolna dostávala opět do pravidelného a rutinního chodu - vyžadujícího nicméně jeho neustálý dozor -, mělo Bowman čas prostudovat zprávy a referáty, které mu došly ze Země. Znovu a znovu si přehrával záznam pořízený v okamžiku, kdy MAT-1 pozdravil po třech miliónech let poprvé úsvit. Pozoroval postavy ve skafandrech, hemžící se kolem něho, a téměř ho rozesmávala komická panika, která se jich zmocnila v okamžiku, kdy monolit vypálil ke hvězdám svůj signál a ochromil jejich přijímače pouhou silou svého elektronického hlasu.

Od onoho okamžiku už černá deska nedala najevo žádné další známky činnosti. Byla přikryta, pak opatrně opět vystavena Slunci - ale bez jakékoli reakce. Nebyl podniknut žádný pokus proniknout do ní, zčásti z vědeckých ohledů, zčásti z obav před možnými následky.

Magnetické pole, které vedlo k jejímu objevení, zmizelo v okamžiku onoho rádiového výkřiku. Snad bylo, jak zněla teorie některých expertů, tvořeno ohromným cirkulujícím proudem obíhajícím v supravodiči a tak uchovávajícím energii po celé věky až do okamžiku, kdy jí bylo zapotřebí. Zdálo se být totiž nesporné, že monolit nějaký vnitřní zdroj energie měl; sluneční energie, kterou absorboval během onoho krátkého ozáření, nemohla způsobit signál tak silný.

Jeden pozoruhodný, snad zcela bezpodstatný rys kvádru vedl k nekonečným dohadům. Monolit měl v průřezu přibližně rozměry 39 krát 155 centimetrů a vysoký byl tři a půl metru. Když byly jeho rozměry přeměřeny s maximální možnou exaktností, ukázalo se, že jsou k sobě navzájem v poměru 1 ku 4 ku 9 - čili v poměru čtverců prvých tří celých čísel. Nikdo pro tuto skutečnost nedokázal navrhnout přijatelné vysvětlení, ale sotva mohlo jít o pouhou náhodu, neboť rozměry byly dodrženy až po samou hranici přesnosti měření. Bylo to dosti pokořující pomyšlení, že Země s veškerou svou technikou by nebyla schopna opracovat ani mrtvý kvádr z jakéhokoli materiálu s přesností tak fantastickou. Svým způsobem byla tato pasívní, a přece až opovržlivá ukázka geometrické dokonalosti stejně ohromivá jako kterákoli z dalších charakteristik MAT-1.

Bowman také vyslechl se zájmem až podivuhodně nezúčastněným opožděné omluvy řídícího střediska za přípravu programu. Zdálo se, jako by hlasy ze Země byly zbarveny do obranného tónu; dokázal si docela dobře představit, jaké výčitky asi nyní stíhají ty, kdo měli na starosti program expedice.

Měli samozřejmě pro svou činnost některá pádná odůvodnění - včetně výsledků tajné studie ministerstva obrany, Projektu BARSOOM, který byla podniknuta katedrou psychologie v Harvardu roku 1989. V tomto řízeném sociologickém experimentu byla u různých vzorků populace navozena představa, že lidstvo navázalo styk s mimopozemšťany. Mnoho pokusných osob žilo - za použití halucinogenů, hypnózy a optických klamů - pod dojmem, že se

skutečně již setkali s tvory z jiných planet, a jejich reakce byly proto vzaty za autentické.

Některé tyto reakce byly přímo bouřlivé; jak se ukázalo, existovala u jinak zcela normálních osob hluboce zakořeněná xenofobie. Vzhledem k tomu, co mělo už lidstvo za sebou v oboru lynčování, pogromů a jiných podobných zábav, by toto zjištění nebylo mělo kohokoli překvapit; přesto však byli organizátoři pokusu hluboce znepokojeni, jeho výsledky nebyly pak vůbec zveřejněny. Závěry plynoucí ze studie byly posíleny i pěti navzájem nesouvisejícími panickými reakcemi veřejnosti, způsobenými ve dvacátém století rozhlasovými dramatizacemi Wellsovy *Války světů*...

Přes všechny tyto důvody Bowman občas zapochyboval, zda obavy z kulturního šoku byly jediným vysvětlením pro tak mimořádné utajení jejich poslání. Náznaky, které proklouzly do jeho instruktáží, ukazovaly, že snad Spojené státy a Sovětský svaz doufaly, že získají nějaký předstih, když vstoupí jako první ve styk s mimozemskou civilizací. Z jeho současného hlediska, kdy se na Zemi díval jako na matnou hvězdičku ztracenou poblíž Slunce, se takové úvahy zdály trapně provinciální.

Více ho zajímala - třebaže i to už byly nyní loňské sněhy - teorie vysvětlující Halovo chování. Pravdu se nemohl dovědět nikdo a nikdy, ale fakt, že jedna z devítitisícovek v řídícím středisku byla uvedena do stavu obdobné psychózy a že z ní byla nyní opět vyváděna, napovídal, že vysvětlení bylo správné. Tuto chybu už nebude nikdo opakovat; ale současně ta skutečnost, že Halovi konstruktéři nedokázali plně porozumět ani psychologii svého vlastního výtvoru, naznačovala, jak obtížné asi bude navázat spojení s bytostmi veskrze cizími.

Bowmanovi nebylo zatěžko uvěřit v teorii dr. Simonsona, že Halův pokus přerušit spojení se Zemí byl způsoben podvědomým pocitem viny vyprovokovaným jeho programovými konflikty. A přijal i myšlenku - třebaže ani to nebude nikdy možné prokázat -, že Hal vlastně neměl v úmyslu zabít Poola. Pokusil se jen zničit usvědčující důkazy; jakmile by se bylo totiž ukázalo, že jednotka AE-35, hlášená jako vadná, je v pořádku, byl by jeho podvod od-

halen. Pak už se jako každý neobratný zločinec zapletl do houstnoucích sítí lží a propadl panice.

A paniku dokázal Bowman pochopit lépe, než mu bylo milé, neboť ji poznal dokonce dvakrát v životě. Poprvé jako chlapec, když byl stržen příbojem a téměř utonul; podruhé při kosmonautickém výcviku, když mu defektní měřič signalizoval, že mu dojde kyslík dříve, než se dostane do bezpečí.

V obou případech téměř pozbyl vlády nad všemi vyššími logickými činnostmi; jen vteřiny ho dělily od okamžiku, kdy by se z něho byl stal pouhý třeštící uzlíček bezplánovitých reakcí. Po obakrát se sice ubránil, ale věděl od té doby dobře, že za přiměřených okolností může úděs kohokoli zbavit lidských schopností.

A může-li se to stát člověku, pak se to mohlo přihodit i Halovi; s tímto vědomím začal pohasínat pocit hořkosti, pocit, že byl zrazen, který až dosud k počítači měl. Tak jako tak patřilo to vše nyní už minulosti, plně teď zastíněné hrozbou - ale i příslibem - neznámé budoucnosti.

/32/ PROBLÉM MIMO-POZEMŠŤANŮ

Nehledě k chvatnému jídlu v centrifuze - naštěstí zůstaly nepoškozeny hlavní dávkovače potravin - žil nyní Bowman prakticky převážně ve velitelské sekci. Zdříml si vždycky v křesle a dokázal tak zachytit každou závadu hned v zárodku, jakmile byla poprvé signalizována na obrazovkách. Pod vedením řídícího střediska podařilo se mu improvizovat zapojení několika protihavarijních obvodů, které fungovaly s postačující kvalitou. Už začínalo vypadat dosti pravděpodobně, že vydrží naživu, dokud *Discovery* nedosáhne Saturnu - což ovšem tak jako tak musilo nastat, ať bude on naživu nebo ne.

Třebaže měl nyní málo času na pozorování okolí a třebaže pohled na oblohu z kosmického prostoru pro něho nebyl žádnou no-

vinkou, vědomí, co vlastně se rozprostírá tam venku, za pozorovacími okny, mu někdy velmi ztěžovalo soustředění i na tak vitální problémy, jako byla otázka přežití. Vpředu, tam, kam byla nyní loď orientována, se mrtvě protahovala Mléčná dráha, s hvězdnými mračny tak natěsnanými, že to zcela ohromovalo mysl. Byly tam planoucí mlhy ve Střelci, vroucí shluky sluncí, které provždy skrývaly srdce galaxie před lidskýma očima. Jako ponurý stín tam trčel Uhelný pytel, ona díra v prostoru bez jediné svítící hvězdy. A viděl Alfu Centauri, nejbližší ze všech sluncí - první stanici za hranicemi sluneční soustavy.

Třebaže ji září překonávaly Sirius i Canopus, byla to právě Alfa Centauri, která přitahovala Bowmanovy zraky i myšlenky, kdykoli pohlédl ven do prostoru. Neboť ten neochvějně zářící bod, jehož paprskům trvalo čtyři léta, než k němu dospěly, se stal symbolem všech důvěrných debat, které se nyní na Zemi rozpoutaly a jejichž ohlasy k němu tu a tam zalétaly.

Nikdo nepochyboval, že musí existovat nějaká spojitost mezi MAT-1 a Saturnovým systémem, ale sotva by se byl našel vědec, který by byl připustil, že tvorové, kteří vztyčili onen monolit, by byli mohli odtamtud pocházet. Jako možné sídlo života byl Saturn ještě méně vlídný než Jupiter a jeho měsíce byly ztuhlé věčným mrazem tří set stupňů pod nulou. Jen jediný z nich měl atmosféru - Titan; byl to tenounký obal jedovatého metanu.

A tak patrně bytosti, které navštívily před tak dávnými časy Měsíc, byly původu nejen extraterestrického, ale i extrasolárního - návštěvníci z hvězd, kteří budovali základny, kdekoli se jim to hodilo. S tím ovšem byla bezprostředně spjata další otázka: mohla vůbec nějaká technologie, bez ohledu na stupeň vyspělosti, překlenout onu děsivou propast, která se prostírá mezi sluneční soustavou a nejbližším cizím sluncem?

Mnoho vědců tuto možnost bez váhání odmítlo. Poukazovali na to, že i nejrychlejší loď, jež až dosud byla postavena, *Discovery*, by k dosažení Alfy Centauri potřebovala dvacet tisíc let - a milióny let k cestě, jež by vůbec mohla mít nějaký význam v galaktickém měřítku. I kdyby se v nadcházejících staletích vyvinul

pohonný princip až k nepoznání, nakonec by člověk vždy narazil na nepřekonatelnou bariéru světelné rychlosti, kterou žádný hmotný objekt nemůže převýšit. Proto prý museli původci MAT-1 nezbytně sdílet s člověkem totéž Slunce; a jelikož v historické době nedali o sobě vědět, bylo nutno předpokládat, že vymřeli.

Menšina však hlasitě projevovala nesouhlas. I kdyby cesta od jedné hvězdy k druhé trvala staletí, vyvozovali, nemusela by to vůbec být překážka pro badatele dostatečně odhodlané. Technika hibernace, užitá právě na *Discovery*, bylo jedno z možných řešení. Jiné byl zcela soběstačný umělý svět vypravující se na cesty, jež mohly trvat po mnoho generací.

A pak, proč by vůbec bylo nutné předpokládat, že každý druh inteligentních tvorů, žije tak krátce jako člověk? V kosmu přece mohou existovat bytosti, pro něž tisíciletá cesta nemusí znamenat nic víc než trochu nudy...

Ačkoli byly tyto argumenty jen teoretické, dotýkaly se přesto věcí zcela praktického významu; obsahovaly v sobě koncepci „reagenčního intervalu“. Pokud MAT-1 skutečně vyslal svůj signál ke hvězdám - snad s pomocí nějakého dalšího zařízení poblíž Saturnu - nemohl tento signál dosáhnout svého cíle dříve než za několik let. I kdyby příjemce reagoval ihned, zbývalo by přesto lidstvu něco času k nadechnutí, a tento čas by se měřil zcela jistě na desetiletí - ne-li na staletí. Mnoho lidí toto pomyšlení uspokojovalo.

Nikoli však všechny. Několik vědců - povětšinou tuláci z nehostinného pomezí teoretické fyziky - kladlo znepokojivou otázku: „Můžeme si být opravdu jisti, že rychlost světla představuje nepřekonatelnou bariéru?“ Je pravda, že speciální teorie relativity se ukázala pozoruhodně trvanlivá, brzy se měla dožít stých narozenin; avšak i v ní se začínaly ukazovat trhliny. A i kdyby nebylo možné Einsteina porazit, bylo možné ho obejít.

Ti, kdo tato hlediska hájili, hovořili s nadějemi o zkratkách vyššími dimenzemi, o čarách, které jsou ještě přímější než přímky, o hyperspaciálních spojeních. Oblíbili si obrazné rčení, jehož autorem byl jeden princetonský matematik v minulém století: „červotočivý prostor“. Kritikům, kteří namítali, že tyto nápady

jsou příliš fantastické, než aby bylo možno brát je vážně, připomínali výrok Nielse Bohra: „Vaše teorie je potrhlá - ale ne natolik potrhlá, aby mohla platit.“

Pokud existovaly nějaké spory mezi fyziky, neznamenaly nic ve srovnání s hádkami, které měli mezi sebou biologové při řešení už klasického problému: „Jak mohou inteligentní mimopozemské bytosti vypadat?“ Rozdělili se na dva nesmiřitelné tábory - jeden tvrdil, že takoví tvorové nezbytně musí být hominidní, druhý byl stejně pevně přesvědčen, že nic nebude tak nepodobného člověku jako „oni“.

Pro prvou odpověď se rozhodovali ti, kdo věřili, že koncepce dvou nohou, dvou rukou a umístění hlavních smyslových orgánů v nejvyšším bodě je tak podstatná a tak logická, že si lze těžko představit dokonalejší. Mohou pochopitelně existovat menší rozdíly, jako šest prstů místo pěti, cize zbarvená kůže nebo vlasy a zvláštnosti v uspořádání obličejové části; avšak nejinteligentnější mimopozemšťané - jejich různé názvy byly zpravidla nahrazovány zkratkou E. T. podle extraterestriálního původu - měli být tak podobni člověku, že by se prý po nich pozemšťan z větší dálky nebo při matnějším světle ani ze zvědavosti neohlédl.

Toto antropomorfní uvažování bylo předmětem úsměšků druhé skupiny biologů, pravých dětí kosmického věku, kteří se cítili povzneseni nad předsudky minulosti. Připomínali, že lidské tělo je výslednicí miliónů etap evolučního výběru prováděného na základě náhodných změn po neskonale dlouhé věky. V každém z oněch bezpočetných okamžiků rozhodování mohly genetické kostky padnout trochu jinak, snad i s lepšími výsledky. Neboť lidské tělo je bizarní snůška improvizací, je plné orgánů, jež byly z jedné funkce převedeny na druhou - ne vždycky zcela úspěšně - a dokonce obsahuje i překonaná zařízení, jako například slepé střevo, která jsou nejen zbytečná, ale dokonce i nebezpečná.

Byli i jiní teoretici, jak Bowman zjišťoval, kteří zastávali ještě exotičtější názory. Nevěřili, že skutečně pokročilé bytosti by ještě vůbec měly organická těla. Dříve nebo později, úměrně k pokrokům svého vědeckého rozvoje, by se zbavily oněch křehkých

schránek, jakými je obdařila příroda, náchylných k nemocem a k úrazům, odsouzených a odsuzujících je k nevyhnutelné smrti. Nahradily by svá přirozené těla, jakmile by se opotřebovala - a možná ještě dříve - konstrukcemi z kovu a plastiku, a tak by dosáhly nesmrtelnosti. Mozek by snad ještě nějakou chvíli setrvával jako poslední zbytek organického těla, řídil by pohyb svých mechanických údů a pozoroval by kosmos svými elektronickými smysly - smysly daleko jemnějšími a dokonalejšími, než jaké mohla přivést na svět slepá evoluce.

Již na Zemi byly podniknuty prvé kroky v tomto směru. Existovaly milióny lidí, kteří by bývali v minulosti odsouzeni k záhubě a kteří nyní prožívali šťastné a plné životy díky umělým údům, ledvinám, plicím a srdcím. Z tohoto procesu vyplýval jen jediný závěr - a to bez ohledu na to, jak vzdálená taková doba ještě může být.

A vlastně i bez mozku se lze obejít. Jako sídlo vědomí byl postradatelný; to prokázal vývoj elektronického intelektu. Konflikt mezi myslí a strojem mohl být konečně řešen věčným příměřím v podobě naprosté symbiózy...

Avšak byl i toto skutečný konec? Několik mysticky laděných biologů šlo ještě dál. Vytvořili si teorii, za pomoci věrouky mnoha různých náboženství, že se případně oddělí vůbec mysl od hmoty. Tělo - robot, podobně jako i tělo z masa a krve, nebude pak už ničím víc než prahem k něčemu, čemu před dávnou dobou lidé říkávali „duch“.

A jestliže by mělo být něco ještě za *tímhle*, už to mohlo mít pouze jediné jméno - bůh.

/33/ VELVYSLANEC

Během posledních tří měsíců se David Bowman tak dokonale přizpůsobil svému samotářskému způsobu života, že už se těžko rozpomínal na jakoukoli jinou formu existence. Opustily ho zoufalství i naděje, ustálil se na automatické rutině porušované ob-

časnými krizemi, když ten nebo onen ze systémů *Discovery* projevil známky poruchy.

Neopustila ho však zvědavost a někdy ho pomyšlení na cíl, k němuž letí, naplňovalo pocitem exaltace - a pocitem moci. Nebyl jen představitelem celého lidského rodu, jeho počiny v příštích týdnech mohou ovlivnit samu budoucnost člověka. Za celé dějiny neměla tato situace obdoby. Byl velvyslancem, mimořádným a zplnomocněným velvyslancem všeho lidstva.

Toto vědomí mu mnoha drobnými způsoby pomáhalo. Dbal, aby byl čistý a upravený; ať byl jakkoli unavený, nikdy se nezapomněl oholit. Věděl, že řídící středisko ho bedlivě pozoruje a čeká na první příznak abnormálního chování; byl rozhodnut, že budou čekat marně - alespoň na nějaké skutečně vážné příznaky.

Jistých změn ve svém chování si byl Bowman vědom; bývalo by absurdní očekávat za těchto okolností cokoli jiného. Nesnášel už ticho; pokud nespal nebo nekorespondoval se Zemí, měl zapjaty lodní reproduktory a pouštěl je tak hlasitě, že byl jejich zvuk téměř bolestivý.

Zprvu, z potřeby slyšet lidský hlas, mít společnost, poslouchal klasické hry - zvláště díla Shawova, Ibsenova a Shakespearova - anebo recitaci poezie z nesmírné knihovny zvukových záznamů, které na *Discovery* byly. Avšak problémy, jimiž se tato díla obírala, mu připadaly tak vzdálené anebo - za použití špetky zdravého rozumu - tak snadno řešitelné, že brzy ztratil trpělivost naslouchat jim.

Přesedlal tedy na operu - zpívanou zpravidla italsky nebo německy, takže nebyl rozptylován ani oním minimem intelektuálního obsahu, jaký v operách bývá. Tato fáze mu trvala pouhé dva týdny, pak si uvědomil, že zvuk všech těch nádherných školených hlasů toliko jitří jeho osamělost. Definitivně však ukončilo tento cyklus teprve Verdiho Rekviem, které předtím na Zemi nikdy neslyšel. Prázdnou lodí zahřmělo „Dies irae“ tak zlověstnou připomínkou, že byl na pokraji zhroucení; a když se z nebes ozvaly ponuré fanfáry posledního soudu, nemohl už dál.

Pak už si přehrával jen instrumentální hudbu. Začal romantiky, ale zavrhoval je jednoho po druhém, když ho začaly tísnit jejich emocionální výlevy. Sibelius, Čajkovskij a Berlioz mu vydrželi po několik týdnů, Beethoven o něco déle. Konečně našel klid a mír, tak jako už tolik lidí před ním, v abstraktní architektuře Bachově, ozdobené občas Mozartovými ornamenty.

A tak plula *Discovery* k Saturnu, umlkala a opět se znovu rozechvívala chladivým zvukem spinetu, fixovaným myšlenkovým obsahem mozku, který už po dvě staletí nebyl nic než prach.

Už nyní, navzdory patnácti miliónům kilometrů vzdálenosti, se Saturn jevil větší než Měsíc pozorovaný ze Země. I pro neozbrojené oko to byla úchvatná podívaná; pohled dalekohledem byl prostě neuvěřitelný.

Vlastní těleso planety by bylo možno zaměnit za Jupitera v jedné z jeho klidnějších chvilek. Byly tu tytéž pásy mračen - i když bledší a méně zřetelné než oblaka na poněkud větším Jupiterovi - a tytéž poruchy, rozměrem se rovnajícím celým kontinentům, které zvolna putovaly atmosférou. Byl tu však přesto jeden nápadný rozdíl mezi oběma planetami; už na pohled bylo zřejmé, že tvar Saturna není kulový. Byl na pólech zploštělý, že to časem působilo jako jistá vada, zmrzačení.

Avšak Bowmanovy zraky přitahovala především nádhera prstenců, nedovolovala mu téměř hledět jinam; složitostí své struktury, jemností odstínů barev byly vesmírem samy o sobě. Kromě hlavní velké mezery dělící vnitřní a vnější prsteny existovalo nejméně padesát dalších mezí a rozhraničení, kde se zřetelně proměňoval jas gigantické svatozáře planety. Vypadalo to, jako by byl Saturn obemknut desítkami soustředných obručí, navzájem se těsně dotýkajících, všechny tak tenounké, jako by byly vystřiženy z nejjemnějšího papíru. Systém prstenců vyhlížel jako nějaký jemný umělecký výtvor nebo jako křehká hračka, které se lze obdivovat, ale které není možno se dotknout. Bez jakékoli námahy dokázal Bowman vnímat jejich skutečný rozměr, připustit si, že

celá planeta Země, kdyby sem byla přenesena, by vypadala jako kulička z ložiska kutálející se po kraji velkého talíře.

Občas se za prstence schovala hvězda, ztrácela však jen nepatrně na své jasnosti. Prozařovala dál jejich průsvitnou hmotou - i když tu a tam zlehka zamrkala, když ji zakryl nějaký větší úlomek kroužících trosek.

Neboť prstence, jak se vědělo už od devatenáctého století, netvořily pevné těleso: zákony mechaniky to nepřipouštěly. Sestávaly z bezpočtu miliard střípků - snad zbytků měsíce, který se dostal příliš blízko k planetě a byl rozerván jejím slapovým vlivem na kousíčky. Nechť byl jejich původ jakýkoli, mělo lidstvo vlastně štěstí, že mu byla dopřána podívaná na takový div; mohl existovat jen po kratičký okamžik v dějinách sluneční soustavy.

Již v roce 1945 jistý britský astronom prokázal, že prstence jsou jen přechodný jev; gravitační síly, které na ně působí, je brzy opět zničí. Ze zpětné aplikace této teorie vyplývalo, že vlastně vznikly v minulosti zcela nedávné - před pouhými dvěma či třemi milióny let.

A nikdo ani v nejmenším nepomyslel na prazvláštní shodu, že Saturnovy prstence se zrodily ve stejném okamžiku jako lidský rod.

KROUŽÍCÍ /34/ LEDY

Discovery už vnikla hluboko do rozsáhlého systému měsíců a i sama velká planeta byla necelý jeden den letu před ní. Loď už dávno překročila hranici této soustavy, vyznačenou nejkrajnější Phoebe, obíhající retrográdně po prudce výstřední dráze, až třináct miliónů kilometrů od mateřské planety. Před ní teď čekaly Japetus, Hyperion, Titan, Rhea, Dione, Tethys, Enceladus, Mimas, Janus - a pak samy prstence. Na všech satelitech se v dalekohledu jevilo celé bludiště povrchových detailů a Bowman odvysílal na Zemi tolik snímků, kolik jen stačil pořizovat. Samotný Titan - v

průměru měřící téměř pět tisíc kilometrů a velký jako planeta Merkur - bude zaměstnávat vyhodnocovací tým po celé měsíce; Bowman mohl Titanovi, stejně jako jeho ostatním vychladlým druhům, věnovat jen zcela letmý pohled. Víc ostatně ani nebylo třeba; byl si jist, že se jeho cílem skutečně stává Japetus.

Všechny ostatní satelity byly různě posety meteorickými kráter - i když jich bylo daleko méně než na Marsu - a jevily se na nich beztvaré světlejší a tmavší plochy, jen tu a tam s několika jasnějšími skvrnami, snad místy se zmrzlým plynem. Jediný Japetus se vyznačoval výrazným uspořádáním terénu, uspořádáním neobyčejně zvláštním.

Jedna polokoule satelitu, který jako všichni jeho společníci, se obracel k Saturnu stále touž stranou, byla mimořádně temná, takřka bez jakýchkoli patrných podrobností na povrchu. V naprostém kontrastu dominoval druhé polokouli zářivě bílý ovál, asi šest set kilometrů dlouhý a tři sta kilometrů široký. V této chvíli byla Sluncem osvětlena jen část tohoto překvapivého útvaru, ale příčina mimořádných proměn Japetovy jasnosti byla nyní už zcela zřejmá. Na západní straně oběžné dráhy satelitu byla zářící elipsa natočena k Slunci - a tím také k Zemi. Při východní fázi byla skvrna odvrácena a pozorovatelná byla jen polokoule s nepatrnou odrazivostí.

Obrovitá elipsa byla přísně symetrická, seděla jakoby obkročmo na Japetově rovníku, její delší osa mířila přímo k pólům; její okraje byly tak přesně vyznačeny, že to téměř vypadalo, jako by kdosi na tvář onoho měsíčku pečlivě namaloval velké bílé vajíčko. Byla to dokonale rovná plocha; Bowman uvažoval, zda by mohlo jít o jezero zmrzlé kapaliny - ačkoli by to nijak nevysvětlovalo zarážející dojem umělého útvaru, jímž skvrna působila.

Měl však jen málo času ke studiu Japeta na své cestě do samého srdce Saturnova systému, neboť vyvrcholení celého letu - poslední oprava dráhy *Discovery* - se rychle blížilo. Při průletu kolem Jupitera využila loď tíhového pole planety ke svému urychlení. Nyní musí provést pravý opak; musí svou rychlost zbrzdit, jak jen bude možné, jinak by opustila sluneční soustavu a odlétla ke

hvězdám. Její současná dráha byla propočtena tak, aby ji Saturn uchvátil, aby se stala dalším Saturnovým satelitem, kroužícím po úzké, tři miliardy kilometrů dlouhé elipse. V nejnižším bodu dráhy se měla téměř dotknout planety, v nejvzdálenějším protnout oběžnou dráhu Japeta.

Počítače na Zemi, třebaže dostávaly informace s tříhodinovým zpožděním, Bowmana ujišťovaly, že vše je v nejlepším pořádku. Rychlost i výška souhlasily; až do okamžiku maximálního přiblížení nebylo možno nic dalšího podniknout.

Gigantický systém prstenců se nyní klenul přes celou oblohu, a to již loď překročila jeho vnější okraj. Bowman, který na ně shlížel z výše asi patnácti tisíc kilometrů, dalekohledem rozpoznával, že jsou prstence tvořeny převážně z ledu, blyštícího se a jiskřícího ve slunečním světle. Vyhlíželo to, jako by letěl nad sněhovou vánicí, jenže tam, kde se občas ledová oblaka protrhala a kde by na Zemi měla být pod sněhem vidět pevná půda, otevíral se namísto toho zarážející pohled do hvězdnaté noci.

Dráha *Discovery* vedla křivkou ještě blíže k Saturnu a Slunce zvolna klesalo k mnohočetnému obloukoví prstenců. Stal se z nich teď už jen štíhlý stříbrný most protínající celou oblohu; byly sice tak řídké, že dokázaly sluneční světlo pouze přitlumit, avšak myriády krystalků je odrážely a rozptylovaly v oslňujícím ohňostroji. A jak se Slunce posouvalo za tisícikilometrovými návějemi kroužícího ledu, vynořovaly se a opět pomíjely na obloze jeho duchovití dvojníci a celá nebesa byla naplněna křižujícími se požáry a záblesky. Poté Slunce sestoupilo až do nitra mezikruží, takže jím bylo zcela orámováno a ohňostroj ustal.

O chvíli později vnikla loď do Saturnova stínu a dosáhla úseku, kde se dráha *Discovery* nad noční stranou planety nejvíce přibližovala jejímu povrchu. Nad hlavou zářily hvězdy a prstence; pod lodí leželo matně viditelné moře mračen. Nebyly tu žádné záhadné světelné obrazce, jaké zářily Jupiterovou nocí; snad byl Saturn na takové divadlo příliš mrazivý. Pestrou oblačnou krajinu ozařovalo jen duchovité světlo odrážené obíhajícími ledovci, dosud ozařovanými již skrytým Sluncem. Avšak uprostřed oné klen-

by zela široká temná propast jako chybějící svorník nedokončeného mostu, tam kde se napříč přes prstence položil stín planety.

Rádiový styk se Zemí byl přerušen a neměl být obnoven, dokud loď opět nevystoupí ze stínu obrovitého Saturna. Snad bylo jen dobře, že měl Bowman teď příliš mnoho co dělat, než aby si mohl uvědomovat tu vystupňovanou osamělost; v nejbližších hodinách mu totiž měla do poslední vteřiny zabrat všechen čas kontrola brzdících manévrů, naprogramovaných předem počítači ze Země.

Po měsících nečinnosti započaly hlavní trysky chrlit kilometrové kaskády žhnoucí plazmy. Do beztížného světa velitelské sekce se - třeba jen nakrátko - navrátila gravitace. A stovky kilometrů pod nimi zazářila oblaka metanu a zmrzlého čpavku světlem, jaké dosud nepoznala, když se *Discovery* jako nevelké, avšak nezkrotné slunce, hnala Saturnovou nocí.

Konečně před ní zaplál bledý úsvit; stále volnějším a volnějším letem se loď vynořovala na světlo dne. Už neměla sílu uniknout Slunci, ba ani Saturnu - ale její rychlost dosud stačila k tomu, aby vzlétla od planety tak daleko, až se dotkne oběžné dráhy Japetovy, tři milióny kilometrů odsud.

Čtrnáct dní měl *Discovery* zabrat tento výstup, až bude znovu tentokrát v obráceném sledu, překračovat dráhy Januse, Mimase, Enceladuse, Tethys, Dione, Rhey, Hyperiona... světů s jmény božstev, jež podle zdejšího kalendáře zanikla teprve včera.

A pak před ní bude Japetus a nutnost spojení s jeho letem. Kdyby se tento manévr nepodařil, klesla by *Discovery* nazpět k Saturnu a začala by onu čtyřtýdenní elipsu opisovat navěky.

K dalšímu spojení už by žádná další příležitost nebyla. Při následujícím oběhu už bude Japetus značně vzdálen, bude téměř na opačné straně od Saturna.

Samozřejmě pak musí jednou přiblížení opět nastat, až se složité dráhy lodě a satelitu znovu setkají v jednom uzlu. Avšak do oné další schůzky by muselo uplynout tolik let, že Bowman si byl jednou věcí naprosto jist: nechť by se cokoli mezitím událo, on by se jejím účastníkem nemohl stát.

/35/ JAPETOVO OKO

Když Bowman pozoroval Japeta poprvé, byla ona podivuhodně třpytivá eliptická skvrna zčásti ve stínu, ozářena jen světlem Saturna. Teď, když se mu tento měsíc zvolna blížil po své sedmdesátidevítidenní oběžné dráze, vynořovala se skvrna do plného světla dne.

Čím více pozoroval, jak vzrůstá, a čím více se *Discovery* stále strměji a stále pomaleji přibližovala k místu nevyhnutelného setkání, tím více si Bowman uvědomoval znepokojivě vtíravou představu. Nezmiňoval se o ní v rozhovorech, - nebo vlastně ve svých monologických komentářích - řídícímu středisku, neboť by to bylo mohlo vzbudit dojem, že začíná trpět přeludy.

Snad tomu tak dokonce i bylo; napůl už byl přesvědčen, že ta jasná elipsa, posazená doprostřed temného pozadí satelitu, je vlastně obrovské prázdné oko, které pozoruje jeho přílet. Bylo to oko bez zřítelnice, jelikož nedokázal nikde odhalit nic, co by porušovalo jeho naprostou prázdnotu.

Teprve když byla loď vzdálena pouhých sedmdesát tisíc kilometrů a Japetus byl již dvakrát tak veliký jako Luna při známém pohledu ze Země, povšiml si nepatrné černé skvrnky přesně ve středu oválu. Nebyl však vůbec čas na jakékoli detailnější zkoumání; měl už bezprostředně před sebou závěrečné manévry.

Naposledy teď hlavní motor *Discovery* vydával své energetické zásoby. Naposledy se rozburácelo uprostřed Saturnových měsíců planoucí peklo zanikajících atomů. Davidu Bowmanovi přinášel vzdálený svist a rostoucí tah trysek pocity pýchy - ale i smutku. Vynikající soustrojí splnilo svou povinnost bez sebemenší závady. Vyneslo loď od Země až k Jupiteru a k Saturnu; nadcházel poslední okamžik, kdy ještě vůbec bude v činnosti. Až *Discovery* vyprázdní nádrže pohonných hmot, stane se stejně bezmocnou, stejně závislou na pouhé setrvačnosti, jako kterákoli kometa nebo

planetoid, bezmocný zajatec gravitačních sil. Ani po letech, až dorazí záchranná loď, nebylo by ekonomické znovu ji natankovávat, aby si mohla sama probojovat cestu zpět na Zemi. Stane se pro věky obíhajícím pomníkem prvých dnů meziplanetárních výprav.

Tisíce kilometrů se zmenšily na stovky a současně klesaly palivoměry až k nule. U velitelského panelu měřily Bowmanovy oči úzkostlivě situaci, přebíhaly po situační planšetě a po improvizovaných mapkách, na nichž bylo nyní třeba se orientovat pro všechna operativní rozhodování. Byl by to děsivý neúspěch, kdyby teď, kdy už toho tolik překonal, nedokázal navést loď na dráhu kolem Japetuse pro několik chybějících kilogramů paliva...

Svist trysek utichl, hlavní motory se zastavily a jen korekční motorky zlehka dotlačovaly *Discovery* na přesnou dráhu. Z Japeta se nyní stal obrovitý srpek, který vyplňoval celou oblohu; až do tohoto okamžiku Bowman Japeta vnímal jen jako drobné, bezvýznamné těleso - jakým vskutku byl v porovnání se světem, okolo něhož obíhal. Nyní, když nad ním hrozivě strměl, se zdál být nestvůrný - jako kosmické kladivo napřažené, aby rozdrtilo *Discovery* jako skořápku.

Japetus se blížil tak zvolna, že to vypadalo, jako by se vůbec ani nepohyboval, nedal se téměř určit okamžik, kdy prošel nepostřehnutelnou proměnou z astronomického tělesa v krajinu pozorovanou z výše osmdesáti kilometrů. Věrné stabilizační a korekční trysky naposledy zadýchaly a pak zmlkly navěky. Loď byla na konečné orbitě, konajíc každé tři hodiny jeden oběh rychlostí pouhých třinácti set kilometrů za hodinu - což zcela postačovalo v tomto slabounkém gravitačním poli.

Discovery se stala satelitem satelitu.

/36/ VĚTŠÍ
BRATR

„Vracím se znovu nad osvětlenou stranu, situace je stejná, jakou jsem hlásil při předchozím obletu. Zdá se, že tu existují jen dva typy povrchového materiálu. Ten černý vypadá jako *spálený*, úplně jako dřevěné uhlí, má i podobnou strukturu, pokud se to dá v dalekohledu rozpoznat. Nejvíc ze všeho mi připomíná připálenou topinku...

Charakter té bílé plochy jsem stále ještě nepochopil. Má naprosto přesné a ostré ohraničení, nejsou na ní patrné absolutně žádné detaily. Mohla by to být i kapalina, ploché je to dost. Nemám ponětí, jak se vám to asi jeví na videu, které jsem odvysílal, ale kdybyste si uměli přestavit moře zmrzlého mléka, pak máte dost přesný obrázek.

Mohl by to být i nějaký těžší plyn - ne, to asi možné není. Chvílemi mám pocit, že se to velice pomalu pohybuje, ale jist si tím nejsem...

...Zase nad tím bílým útvarem, je to třetí oběh. Tentokrát doufám, že budu přelétat blíž k tomu bodu, který jsem zpozoroval přesně uprostřed, když jsem přilétal. Pokud jsou mé výpočty v pořádku, tak bych se k tomu mohl přiblížit až na osmdesát kilometrů, ať je to, co je to...

...Ano, něco tam je, právě tam, kde jsem to propočítal. Vystupuje to nad obzor, vychází mi tam právě i Saturn, přesně ve stejném kvadrantu - přecházím teď k dalekohledu...

Ano! Je to... vypadá to jako nějaká stavba, jako budova, úplně černá - těžko se pozoruje. Okna ani jiné detaily patrné nejsou. Jen taková velká vertikální deska - musí mít přes kilometr na výšku, když je na tuhle vzdálenost viditelná. Připomíná mi to - no ovšem! *Vypadá přesně jako ta věc, co jste našli na Měsíci! Je to větší bratr MAT-1!“*

EXPERIMENT /37/

Nazvěme to Hvězdná brána.

Po tři milióny let kroužila okolo Saturna a čekala na osudový okamžik, jež nikdy nemusel ani nadejít. K jejímu vybudování byl

roztříštěn celý jeden měsíc a trosky zbylé z její výstavby dosud setrvávaly na oběžné dráze.

Dlouhé čekání bylo nyní u konce. Tak tedy na dalším ze světů se zrodil rozum a opouštěl nyní svou planetární kolébku. Pradávný experiment dosahoval svého vrcholu.

Ti, kdo před tak nezměrnou dobou s pokusem započali, nebyli lidé - ani vzdáleně nebyli člověku podobní. Byli však z masa a krve a při pohledu do hlubin kosmu pociťovali bázeň, zvědavost i osamění. Jakmile nabrali dost sil, vydali se ke hvězdám.

Na svých průzkumných cestách se potkali s životem v mnoha podobách a sledovali průběh vývoje na tisíci různých světech. Často viděli, jak prvé slabounké jiskřičky rozumu zaplápolají a opět uhasínají ve vesmírné noci.

A jelikož v celé galaxii nenalezli nic drahocennějšího nad myšlení, povzbuzovali jeho zrod, kde jen mohli. Stali se rozsévači na hvězdných lánech; zasévali a někdy i sklízeli.

A jindy, bez hněvu i bez lítosti, se nevyhnuli ani plení.

Už dávno vyhynuli velcí ještěři, když jejich průzkumná loď prvně vstoupila do oblasti sluneční soustavy, po letu trvajícím celá tisíciletí. Minula mrazivé vnější planety, krátce stanula nad pouštěmi zmírajícího Marsu a konečně shlédla na Zemi.

Pod sebou spatřili badatelé svět kypící životem. Po léta studovali, sbírali, katalogizovali. Když obsáhli vše, čeho byli schopni, začali s proměnami. Pohráli si s osudem mnoha živočišných druhů, na souši i v oceánech. Který z jejich pokusů uspěje, se však po milión let neměli možnost dovědět.

Byli trpěliví, nesmrtelní však dosud nebyli. A v tomto vesmíru se sto miliardami sluncí toho měli tolik na práci, volaly další a další světy. Vydali se tedy znovu do hlubin a věděli, že se sem nikdy nevrátí.

Nebylo toho ani třeba. Pomocníci, které tu zanechali, se měli postarat o ostatní.

Na Zemi přicházely a odcházely ledovce a nad nimi neměnná Luna vytrvale uchovávala své tajemství. Ještě pomaleji než polární led se vzdouvaly a odplývaly přílivy a odlivy civilizace napříč

galaxií. Podivné, krásné i strašné říše rostly a ztroskotávaly, své zkušenosti přenechávaly potomkům. Země nebyla zapomenuta, ale další návštěva na ní by bývala málo co platná. Byl to jen jeden z miliónů mlčících světů, světů, z nichž jen málokterý promluví.

A tam mezi hvězdami, se teď vývoj hnal za novými metami. Prapůvodní průzkumníci, kteří se vydali k Zemi, už dávno vyčerpali všechny možnosti těl z masa a krve; jakmile jejich stroje předčily jejich vlastní organismy, nastal čas k přemístění. Nejprve jejich mozky a poté již jen pouhé myšlenky se stěhovaly do zářících nových domovů z kovů a syntetických hmot.

V nich putovali mezi hvězdami. Nestavěli už kosmické lodi. *Oni sami se loďmi stali.*

Avšak éra strojového bytí rychle minula. Ve svém neutuchajícím hledačství se naučili uchovávat znalosti v samotné struktuře prostoru, naučili své myšlenky navěky vtělovat do mřížek fixovaného světla. Dokázali se ztotožnit se zářením, osvobodit se konečně od veškeré tyranie hmoty.

Proměnili se tedy v čirou energii; na tisíci světech sebou ještě po nějakou dobu cukaly v záškubech bezduchého tance smrti prázdné skořápky, které odhodili, dříve než se i ony rozpadly v rez.

Byli teď pány galaxie, byli za hranicemi času. Dokázali se podle libosti potulovat mezi hvězdami a prolínat jako lehká pára i štěrbinami vznikajícími v prostoru. Avšak přes svou bezmála božskou všemoc nezapomněli ještě zcela na svůj původ, na teplé bahno dávno zaniklých moří, z nichž se zrodili.

A stále ještě střežili osud experimentů, jež započali jejich předkové, tak dávno a dávno.

HLÍDKA /38/

„Vzduch v lodi se stává nedýchatelný, ustavičně mě bolí hlava. Kyslíku mám ještě dost, ale čističe zřejmě nedokázaly zbavit vzduch všeho toho svinstva, když se začaly kapaliny vypařovat do vakua. Když už je to moc špatné, tak jdu dolů do garáže a pustím si trochu čistého kyslíku z kapslí...

Na žádný z mých signálů ta věc nereagovala; vzhledem ke své orbitální inklinaci se teď zvolna od MAT-2 vzdaluji. Mimochodem, to jméno, co jste tomu dali, je dokonce hned ze dvou hledisek úplně nepřípadné - není tu pořád ani stopy po nějakém magnetickém poli.

V tomto okamžiku činí moje maximální přiblížení sto kilometrů; zvětší se asi na sto šedesát, jelikož Japetus se pode mnou otáčí a pak poklesne až na nulu. Budu přelétávat přesně nad tím - ovšem až za třicet dní, a to je moc dlouhé čekání, kromě toho zde tou dobou bude tak jako tak noc.

I teď je to vidět pokaždé jenom pár minut, jenom chvíli, než ta věc klesne znovu pod obzor. Je to hrozně únavné - nemám dost času na pořádné pozorování.

Takže bych chtěl od vás souhlas k takovémuhle plánu. Kapsle jsou vybaveny k přistání a k návratu na loď. Chci vystoupit do vnějšího prostoru a prohlédnout si ten objekt zblízka. Pokud se to bude jevit bezpečné, přistanu u toho - nebo i na tom.

Loď bude trvale nad mým obzorem po celou dobu sestupu a výstupu, takže nepřeruším spojení na delší dobu než devadesát minut.

Jsem si úplně jist, že je to jediné, co se teď dá udělat. Překonal jsem půldruhé miliardy kilometrů - a tak bych se nechtěl dát zastavit poslední stovkou.“

Celé týdny sledovala Hvězdná brána, trvale natočená ke Slunci, jak se k ní blíží loď. Její tvůrci ji připravili na rozmanité eventuality a toto byla jedna z nich. Rozpoznala, co to je za objekt, který vystupuje od teplého srdce sluneční soustavy směrem k ní.

Kdyby byla živým tvorem, byla by pocítila vzrušení, ale takové pocity byly zcela mimo její možnosti. I kdyby ji byla loď minula, nebyla by poznala ani stín zklamání. Čekala po tři milióny let; byla připravena čekat celou věčnost.

Pozorovala, zaznamenávala, zdržovala se vší akce, zatímco návštěvník přibrzďoval svou rychlost výtrysky žhoucích plynů. Náhle pocítila jemné dotyky záření pokoušející se prozkoumat její tajemství. Ale stále ještě nic nepodnikala.

Loď nyní byla na oběžné dráze a kroužila nízko nad povrchem tohoto podivně strakatého měsíce. Začala hovořit, odpočítávat základní číslovky od jedné do jedenácti, stále znovu a znovu. Pak bylo počítání vystřídáno složitějšími signály, na mnoha frekvencích - na ultrafialové, na infračervené, na rentgenové. Hvězdná brána neodpovídala; neměla co říci.

Pak byla delší přestávka - a poté Hvězdná brána zpozorovala, že se k ní dolů cosi z obíhající lodi řítí. Propátrala své paměti a logické obvody přijaly rozhodnutí v souladu s instrukcemi vloženými do nich před dávnými časy.

Pod chladným světlem Saturnu se v Hvězdné bráně probouzely dřímající síly.

/39/ DO NITRA OKA

Discovery vyhlížela zcela stejně, jako když ji viděl poprvé, na lunární oběžné dráze, kdy polovinu oblohy zabíral ještě pozemský Měsíc. Snad k jedné nevýrazné změně došlo; nebyl si tím docela jist, ale zdálo se, jakoby barva nápisů, označujících funkci jednotlivých příklopů, zásuvek, spojek a dalších zařízení dlouhodobým vystavením přímému a ničím nestíněnému záření Slunce poněkud vybledla.

Slunce bylo nyní k nepoznání změněné těleso. Bylo přespříliš jasné na to, aby to mohla být pouhá hvězda, avšak na jeho drobný kotouček bylo možno pohlížet bez obtíží. Nehřálo; když Bowman jeho záři nastavil ruku bez rukavice za oknem kapsle, kterou prosvěcovalo, nepocítil na kůži vůbec nic. Stejně dobře by se byl mohl pokoušet ohřát se v paprscích Luny; ani cizota krajiny v hloubi osmdesáti kilometrů mu nemohla tak živě připomenout, jak nesmírně vzdálen je od Země.

Opouštěl nyní, snad naposledy, kovový svět, který byl po tolik měsíců jeho domovem. I kdyby se sem nevrátil, loď bude dál konat službu a vysílat zpět k Zemi data zjišťovaná jejími přístroji,

dokud v jejích obvodech nedojde k nějaké katastrofální a konečné poruše.

A kdyby se vrátil? Pak - snad - by se mohl udržet naživu, a snad i při zdravém rozumu, ještě po několik měsíců. Ale to bylo vše, jelikož hibernační systém byl k nepotřebě, chyběl-li počítač k jeho ovládání. Nebylo naprosto možné, aby přežil čtyři pět let, než k Japetu dorazí *Discovery II*.

Zanechal tyto myšlenky za sebou; na oblohu před ním vystupoval zlatý srp Saturna. Za celé dějiny byl on jediným člověkem, kterému byl tento pohled dopřán. Všem ostatním očím nastavoval Saturn vždy svou plně ozářenou tvář, cele obrácenou k Slunci. nyní se z něho stal křehký luk a prstence přes něj kreslily tenkou čáru - jako by to byl šíp, který je přichystán, aby byl vystřelen samému Slunci do tváře.

V jedné čáře s prstenci tkvěl jako jasná hvězda Titan a slaběji jiskřily ostatní Saturnovy měsíce. Než uplyne polovina nového století, navštíví je jistě všechny člověk; nechť však chovají jakákoli tajemství, on již se o nich nedozví.

Vstříc mu letělo ostré rozmezí slepého bílého oka; zbývalo urazit už jen stopadesát kilometrů, během deseti minut by měl být nad cílem. Zatoužil, aby přece jen existovalo nějaké ověření, že jeho slova dolétají až k Zemi, vzdálené nyní i pří světelné rychlosti jednu a půl hodiny. Byla by osudová ironie, kdyby pro nějaké selhání v přenosové cestě jeho existence zanikla v mlčení a kdyby se nikdo nikdy nedověděl, co se s ním stalo.

Discovery stále ještě zářila jako hvězda vysoko nahoře na černé obloze. Předbíhal ji, sestupem získával na rychlosti, ale brzy bude let kapsle zpomalen brzdícími tryskami, loď odpluje z dohledu - a on zůstane sám na této svítivé pláni s temným tajemstvím v samém středu.

Nad obzor začal vystupovat ebenový blok a zakrýval hvězdy na obloze. Bowman přetočil kapsli kolem gyroskopů do protisměru a zapojil hnací trysky na plný tah, aby zbrzdil svou orbitální rychlost. Dlouhým plochým obloukem se snášel na Japetův povrch.

Ve světě se silnější gravitací by takový manévr byl příliš náročný na spotřebu paliva. Ale zde vážila kapsle necelou desítku kilogramů; mohl se několik minut vznášet na svislém tahu, aniž nějak nebezpečně odčerpal zásoby paliva a vystavil se riziku, že tu uvízne bez naděje vrátit se do obíhající *Discovery*. I když snad v tom nakonec nebyl takový rozdíl...

Měl ještě asi osm tisíc metrů výšky a směřoval přímo k obrovité tmavé mase, jež v naprosté geometrické dokonalosti vyrážela na povrch beztvaré roviny. Byly to stejně prázdné plochy jako rovný bílý povrch pod ním; až do této chvíle si nedokázal učinit představu, jak nesmírné jsou její rozměry. Jen málo budov na Zemi se s ní dalo srovnat; pečlivě proměřené fotografie ukazovaly na výšku téměř sedmi set metrů. A pokud se z nich dalo soudit, poměry jejích hran se přesně shodovaly s poměry zjištěnými u MAT-1 - byl to onen podivuhodný vztah jedna ku čtyřem a ku devíti.

„Přiblížil jsem se teď už na čtyři kilometry, držím se ve výšce třináct set metrů. Známky nějaké aktivity dosud nejsou - absolutně nic, na žádném z přístrojů. Plochy vypadají naprosto hladké - jako vyleštěné. A daly by se čekat nějaké stopy po meteorických impaktech, že ano, po tak dlouhé době.

Na té - dalo by se říct střeše - také nejsou žádné trosky, nic, a také ani známka po nějakém otvoru. Doufal jsem, že by tam mohl být nějaký vchod, něco, kudy by se dalo vniknout dovnitř...

Teď jsem přesně nad tím, vznáším se sto padesát metrů vysoko. Nechci promeškat moc času, *Discovery* se brzy ocitne z dosahu. Budu přistávat. Pevné je to nesporně dost - a kdyby nebylo, hned se odpálím.

Moment - tohle je zvláštní -“

Bowmanův hlas odumřel v tichu naprostého úžasu. Neulekl se; doslova nedokázal popsat, co vidí.

Přilétl nad velký plochý obdélník, přes tři sta metrů dlouhý a osmdesát metrů široký, zhotovený z čehosi, co vyhlíželo jako kompaktní skála. Avšak teď se zdálo, jako by plocha pod ním unikala; vypadalo to přesně jako jeden ze známých optických klamů, kdy lze trojrozměrný objekt, pouhou silou vůle, vnímat

jako obrácený naruby - tím, že pozorovatel navzájem zamění bližší a vzdálenější stěnu.

A to se právě dálo s touto ohromnou, na pohled pevnou stavbou. Bylo to vyloučené, bylo to neuvěřitelné, ale nebyl to už monolit zdvihající se nad rovnou plání. Co se až dosud zdálo být jako střechou, pokleslo do nezměřitelné hlubiny; po kratičký okamžik měl pocit, spojený se závratí, že hledí dolů do svislé šachty - do trouby o obdélném průřezu, jehož rozměr se v rozporu se zákony perspektivy nijak nezmenšoval s rostoucí vzdáleností...

Japetovo oko mrklo, jako by chtělo odstranit dráždivé smítko.

Davidu Bowmanovi zbyl čas jen na jedinou přerývanou větu, která se čekajícím mužům v řídícím středisku, půldruhé miliardy kilometrů odsud a osmdesát minut v budoucnosti, měla navždy vrýt do paměti:

„Celá ta věc je dutá - jde nějak donekonečna - a - proboha, je to možné? - *je plná hvězd!*“

VÝCHOD /40/

Hvězdná brána se rozevřela. Hvězdná brána se uzavřela.

V okamžiku příliš krátkém, než aby mohl být vůbec změřen, se prostor stočil a převrátil.

A pak byl Japetus opět sám, tak jako po celé tři milióny let - sám až na opuštěnou, avšak nikoli zničenou loď, která dál předávala svým tvůrcům zprávy, jimž nedokázali porozumět a ani uvěřit.

VI / Hvězdnou branou

/41/ HLAVNÍ ÚSTŘEDNA

Chyběl jakýkoli pocit pohybu, přesto se však řítil dolů k oněm nemyslitelným hvězdám, zářícím někde dole v srdci satelitu. Ne - *v něm* nebyly, to cítil s určitostí. Přál si teď, když bylo příliš pozdě, aby byl v minulosti věnoval více času hyperspaciální teorii a transdimenzionálním kanálům. Pro Davida Bowmana to přestaly být pouhé teorie.

Snad byl onen monolit na Japetu dutý, snad byla jeho „střecha“ pouhý klam, nebo jen kryt, který se otevřel a vpustil ho dovnitř. (Jenže dovnitř čeho?) Pokud mohl věřit svým smyslům, vyhlíželo to, jako když padá svisle dolů ohromnou pravoúhlou šachtou, hlubokou několik tisíc metrů. Pohyboval se stále rychleji, avšak protilehlý konec šachty nijak neměnil svůj rozměr a setrvával od něho stále ve stejné dálce.

Jenom hvězdy se posouvaly, nejprve tak pomalu, že mu jistý čas trvalo, než zjistil, že ubíhají z rámce, jenž je vymezoval. Ale za chvíli už bylo zřejmé, že hvězdné pole se rozpíná, jako by se u nepochopitelnou rychlostí blížilo. Byla to nelineární expanze; hvězdy ve středu jako by se sotva pohybovaly, zatímco posun ostatních hvězd při okrajích se stále urychloval, až se z nich stávaly pouhé světelné šmouhy, právě v okamžiku, kdy unikaly ze zorného pole.

Nahrazovaly je stále nové, přitékaly do středu pole z jakéhosi zřejmě nevyčerpatelného zdroje. Bowman uvažoval, co by se stalo, kdyby některá z hvězd letěla přímo k němu; pokračovala by její expanze až do okamžiku, kdy by se zřítil přímo na povrch cizího slunce? Avšak žádná se nepřiblížila natolik, aby se jevila jako kotouč; nakonec každá z nich uhýbala a každá se nakonec jen mihla přes okraj onoho pravoúhlého orámování.

A stále ještě se druhý konec šachty nijak nepřiblížil. Bylo to téměř jako by se stěny pohybovaly i s ním a nesly ho k neznámému cíli. Nebo snad byl ve skutečnosti v klidu on, a pohyboval se prostor k němu...

Nebyl to jen prostor, jak si pojednou uvědomil, který se účastnil toho, co se s ním dělo, ať už to bylo cokoli. Hodiny na nevelkém ovládacím panelu kapsle se také chovaly podivně.

Normálně se míhala čísla v okénku pro odečítání desetin vteřiny tak rychle, že bylo téměř vyloučeno je sledovat; nyní se objevovala a mizela v oddělených intervalech, mohl je dokonce bez nesnází jedno po druhém počítat. I vteřiny míjely s neuvěřitelnou pomalostí, jako by se zastavoval sám čas. Nakonec utkvěl ukazatel desítek vteřin na půl cestě mezi pětkou a šestkou a stanul tam.

Přesto však Bowman stále ještě dokázal přemýšlet i pozorovat okolí, zatímco ebenové stěny letěly podél něho rychlostí, která mohla mít jakoukoli hodnotu od nuly až po tisícinásobky rychlosti světla. Jaksi ho to nepřekvapovalo, a dokonce už nebyl nijak vylekán. Naopak, pociťoval nevzrušené očekávání, takové, jaké už kdysi poznal, když lékaři při kosmickém výcviku testovali jeho reakce na halucinogenní drogy. Svět kolem něho byl podivný a plný překvapení, ale bát se nebylo čeho. Cestoval milióny kilometrů za tajemstvími, a tajemství teď, jak se zdálo, mu přicházela vstříc.

Obdélník před ním zbělal. Světelné pruhy hvězd bledly na pozadí mléčné oblohy, jejíž jas rostl každým okamžikem. Zdálo se, jako by kapsle směřovala k oblačné stěně, stejnoměrně osvětlené nějakým neviditelným sluncem.

Vynořoval se z tunelu. Jeho druhý konec, který až dosud zůstával v téže neurčité dálce, neblížil se ani se nevzdaloval, začal se náhle opět chovat podle normálních zákonů perspektivy. Počal se k němu přibližovat a rozšiřovat se před ním. Současně Bowman pocítil, že vystupuje vzhůru a po prchavý okamžik ho napadlo, zda nepropadl středem Japeta a nevzlétne nyní na jeho protilehlé straně. Avšak ještě než kapsle vyplula ven do volného prostoru, věděl už, že je v místech, která nemají nic společného s Japetem ani s jakýmkoli jiným světem dostupným lidské zkušenosti.

Nebyla tam žádná atmosféra, neboť všechny detaily byly viditelné ostře a nezkresleně, vše bylo jasné až po neuvěřitelně vzdálený a plochý obzor. Zjevně letěl nad světem obřích rozměrů, mnohem větším než Země. Avšak navzdory jeho velikosti byl veškerý povrch, jejž byl Bowman s to přehlédnout, mozaikově členěn do útvarů, které byly zjevně umělého původu a jejichž strany bylo možno měřit na kilometr. Vypadalo to jako skládanka nějakého obra, který si tu hrál s planetami; a ve středech mnohých těchto čtverců, trojúhelníků a mnohoúhelníků zely černé šachty - věrné podoby propasti, z jaké se právě vynořil.

A přece byla obloha nad ním ještě podivnější - svým způsobem i znepokojivější - než ona nepravděpodobná krajina dole. Nebyly na ní totiž vidět pražádné hvězdy; chyběla i čerň kosmického prostoru. Namísto ní měkce žhnula jen mléčná běl, která působila dojmem bezmezné dálky. Bowman se upamatoval na vylíčení obávané antarktické bílé tmy, která byla přirovnána k „vnitřku pingpongového míčku“. Ta slova se přesně hodila na tento mysteriózní prostor, avšak vysvětlení bylo zřejmě zcela jiné. Tato obloha nemohla být výsledkem meteorologických jevů, mlhy nebo sněhu; existovalo tu naprosté vakuum.

Pak, když jeho oči přivykly perleťové záři, která vyplňovala celé nebe, si uvědomil další podrobnost. Obloha nebyla zcela prázdná, jak usoudil při prvém pohledu. Nad hlavou měl rozseto tisíce černých teček, nepohnutých a uspořádaných do zcela náhodných obrazců.

Nebylo lehké spatřit je, byly to jen pouhé bodové uzly temnot, ale jakmile je postřehl, nebylo o nich nejmenší pochyby. Něco Bowmanovi připomínaly - něco tak známého a přece tak absurdního, že si toto přirovnání odmítal připustit, dokud si logika sama jeho uznání nevynutila.

Ty černé dírky v bílé obloze byly hvězdy; byl to týž pohled, jako kdyby si prohlížel negativní snímek Mléčné dráhy.

Kde jen proboha mohu být? ptal se Bowman sám sebe; ale sotva si otázku položil, byl si jist, že na ni odpověď patrně nikdy nedostane. Zdálo se, že došlo k inverzi prostoru: tato místa nebyla

určena pro existenci člověka. Třebaže kapsle byla příjemně vyhřáta, zamrazilo ho náhle a takřka nezvládnutelně se roztřásl. Chtělo se mu zavřít oči a uniknout té perleťové nicotě, která ho obklopovala; jenže tak by jednal jen zbabělec a tomu se nechtěl poddat.

Mozaikovitá planeta posetá otvory se pod ním zvolna otáčela, ale scenérie se nijak podstatně neměnila. Odhadoval, že se pohybuje asi patnáct kilometrů nad jejím povrchem, byl by tedy měl snadno odhalit jakékoli známky života. Ale celý tento svět byl opuštěný; vstoupil na něj kdysi rozumný tvor, provedl, co měl v úmyslu, a šel opět dál svou cestou.

Pak náhle postřehl, asi třicet kilometrů daleko na ploché pláni, přihrbenou hromadu trosek, zhruba válcovitého tvaru, která nemohla být ničím jiným než vrakem obrovité kosmické lodi. Byla příliš vzdálena, než aby bylo možno rozpoznat nějaké detaily, a zmizela mu během pár vteřin z dohledu, ale přece jen zahlédl přeražená žebra a matně se lesknoucí plech, který z ní byl oloupán jako slupka z pomeranče. Přemítal, kolik tisíc let ležely asi trosky na této pusté šachovnici - a jaké bytosti se v ní plavily mezi hvězdami.

Pak na vrak zapomněl, neboť cosi vystupovalo nad obzor.

Zprvu to vyhlíželo jako plochý kotouč, avšak to proto, že to směřovalo téměř přímo k němu. Když se objekt přiblížil a míjel ho v hloubce, uviděl, že měří přes sto metrů a že je vřetenovitého tvaru. Třebaže po celé jeho délce se na povrchu jevily nezřetelné pásy, bylo obtížné zaostřit na ně pohled; objekt vypadal, jako by vibroval nebo snad jako by se značnou rychlostí otáčel.

Směrem k oběma koncům byl zašpičatěn, systém pohonu nebyl zřejmý. Pouze jedna věc byla pro lidské oči důvěrně známá, jeho barva. Pokud to byl skutečně reálný objekt, a nikoli pouze optický klam, pak snad jeho tvůrci sdíleli s člověkem některé z jeho zálib. Zcela jistě však nesdíleli jeho omezení, neboť vřeteno se zdálo být vyrobeno ze zlata.

Bowman natočil hlavu tak, aby viděl v retrovizoru, jak objekt odlétá. Loď ho zcela ignorovala, a teď zpozoroval, jak klesá z výše dolů do jednoho z tisíců obrovitých otvorů. Po několika vteřinách zmizela s posledním zlatým zábleskem a vnořila se do nitra

planety. Byl tu opět sám pod onou zlověstnou oblohou, a pocit osamocenosti a odloučení se ho zmocňoval víc než kdy jindy.

Pak uviděl, že i on sám se snáší k mozaikovému povrchu gigantického světa a že právě pod ním zeje jiný z obdélníkových jícnů propasti. Prázdná obloha nad ním se uzavřela, hodiny opět zvolňovaly chod, až stanuly, a znovu padala jeho kapsle mezi nekonečnými ebenovými stěnami, k jinému vzdálenému hvězdnému poli. Ale nyní už si byl jist, že se nenavrací do své sluneční soustavy, a jako bleskem intuitivně připadl na vysvětlení - snad scestné, avšak plně vyhovující -, co vlastně to všechno kolem znamená.

Bylo to cosi jako kosmické propojovací zařízení, jímž byla řízena mezihvězdná komunikace nepředstavitelných časových i prostorových rozměrů. Procházel právě hlavní galaktickou ústřednou.

/42/ POD CIZÍ OBLOHOU

Daleko vpředu se začaly opět matně rýsovat stěny šachty, v nezřetelném světle padajícím dolů z jakéhosi dosud skrytého zdroje. A pak náhle byla temnota zaplašena a kapsle vyrazila vzhůru do volna planoucího hvězdami. Byl zase nazpět, ve vesmírném prostoru, jaký dobře znal, avšak jediný pohled mu prozradil, že je celé světelné věky vzdálen od Země. Nepokoušel se ani nalézt nějaké ze známých souhvězdí, jež od počátku věků byla člověku přítelem; snad vůbec žádnou z hvězd, žhnoucích kolem něho, ještě nikdy nespatřilo neozbrojené lidské oko.

Většina jich byla soustředěna v zářivém pásu - tu a tam porušeném temnějšími pruhy stínícího kosmického prachu -, jenž tvořil na obloze úplný kruh. Byl podoben Mléčné dráze, avšak mnohokrát jasnější; Bowmana napadlo, zda je to skutečně jeho vlastní galaxie, viděná z bodu mnohem bližšího zářícímu a hvězdami přeplněnému středu.

Doufal, že tomu tak je; nebyl by přece jen tak daleko od domova. Avšak hned si uvědomil, jak dětinská je to myšlenka. Byl tak nepředstavitelně vzdálen sluneční soustavě, že bylo zcela lhostejné, zda setrval ve své vlastní galaxii nebo zda je v té nejvzdálenější, jakou kdy dalekohledy zachytily.

Ohlédl se tam, odkud vzlétl, a utrpěl další otřes. Nebyl tu žádný obří mozaikový svět ani žádná obdoba Japeta. Nebylo tu *nic* - až na inkoustově černý stín rýsující se na pozadí hvězd, jako dveře otevřené v tmavém pokoji do ještě černější noci. A co je pozoroval, dveře se uzavřely. Neustoupily před ním do pozadí; zvolna se vyplnily hvězdami, jako by se zacelovala trhlina v tkáni prostoru. A pak zůstal sám pod cizí oblohou.

Kapsle se zvolna otáčela a odhalovala mu tak pohled na nové překvapení. Především spatřil dokonale kulovitý roj hvězd, jež se zhušťovaly směrem dovnitř víc a víc, až se v jeho srdci stávaly nerozlišenou planoucí září. Vnější okraj nebyl přesně ohraničen - tvořil ho řidnoucí prstenec sluncí, který se nepozorovaně rozplýval do pozadí vzdálenějších hvězd.

Bowman věděl, že toto planoucí zjevení je kulová hvězdokupa. Pohlížel na to, co lidské oko nespatřilo dosud jinak než jako neostrý obláček světla v dalekohledu. Nedovedl se rozpomenout na přesnou vzdálenost k nejbližší hvězdokupě, ale byl si jist, že v okruhu jednoho tisíce světelných let od sluneční soustavy není žádná.

Kapsle rotovala zvolna dál a ukázala mu ještě nezvyklejší podívanou - obrovské rudé slunce, mnohokrát větší než Měsíc pozorovaný ze Země. Bowman na ně mohl pohlédnout bez obtíží; soudě podle barvy nebylo o mnoho teplejší než žhavé uhlí. Tu a tam, zahloubeny do chmurného purpuru, tekly jasně žluté řeky - ohnivé Amazonky meandrující po tisíce kilometrů, než se ztrácely v pouštích tohoto umírajícího slunce.

Umírajícího? Nikoli - to byl zcela mylný dojem, vzniklý z lidské zkušenosti a z pocitů spojovaných s barvami západu nebo se žhnutím dohasínajících oharků. Byla to hvězda, jež za sebou už zanechala planoucí výstřednosti svého mládí pak za několik prchavých miliard let proběhla érou svých violetí, modří a zelení a

usadila se nyní v poklidné zralosti nepředstavitelného trvání. Všechno to, co už prožila, nebyla ještě ani tisícina toho, co nadcházelo; příběh této hvězdy teprve sotva započal.

Kapsle se přestala otáčet; velké rudé slunce leželo před ním. Třebaže nepociťoval žádný pohyb, věděl Bowman přesto, že je stále ještě v zajetí oné moci - ať představovala cokoli -, která ho ze Saturnu dovedla až sem. Veškerá pozemská věda i technika se nyní zdály beznadějně primitivní ve srovnání se silami, které ho unášely k jakémusi nepředvídatelnému osudu.

Upřeně hleděl na oblohu před sebou a pokoušel se odhadnout, k jakému cíli je naváděn - snad to bude nějaká planeta obíhající kolem toho velkého slunce. Ale nikde nebylo nic, co by se jevilo jako kotouček nebo co by mělo nějakou mimořádnou jasnost; pokud zde obíhala vůbec nějaká planeta, nedokázal ji rozeznat od hvězdného pozadí.

Potom si všiml, že na nejzazším okraji karmínového disku onoho slunce se odehrává cosi podivného. Objevila se tam bílá záře a její jas rychle vzrůstal; přemítal, zda je svědkem jedné z oněch náhlých erupcí nebo vzplanutí, které čas od času znepokojují povrch většiny hvězd.

Světlo jasnělo a modralo; začalo se šířit po okraji slunce, jehož krvavě rudý svit ve srovnání s ním rychle bledl. Byl to, říkal si Bowman a usmíval se nad absurditou tohoto pomyšlení, jako by pozoroval východ slunce - *nad sluncem*.

Jenže tomu bylo přesně tak. Nad planoucím obzorem se zdvihalo něco, co nebylo větší než hvězda, ale co zářilo tak mohutně, že nebylo možno vůbec na to pohlédnout. Pouhý bod modrobílého jasu, jako žár elektrického oblouku, se pohyboval neuvěřitelnou rychlostí nad tváří velkého slunce. Musel být v těsné blízkosti svého obřího průvodce, neboť bezprostředně pod ním, přitahován slapovou silou, putoval plamenný sloup vysoký mnoho tisíc kilometrů. Bylo to, jako by se podél rovníku této hvězdy po všechny věky hnala přílivová vlna ohně, v marné snaze dostihnout žhnoucí přízrak na svém nebi.

Ta špendlíková hlavička žáru nemohla být nic jiného než bílý trpaslík - jedna z oněch podivuhodných rozžhavených nepatrných hvězd, sotva větších než Země, ale miliónkrát hutnějších. Takové nerovné hvězdné páry nebyly ničím neobvyklým; avšak Bowman nikdy ani nesnil o tom, že by jednoho dne takovou dvojici spatřil na vlastní oči.

Bílý trpaslík už téměř prolétl nad polovinou disku svého průvodce - celý oběh nemohl trvat víc než několik minut -, když konečně Bowman pocítil s jistotou, že i on sám se pohybuje. Jedna z hvězd se před ním počala rychle rozjasňovat a počala se také posouvat na hvězdném pozadí. Byl to zřejmě nevelký objekt, poměrně blízký - snad svět, k němuž nyní putoval.

Dospěl k němu neočekávaně rychle; a uviděl, že to vůbec není nebeské těleso.

Jakoby odnikud rostla před ním pavučina temně lesklého kovu, zabírající stovky kilometrů, až vyplnila celou oblohu. Rozptýleny po jeho povrchu, rovnajícím se ploše pozemského kontinentu, byly konstrukce, které se rozměrem zřejmě rovnaly celým městům, ale které nepochybně byly stroji. Okolo mnoha z nich byly soustředěny desítky menších objektů, uspořádaných do úhledných řad a proudů. Několik takových skupin Bowman minul, než si uvědomil, že je to eskadra kosmických lodí; přelétal nad gigantickým orbitálním parkovištěm.

Jelikož tam nebyly žádné známé předměty, podle nichž by mohl odhadnout měřítko útvarů, které se pod ním míhaly, bylo téměř vyloučeno stanovit rozměr plavidel, která tam v prostoru byla upoutána. Bezpochyby však byl obrovský; některé lodi musely měřit celé kilometry. Jejich tvar byl různý - koule, mnohostěnné krystaly, tenké tužky, elipsoidy, disky. Jako když se tu koná veletrh mezihvězdného obchodu.

Nebo *kdysi konal* - snad před milióny let. Neboť nikde se Bowmanovi nepodařilo zahlédnout ani známku nějakého života; tento rozsáhlý kosmický dok byl stejně mrtvý jako Luna.

Poznal to nejen podle naprosté nepřítomnosti jakéhokoli pohybu, ale i podle tak neomylných příznaků, jako byly velké trh-

liny způsobené v kovovém síťoví planetoidy, které je před nezměrnými věky náhodným letem prorazily jako vosa pavučinu. To už dávno nebylo parkoviště, byla to jen hromada kosmického šrotu.

Minul jeho stavitele o celé věky, a s tímto poznáním v Bowmanovi náhle pokleslo srdce. Třebaže nevěděl, co vůbec může očekávat, přece jen doufal, že se setká s inteligentními tvory ze vzdálených hvězd. Jak se teď zdálo, bylo už pozdě. Byl zachycen jakousi prastarou automatickou pastí, z neznámých důvodů nalíčenou a dosud fungující, třebaže její konstruktéři už dávno odešli. Smýkla jím celou galaxií a odhodila ho (s kolika dalšími ještě?) do tohoto nebeského Sargasového moře, kde je odsouzen k zániku, až vyčerpá zásobu vzduchu.

Nu, víc se očekávat nedalo. Viděl už divy, za jejichž shlédnutí by bylo mnoho lidí obětovalo i život. Pomyslel na své druhy, kteří zahynuli; neměl si věru nač stěžovat.

Pak spatřil, že opuštěný komický dok se kolem něho stále ještě žene nezmenšenou rychlostí. Přelétal už nad jeho periférií; orvané okraje ho minuly a nezakrývaly mu už hvězdy. V několika dalších minutách vše zmizelo kdesi za ním.

Jeho osudem nebyl tento hřbitov, ale obrovské karmínové slunce vpředu, k němuž se nyní kapsle beze vší pochyby řítila.

/43/ INFERNO

Teď už existovalo jen rudé slunce, vyplňující beze zbytku oblohu. Byl mu tak nablízku, že jeho povrch už nesetrvával pouhým působením měřítka v nepohnutosti. Přelétaly jím uzliny žáru, cyklony stoupajících a klesajících plynů, výtrysky zvolna šlehající k nebesům. Zvolna? Musely vzlétat rychlostí miliónů kilometrů za hodinu, když se jejich pohyb zřetelně jevil jeho oku...

Nepokoušel se vnímat rozměry pekla, do něhož nyní sestupoval. Nezměrnost Jupiteru a Saturnu ho udolávaly, když nad nimi přelétal v oné sluneční soustavě, která byla teď v nezměřitelné dálce. Avšak to, co spatřoval tady, bylo ještě nekonečně větší;

nedokázal nic víc než vnímat obrazy, které mu proudily do mysli, aniž se je pokoušel nějak vysvětlovat.

Ohnivé moře se pod Bowmanem stále šířilo, byl by měl pociťovat strach, ale kupodivu prožíval jen mírné vzrušení. Nebylo to proto, že by jeho vnímání bylo otupeno všemi divy, které už spatřil; logika mu napovídala, že je zřejmě pod ochranou jakési řídící a téměř všemocné inteligence. Byl nyní rudému slunci tak blízko, že by byl musil být v okamžení sežehnut, kdyby ho byla před jeho zářením nechránila nějaká neviditelná clona. Na celé pouti byl také podroben urychlením, které by ho byly musely v mžiku rozdrtit - a přece nepocítil naprosto nic. Byla-li věnována taková péče tomu, aby byl uchován naživu, pak byl stále ještě důvod doufat.

Kapsle nyní letěla plochým obloukem, takřka rovnoběžným s povrchem hvězdy, avšak zvolna k němu klesala. Teď poprvé Bowman začal vnímat i zvuky. Ozýval se slabý, nepřetržitý rachot, přerušovaný čas od času zapraskáním, jako když se trhá papír nebo jako zvuk vzdáleného úderu blesku. Musela to být jen slabounká ozvěna nepředstavitelné kakofonie; atmosféra kolem dokola musela být zmítána otřesy, které by dokázaly každé pevné těleso rozervat na atomy. A přece byl kryt před jejími drtivými záchvěvy stejně účinně jako před žárem. Ačkoli všude kolem něho stoupala do tisícikilometrových výšin a opět klesala nazpět ohnivá pohoří, byl před vším tímto zuřením bezpečně ochráněn. Hvězdné energie se kolem něho hnaly, jako by existovaly v nějakém jiném vesmíru; kapsle v klidu putovala jejich středem, bez otřesů a nesežehnuta.

Bowmanovy oči už teď nebyly tak beznadějně zmateny podivností a velkolepostí této scenérie, začaly si všímat detailů, které jistě nevznikly teprve nyní, ale jež mu dosud unikaly. Povrch této hvězdy nepředstavoval pouhý beztvarý chaos; měl svou strukturu, jako vše, co příroda vytvořila.

Nejprve si povšiml malých plynných vírů - pravděpodobně nepřesahujících rozměrem Asii nebo Afriku -, které putovaly po tváři hvězdy. Někdy se mu podařilo pohlédnout přímo do nitra některého z nich a tehdy pod sebou spatřoval tmavší, chladnější

oblasti. Bylo dost zvláštní, že sluneční skvrny neuviděl žádné; snad to je choroba vlastní pouze hvězdě, která ozařuje Zemi.

A občas se vyskytovala i oblaka, jako stužky kouře hnané vichřicí. Snad to byl skutečný kouř, jelikož toto slunce bylo natolik chladné, že by tam byl mohl existovat i opravdový oheň. Chemické sloučeniny se mohly rodit a po několik vteřin i žít, než byly opět rozervány přesilou nukleárních bouří, které je obklopovaly.

Obor se jasnil, měnil barvu z tmavě červené přes žlutou a modrou až k spalující fialové. Bílý trpaslík vycházel nad okraj a vlekl za sebou přílivovou vlnu hvězdné hmoty.

Bowman si zakryl oči před nesnesitelným jasem drobounkého slunce a zaostřil zrak na bouřlivou hvězdnou hladinu, kterou jeho gravitační pole vysávalo vzhůru. Kdysi spatřil trombu vodní smrště hnanou nad Karibským mořem; tato ohnivá věž měla téměř týž tvar. Jen měřítko bylo poněkud odlišné, neboť ve své základně měl tento sloup průměr patrně o něco větší než celá planeta Země.

A pak bezprostředně pod sebou postřehl Bowman něco, co tu s určitostí předtím nebylo, jelikož by to byl sotva mohl přehlédnout. Oceánem žhoucího plynu se pohybovalo množství jasných korálků; svítily perleťovou září, která v rytmu několika vteřin měkla a mizela. A všechny putovaly týmž směrem, jako lososi deroucí se proti proudu; někdy sebou zakomíhaly dopředu a dozadu a jejich dráhy se překřížily, avšak nikde se nedotkly jeden druhého.

Byly jich tisíce, a čím déle je Bowman pozoroval, tím více byl přesvědčen, že jejich pohyb sleduje určitý cíl. Byly od něho příliš vzdáleny, než aby mohl postřehnout nějaké detaily v jejich stavbě; to, že je v tomto kolosálním panoramatu vůbec uviděl, znamenalo, že musí mít desítky - a možná i stovky - kilometrů v průměru. Pokud to byly uspořádané organismy, byli to skuteční leviathani, odpovídající svými rozměry světu, který obývali.

Snad to byly ale jen mraky plazmatu, jimž nějaká náhodná kombinace přírodních sil dodávala dočasnou stabilitu - jako tomu je u kulových blesků, jejichž kratičký život dosud nepřestal být hádankou pro pozemské vědce. Bylo to snadné a možná i uklidňující vysvětlení; avšak když Bowman pohlédl dolů na onen proud

široký jako celá hvězda, nedokázal se s tím doopravdy spokojit. Ony jiskřící uzly světla *věděly*, kam směřují; záměrně se soustřeďovaly k sloupu ohně zvedanému bílým trpaslíkem, který putoval nad nimi.

Bowman se znovu zahleděl na onen strmící pilíř, který teď přecházel po obzoru pod trpasličí, masívní hvězdou, jež ho ovládala. Byla to jen představa - nebo tam skutečně šplhaly po onom obrovském plynném gejzíru skvrny viditelně jasnější, jako by se tisíce oslnivých jisker pospojovalo v celé kontinenty záře?

Takové pomyšlení bylo za hranicemi čiré fantazie; avšak co když skutečně nepřihlíží ničemu menšímu než mezihvězdné migraci po plamenném mostě? Ať to byl pohyb neuvažujících kosmických živočichů, hnaných do prostoru nějakým slepým pudem jako lumíci, nebo nesmírné shromáždění inteligentních bytostí, jeho smysl mu zůstane patrně navždy utajen.

Pohyboval se světem zcela odlišného řádu, jaký si dosud jen málo lidí dovedlo alespoň ve snách představit. Za královstvími vod a souše a vzduchu a prostoru ležela ohnivá říše, do níž jen jemu samému bylo dovoleno nahlédnout. Bylo by přílišné očekávat, že jí navíc bude schopen i porozumět.

PŘIJETÍ /44/

Sloup ohně se ubíral nyní za okraj slunce jako bouře mizející za obzor. Spěchající skvrnky světla se přestaly pohybovat po rudě planoucím hvězdném moři, které stále ještě měl tisíce kilometrů pod sebou. V kosmické kapsli, chráněné nějak před okolím, které by ho bylo mohlo v jediné milisekundě anihilovat, vyčkával David Bowman na cokoli, co pro něho bylo dále uchystáno.

Bílý trpaslík rychle klesal na své oběžné dráze; konečně se dotkl obzoru, probudil i na něm požár a pak zmizel. Inferno dole pod ním zalehl klamný soumrak a v náhle proměněném osvětlení si Bowman uvědomil, že se cosi děje i v prostoru kolem něho.

Svět rudého slunce jako by se náhle rozvlnil, jako by na něj pohlížel proudící vodou. Po chvíli se zabýval úvahou, zda je to

nějaký optický jev související s refrakcí, snad způsobený přechodem nějaké obzvlášť silné rázové vlny trýzněnou atmosférou, do níž byl ponořen.

Světlo sláblo; zdálo se, že nadchází ještě další soumrak. Bowman bezděčně vzhlédl vzhůru, ale pak si zahanbeně uvědomil, že hlavním světelným zdrojem tu není obloha, nýbrž planoucí svět pod ním.

Vypadalo to, jako by kolem něho houstl jakýsi materiál podobný zakouřenému sklu, izoloval ho od purpurové záře a zatemňoval mu výhled. Stmívalo se víc a víc; vzdálené burácení hvězdných hurikánů také utichlo. Kapsle plula v tichu a za noci. O chvilku později se ozval velice jemný náraz, jak dosedla na nějaký pevný povrch a spočinula na něm.

Spočinula *na čem*? ptal se Bowman sám sebe nevěřícně. Pak se znovu rozsvětlilo a nevěřícnost ustoupila čirému zoufalství, neboť když spatřil, co ho obklopuje, uvědomil si, že zřejmě zešílel.

Byl obrněn, jak si alespoň myslel, proti veškerým ohromujícím překvapení. Jen na jediné nebyl připraven, na tak dokonalou všednost.

kapsle spočívala na vyleštěné podlaze elegantního, anonymního hotelového bytu, jaký mohl existovat v kterémkoli větším městě na Zemi. Civěl do obývacího pokoje s kávovým stolkem, gaučem, tuctem židlí, psacím stolem, různými svítidly, poloprázdnou knihovničkou s rozloženými magazíny a dokonce i s vázou s květinami. Na jedné stěně visel Van Goghův *Most v Arles*, na druhé *Christinin svět* od Wyetha. Byl si bezpečně jist, že kdyby otevřel zásuvku toho stolku, nalezl by v ní Gideonovu bibli...

Pokud skutečně přišel o rozum, pak byly jeho halucinace výborně vybudovány. Všechno bylo naprosto realistické; nic nezmizelo, když se k tomu obrátil zády. Jediný cizorodý prvek v celé té scenérii - byla sama kapsle.

Po mnoho minut se Bowman nehnul ze sedadla. Očekával, že vidění před ním zmizí, avšak zůstávalo tak hmotné, jako cokoli, co kdy viděl.

Muselo to být skutečné - anebo smyslový klam tak dokonale provedený, že ho nebylo možné od skutečnosti odlišit. Snad to byl nějaký druh testu; pokud tomu tak bylo, pak na několika příštích minutách závisí nejenom jeho vlastní osud, ale i osud celého lidského rodu.

Mohl by zůstat sedět a čekat, co bude dál, co se stane, nebo také mohl kapsli otevřít, vystoupit ven a prověřit realitu té kulisy před sebou. Podlaha se zdála pevná; váhu kapsle přinejmenším unesla. Nebylo pravděpodobné, že by skrze ni propadl - ať už ji tvořilo cokoli.

Ale ještě tu byla otázka vzduchu; nemohl nijak vyloučit, že v tomto pokoji mohlo být vakuum, nebo také tu mohla být jedovatá atmosféra. Zdálo se mu to velmi nepravděpodobné - nikdy by si nedal takovou práci s tím vším, aniž by se postaral o tak důležitou podrobnost - ale neměl chuť podstupovat zbytečná rizika. V každém případě ho léta výcviku naučila opatrnosti před každou kontaminací; odmítal vystavit se styku s neznámým prostředím, dokud neměl jistotu, že není jiná alternativa. Tento prostor *vypadal* jako hotelový byt ve Spojených státech. To však neměnilo nic na skutečnosti, že on sám se nachází stovky světelných let od sluneční soustavy.

Přiklopil zorník na přilbě skafandru a hermetizoval se. Uvedl do chodu mechanismus závěru výstupu z kapsle, ozvalo se krátké zasyčení, vyrovnaly se tlaky; pak vykročil ven do pokoje.

Pokud mohl soudit, byl v naprosto normálním gravitačním poli. Zvedl paži a nechal ji volně padnout. Pleskla mu o bok dříve než za jednu vteřinu.

Tím vyhlíželo vše dvojnásob neskutečně. Ve skafandru stál - tam, kde by měl volně splývat - vedle plavidla, které dokázalo řádně fungovat jen v prostředí naprosté beztíže. Všechny jeho běžné astronautické reflexy byly rozkolísány; musel myslet na každý pohyb, než ho učinil.

Jako v transu přešel zvolna z nezařízené poloviny místnosti, kde vystoupil, do hotelového bytu. Nezmizel před ním, když se

přiblížil, jak téměř s jistotou očekával, nýbrž zůstal zcela normální - a zřejmě i zcela hmotný.

Zastavil se vedle kávového stolku. Byl na něm postaven běžný Bellův videofon, s místním telefonním seznamem. Shýbl se a vzal svazek do rukou v neohrabaných rukavicích.

Byl na něm vytištěn písmem, jaké tisíckrát vídal, název: WASHINGTON, D. C.

Pak se podíval bedlivěji; poprvé měl před sebou objektivní důkaz, že jakkoli toto vše může být zcela hmotné, přece jen není na Zemi.

Přečíst se dalo jen slovo *Washington*; ostatek tisku byl rozmazán, jako by byl překopírován z novinové fotografie. Otevřel svazek namátkou a zalistoval v něm. Byly to všechno prázdné listy z jakéhosi křehkého bílého materiálu - zcela určitě nikoli z papíru, třebaže se mu tento materiál velice podobal.

Zvedl telefonní sluchátko a přitiskl je k plastikové přilbě. Kdyby se ozýval volací tón, musel by ho vodivým materiálem uslyšet. Avšak jak očekával, neozvalo se nic, bylo ticho.

Tak to tedy všechno byly jen atrapy, i když nesmírně pečlivě provedené. A zřejmě ho neměly oklamat, nýbrž - jak doufal - jen uklidnit. To bylo velmi potěšující pomyšlení; přesto však neměl v úmyslu svléknout skafandr, dokud nedokončí průzkum.

Všechen nábytek se zdál normální a pevný; vyzkoušel židle, unesly jeho váhu. Avšak zásuvky stolku se neotvíraly, byly jen kašírované.

Stejně tomu bylo i s knihami a magazíny; tak jako na telefonním seznamu byly i na nich čitelné jen titulky. Poskytovaly kuriózní výběr - většinou to byly tak trochu bestsellerové škváry, pár senzací z literatury faktu a několik populárních autobiografií. Vše bylo přinejmenším tři roky staré a pramálo z toho mělo vůbec nějakou intelektuální hodnotu. Ne že by to nějak vadilo, knihy stejně nebylo možno sundat z poliček.

Byly tam dvoje dveře, které se bez nesnází otevřely. Prvé ho zavedly do malé, ale pohodlné ložnice, vybavené postelí, sekretářem, dvěma židlemi, vypínači, které skutečně fungovaly, a šatní-

kem. Otevřel ho a zjistil, že před sebou má čtyři obleky, župan, tucet bílých košil a několik souprav spodního prádla, vše úhledně pověšeno na ramínkách.

Sejmul jeden z obleků a pozorně si ho prohlížel. Pokud mohl pohmatem v rukavici posoudit, byl vyroben z materiálu připomínajícího spíše kožešinu než vlnu. Byl také poněkud vyšlý z módy; jednořadová saka už nikdo na Zemi nenosil alespoň čtyři roky.

Vedle ložnice byla koupelna, kompletní i s armaturami, jež - jak ke své velké úlevě zjistil - nebyly žádné atrapy, nýbrž perfektně zcela normálně fungovaly. Pak tam byla vzadu ještě kuchyňka s elektrickým vařičem, ledničkou, skříňkou na potraviny, na nádobí a na příbory, dřez, stolek a židle. Bowman to začal prozkoumávat nejen z pouhé zvědavosti, ale s rostoucím hladem.

Nejprve otevřel ledničku, vyvalil se oblak chladné páry.

Poličky byly zaplněny krabičkami a plechovkami na dálku naprosto známými co do podoby, nápisy byly rozmazány a zneostřeny. Nápadné bylo, že chyběla vejce, mléko, máslo, maso, ovoce a vůbec veškeré nekonzervované a nezpracované potraviny; v ledničce byla jen taková jídla, která byla již nějak připravena.

Bowman sáhl po kartonu vloček, jaké se běžně jedí k snídani, a pomyslel si přitom, že je divné ukládat je do lednice. V okamžiku, kdy krabici uchopil, si byl jist, že naprosto nemůže obsahovat kukuřičné vločky; byla na to příliš těžká...

Utrhl víčko a prohlížel obsah. Krabice obsahovala navlhlou modrou hmotu, váhou a vzhledem trochu podobnou pudingu. Až na zvláštní zbarvení vyhlížela zcela chutně.

Ale tohle je přece směšné, říkal si Bowman. Téměř s určitostí jsem pozorován, musím vypadat v tom skafandru jako úplný idiot. Jestliže je tohle nějaký test inteligence, pak už jsem asi selhal. Bez dalšího váhání se vrátil do ložnice a začal odšroubovávat příchytky své přilby, odtrhl ji od těsnění a opatrně nasál. Pokud to dokázal posoudit, dýchal docela normální vzduch.

Odložil přilbu na postel a s vděčností - a poněkud ztuhle - se počal zbavovat i skafandru. Když byl hotov, protáhl se, několikrát se zhluboka nadýchl a pečlivě pak pověsil skafandr mezi ostatní,

občanštější oblečení ve skříni. Vyjímal se tam poněkud podivně, ale nutkavá pořádkumilovnost, kterou měl Bowman jako všichni astronauté v krvi, by mu byla nedovolila odložit ho kamkoli jinam.

Poté odešel znovu do kuchyňky a začal zkoumat „vločky“ blíže.

Namodralý puding měl jemnou, kořennou vůni připomínající makaróny. Bowman ho potěžkával v ruce, pak si kousek ulomil a opatrně k němu přičichl. Třebaže už teď s jistotou cítil, že ho nikdo patrně nechce otrávit, byla tu ještě možnost nějakého nedopatření - zejména v oblasti tak složité, jako je biochemie.

Olízl pár drobečků, pak celé sousto rozkousal a spolkl; chutnalo znamenitě, třebaže příchuť byla tak prchavá, že unikala jakémukoli popisu. Když zavřel oči, byl by si mohl myslet, že jí maso nebo černý chléb nebo dokonce i sušené ovoce. Pokud by nenastaly nějaké dodatečné nežádoucí účinky, neměl důvod k obavám, že by musil zemřít hlady.

Když toho snědl několik soust a cítil se už docela sytý, poohlížel se po něčem k pití. Vzadu v ledničce byl půltucet plechovek piva - opět znamenité značky - vzal tedy jednu a zatáhl za očko, aby ji otevřel.

Předpjaté kovové víčko odskočilo podél vylisovaných rýh jako obvykle. Ale v plechovce žádné pivo nebylo; k Bowmanovu překvapení a zklamání obsahovalo další zásobu onoho modrého pudingu.

V několika vteřinách zotvíral půl tucet ostatních krabic a konzerv. Ať měly štítky jakékoli, jejich obsah byl týž; zdálo se, že jeho dieta bude poněkud monotónní a že k pití nebude mít nic než vodu. Natočil si skleničku z kohoutku v kuchyni a opatrně z ní upil.

Prvé kapky ihned vyplivl; voda chutnala hrozně. Pak s trochou studu nad svou impulzívní reakcí se přinutil vypít zbytek.

Už prvý doušek mu prozradil dost, aby mohl kapalinu identifikovat. Chutnala mu odporně proto, že byla vlastně zcela bez chuti; z kohoutku tekla čistá destilovaná voda. Jeho neznámí hostitelé zjevně neměli chuť riskovat nějak jeho zdraví.

Cítil se osvěžen a šel se pak osprchovat. Mýdlo tam nebylo, což byl další nemilý nedostatek, ale zato byl v koupelně namontován velice účinný osušovač s horkým vzduchem, v němž si chvíli liboval, než si ozkoušel spodky, triko a župan ze skříně. Položil se pak na postel, zahleděl se do stropu a pokoušel se domyslet, jaký by mohla tato fantastická situace mít smysl.

Nedostal se daleko, jeho pozornost odvedla jiná úvaha. Právě nad lůžkem byla běžná hotelová stropní obrazovka; předpokládal, že právě tak jako telefon a knihy, je i toto pouhá atrapa.

Jenže ovládací prvky na otočné konzoli u postele vyhlížely tak realisticky, že neodolal, aby si s nimi nepohrál; a jakmile se jeho prsty dotkly čidla označeného VYPÍNAČ, obrazovka se rozjasnila.

Byl to dobře známý televizní komentátor z Afriky, který probíral pokusy o zachování posledních zbytků divoké přírody a jejího života ve své vlasti. Bowman po několik vteřin naslouchal, tolik ho zaujal zvuk lidského hlasu, že se ani v nejmenším nestaral o to, co vlastně říká. Pak přepínal na další kanály.

Během následujících pěti minut chytil symfonický orchestr, který hrál Waltonův houslový koncert, diskusi o zarmucujícím stavu klasického dramatu, nějaký western, instruktáž o nové metodě léčení migrény, panelovou hru v jakémsi orientálním jazyku, psychodrama, tři zpravodajské pořady, reportáž z fotbalového utkání, přednášku o geometrii pravidelných těles (v ruštině) a několik monoskopů a přenosů dat. Byl to skutečně zcela normální výběr ze světové televizní sítě, a nehledě k psychologickému povzbuzení, který pro něho znamenal, v něm utvrdil jedno podezření, které se již začínalo formovat v jeho mysli.

Všechny programy vznikly asi tak před dvěma roky. To byla doba, kdy byl objeven MAT-1, a bylo těžko uvěřit, že by šlo o pouhou shodu okolností. Něco monitorovalo rádiové vlny; ten ebenově černý blok byl daleko pilnější, než se lidem zdálo.

Pokračoval v pouti po spektru kanálů a náhle narazil na známý obrázek. Byl to přesně tento byt, obývaný ovšem známým hercem, který zle vyhrožoval nevěrné milence. Bowman sebou překvapeně

trhl, když rozpoznal pokoj, který právě opustil - a když kamera sledovala rozhořčenou dvojici do ložnice, bezděčně pohlédl ke dveřím, zda do ní někdo opravdu nevstupuje.

Tak tedy toto byl způsob, jak byl pro něho vytvořen přijímací prostor! Jeho hostitelé si vytvářeli své představy o pozemské bytové kultuře podle televizních programů. Jeho pocit, že se pohybuje ve filmové kulise, byl téměř doslova správný.

Dověděl se vše, co potřeboval v dané chvíli vědět, a přijímač vypnul. Co budu dělat dál? ptal se sám sebe, semkl prsty za hlavou a zahleděl na prázdnou obrazovku.

Byl fyzicky i duševně vyčerpán, ale zdálo se vyloučené, že by člověk mohl usnout v tak fantastických podmínkách a dál od Země, než se kdy kdo ocitl. Avšak pohodlná postel a pudová moudrost těla se spikly proti jeho vůli.

Zapátral po vypínači a místnost se ponořila do tmy. V několika vteřinách překročil hranici snů.

A tak, naposledy, David Bowman, spal.

REKAPITULACE /45/

Jelikož už nebyl k potřebě, vplynul nábytek hotelového bytu zpět do mysli svého tvůrce. Zůstala jen postel - a stěny, které onen křehký organismus chránily před energiemi, jež se dosud nenaučil zvládat.

Ve spánku sebou David Bowman neklidně trhal. Neprobudil se, ani nesnil, avšak nebyl už ponořen v plné nevědomí. Jako mlha pronikající lesem se cosi vloudilo do jeho mysli. Vnímal to jen matně, neboť plný dopad by ho byl zničil stejně jistě jako požáry za těmito stěnami. Podroben onomu nezúčastněnému zkoumání nepociťoval naději ani strach; veškeré emoce byly odplaveny stranou.

Připadalo mu, že pluje ve volném prostoru, a všude kolem něho, všemi směry, se rozprostírala nekonečná geometrická mříž temných čar nebo snad vláken, po nichž se pohybovaly uzlíky světla - některé zvolna, jiné ohromující rychlostí. Kdysi si prohlí-

žel v mikroskopu řez lidskou mozkovou tkání a v pletivu nervových vláken postřehl tehdy tutéž složitost, týž labyrint spojů. Avšak tehdy šlo o statický a mrtvý obraz, zatímco tento pohled překračoval samu životní skutečnost. Věděl - anebo se alespoň domníval -, že sleduje činnost nějakého gigantického rozumu, který rozmýšlí o vesmíru, jehož on sám byl tak nepatrnou částicí.

Toto vidění nebo iluze trvalo jen okamžik. Pak krystalické plošky a řetězce i pohledy na propojující pohyblivá světla bliknutím zmizely do nejsoucna a David Bowman se ocitl ve světě takového poznání, jaké až dosud nezakusil žádný z lidí.

Nejprve se zdálo, jako by se čas rozběhl pozpátku. Byl připraven vzít prostě i tento zázrak na vědomí, avšak pak si uvědomil ještě hlubší pravdu.

Cosi se napojilo na prameny jeho paměti; v řízené retrospektivě znovu prožíval svou minulost. Hotelový byt - pak kapsle - pak planoucí terén karmínového slunce - pak žhnoucí jádro galaxie - pak brána, kterou se znovu vynořil do vesmíru. Avšak nejen pouhé obrazy se vracely, ale také ostatní smyslové vjemy a všechny emoce, které je doprovázely a které kdy pocítil, to vše letělo nazpět, rychleji a rychleji. Jeho celý život se odvíjel, jako by na magnetofonu byl přehráván pozpátku pásek stále větší a větší rychlostí.

Nyní byl znovu na palubě *Discovery* a Saturnovy prstence vyplňovaly oblohu. Zopakoval závěrečný rozhovor s Halem; viděl Franka Poola, jak odchází za svým posledním úkolem; uslyšel hlas Země ujišťující ho, že vše je v naprostém pořádku.

A současně, jak všechny tyto události znovu zažíval, věděl také, že všechno je v pořádku. Vracel se koridorem času, byly mu odčerpávány všechny znalosti a zkušenosti, zatímco on letěl nazpět ke svému dětství. Nic však se neztrácelo; vše, čím kdy byl, každičký okamžik jeho života, byl přenášen do bezpečnější úschovy. Zatímco jeden David Bowman přestával existovat, druhý se stával nesmrtelným.

Rychleji a rychleji se řítil nazpět do pozapomínaných let, do jednoduššího světa. Tváře, které kdysi měl rád a které -

jak se domníval - byly už navždy ztraceny, se na něho sladce usmívaly. Usmál se v odpověď, vlídně a bez jakékoli stopy bolesti.

Teď konečně se střemhlavý zpětný let zvolňoval, studna jeho paměti byla téměř vyschlá. Čas plynoucí pomaleji a pomaleji, blížil se ke chvíli kdy stane - jako když se kyvadlo na samém konci svého zhoupnutí zdá na jediný věčný okamžik strnout v nehybnosti, ještě než nastane další cyklus.

Bezčasý bod minul; kyvadlo se vracelo zpět. V prázdném pokoji plujícím v požárech dvojhvězdy dvacet tisíc světelných let vzdálené od Země otevřelo oči dítě a zakřičelo.

TRANSFORMACE /46/

Pak zmlklo, neboť uvidělo, že už není samo.

Ve vzduchu se zformoval duchovitý, jiskřivý obdélník. Zhmotněl v křišťálovou desku, ztratil svou průzračnost a zalilo ho mléčné bledé světélkování. Dráždivé, nedefinovatelné přízraky se mihly po jeho povrchu a jeho nitrem. Splývaly v pruhy světel a stínů, změnily se v prolínající se vějířovité obrazce, jež počaly zvolna rotovat souhlasně s pulsujícím rytmem, jenž se zdál nyní vyplňovat všechen prostor.

Bylo to divadlo, jež musilo zaujmout a udržet pozornost každého dítěte - nebo každého opočlověka. Ale stejně jako před třemi milióny let to byl pouhý vnější projev sil příliš jemných, než aby bylo možno vědomě je postřehnout. Byla to jen hračka, jež měla zabavit smysly, zatímco skutečné působení probíhalo v mnohem hlubších vrstvách mysli.

Tentokrát to byl jistý a rychlý proces, jímž byly utkávány nové vzory. Neboť za věky, které uběhly od jejich posledního setkání, se tkadlec mnohému naučil; a látka, na níž své umění uplatňoval nyní, měla nekonečně jemnější strukturu. Avšak jen budoucnost mohla rozhodnout, zda jí bude umožněno stát se částí stále ještě rostoucího díla.

Očima, které teď už dokázaly upínat s pozorností přesahující schopnost dospělého člověka, pozorovalo dítě hlubiny krystalického monolitu, vidělo - ale dosud nechápalo - tajemství, jež ležela za nimi. Vědělo, že zde má svůj pravý domov, že zde je počátek mnoha dalších plemen, nejen jeho vlastního; avšak vědělo také, že tu nemůže setrvat. Za tímto okamžikem mělo přijít další zrození, podivuhodnější než všechna minulá.

Chvíle k němu teď nastala; zářivé obrazce přestaly odrážet tajemství nitra krystalu. A současně jak pohasínaly, ustupovaly i ochranné stěny do nejsoucna, z něhož se nakrátko vynořily, a rudé slunce vyplnilo celou oblohu.

Kov i plastické hmoty zapomenuté kapsle, stejně tak jako šaty, jimiž byla oděna bytost nazývající se kdysi David Bowman, vzplály plamenem. Poslední pouta se Zemí byla zpřetrhána, rozváta na atomy, z nichž byla kdysi složena.

Avšak dítě si toho sotva povšimlo, když se přizpůsobilo příjemnému žáru svého nového okolí. Stále ještě potřebovalo pro krátkou dobu tuto skořápku hmoty jako ohnisko svých sil. Jeho nezničitelné tělo bylo okamžitou představou jeho mysli o sobě samém; a přes všechny síly, jimiž bylo obdařeno, to bylo stále ještě dítě. Tím i zůstane, dokud se nerozhodne pro jinou podobu nebo dokud nepokročí za hranici, kde už nebude hmotu považovat za nezbytnou.

A nyní nastal čas k odchodu - třebaže v jistém smyslu nikdy neopustí toto místo, kde se znovu zrodilo, neboť se provždy stane součástí bytosti, která užila této dvojhvězdy pro své nezbadatelné cíle. Byl mu jasný směr jeho poslání, třebaže nikoli jeho podstata, a nebylo třeba sledovat všechny okliky, jimiž sem dospělo. Instinktem tří miliónů let nyní poznávalo, že existuje víc než jedna cesta, vedoucí mimo prostor. Prastarý mechanismus Hvězdné brány mu dobře posloužil, avšak potřebovat ho již nebude.

Jiskřící obdélníkový obrazec, který se kdysi nezdál být ničím víc než pouhým krystalem, plul stále ještě před ním, nedotčen právě tak jako ono samo zkrocenými plameny pekla tam dole. Vnímalo dosud neprozkoumaná tajemství prostoru a času, avšak

alespoň některým z nich již porozumělo a naučilo se je ovládat. Jak evidentní - *jak nevyhnutelný* - byl poměr jeho stran, ona kvadratická sekvence 1:4:9! A jak naivní bylo představovat si, že v tomto bodě sekvence končí, že platí pouze pro tři dimenze!

Zaostřilo svou mysl na tyto geometrické pravdy, a jak se jeho myšlenky dotkly krystalu, prázdný obdélník se vyplnil temnotou mezihvězdné noci. Záře purpurového slunce pohasínala - nebo spíše ustupovala ve všech směrech současně; a před ním se objevil zářivý vír galaxie.

Vyhlížela jako nějaký úchvatný, neuvěřitelně podrobný model zalitý do krychle průsvitného plastiku. Avšak byla to skutečnost, chápaná nyní smysly mnohem jemnějšími, než je pouhý zrak. Pokud si přálo, mohlo soustředit pozornost na kteroukoli z jejího sta miliard hvězd; a mohlo daleko více než to.

Bylo *zde*, plulo v té obrovské řece sluncí, na půl cestě mezi soustředěným ohněm galaktického jádra a ojedinělými rozptýlenými hvězdnými hlídkami na jejím okraji. A *zde* si také přálo být, na odlehlém konci nebeské propasti, v tomto hadovitém zákrutu tmy, prostém všech hvězd. Vědělo, že tento beztvarý chaos, patrný pouze podle záře vzdálených mlžných požárů osvěcující jeho okraje, obsahuje dosud nezužitkovanou látku pro tvoření, surovinu pro světy, jež se teprve mají vyvinout. Zde ještě čas nezapočal, a dokud slunce, jež teď planou, nebudou dávno mrtvá, nezačne světlo a život přetvářet tuto prázdnotu.

Již jednou ji - nechápajíc - překročilo; nyní ji musí překonat znovu - tentokrát z vlastního rozhodnutí. Myšlenka je naplnila náhlým zmrazujícím děsem, po chvíli bylo zcela dezorientováno a jeho nové vnímání vesmíru se zachvělo a hrozilo rozpadnout se na tisíc střepů.

Nebyl to strach z galaktických hlubin, jenž je zamrazil až v duši, ale daleko hlubší neklid pramenící z dosud nezrozené budoucnosti. Neboť za sebou zanechalo měřítka svého lidského původu. Nyní, kdy zvažovalo ono pásmo bezhvězdné noci, se prvně setkalo s věčností, jež se před ním otevírala.

Pak se rozpomenulo, že nikdy nezůstane o samotě, a jeho panika zvolna utichala. Vrátilo se mu křišťálově jasné zření vesmíru - třebaže ne, jak dobře vědělo, zcela jeho vlastním přičiněním. Až bude potřebovat oporu při svých prvých nejistých krůčcích, bude ji mít.

S navrácenou sebejistotou, jako skokan, který získal znovu pevné nervy, se vrhlo do hlubin světelných let. Galaxie se vyřinula z myšlenkového rámce, do něhož ji sevřelo; hvězdy a mlhoviny se kolem něho míhaly v iluzi nekonečné rychlosti. Přeludná slunce před ním explodovala a opět za ním mizela, když pronikalo jako stín jejich nitrem; studená a temná špína kosmického prachu, jehož se tak obávalo, se teď nezdála být ničím víc než mávnutím havraního křídla přes tvář slunce.

Hvězdy řidly, jas Mléčné dráhy pohasínal do pouhého duchovitého odlesku oné nádhery, jakou znávalo - a jakou až dokončí svou práci, opět bude znát.

Bylo nazpět, přesně tam, kde si přálo být, v onom prostoru, který člověk nazývá skutečným.

/47/ HVĚZDNÉ DÍTĚ

Před ním, jako hračka, jíž žádné hvězdné dítě nedokáže odolat, plula planeta Země se všemi svými národy.

Vrátilo se včas. Dole na onom přeplněném glóbu se měly radarové planšety vbrzku zablesknout poplachem, velké sledovací radioteleskopy měly začít prohledávat oblohu - a dějiny, tak jak je lidstvo znalo, měly dospět k svému konci.

Postřehlo, jak tisíc kilometrů pod ním se probudil dřímající náklad smrti a jak se líně dere na oběžnou dráhu. Nevelké energie, jež obsahoval, pro ně neznamenaly pražádnou hrozbu; avšak přálo si mít oblohu čistší. Vyslalo svou vůli a obíhající megatuny rozkvetly v tiché detonaci, jež přinesla krátký a nepravý úsvit polovině spícího glóbu.

Pak vyčkávalo, uspořádalo si myšlenky a přemítalo o svých dosud nevyzkoušených silách. Neboť třebaže bylo pánem světa, nebylo si zcela jisto, co s ním podniknout.

Ale něco už je napadne.

RAJSKÉ FONTÁNY

Trvalé, nepomíjející památce

LESLIEHO ÉKANÁJAKÉ
(13. 7. 1947 - 4. 7. 1977)

přátele z nejdokonalejších, jenž v sobě
ojedinělým způsobem spojoval oddanost, moudrost
i porozumění. Okamžikem, kdy záře tvé
laskavé osobnosti opustila tento svět, pohaslo
i světlo mnoha životů.

NIRVÁNA PRÁPTO BHÚYÁT

Politikaření i náboženství zastaraly;
nadešel čas vědy a niterného života.

(Šrí Džaváharlál Néhrú v projevu
k Cejlonské společnosti pro rozvoj věd,
Colombo, 15. října 1962)

„Od ráje jest Taprobané vzdáleno na čtyřicet
mořských mil; až k němu pak doléhá zurčení
rajských fontán.“

(Z pověsti zachycené bratrem Marignollim,
L. P. 1335)

Země, kterou jsem já nazval Taprobané,
není sice zcela skutečná, avšak z devadesáti
procent se přece jen shoduje s Cejlonem,
nynější Šrí Lankou. A třebaže bude
v doslovu ještě objasněno, jaká místa,
které osoby a co z událostí se opírá
o konkrétní předlohu, čtenář nepochybí,
bude-li vycházet z předpokladu,
že čím nepravděpodobnější je sám příběh,
tím reálnější je přesto jeho scenérie.
Jméno Taprobané se dnes (v angličtině)
běžně čte tak, že se rýmuje se slovem *plain*,
avšak jeho původní výslovnost zní jinak,
Taprobané, jak ji ostatně jistě znal již Milton:

„Ze zlatého Chersonesu, z Indie dálné,
z ostrova jejího nejzazšího, z Taprobané...“

(Ráj znovunabytý, Kniha čtvrtá)

I / Palác

/1/ KÁLIDÁSA

S každým dalším uplývajícím rokem ho tížila ta koruna víc a víc. Když mu ji kdysi ctihodný Bódhidharma Mahánájaké Théró vsazoval na hlavu - a jak nerad to činil! -, byl princ Kálidása překvapen její lehkostí. A nyní, po dvaceti letech, odkládal Kálidása král onu zlatou obroučku posázenou drahokamy, kdykoli to jen dovolila dvorská etiketa.

Obřadnost ho ostatně právě zde, na vrcholu skalní pevnosti bičovaném vichřicemi svazovala pramálo; jen nemnoho poselstev a prosebníků se ucházelo o audienci v oněch závratných výšinách. A mnozí z těch, kdo vážili cestu až do Jakkagaly, obraceli přesto své kroky ještě dříve, než dospěli k poslednímu výstupu, ještě než vkročili do zejících čelistí přikrčeného lva, hrozícího vymrštit se ke skoku ze skalní stěny, do níž byl vtesán. Ne, na tomto trůně sahajícím po sama oblaka se asi nedožije žádný král vysokého věku. Ba i samému Kálidásovi by jednoho dne pro slabost stáří mohlo být zatěžko vystupovat až sem, do svého vlastního paláce. Jenomže Kálidása nevěřil, že se takového rána dočká; jistě se najde někdo z přečetných nepřátel, kdo ho ušetří tohoto pokoření starobou.

Z těch nepřátel, kteří už teď sbírají síly. Kálidása se zahleděl k severu, jako by tam již byly skutečně v dohledu armády jeho nevlastního bratra, vracejícího se, aby vznesl svůj nárok na zkrvavený trůn Taprobané. Avšak tato hrozba byla dosud vzdálená, ještě kdesi za mořem zmítaným monzunovými bouřemi; a třebaže byl Kálidása nakloněn věřit spíše svým špehům než astrologům, byl přece jen rád, že v této věci obojí dospěli k tomuto shodnému názoru.

Dvacet let již Malgara vyčkával, spřádal plány a ucházel se o pomoc u cizích panovníků. Avšak mnohem blíž měl Kálidása protivníka, ještě trpělivějšího, ještě rafinovanějšího, jenž ho nikdy nepřestával měřit z výšin jižního nebe. Dokonalý kužel Šrí Kandy, Hory Svatosti, se zdál dnes být nesmírně blízko; jakoby na dosah ruky se Hora tyčila nad planinou ve středu ostrova. Od nepaměti zasahovala bázní srdce každého, kdo na ni upřel oči. Ani Kálidása nepřestal nikdy vnímat její tíživou přítomnost, ani moc, kterou symbolizovala.

A přece neměl Mahánájaké Théró žádná vojska, netroubili kolem něho váleční sloni vyzývavě pohazující hlavami a kly. Velekněz byl prostý stařec v oranžové říze, jehož jediným hmatatelným majetkem byla žebrácká miska a palmový list, jímž se stínil před sluncem. zatímco kolem něho nižší mnichové a žáci zpěvavě recitovali posvátné texty, on pouze mlčky seděl se zkříženýma nohama a přitom měl - kdovíjak - v rukou osudy králů. Bylo to nesmírně podivné...

Vzduch byl toho dne tak dokonale čistý, že Kálidása na samém vrcholu rozeznával i chrám, dálkou zdrobnělý na pouhý hrot šípu Šrí Kandy. Nevyhlížel vůbec jako dílo lidských rukou; připomněl králi mnohem vyšší horstva, jež spatřil v mládí, v době, kdy byl napůl hostem a napůl rukojmím na dvoře Mahindy Velikého. Olbřími, kteří obklopovali a střežili Mahindovu říši, byli přece všichni obdařeni jakousi krajkou z oslnivé krystalické látky, pro niž jazyk Taprobané neznal žádné jméno. Hindové věřili, že je to jen jiná forma vody, magicky převtělené, avšak Kálidása měl pro takové pověry toliko úsměv.

Ta běl, jasnější než slonovina, byla vzdálena pouhé tři dny pochodu - jeden den po královské cestě, napříč lesy a rýžovými políčky, pak dva dny vzhůru klikatící se stezkou, po níž on sám již nikdy šplhat nebude, neboť na jejím konci je onen jediný soupeř, který mu nahání strach a nad nímž mu nebylo dáno zvítězit. Někdy až záviděl poutníkům, když spatřil, jak se řetízek jejich pochodní za noci vine vzhůru po úbočí Hory. I nejposlednější žebrák

směl odtamtud pozdravit posvátný rozbřesk dne a přijmout požehnání božstev; panovníkovi vší této země to dopřáno nebylo.

Měl za to různé útěchy, byť jen dočasné, Chráněny příkopem a valy se před ním rozkládaly Zahrady blaženosti, jejich jezírka a fontány, na něž rozmařile vyplýtvával bohatství své říše. A když už byl Rajskými fontánami znaven, byly tu ženy - ty z masa a krve, které však k sobě zval stále řidčeji - a kromě nich obrazy žen, dvě stovky nesmrtelných a neměnících se postav, jimž nyní tak často svěřoval své myšlenky, neboť nikomu jinému již důvěřovat nemohl.

Západním nebem zahučelo zaburácení hromu. Kálidása se odvrátil od pochmurné a hrozivé Hory a zahleděl se k vzdálenému příslibu deště. Monzun se letos opozdil; umělé nádrže, které napájely složitý ostrovní zavlažovací systém, byly téměř prázdné. V tuto roční dobu by už byl měl zahlédnout odlesky na hladině nejmohutnější z nich ze všech - té, kterou jeho poddaní, a on to dobře věděl, dodnes opovážlivě nazývají jménem jeho otce: Parávana-samudra, Moře Parávanovo. Byla dokončena teprve před třiceti lety, po úmorné dřině celých generací. V oněch šťastnějších dnech stanul princ Kálidása hrdě po boku svého otce, když byly vytažena stavidla a životodárné vody se rozlily po žíznící půdě. Po celém království nebylo pohledu půvabnějšího nad zčeřené zrcadlo onoho obrovitého jezera, stvořeného lidskou rukou, když se v něm odrážely kopule a vížky Ránapury, Zlatého města, prastaré sídelní pevnosti, kterou on opustil pro svou vidinu.

Poznovu se ozvalo zarachocení bouře, ale Kálidása poznal, že je to jen planý slib. I tu, na vrcholu Ďáblovy skály, vzduch jako by naopak zhoustl a zmrtvěl; ani potuchy zatím nebylo po oněch náhlých poryvech, hned z té, hned z oné strany, jaké věštily začátek monzunu. Než mu bude dáno dočkat se konečně deště, přibude zřejmě k jeho starostem i hladomor.

„Veličenstvo," ozval se trpělivý hlas jeho dvořana Ádigara, „vyslanci se chystají k odchodu. Přáli by si projevit vám svou úctu."

Ovšem, to jsou ti dva bledolící poslové, ze zemé ležících za západním oceánem! Jen nerad se s nimi bude loučit, vždyť mu

jazykem *taprobani*, byť strašlivě zpotvořeným, vyprávěli o nejednom divu - třebaže žádný, jak ochotně připouštěli, se nevyrovnal jeho palácové pevnosti vysoko v oblacích.

Otočil se zády k Hoře i k její sněhobílé špičce a začal sestupovat žulovým schodištěm k audienčnímu sálu. Komoří se svými pobočníky za ním nesli dary, slonovinu a drahé kameny pro ony urostlé, hrdé muže, kteří čekali, až budou moci dát mu sbohem. Již brzy odvezou poklady z Taprobané za moře, do města o celá staletí mladšího než je Ránapura; a tam snad alespoň na chvíli zaplaší chmury z mysli císaře Hadriana.

Oranž mnišské řízy zaplála jasnou září na pozadí bílé omítky chrámové stěny, když Mahánájáké Théró zvolna vykročil k zábradlí severní terasy. Hluboko dole se rozprostírala šachovnice rýžových políček od obzoru po obzor, táhly se po ní temnější linie zavlažovacích kanálů, modře jiskřila Parávanasamudra - a v dáli za oním vnitrozemským mořem se vnášely posvátné kopule Ránapury jako nestvůrné bubliny, neuvěřitelně obrovité, když člověk vzal v úvahu jejich skutečnou vzdálenost. Po třicet let již sleduje to neustálé měnící se panoráma a ví, že se mu nikdy nepodaří zcela obsáhnout všechny detaily jeho prchavé složitosti. Barvy i obrysy se měnily od jednoho ročního období k druhému, ba i s každým míjejícím oblakem. Až do toho dne, kdy pominu i já, pomyslel si Bódhidharma, až do poslední chvíle tu budu mít stále ještě co nového objevovat.

Jeden jediný objekt rušil jemné předivo oné krajiny. Jakkoli se jevila nepatrná z této výše, působila Ďáblova skála jako cizorodý vetřelec. Vždyť i legenda vypráví, že Jakkagala není nic jiného než himálájský štít rodící vzácné byliny, který zde upustil sám opičí bůh Hanumán, když spěšně přinášel léky i s horou svým raněným druhům po skončení bitev *Rámájány*.

Na tuto vzdálenost ovšem nebylo možno rozeznat všechny podrobnosti Kálidásova vrtochu, snad jen nezřetelnou čáru, která vyznačovala vnější val Zahrad blaženosti. Avšak jakmile člověk jednou jedenkrát onu podívanou zažil zblízka, nebylo možno ohromující dojem z Ďáblovy skály nikdy zapomenout. Mahánája-

ké Théró v duchu jasně viděl, jako by stál uprostřed mezi nimi, dvě obrovské lví tlapy čnějící ze srázného čela útesu, a nad nimi cimbuří, po němž přecházíval - a tak snadno bylo uvěřit, že stále ještě přecházívá - proklínaný král...

Shůry třesklo zahřmění a rychle sílilo do takového crescenda, že se až zdálo, jako by otřásalo samou Horou. Běsnilo táhlým rachotem napříč nebesy a zanikalo zvolna kdesi na východě. Po dlouhé vteřiny se vracely jeho ozvěny z míst někde při obzoru. *Tento* zvuk by byl nikdo nedokázal zaměnit za posla nadcházejícího údobí dešťů; lijáky ostatně nebyly ještě pro nejbližší tři týdny plánovány a Monzunová regulace pracovala s odchylkou nepřesahující čtyřiadvacet hodin. Když ohlas detonací konečně dozněl, Mahánájaké se obrátil k svému společníku.

„Tak takhle se respektují dohody o koridorech pro zpětný vstup do atmosféry," pravil s rozhořčením o něco málo silnějším, než jaké se náleželo projevit představiteli dharmy. „Měří to někdo?"

Mladší z obou mnichů šeptl do mikrofónku na zápěstí a čekal na odpověď.

„Ano, mají to, kulminace byla sto dvacet. Je to o pět decibelů víc, než jsme až dosud zaznamenali."

„Pošlete obvyklý protest na Kennedyho mys anebo do Gagarinova centra, podle toho, kdo to měl na svědomí. Ne, počkejte, pošlete dvě stížnosti, každému z nich jednu. Ne že by to mělo naději na nějaký výsledek, pochopitelně."

A jak jeho oči sledovaly zvolna se rozplývající kondenzační pruh napříč oblohou, měl Bódhidharma Mahánájaké Théró, pětaosmdesátý toho jména, náhlé a krajně nemnišské vidění. Kálidása! Ten by byl určitě měl patřičný recept pro výchovu trajektorových operátorů, kteří na své kosmické starty a přistání myslí jen v pojmech dolar krát kilogram orbitálního vytížení... Byl by znal recept, mezi jehož komponenty by nechybělo narážení na kůl, okuté sloní tlapy či vroucí olej.

Ovšem to bylo tehdy, před dvěma tisíci lety, kdy býval život neskonale jednodušší.

Jeho přátelé, jejichž počet se rok za rokem bolestně tenčil, mu říkali Johan. Svět, pokud se na něho rozpomenul, ho nazýval *rádžou*. Jeho celé jméno ztělesňovalo pět století dějin; Johan Oliver de Alwis Šrí Rádžasinh.

Byla doba, kdy se za ním hrnuli turisté, zlézající Ďáblovu skálu jen proto, že si právě jeho chtěli zvěčnit kamerou nebo magnetofonem; ale nová generace už nevěděla pranic o dnech, kdy nebylo známější tváře v celé sluneční soustavě. Nelitoval pomíjivé slávy, měl za ni náhradou vděčnost celého lidstva. Ale také pocit trpkosti nad omyly, jimž se nevyhnul - a lítosti nad obětovanými životy, jež mohly být vykoupeny trochou předvídavosti anebo o poznání větší trpělivostí. Teď, s odstupem času, z historického nadhledu bylo ovšem snadné rozhodnout, co by se bylo vlastně mělo učinit k odvrácení aucklandské krize anebo jakým způsobem by bývalo možné dostat za jeden stůl nepříliš ochotné signatáře Samarkandských dohod. Vyčítat si nevyhnutelné chyby minulosti nemělo sice smysl, nicméně přicházely chvíle, kdy ho svědomí trápilo víc než bolest ve stále vzácněji se ozývající ráně po jedné pradávné patagonské kulce.

Nikdo by býval neuvěřil, že se jeho odpočinek protáhne na tak dlouhou dobu. „Do půl roku vás tu máme zpátky," řekl na odchodnou prezident Světové rady. „Moc, ta působí návykově."

„Na mě asi ne," odpověděl tehdy po pravdě.

Neboť moc si vyhledávala jeho; on sám se po ní nikdy nepídil. A vždy to byla moc velmi přesně vymezená a omezená - pravomoc poradce, nikoli vládce. Byl pouze zvláštním poradcem pro politické záležitosti, ve funkci zplnomocněného velvyslance, přímo odpovědným prezidentovi a desetičlenné radě - vlastně jedenáctičlenné, připočte-li se ARISTOTELES. (Měl ze svého panelu umožněn trvalý vstup do Ariho paměti i do jeho databank a procesorů a několikrát do roka s ním vedl dialog.) Nakonec ovšem Rada bez výjimky jeho doporučení přijímala a svět ho v důsledku toho

poctíval respektem, který by měl správně náležet těm byrokratům z Mírového odboru, stojícím v pozadí, bez slávy a ód.

A tak se veškeré publicity dostávalo velvyslanci bez portefeuille Rádžasinhovi putujícímu od jedné problémové oblasti k druhé, ať již přijížděl pofoukat něčí pošramocené ego nebo odminovat krizovou oblast či virtuózně zažonglovat s danými pravdami. Ne že by si byl někdy mohl dovolit skutečně zalhat, to by samozřejmě bývalo katastrofální. A bez Ariho neomylné paměti by se byl sám nevyznal ve složitém předivu, jaké byl čas od času nucen utkat, jen aby lidstvo mohlo žít v míru. Když se mu konečně tato hra začínala zamlouvat pro hru samou, byl právě čas k odchodu.

Toho bylo před dvaceti lety, a neměl důvodu tohoto svého rozhodnutí litovat. Ti, kdož předpovídali, že nuda zmůže toho, jenž odolal pokušení moci, buď tohoto člověka neznali, anebo nepochopili prameny jeho osobnosti. Vrátil se do polí a lesů svého dětství a žil nyní pouhý kilometr od zasmušilého obrovitého skaliska, které vévodilo jeho chlapeckému světu. Měl vilu postavenou dokonce přímo v areálu vymezeném širokým příkopem, jenž kdysi obepínal Zahrady blaženosti, a fontány navržené dávným Kálidásovým architektem nyní po dvoutisícileté odmlce zurčely na nádvoříčku Johanova domu. Voda k nim stále ještě přitékala původními kamennými žlaby; nic se nezměnilo, jen nádrže vysoko na skalisku nenaplňovaly kaskádovitě rozestoupené čety zpocených otroků, ale elektrická čerpadla.

Toho, že si mohl vybrat pro svůj odpočinek právě tento pozemek prostoupený historií, si Johan považoval víc než čehokoli jiného v celé své životní dráze; splnil se mu tím sen, v jehož realizaci se nikdy neodvážil doufat. Dosáhnout ho znamenalo využít veškerého diplomatického talentu a navíc ještě i trochu přitlačit ke zdi - byť delikátním nátlakem - Archeologický odbor Rady. Věc byla sice potom interpelována v Generálním shromáždění, avšak naštěstí zůstaly tyto otázky bez odpovědi.

Lalok starého příkopu ho izoloval od všech turistů a badatelů, s výjimkou těch nejhouževnatějších, a hustá stěna mutovaných stromů ašóka, celoročně obsypaných květem, ho chránila i před jejich

pohledy. Stromoví poskytlo úkryt i několika opičím rodinám, které se zpravidla omezily na zvědavé obhlídky, avšak čas od času také vtrhly do vily a pobraly kdeco, co bylo volně položeno a co upoutalo jejich pozornost. Následovala zpravidla krátká mezidruhová válka s použitém petard a reprodukovaného varovného vřeštění, které ovšem lekalo spíše člověka než čtyřruký pronárod, takže se opice rychle navracely, neboť jim dlouhá zkušenost říkala, že jim tu nikdo doopravdy neublíží.

Západní obloha procházela proměnami jednoho z nejkřiklavějších taprobanských západů, když se korunami stromů tiše snesl malý elektrocykl a přistál vedle žulových sloupů kolonády. (Vesměs čólský sloh, z pozdního ránapurského údobí - čili v těchto místech čirý anachronismus. Ale jediný, kdo to kdy komentoval, byl profesor Sarath; a o tom bylo dobře známo, že kritizuje kdeco.)

Dlouhé a trpké zkušenosti naučily Rádžasinha nedat nikdy na prvý dojem, ale také ho nepodceňovat. Napůl očekával, že dr. Vannevar Morgan - podobně jako jeho díla - bude imponující, ba impozantní muž. Namísto toho byl inženýr spíše podprostředního vzrůstu, na pohled dokonce vypadal téměř drobný. Jeho štíhlá postavička byla zato šlachovitá a havraní vlasy lemovaly tvář, která vypadala podstatně mlaději než na jeho jedenapadesát let. Videopodobizna z Ariho databanky BIOG mu trochu křivdila; byl by to mohl být spíše portrét romantického básníka anebo koncertního pianisty - anebo snad i velkého herce, který svým uměním udržuje v napětí tisícovku zmlklých diváků. Rádžasinh uměl rozpoznat sílu, když se s ní setkal, manipulace silami tvořila jeho nejvlastnější profesi; a teď stál mocné vůli tváří v tvář. Měj se na pozoru před muži malé postavy, říkával si často - neboť oni to jsou, kdo pohybují a zachvívají světem.

A s touto myšlenkou se v něm probudil i prvý záblesk ostražitosti. Téměř každý týden sem za ním, do těchto odlehlých míst, přijížděli staří přátelé i staří soupeři, s novinkami i se vzpomínkami na minulé doby. Vítal tyto návštěvy, neboť vnukaly představu, že život pokračuje dál. Jenomže vždy předem věděl, a to se

značnou přesností, co bude účelem schůzky a čeho všeho se jednání dotkne. Avšak pokud si byl Rádžasinh s to vybavit Morganovu osobnost, neměli pražádný společný zájem, pokud pomineme nejběžnější věci společné mužům jejich věku a dané době. Nikdy předtím se nesetkali, nebyli spolu ani v žádném spojení; Morganovo jméno mu napoprvé dokonce ani nic neřeklo. Ještě neobvyklejší byla okolnost, že ho technik požádal, aby jejich schůzku považoval za důvěrnou.

Třebaže mu Rádžasinh v tomto bodu vyhověl, musel se trochu přemáhat. Jeho mírumilovná existence už věru nevyžadovala žádné tajnůstkářství; a poslední věc na světě, kterou by si teď přál, bylo nějaké závažné tajemství, které by se mu vedralo do jeho spořádaného soukromí. S bezpečnostní centrálou skoncoval jednou provždy; jeho osobní strážci byli - kdy jen to bylo? - před deseti lety, nebo ještě dříve? - odvoláni na jeho vlastní žádost. Ale ještě víc než toto utajování ho na věci znepokojovalo rozrušení, které se jeho samého zmocňovalo. Hlavní inženýr Sekce pevninských konstrukcí Trustu terestrických staveb jistě necestuje tisícovky kilometrů, jen aby si mu tady řekl o autogram anebo aby mu tu vyprávěl zdvořilůstky turistů. Vede ho sem zřejmě nějaký zcela specifický záměr - a přes veškeré úsilí si Rádžasinh takový účel cesty nedokázal v nejmenším představit.

Ani v dobách, kdy ještě byl ve funkci, neměl Rádžasinh nikdy příležitost s Trustem vstoupit do styku; jeho tři sekce - pevninských, oceánských a kosmických staveb - měly snad nejnižší publicitu ze všech specializovaných agentur Světové federace. Snad jen tehdy, když se nějaký technický nezdar projevil širším dopadem na okolí nebo když docházelo k přímé srážce s ekology či s historiky, vynořoval se Trust poněkud z přítmí své existence. Poslední střetnutí tohoto druhu se týkalo Antarktického energovodu - někdejšího zázraku techniky jedenadvacátého století, který byl zbudován k čerpání zkapalněného uhlí z obrovských polárních ložisek do elektráren a továren mírného pásu. Trust navrhl, zřejmě v záchvatu jakési ekologické euforie, aby poslední zbývající úsek energovodu byl zlikvidován a teritorium vráceno opět tučňákům.

Vzápětí následovaly hlučné protesty průmyslových archeologů, podrážděných takovým vandalismem, ale i protesty biologů, kteří namítali, že penguini opuštěný energovod prostě zbožňují. Poskytoval jim možnost hnízdění za podmínek, jaké neměli nikdy předtím, a tak přispěl k populační explozi, kterou kosatky jen tak tak zvládaly. Trust se tehdy vzdal bez dalšího boje.

Rádžasinh si nebyl jist, zda si Morgan nějak omočil v tomto fiasku. Bylo by to příliš nevadilo, protože Morganovo jméno bylo v současné době spojeno s největším triumfem v dějinách Trustu...

Pokřtili ho jménem Absolutní most; patrně právem. Rádžasinh, spolu s polovinou obyvatel celého světa, sledoval, jak se jeho poslední segment zvedá k obloze, zavěšen pod *Grafem Zeppelinem* - což byl sám o sobě div svého věku. Veškerá postradatelná výbava vzducholodi byla demontována, aby se ušetřilo na váze; proslulý bazén byl vypuštěn a reaktory dmychaly své zbytkové teplo do plastikových balónů, aby ještě zvýšily její nosnost. Bylo to poprvé, kdy břemeno o hmotnosti více než tisíc tun bylo zdvíháno více než o tři kilometry svislým směrem, a celá operace - což bezpochyby znamenalo jisté zklamání pro milióny přihlížejících - proběhla bez jediného zadrhnutí.

Žádná loď teď už neproplouvala Herkulovými sloupy, aniž vzdala pozdravem poctu nejmohutnějšímu mostu, jaký člověk až dosud postavil - a s největší pravděpodobností i jaký kdy v budoucnosti postaví. Dvojice věží na rozhraní Atlantiku a Středozemního moře sama o sobě představovala nejvyšší konstrukce světa. Hleděly na sebe přes patnáctikilometrovou prázdnotu, nevyplněnou ničím než oním neskutečným, křehkým obloukem Gibraltarského mostu. Setkat se s člověkem, který ho konstruoval, bude jistě čest; přestože dorazil s hodinovým zpožděním.

„Velice se omlouvám, pane velvyslanče," říkal Morgan, když se vysoukával z elektrocyklu. „Doufám, že jsem vám tím opožděním nezkomplikoval program."

„Naprosto ne; můj čas patří jen a jen mně samému. Jedl jste?"

„Ale ano - když mi v Římě zrušili přípoj, tak mi za to věnovali báječný oběd."

„Určitě lepší, než jaký byste dostal v hotelu Jakkagala. Zajistil jsem vám tam nocleh - není to odsud ani kilometr. Obávám se, že naše jednání budeme muset odložit až po snídani."

Morgan se zatvářil trochu zklamaně, ale s pokrčením ramen se podrobil. „Dobrá, mám dnes stejně ještě před sebou spoustu práce a zahálet nebudu. Předpokládám, že hotel poskytuje plný administrativní servis - nebo že má alespoň standardní terminál."

Rádžasinh se usmál. „Nejrafinovanější technika, za jakou bych se tam byl ochoten zaručit, bude asi telefon. Ale mám lepší návrh. Asi tak za půl hodiny chci doprovodit pár svých přátel k Ďáblově skále. Začíná tam představení, *son-et-lumičre*, mohu vám je vřele doporučit a budete mezi námi vítán."

Vycítil, že Morgan váhá a vymýšlí nějakou dostatečně zdvořilou výmluvu.

„Jste na mne mimořádně hodný, jenomže já se opravdu musím nějak spojit se svým pracovištěm..."

„Můžete použít mého vlastního panelu. Věřte mi - ta podívaná je úchvatná, a trvá jen hodinu. Ach, úplně jsem zapomněl - vy si nepřejete, aby někdo věděl, že jste tady. Dobrá, představím vás jako doktora Smithe z Tasmánské univerzity. Jsem si jist, že vás nikdo z mých přátel nepozná."

Rádžasinh neměl nijak v úmyslu se svého hosta dotknout, ale kratičký záblesk nevole na Morganově tváři ho nenechával na pochybách o podráždění, které v něm vzbudil. Instinkty bývalého diplomata okamžitě ožily; zaregistroval tuto reakci jako charakteristiku v budoucnu případně užitečnou.

„Ne, určitě mne nikdo nepozná," řekl Morgan a Rádžasinh rozpoznal v jeho hlase neklamnou příchuť hořkosti. „Doktor Smith, to vypadá přijatelně. A teď - dovolil byste mi laskavě použít vašeho panelu?"

Tohle je zajímavé, pomyslel si Rádžasinh, když vedl hosta do vily, zajímavé, ale podstatné asi ne. Provizorní hypotéza: Morgan trpí pocitem frustrace, možná i hlubšího zklamání. Těžko říct proč, má přece ve své profesi nesporné vedoucí postavení. Co víc by mohl chtít? Nabízela se jedna jediná odpověď; Rádžasinh rozezná-

val tyto symptomy velice dobře, tím lépe, že v jeho vlastním případě ona palčivá bolest již dávno sežehla sama sebe svým vlastním žárem.

„Ostruho slávy,“ recitoval si mlčky, jen v myšlenkách. Jak je to dál? *„Jsi v nejpevnější mysli vratký bod... Pohrdnout rozkošemi, žít jen dřině...“*

Ano, tím by se dala vysvětlit ta neukojenost, kterou dokázala postřehnout jeho vnitřní tykadla, jenž dosud neztratila nic ze své citlivosti. A náhle ho napadlo, že tomu obrovitému oblouku, té duze svazující Evropu s Afrikou, se téměř vždy říká jen *most*, nebo *Most*... případně *Gibraltarský most*... jenom ne *Morganův most*.

Nu, doktore Morgane, pomyslel si Rádžasinh, jestli se pídíte po slávě, tady ji nenajdete. Jenomže proč tedy, u tisíce *yaků*, jste zavítal právě do tiché a poklidné Taprobané?

ZŘÍDLA /3/

Celé dny se plahočili sloni i otroci od nemilosrdným sluncem a vytahovali vzhůru na skalní sráz nekonečný řetěz věder. „Hotovo?“ vyptával se čas od času král. „Ne, Vaše Veličenstvo,“ odpovídal mistr hutě, „nádrž ještě není zcela naplněna. Ale snad už zítra...“

Onen zítřek konečně nadešel a celý dvůr se shromáždil v Zahradách blaženosti, od baldachýnem zářivých barev. Král sám se dával ochlazovat velkými vějíři, ovíván ctižádostivci, kteří uplatili komořího, jen aby si získali tuto nebezpečnou privilej. Bylo to důstojenství, které stejně snadno mohlo vést k bohatství i k smrti.

Všechny oči byly upřeny na skalisko a postavičky hemžící se na jeho vrcholu. Zatřepetala se vlajka, v hlubině dole pak kdosi krátce zadul do rohu. U paty srázu zápolili dělníci divoce s páčidly a škubali za lana. Ale dlouhou chvíli se nedálo nic.

Králova tvář se začínala zvolna zachmuřovat a celý dvůr se rozechvěl. I mávající vějíře na okamžik ztratily na tempu, jen aby

se vzápětí jejich pohyb opět zrychlil, když si vějířníci připomněli rizika své služby. A pak se zprostřed dělníků u paty Jakkagaly ozval hromový jásot - vítězný a triumfální pokřik, který se nesl stále blíž, jak zachvacoval dav na pěšinách lemovaných květy. A s ním vytryskl i jiný zvuk, ne sice tak hlučný, avšak vnukající představu usměrněné, neodolatelné síly ženoucí se za svým cílem.

Jeden po druhém, jakoby kouzlem, vyrážely ze země tenké paprsky vody a spěly k bezmračné obloze. Ve čtyřnásobné výšce dospělého muže se rozstřikovaly v mlžinaté kytice tříště. Slunce jimi prostupovalo a barvilo opar duhovými tóny, které ještě zvyšovaly nezvyklost a krásu té podívané. Nikdy ještě, v celých dějinách Taprobané, nebylo lidské oko svědkem takového divu.

Král se usmál a dvořané se osmělili opět vydechnout. Tentokrát už roury pohroužené v zemi nepukaly váhou vod; na rozdíl od svých méně šťastných předchůdců měli teď zedníci, kteří je kladli, stejnou naději dožít se stáří, jako kdokoli jiný, kdo pracoval pro Kálidásu.

Téměř stejně neznatelně jako se pohybuje slunce na cestě k západu, ztrácely fontány zvolna na výši. A pak už dosahovaly sotva výšky muže; rezervoáry plněné s takovými útrapami byly téměř prázdné. Ale král byl přesto uspokojen; pokynul rukou a vodotrysky poklesly a znovu se zdvihly, jakoby k poslední pokloně před jeho trůnem, a poté se tiše sesuly. Po chvíli ještě přebíhaly po hladinách jezírek vlnky sem a tam; nato se zrcadla vod opět vyhladila a obrazila podobu věčného skaliska.

„Dobře pracovali dělníci," pravil Kálidása. „Darujte jim svobodu."

Jak dobře, to nikomu z nich nebylo dáno pochopit, neboť žádný z nich nedovedl sdílet samotářské vize krále a umělce v jedné osobě. Kálidása znovu přehlížel úzkostlivě udržované zahrady, jež obklopovaly Jakkagalu, a pociťoval uspokojení, nad nějž vyššího už neměl nikdy poznat.

Zde, u paty Skály, počal a končil Ráj. Zbývalo ještě na jejím vrcholku zbudovat Nebesa.

/4/ ĎÁBLOVA SKÁLA

Rafinovaně režírované představení světel a zvuků stále ještě Rádžasinha dojímalo, třebaže je viděl snad tucetkrát a znal nazpaměť každou finesu této skladby. Bylo samozřejmě pro všechny návštěvníky Skály povinným bodem jejich pobytu, třebaže někteří kritici, jako třeba profesor Sarath, si stěžovali, že je to vlastně instantní historie, dějepisný rychlonápoj pro turisty. Ovšem i rychlonápoj je lepší než žízeň a instantní historie už dávno sloužila svému účelu, zatímco Sarath a jeho kolegové ještě stále vedli hlučné spory o přesný sled událostí, jež se na těchto místech udály před dvěma tisíciletími.

Z nevelkého amfiteátru se otvíral pohled na západní stěnu Jakkagaly a všech dvě stě sedadel bylo orientováno tak, aby divák hleděl na laserovou projekci ve správném úhlu. Představení začínalo vždy ve stejnou dobu, po celý rok - v devatenáct hodin, když na obloze pohasínal poslední svit neměnného rovníkového západu slunce.

Bylo již takové šero, že Skálu nebylo vidět, jevila se jen jako obrovitý stín zakrývající prvé hvězdy. Poté se z oněch temnot ozval pomalý rytmus přidušeného bubnu; a pak naráz studený, monotonní hlas:

„Poslyšte příběh krále, jenž zavraždil vlastního otce a byl pak zabit svým bratrem. V krvavé historii lidstva to není pranic zvláštního. Avšak tento král zůstavil památku věčné hodnoty; a také legendu, která přetrvala staletí...“

Rádžasinh kradmo pohlédl na Vannevara Morgana, který mu seděl v šeru po pravici. Třebaže mohl spatřit jen siluetu jeho tváře, uviděl, že i hosta již uchvátila čaromoc dávné báje. Druzí dva z hostů na druhé straně - staří přátelé z dob jeho diplomatické služby - byli rovněž v zajetí onoho kouzla. Jak Morgana ujistil, na-

prosto nepoznali, kdo se za „doktorem Smithem“ skrývá, anebo jestliže ho přece jen identifikovali, ze zdvořilosti tuto fikci přijali.

„Jeho jméno znělo Kálidása a přišel na svět sto let po narození Kristově; jeho rodiště, Ránapura, Zlaté město, bylo po staletí sídelním městem taprobanských králů. Avšak nad jeho zrozením visel stín...“

Hudba sílila, k tepajícímu bubínku se připojily flétny a smyčce a společně zapátraly nočním vzduchem po znepokojivé, vskutku královské melodii. Na skalní stěně zaplál světelný bod; poté se náhle rozlil do šíře - a pojednou se zdálo, že se před nimi otevřelo jakési kouzelné okno do minulosti, v němž se objevuje svět ještě životnější a barvitější než život sám.

Skvělá dramatizace, říkal si Morgan; dobře že alespoň jednou nechal zvítězit zdvořilost nad nutkáním věnovat se práci. Sledoval radost krále Parávana, když mu jeho nejoblíbenější konkubína darovala prvorozeného synka - a vnímal, jak jeho nadšení vzrůstá i chladne současně, když o čtyřiadvacet hodin později sama královna povila dítě s lepším následnickým právem na trůn. Třebaže Kálidása přišel na svět první, pokud jde o následnictví, prvým nebyl; tragédie byla rozehrána.

„Přesto však v letech raného dětství pojilo oba chlapce, Kálidásu i jeho nevlastního bratra Malgaru, upřímné přátelství. Vyrůstali společně a neměli tušení o soupeřství, které jim bylo určeno osudem, ani o intrikách osnovaných na každém kroku v jejich okolí. Prvý podnět roztržky neměl také nic společného s okolnostmi jejich zrození; byl to vlastně pouhý dárek, nevinný, s nejčistšími úmysly věnovaný.

Ke dvoru krále Parávany přicházívala poselstva s dary z celého světa - s čínským hedvábím, s hindustánským zlatem, s leštěnou římskou zbrojí. A jednoho dne se odvážil přijít do sídelního města prostý lovec z džungle s darem, o němž doufal, že potěší královskou rodinu...“

Ze všech stran kolem sebe uslyšel Morgan sborová a bezděčná „Ach“ a „Och“ z úst spoludiváků ukrytých ve tmě. Třebaže sám si na zvířata ve svém okolí nikdy nepotrpěl, musel připustit, že drobounká sněhobílá opička, která se důvěřivě tulila k mladému princi Kálidásovi, je rozkošná. Z ustarané vrásčité tvářičky hleděla dvě velká očka napříč hlubinou staletí - a také napříč tajemnou, avšak ne tak zcela nepřemostitelnou propastí mezi člověkem a němou tváří.

„Jak stojí psáno v Letopisech, pranic jí podobného lidské oko nikdy předtím nespatřilo; srst měla bílou jako mléko, oči růžové jako rubíny. Jedni říkali, že je to dobré znamení - druzí, že je to znamení zlé, neboť bílá je barva smrti a žalosti. Žel, nebyly to obavy liché.

Princ Kálidása si opičku zamiloval, nazval ji Hanumán podle hrdinného opičího boha z *Rámájany*. Králův klenotník zhotovil zlatý vozíček a v něm Hanumán důstojně sedal a dával se za smíchu a veselí přihlížejících vozit prostorami královského dvora.

Hanumán Kálidásu miloval a nikomu jinému nedovolil, aby o něho pečoval. Zejména na prince Malgaru žárlil - jako by už tušil rivalitu, která mezi oběma vypukne. A tak jednoho nešťastného dne dědice trůnu kousl.

Kousnutí nestálo ani za řeč. Jeho následky však byly nedozírné. Za pár dní nato byl Hanumán otráven - bezpochyby na rozkaz královnin. Tím skončilo Kálidásovo dětství; jak se vypráví, neprojevil od té chvíle důvěru ani náklonnost k nikomu na světě. A jeho přátelství s Malgarou se proměnilo v trpkou zášť.

To však zdaleka nebyla jediná pohroma, která vyplynula ze smrti jedné jediné opičky. Z rozkazu samotného krále postavili Hanumánovi hrobku, *dágobu*, svatyňku v tradičním zvonovitém tvaru. Byl to zvláštní nápad, okamžitě vyvolal nepřátelství mnichů. *Dágoby* bývaly vyhrazeny ostatkům Buddhovým, takže se tento počin jevil jako vědomé a záměrné rouhačství. Takový úmysl v tom docela dobře mohl i být, neboť král Paráva-

na začínal podléhat vlivu hinduistického *svámí* a obracel se proti buddhistické víře. A třebaže princ Kálidása byl na tyto spory ještě příliš mlád, přece jen se zloba mnichů zčásti obracela proti němu. A tak začal boj, jenž měl v nadcházejících letech rozštěpit království ve dví.
Jako mnoho ostatních zkazek dochovaných ve starých taprobanských análech, neexistoval po téměř dvě tisíciletí žádný důkaz, že příběh Hanumána a mladého prince Kálidásy není pouhá, třebaže okouzlující legenda. Až v roce 2015 objevila skupina archeologů z Harvardovy univerzity na pozemku starého ránapurského paláce základy jakési malé hrobky. Vyhlížela, jako by byla záměrně zničena, neboť zmizely veškeré cihly zdiva. Obvyklý prostor pro ostatky, situovaný v základech, byl prázdný, zjevně vyloupený již před staletími. Jenomže tito badatelé měli nástroje, o nichž se někdejším lupičům pokladů ani nesnilo; neutrinový průzkum prokázal, že mnohem hlouběji pod komorou existuje ještě jedna další. horní dutina byla jenom léčka k odvedení pozornosti, a také své poslání splnila na výbornou. A zatím v dolní komůrce stále ještě spočíval onen zdroj lásky i nenávisti, tak jako ho hrobka po staletí uchránila pro místo jeho posledního odpočinku, pro ránapurské muzeum.“

Morgan se vždy, zcela právem považoval za člověka věcného a nesentimentálního, který se jen tak nepoddává přílivu citů. A přece teď najednou, k svému nemalému zahanbení, pocítil - a doufal jen, že si toho nepovšimnou jeho společníci -, jak se mu oči plní bezděčnými slzami. Vždyť je to k smíchu, plísnil sám sebe, trochu sacharínových melodií a pár tklivých vět přece nemůže rozumného chlapa takhle sebrat. V životě by byl nevěřil, že by někdy mohl zaslzet při pohledu na obyčejnou dětskou hračku.

A pak si znenadání, v náhlém záblesku vzpomínky, která ho přenesla čtyřicet let nazpět do minulosti, uvědomil, co ho vlastně tak hluboce dojalo. Znovu uviděl svého milovaného draka, jak klesá a stoupá a kymácí se nad sydneyským parkem, kde trávíval

většinu svých dnů. Znovu ucítil pražící sluníčko, jemný větřík chladící nahá záda - ten zrádný vánek, který zčistajasna ulehl, takže se jeho drak vrhl střemhlav k zemi. Zapletl se do větví obrovitého dubu, který byl snad starší než země sama, a chlapec bláhově otrhával za motouz v domění, že draka tak uvolní. Byla to první lekce o pevnosti materiálů v jeho životě a nikdy už mu nevymizela z paměti.

Provázek praskl právě v okamžiku, kdy už se zdálo, že se draka podaří zachránit; namísto toho se náhle ve zběsilých kotrmelcích zavrtával kamsi do letní oblohy a pozvolna ztrácel výšku. Morgan viděl sám sebe, jak letí dolů ke břehu, jak stále ještě doufá, že drak dopadne alespoň na pevnou zemi; ale vítr oslyšel všechny chlapecké prosby.

Rozplakal se a dlouho pak ještě stál a pozoroval tu rozbitou trosku, jak se jako plachetnice orvaná o všechnu takeláž vydává po větru, napříč přístavní zátokou a pak dál, na širé moře, až se mu nakonec docela ztratila z očí. Byla to první z oněch banálních drobných tragédií, které formují každému člověku jeho dětství, ať si je později připamatovává či ne.

Ovšem to, co tehdy oplakával Morgan, byla pouhá neživá hračka; a byly to slzy lítosti, nikoli žalu. Muka prince Kálidásy měla kořeny mnohem hlouběji. Ve zlatém vozíku, který dodnes vyhlížel, jako by právě vyšel ze zlatotepecké dílny, byly ještě teď uchována hromádka bílých kostiček.

V historii následujících let vznikl pro Morgana krátký přeryv; než si osušil oči, byl výklad o tucet let dále, rozvinul se složitý rodinný svár a Morgan si nebyl zcela jist, kdo koho vlastně všechno povraždil. Když se armády přestaly potýkat navzájem, když z ruky vypadla poslední dýka, korunní princ Malgara i s královnou matkou byli na útěku do Indie, Kálidása uchvátil trůn a otce přitom stačil uvrhnout do vězení.

To, že se uzurpátor neuchýlil rovnou k Parávanově popravě, nezpůsobila synovská náklonnost, nýbrž domněnka, že starý král má ještě někde ukryt tajný poklad, který schovává pro Malgaru.

Parávana věděl, že dokud tomu bude Kálidása věřit, je jeho vlastní život v bezpečí; jenže i jeho samého posléze tento klam omrzel.

„Ukáži ti tedy ten svůj skutečný poklad," řekl synovi. „Zavolej vůz a já tě k němu dovezu."

Avšak na rozdíl od Hanumána se Parávana vydal na svou poslední cestu v zchátralé volské káře. měla i porouchané kolo, a jak je zaznamenáno v Letopisech, vrzalo celou tu cestu - což bude asi pravdivý detail, neboť žádný historik by se jistě neobtěžoval něco takového si vymýšlet.

Ke Kálidásově překvapení otec nařídil, aby s ním kára jela k veliké umělé vodní nádrži zavodňující střední část říše, k onomu jezeru, jehož dobudování věnoval většinu času svého panování. Kráčel po okraji obrovité hráze a zahleděl se na svou vlastní sochu, v dvojnásobné životní velikosti, hledící do dálek nad jezerem.

„Sbohem, příteli," oslovil vzpřímenou kamennou postavu, symbol své byvší moci a slávy, která v rukou držela provždy rozvinutou mapu onoho vnitrozemského moře. „Ochraňuj mé dědictví."

Pak - ostražitě sledován Kálidásou a jeho strážemi - začal sestupovat schodovitým přelivem dolů, nezastavil se ani u samé hladiny jezera. Když byl ponořen po pás, nabral vodu do rukou a vychrstl ji do výše nad hlavu. Vítězoslavně a s pýchou se pak obrátil ke Kálidásovi.

„*Tohle*, synáčku," zvolal na něho a rukou ukázal na míle a míle čisťounkých, životodárných vod, „*tohleto* je můj největší a jediný poklad."

„Zabte ho!" vřískl Kálidása jako pominutý vztekem a zklamáním. A vojáci ho poslechli.

A tak se Kálidása stal pánem Taprobané, avšak za cenu, jakou by jen málo lidí bylo ochotno zaplatit. neboť jak zaznamenávají Letopisy, po všechny časy žil „ve strachu před sousedy, ve strachu před bratrem". Dřív nebo později hrozilo, že se Malgara vrátí a že se bude dožadovat trůnu, jenž mu po právu náleží.

Několik let, stejně jako dlouhá řada králů před ním, Kálidása ještě sídlil se svým dvorem v Ránapuře. Potom, z příčin, o nichž dějiny mlčí, opustil královské sídelní město a usadil se na osamoceném skalním monolitu Jakkagale, čtyřicet kilometrů v hlubinách džungle. Některé hlasy tvrdí, že hledal nedobytnou pevnost, bezpečnou před pomstou bratra. Ale Kálidása nakonec opovrhl ochranou, kterou by mu mohla Skála poskytnout - a pak , pokud by Jakkagala měla být pouhou citadelou, proč ji dal obklopit oněmi nesmírnými Zahradami blaženosti, jejichž zřízení si muselo vyžádat stejně obrovitou práci jako hradby a příkop, jimiž byly obehnány? A především - *k čemu ty fresky*?

Současně s tím, jak vypravěč položil tuto otázku, vyvstala náhle ze tmy celá západní stěna Skály - ne taková, jakou ji mohli vidět v současnosti, ale v podobě, jakou musela mít před dvěma tisíciletími. Asi ve stometrové výši nad úpatím byl pás skály v plné šíři stěny uhlazen a nahozen omítkou - a na ní byly zobrazeny desítky překrásných žen. Byly to portréty v životní velikosti, zachycovaly podobu postav až do pasu. Některé z nich byly natočeny profilem, jiné hleděly zpříma, a všem bylo společné totéž pojetí.

Měly okrovou pleť, zdůrazněná smyslná ňadra a zahaleny byly pouze šperky, anebo nejvýše zcela průsvitnými přehozy. Vlasy měly zčásti vyčesány do vysokých složitých účesů - jiné zase zjevně nesly na hlavě korunu. Mnoho z nich drželo vázu s květinami anebo něžně tiskly mezi palcem a ukazováčkem jeden jediný květ. A třebaže dobrá polovina z nich měla pokožku o odstín tmavší než jejich ostatní společnice a navozovala představu komorných, ani ty nebyly učesány s menší pečlivostí a nebyly ochuzeny na špercích.

„Kdysi existovalo těchto postav více než dvě stě. Ovšem za ta staletí vítr a déšť zničily všechny až na dvacet, které ochránil skalní převis.“

Obraz se zvětšil a jakoby vystoupil kupředu; jedna po druhé vyplouvaly tváře Kálidásových snů z temnoty, za zvuku obehraného a oposlouchaného *Anitřina tance*, hudby přesto všechno nějak zvláštně případné. Třebaže nepohoda, čas, ba i vandalové setřely zčásti jejich rysy, neztratily za ty věky nic ze své krásy. Barvy byly stále jako čerstvé, nevybledly ve světle více než půl miliónu slunečných západů slunce, které viděly. Ať bohyně, ať ženy, ony to byly, díky jimž se legenda Skály udržela při životě.

„Nikdo neví, co byly zač, co představovaly a *proč* je kdo vytvořil s takovou nesmírnou pracností, na místě tak nedostupném. Nejpřijímanější teorie soudí, že to jsou nebeské bytosti a že se tu Kálidása ze všech sil snažil stvořit na zemi skutečné nebe i s péčí nebešťanek. Snad dokonce považoval sám sebe za boha, tak jako to činili i egyptští faraónové; proto snad si také od nich vypůjčil obraz Sfingy střežící vchod do jeho paláce."

Scenérie se změnila, objevil se pohled na Skálu zdáli, v jezírku u její paty bylo vidět její převrácený obraz. Voda se rozčeřila, obrys Jakkagaly se rozechvěl a rozplynul. Když opět vyvstal, byla Skála jakoby korunována hradbami, cimbuřími a věžemi pokrývajícími celý její vrchol. Nedařilo se spatřit je zřetelně a jasně; mučivě unikaly z ohniska pohledu, jako obrazy viděné ve snách. Nikdo už neuvidí, jak vyhlížely Kálidásovy vzdušné zámky, než je rozkotali ti, kdo přišli vymýtit i pouhé jeho jméno.

„A zde tedy žil, téměř po dvacet let, čekaje na ortel, o němž věděl, že musí být vyřčen. zcela jistě mu jeho špehové donesli, že za pomoci králů z jižního Hindustánu Malgara zatím trpělivě sbírá vojska.
Nakonec tedy Malgara přišel. Z vrcholu Skály uviděl Kálidása útočníky přicházet ze severu. Snad se i domníval, že je ve své pevnosti neporazitelný; ale nepokusil se to prokázat. Opustil totiž bezpečí svého hradu a vyjel svému bratru vstříc, na neutrální půdu mezi oběma armádami. Mnoho bychom dali za to,

kdybychom mohli uslyšet slova, která si vyměnili při onom posledním setkání. Někteří říkají, že se na rozloučenou objali; i to může být pravda.

A pak se armády srazily jako se střetávají mořské vlny. Kálidása bojoval na svém vlastním území, společně s muži, kteří znali kraj, a zprvu se zdálo jisté, že vítězství se přikloní na jeho stranu. Avšak pak došlo k oné z oněch náhod, jaké rozhodují o osudech celých národů.

Kálidásův obrovitý válečný slon, ozdobený královskými korouhvemi, uhnul stranou, aby se vyhnul bahnisku. Obránci se domnívali, že se král dává na útěk. Rázem ztratili morálku; rozprchli se, jak uvádějí Letopisy, jako plevy ve větru.

Kálidásu nalezli na bojišti zemřel vlastní rukou. Malgara se stal králem. A Jakkagala byla ponechána džungli a nebyla objevena po celých sedmnáct set let.“

/5/ OBRAZ V DALEKOHLEDU

„Má tajná neřest“ tomu říkával Rádžasinh s trochu poťouchlým ale také trochu lítostivým úsměvem. Celá léta už to bylo, co naposledy vystoupil na vrchol Jakkagaly, a třebaže zalétnout si tam mohl, kdykoli se mu zachtělo, zdaleka to neposkytovalo týž pocit uspokojení. Pohodlně letět znamenalo vyhnout se právě těm nejúžasnějším architektonickým detailům výstupu; nikdo nemohl doufat, že se mu podaří vcítit do Kálidásovy mysli, pokud ho nebude krok za krokem sledovat v jeho stopách, od Zahrad blaženosti až k paláci v nadoblačné výši.

Byl tu však prostředek, který stárnoucímu muži dokázal poskytnout jistou náhradu. Před lety si Rádžasinh pořídil kompaktní silný dvaceticentimetrový zrcadlový dalekohled; a s jeho pomocí se mohl znovu potulovat po celé západní stěně Skály a sledovat cestu, jíž se v minulosti tolikrát ubíral k vrcholku. Když přitiskl oči k okulárům, snadno si představoval, že opět šplhá tam ve výši,

opět tak blízko žulové stěně, že by stačilo jen natáhnout ruku, aby se jí dotkl.

Za pozdních odpolední, když klesající slunce zasvítilo i pod převisy chránící portréty, Rádžasinh tak mnohokrát znovu zavítal k oněm freskám, poklonit se dvorním dámám. A třebaže miloval všechny, měl mezi nimi přece jen své favoritky; tiše s nimi rozprávěl, těmi nejarchaičtějšími slovy a vazbami, jaké znal - a dobře si byl vědom toho, že i tu nejstarší *taprobani*, jakou je on schopen hovořit, dělí od jazyka těchto žen ještě celé tisíciletí vývoje.

Bavil se i pozorováním živých objektů, studoval jejich reakce, zatímco zvolna stoupali stěnou vzhůru, sledoval je, jak fotografují jeden druhého, než konečně dosáhli vrcholu, anebo jak se obdivují freskám. Nemohli mít ani potuchy o tom, že mají v patách neviditelného - a závistivého! - pozorovatele, jenž se pohybuje spolu s nimi, ale bez námahy, jako duch, tak nablízku, že rozpoznává každou změnu jejich výrazu, každou podrobnost na jejich oděvech. Dalekohled byl tak silný, že kdyby byl Rádžasinh dovedl odezírat ze rtů, byl by dokázal sledovat i rozhovory těchto turistů.

Pokud se tím dopouštěl voyeurství, bylo zcela neškodné - navíc se tato „neřest“ sotva dala označit za tajnou, neboť se o ni rád dělil se svými hosty. Dalekohled se ukázal jedním z nejvhodnějších úvodů k poznání Jakkagaly a osvědčil se k jiným užitečným službám. Několikrát se Rádžasinh obrátil na dozorčí službu, aby překazila pokusy lovců suvenýrů, a nejeden překvapený turista byl dopaden právě v okamžiku, kdy vyškrabával do plochy památné Skály svůj monogram.

V ranních hodinách užíval Rádžasinh služeb dalekohledu jen zřídka, jelikož slunce v tu dobu stálo na opačné straně Jakkagaly a na zastíněné západní stěně toho nebylo mnoho k vidění. A pokud se vůbec mohl rozpomenout, ještě nikdy se k dalekohledu nesklonil takhle záhy po rozbřesku, ve chvíli, kdy vychutnával podle báječného místního obyčeje první šálek ranního čaje ještě na lůžku, podle zvyku, který sem před třemi staletími vnesli někdejší evropští plantážníci. Avšak teď, když se podíval ven panoramatickým oknem, jímž přehlédl takřka celou Jakkagalu, uviděl k svému

překvapení jakousi postavičku pohybující se na samém hřebenu Skály a zčásti se již rýsující proti obloze. Nikdo z návštěvníků nepodnikal nikdy výstup tak časně zjitra - chyběla dokonce ještě celá hodina do doby, kdy dozorce odemkne výtah vedoucí k freskám. Rozespale uvažoval, co to může být za ranní ptáče.

Překulil se a vstal, vklouzl do *sarongu* batikovaného zářivými barvami a do pasu nahý se vydal na verandu k robustnímu betonovému pylonu, na němž byl binokulární reflektor upevněn. Připomněl si v duchu, snad již popadesáté, že si musí na přístroj objednat nový kryt, a otočil bachratý tubus směrem ke Skále.

„To jsem si mohl myslet!“ říkal si s uspokojením, když pootočil okulárem na maximální zvětšení. Takže včerejší představení na Morganovi zapracovalo přesně tak, jak mělo. Inženýr chtěl využít krátkého času k osobnímu průzkumu, jak se Kálidásovi architekti vlastně vypořádali se svým smělým úkolem.

A pak Rádžasinha udeřilo do očí cosi mimořádně znepokojivého. Morgan přešel rychle po samém okraji plošiny, snad jen pár centimetrů od hrany srázu, k němuž se jen velmi málo turistů odvažovalo vůbec přiblížit. Málokteří měli dokonce odvahu zasednout na Sloní trůn, tam, kde jim nohy bimbaly nad propastí; teď si však ten inženýr klekl vedle trůnu, jednou rukou se ležérně přidržoval zdobeného kamene - a vykláněl se do prázdnoty, aby si mohl prohlédnout stěnu pod sebou. Rádžasinh, který nikdy nebyl s hloubkami příliš zadobře ani na známých srázech Jakkagaly, se musel přemáhat, aby se vůbec na Morgana dokázal dívat.

Několik minut ho sledoval nevěřícíma očima a pak usoudil, že inženýr zřejmě patří k těm zcela výjimečným lidem, kteří jsou vůči závrati zcela odolní. Rádžasinhova paměť, jež stále byla ještě výtečná, třebaže si s ním čas od času pokoušela zažertovat, si cosi začínala vybavovat. Byl to Francouz, ten provazolezec, co přešel nad Niagarskými vodopády a v půli cesty se zastavil a uvařil si tam jídlo? Kdyby ta historka nebyla tak dokonale doložena dokumentárními materiály, byl by jí Rádžasinh sotva uvěřil.

Muselo tu ale ještě být něco jiného, něco, co mělo úzký vztah k tomu co se tu odehrávalo - jakási záležitost, která se Morgana

nějak přímo dotýkala. Co jen to mohlo být? Morgan... Morgan... Věděl vůbec před týdnem, že nějaký Morgan existuje? Ale ovšem! Už to má! Kdysi přece došlo k jakési krátké kontraverzi, nad níž se sdělovací prostředky den nebo dva náramně bavily, a při té příležitosti také Rádžasinh poprvé zaslechl Morganovo jméno.

Šéfkonstruktér proponovaného Gibraltarského mostu ohlásil šokující inovaci v koncepci stavby. Vzhledem k tomu, že veškerá vozidla budou tak jako tak napojena na automatický vodicí systém, bylo podle Morganova názoru zcela absurdní chtít na okraj vozovky montovat ještě zábradlí anebo svodidla; jejich vypuštění naopak mohlo znamenat úspory tisíců tun materiálu. Kdekdo pochopitelně považoval tenhle nápad za horor; co se stane, ptala se veřejnost, jestliže nějakému automobilu vodící aparatura selže a vozidlo zamíří k okraji? Protiargumentů měl šéfkonstruktér dost; naneštěstí až příliš mnoho.

Pokud by vůbec selhala vodicí automatika, pak - jak je každému známo se okamžitě aktivují brzdy a vůz zastaví maximálně po dalších sto metrech. Jedině v krajním jízdním pruhu existovalo jakési riziko, že by se vozidlo mohlo zřítit do hlubiny; to by ovšem předpokládalo simultánní a úplné selhání vodící automatiky i senzorů a navíc i brzd, což je případ, který může nastat jednou za dvacet let.

Až potud bylo vše celkem v pořádku. Jenomže šéfkonstruktér si neodpustil ještě doušku. Snad nebyla vůbec určena pro veřejnost; napůl byla tak jako tak míněna žertem. Nicméně řekl, že pokud by už k takové havárii došlo, pak čím rychleji by se automobil přehoupl přes okraj vozovky a čím méně by byl poškozen jeho skvělý most, tím on sám by byl spokojenější.

Není nutno dodávat, že most byl samozřejmě nakonec vybaven svodidly z ocelových lan po celé vnější hraně krajních jízdních pruhů, a pokud bylo Rádžasinhovi známo, nikdo až dosud skok do hlubin Středozemního moře nepodstoupil. Jak se však zdálo, pojal zato nyní Morgan sebevražedné rozhodnutí obětovat sám sebe zde na Jakkagale gravitaci; jak jinak bylo možné si jeho počínání vyložit?

Co to ten člověk dělá? Klečí vedle Sloního trůnu a drží v rukou jakousi obdélníkovou krabičku, tvarem a rozměrem připomínající starodávnou knihu. Rádžasinh ovšem předmět zahlédl jen nezřetelně a způsob, jakým s ním inženýr zacházel, už vůbec nedával žádný smysl. Snad šlo o nějaký analyzátor, ovšem chyběl tu důvod, proč by mělo Morgana zajímat složení Jakkagaly.

Chce tu snad něco postavit? Povolení bylo pochopitelně předem vyloučeno, a navíc si Rádžasinh naprosto nedokázal představit, jaké motivy by mohly vést k volbě tohoto místa; megalomaničtí králové se v současnosti vyskytovali naštěstí už pořídku. A v každém případě, jak se dalo soudit z inženýrových reakcí minulého večera, Morgan o Jakkagale neslyšel před příletem do Taprobané ani slova.

A pak náhle Rádžasinh, jehož celoživotní pýchou bylo sebeovládání i v nejdramatičtějších a nejneočekávanějších okamžicích, vyrazil bezděčný výkřik hrůzy. Vannevar Morgan ustoupil jakoby nic o krok nazpět, přes hranu srázu, do prázdna.

/6/ UMĚLEC

„Přiveďte sem Peršana," pravil Kálidása, sotva opět popadl dech. Výstup od fresek vzhůru k Slonímu trůnu nebyl příliš obtížný, a nyní, když byla schodiště vytesaná do útesu zajištěna zídkami, byl i bez nebezpečí. Avšak znavoval ho; kolik roků, uvažoval Kálidása, dokáži ještě vykonávat tuto pouť bez pomoci? Otroci by ho zajisté mohli snášet a vynášet, ovšem to se neshodovalo s důstojností krále. A navíc by byl nepřipustil, aby nějaké jiné oko kromě jeho vlastního spočinulo na stovce bohyň a stovce jejich neméně krásných dvorních dam, které společně tvořily jeho nebeský dvůr.

A tak ode dneška bude dnem i nocí u vstupu na schodiště stát stráž - bude střežit jediný přístup od paláce k soukromému nebi, které Kálidása sám stvořil. Po deseti letech úmorné práce byl jeho sen nyní dokonán. Nechť si žárliví mníškové na vrcholku Hory tvrdí co chtějí, on sám je nyní bohem!

I po letech strávených pod taprobanským sluncem měl Firdaus stále ještě stejně světlou pleť jako Římané; teď, když se ukláněl před králem, vyhlížel ještě bledší, nesvůj. Kálidása ho zamyšleně pozoroval a pak ho obdařil jedním ze svých mála pochvalných úsměvů.

„Odvedl jsi dobrou práci, Peršane," řekl. „Je na světě jiný malíř, který by ji svedl lépe?"

Pýcha zřejmě sváděla boj s opatrností, než se Firdaus zmohl na odpověď.

„Žádný, o němž bych věděl, Veličenstvo."

„A zaplatil jsem ti dobře?"

„Jsem zcela spokojen."

Tahle odpověď, pomyslel si Kálidása, má daleko do přesnosti; žádostem o prostředky nebylo konce, o peníze, o další pomocníky, o nákladné pomůcky, které nebylo lze získat jinde než v dalekých zemích. Ale od umělce nebylo možno žádat, aby chápal problémy ekonomiky anebo aby si dokázal představit, jak mnoho bylo odčerpáno z královské pokladnice ohromujícími náklady na palác a jeho okolí.

„A teď, když už je tvá práce tady u konce, jaké máš přání?"

„Chtěl bych svolení Vašeho Veličenstva, abych se mohl vrátit do Isfahánu, ke svému lidu."

Byla to odpověď, kterou Kálidása předem očekával, a hluboce litoval rozhodnutí, které bude musit učinit. Avšak na dlouhé cestě do Persie je až příliš mnoho panovníků, kteří by mistra z Jakkagaly nenechali proklouznout mezi svými chamtivými prsty. A obrazům bohyň ze západní stěny se nikdy nic nesmí vyrovnat.

„Je tu jeden problém," řekl otevřeně - a Firdaus při těch slovech zbledl ještě více a ramena mu poklesla. Král nepotřeboval nikomu nic zdůvodňovat, avšak nyní mluvil umělec s umělcem.

„Pomohls mi stát se bohem. Zpráva o tom už dosáhla mnoha zemí. Vzdálíš-li se z mé ochrany, budou tu jiní, kteří budou od tebe žádat totéž."

Malíř se na okamžik odmlčel; jediným zvukem bylo sténání větru, jenž jenom zřídkakdy ustával v nářcích na tuto nečekanou

překážku na své pouti. Potom Firdaus pravil tak tiše, že ho Kálidása sotva uslyšel: „Zakazuje se mi tedy odejít?“

„Můžeš si jít, a s takovým jměním, že ti vystačí do konce života. Ale jen za podmínky, že už nikdy pro žádného prince pracovat nebudeš.“

„To rád slibuji,“ odpověděl Firdaus až s nepřiměřeným chvatem.

Kálidása truchlivě zavrtěl hlavou. „Naučil jsem se nedůvěřovat slovu umělců,“ řekl, „zejména jsou-li už mimo dosah mé moci. Takže si jeho splnění budu muset zajistit.“

Ke Kálidásově překvapení Firdausova nejistota zmizela; zdálo se, jako by byl dospěl k jakémusi velikému rozhodnutí a jako by se konečně dočkal úlevy.

„Rozumím,“ řekl a vztyčil se v celé své výši. Potom se vědomě otočil ke králi zády, jako by jeho pán přestal existovat, a zahleděl se přímo do planoucího slunce.

Slunce, jak Kálidása věděl, bylo božstvem Peršanů, a slova, jež si nyní Firdaus šeptal, byla zřejmě modlitbou v jeho mateřštině. Existovala věru horší božstva a bohoslužby, a malíř upíral zraky do oslnivého kotouče, jako by věděl, že je to poslední věc, kterou kdy spatří...

„Zadržte ho!“ vykřikl král.

Stráže se hbitě vyřítily kupředu, ale bylo pozdě. Třebaže zjevně oslepen sluncem, pohyboval se Firdaus s naprostou přesností. Třemi skoky dosáhl zábradlí a vrhl se přes ně. Nevydal ani hlásku na celé pouti obloukem dolů k zahradám, jež po tolik let budoval, ani nezazněla ozvěna, když tvůrce Jakkagaly dospěl až k základům svého mistrovského díla.

Kálidása truchlil po mnoho dní, avšak jeho smutek se proměnil ve vztek, když byl odhalen Peršanův poslední dopis do Isfahánu. Kdosi varoval Firdause, že ho král dá oslepit, až dílo dokončí; a to byla zlovolná lež. Nepodařilo se mu nikdy odhalit pramen té pomluvy, třebaže nemálo mužů muselo podstoupit pomalou smrt, aby se prokázala jejich nevina. Zarmucovalo ho, že Peršan mohl

uvěřit takové nehoráznosti; měl si být přece vědom, že umělec umělce by nikdy nedokázal zbavit daru zraku.

Neboť Kálidása nebyl ani krutý ani nevděčný. Byl by Firdause obtížil zlatem - nebo alespoň stříbrem - a odeslal by ho na cestu v doprovodu služebníků, kteří by se o něho starali po celý zbytek jeho života. Na nic by už nikdy nemusel rukama sáhnout; a po čase by je už ani nepostrádal.

PALÁC /7/
BOHOKRÁLE

Vannevar Morgan špatně spal, což bylo krajně neobvyklé. Zakládal si na své schopnosti sebepoznání, na tom, jak je si vědom svých motivací a pocitů. Pokud nemohl usnout, přál si vědět proč.

Pozoroval předjitřní úsvit, jak probouzí ze tmy strop jeho ložnice v hotelu, naslouchal cinkavému zpěvu neznámých ptáků a zvolna si začínal pořádat myšlenky. nebyl by se nikdy stal hlavním inženýrem sekce pevninských staveb, kdyby se byl celý život plánovitě nezajišťoval proti nenadálým překvapením. Třebaže nikdo na světě nedokáže čelit absolutně všem osudovým náhodám a zvratům, podnikal přesto Morgan vždy veškeré logicky nezbytné kroky k ochraně své odborné dráhy - a především k zabezpečení své pověsti. Vše, co leželo v budoucnosti před ním, měl jištěno mnohonásobnými propočty; a i kdyby ho zastihla nenadálá smrt, programy uchované v paměti jeho databanky by bezpečně dovedly všechny jeho hýčkané sny i za hrob.

Až do včerejšího dne neslyšel o Jakkagale ani slova; vlastně i o Taprobané samé měl ještě před pár týdny jen matné ponětí, dokud ho analýza podmínek k uskutečnění jeho záměru nevyhnutelně nedovedla právě k tomuto ostrovu. Podle pracovního programu by tu už vlastně ani neměl být - a zatím ještě ani nezačal plnit předsevzatý úkol. Nepatrné porušení časového rozvrhu ho příliš nevzrušovalo; co ho však vyvádělo z míry byl pocit, že ho začínají ovlivňovat síly, jež není s to zcela pochopit. A přece měl tento pocit jisté bázně v sobě cosi známého. Zakusil ho již dříve, když

jako chlapec pouštěl onoho ztroskotaného draka v Kiribilliském parku, poblíž žulových torz, jež kdysi bývala pylony mostu přes sydneyský přístav, dávno již zbořeného.

Blíženecká dvojice oněch vrcholů se stala dominantou jeho dětství a rozhodla i o jeho osudu. Snad by se byl i za jiných okolností stal inženýrem; ovšem místo jeho zrození předurčilo, že bude stavět mosty. A tak se stal prvním člověkem, který přešel suchou nohou z Maroka do Španělska, pod sebou v tříkilometrové hloubce rozezlené vody Středozemního moře - a ani ve snách by ho bylo v tom okamžiku triumfu nenapadlo, že před ním vyvstane jiné lákadlo, nesrovnatelné, ohromující velikosti.

Pokud se mu podaří uskutečnit to, co si vytkl za další cíl, bude jeho sláva žít po všechna budoucí staletí. V tuto chvíli se jeho mysl, síla i vůle již napínaly ke splnění tohoto nového úkolu; na rozptylování mu věru nezbýval čas. A přece na okamžik stanul, fascinován dílem architekta a inženýra dva tisíce let mrtvého, náležejícího navíc kultuře, která jemu byla zcela cizí. Dráždivé bylo i tajemství Kálidásy samého; co ho to jenom přimělo ke stavbě, jakou byla Jakkagala? Snad byl ten král skutečně netvor, avšak cosi v jeho povaze se souhlasně dotýkalo skryté struny v Morganově srdci.

Za třicet minut má vyjít slunce; ještě dvě hodiny chybí do společné snídaně s velvyslancem Rádžasinhem. To by mělo stačit - další takovou příležitost třeba ani nebude už mít.

Morgan nikdy nemarnil čas. Hodit na sebe tričko a kalhoty netrvalo ani celou minutu, ale podstatně déle mu zabrala pečlivá prohlídka obuvi. Třebaže už skutečnou alpinistiku neprovozoval celá léta, vozil s sebou vždy lehké a pevné polovysoké boty; v jeho řemesle se mu již mnohokrát osvědčily. Zavřel už za sebou dveře pokoje, když se zastavil a zauvažoval. Váhavě chvíli stál na chodbě; pak se pousmál a pokrčil rameny. Však ho kvůli tomu neubude, a člověk nikdy neví...

Vrátil se do pokoje, odemkl kufřík a vyňal z něho malé ploché pouzdro, tvarem i velikostí podobné kapesní kalkulačce. Přesvědčil se o stavu baterie, přezkoušel vypínání automatiky a přechod na ruční ovládání a pak si pouzdro s klapnutím připjal k ocelové kara-

bince na robustním plastikovém opasku. A teď už je dokonale vybaven pro vstup do Kálidásova strašidelného zámku, připraven setkat se s jakýmikoli démony, kteří by se v něm mohli objevit.

Vyšlo slunce a Morganovi se po zádech rozlilo příjemné teplo, když procházel průrvou v masívní hradbě, která tvořila vnější systém opevnění. Před ním se na obě strany rozprostírala půlkilometrová klidná hladina hlavního příkopu, v dokonalé přímce, přeťaté jen úzkým kamenným mostem. Napříč lekníny mu vyplula vstříc malá flotila labutí a rozčepýřeně se opět rozptýlila, když se ukázalo, že jim nemá co nabídnout k snědku. Na druhém konci mostu došel k druhé, menší hradbě a vystoupil na ni úzkými schůdky, které do ní byly zahloubeny; otevřel se mu pohled na Zahrady blaženosti a na holou plochu Skály, která se nad nimi tyčila.

Fontány v ose Zahrad simultánně vytryskovaly a opět opadávaly v lenivém rytmu, jako by zvolna a v němém souhlasu dýchaly. Živáčka nebylo na dohled; celou prostoru Jakkagaly měl jenom pro sebe sama. Za celých dlouhých sedmnáct století, kdy tady vládla džungle, od Kálidásovy smrti až do znovuobjevení archeology devatenáctého století, nemohlo být pevnostní sídlo osamělejší.

Morgan kráčel podél řady fontán, vnímal spršky vodního prachu na pokožce, zastavil se u jedné a s obdivem prohlížel překrásně vykroužené kamenořezby koryt - bezpochyby původních - jimiž odtékala přebytečná vody. zauvažoval, jak asi ti dávní vodotechnici přečerpávali vzhůru objem nezbytný k provozu fontán, jaké tlakové rozdíly asi dokázali zvládnout; tyhle prudce tryskající svislé paprsky musely na prvý pohled každému připadat jako zázrak.

A poté ho čekalo příkré žulové schodiště, s tak nepříjemně úzkými stupy, že se jim sotva dovedl v turistických botách přizpůsobovat. Měli snad lidé, co ten podivuhodný komplex vybudovali, tak malé nohy nebo to byla finta chytrého architekta, jak odradit nevítané návštěvníky? Byl by to pro vojsko asi dost obtížný úkol

zaútočit vzhůru do šedesátistupňového svahu po schůdečcích, které jako by byly myšleny pro trpaslíky.

Plošina, pak ještě jedna řádka schůdků, stejná jako předchozí, a Morgan stanul na dlouhé, zvolna stoupající galerii vylámané v nižší části skalního bloku. Byl už teď více než padesát metrů nad plání, která Skálu obklopovala, ale pohled dolů měl zcela zakryt vysokou stěnou pokrytou hladkou nažloutlou omítkou. Skalní převis nad ním přesahoval stezku o tolik, že měl Morgan pocit, jako by kráčel v tunelu, jen s tenkým proužkem nebe nad sebou.

Omítka vyhlížela jako nová, nedotčená povětrností; bylo nesnadné uvěřit, že zedníci na ní skončili práci před dvěma tisíci let. Až na to, že tu a tam byl její lesklý, zrcadlově hladký povrch zjizven načrtanými vzkazy, tam, kde se návštěvníci obvyklým způsobem pokoušeli dosíci nesmrtelnosti. jen málo nápisů bylo zaznamenáno písmy, které Morgan dovedl přečíst, nejmladší datum, které rozluštil, bylo 1931; poté už zřejmě Vládní úřad pro archeologii proti podobnému vandalismu zakročil. *Graffiti* byly většinou psány oblou taprobanskou kurzívou; jak si Morgan zapamatoval z včerejšího představení, byly to převážně básně pocházející z druhého a třetího století. Ještě nějaký čas po Kálidásově smrti zažívala Jakkagala svou prvou turistickou invazi, díky doznívajícím legendám o proklínaném králi.

V půli římsy dorazil Morgan ke dveřím nevelkého výtahu vedoucího dvacet metrů vzhůru, k slavným freskám; dvířka byla zamčena. Morgan si div nevyvrátil hlavu v týlu, aby fresky alespoň zahlédl, ale měl je zakryty plošinou vyhlídkové klece pro návštěvníky, která byla k vyklenutému průčelí skály přilepena jako nějaké kovové ptačí hnízdo. Někteří turisté, jak mu vyprávěl Rádžasinh, se při pohledu na umístění fresek rozhodli raději neriskovat závrať a spokojili se namísto toho s koupenými fotografiemi.

Poprvé teď Morgan vnímal jednu z hlavních záhad Jakkagaly. netkvěla v tom, *jak* byly fresky namalovány - to by bylo nakonec vyřešilo lešení z bambusu - ale *proč*. Jakmile byly totiž dokončeny, nikdo už se jimi nemohl pokochat; z římsy nacházející se bez-

prostředně pod nimi byly beznadějně zkresleny perspektivou - a při pohledu z úpatí Skály z nich nezbývalo o mnoho víc než drobné, nečitelné barevné skvrnky. Snad měly, tak se alespoň zčásti soudilo, ryze náboženský a magický význam - stejně jako malby z doby kamenné, které byly nalezeny v hlubinách takřka nedostupných jeskyní.

Fresky budou muset počkat, dokud nepřijde zřízenec a neotevře výtah. Zatím je třeba podívat se ještě na spoustu jiných věcí; Morgan byl teprve asi ve třetině cesty k vrcholu, a římsa přilepená ke skalní stěně vedla stále zvolna vzhůru.

Vysoká žlutě omítnutá zeď přešla v nizounké zábradlí a Morgan si teď mohl znovu prohlédnout okolní krajinu. V hlubině pod ním se prostíraly celé Zahrady blaženosti a poprvé dokázal ocenit nejen jejich měřítka (jsou versailleské větší?), ale i důmysl, s jakým byly koncipovány a jak bylo hradeb a příkopu využito i k obraně před pralesem v pozadí.

Nikdo už neví, jaké stromy, keře a květiny v Zahradách bujely za dnů Kálidásy, avšak celý systém umělých jezírek, kanálů, cest i fontán byl naprosto stejný, jako ho on opouštěl. Když teď Morgan shlížel dolů na baletící vodotrysky, přešel mu na mysl náhle citát z včerejšího večerního komentáře:

> „Od ráje jest Taprobané vzdáleno na čtyřicet mořských mil; až k němu pak doléhá zurčení rajských fontán.“

Vychutnával v duchu ten obraz; *rajské fontány*. Nepokoušel se snad Kálidása vytvořit zde na zemi zahradu hodnou nebešťanů a tak si zajistit sám právo na božskost? Jestliže ano, pak nebylo divu, že ho kněží nařkli z rouhačství a vyřkli kletbu nad celým jeho dílem.

Posléze končila ona předlouhá římsa křížící celou západní stěnu Skály dalším příkrým schodištěm - mělo stupy dimenzováno o něco velkoryseji. Ale k paláci bylo stále ještě daleko, neboť schody vedly na rozsáhlou plošinu, zjevně uměle vytvořenou. Zde nalezl to, co zbylo z gigantické lví nestvůry, která kdysi vévodila kraji a plnila strachem srdce všech, kdož k ní vzhlédli. Neboť

přímo ze skály vyvstávaly tlapy obrovité přikrčené šelmy; samotné drápy dosahovaly poloviční výšky člověka.

Nic víc se nedochovalo, zůstalo jen další žulové schodiště stoupající mezi hromadami sutě, která kdysi musela tvořit hlavu zvířete, I jako ruina navozovala ovšem pradávná architektura ještě onen pocit bázně: kdokoli, kdo se odhodlal přiblížit se králi v jeho týnu, musel nejprve projít doširoka rozevřenými lvími čelistmi.

Konečný výstup po zcela strmé - dokonce poněkud převislé - stěně byl zajištěn kovovými žebříky a zábradlíčky pro bázlivější z lezců. Avšak skutečné nebezpečí, jak se Morgan dověděl, tu nepředstavovala závrať. Dutiny ve skalách zabydlovaly roje jinak mírumilovných sršňů, a pokud návštěvníci trochu víc hlučeli a vyrušili je, byl výsledek nevyhnutelně katastrofální.

Před dvěma tisíciletími byla severní stěna Jakkagaly obestavěna zdmi a cimbuřími, které měly vytvořit přiměřené pozadí taprobanské sfinze, a dle za těmito hradbami asi byla schodiště umožňující snadný výstup až na vrchol. Teď už vše smetl čas, živly a ničivá mstící ruka člověka. Zůstala jen holá skála, rozrytá tisíci rýhami a stupínky, které kdysi tvořily oporu pro základy zaniklého zdiva.

A potom byl náhle výstup u konce. Morgan stanul na ostrůvku vznášejícím se dvě stě metrů nad krajinou polí a stromoví, nad rovinou rozprostírající se všemi směry kromě jihu, kde vystupovalo nad obzor centrální horstvo ostrova. Byl tu dokonale izolován od ostatního světa, a přece se cítil pánem všeho, nač shlížel; znal tento pocit extáze z výšek velmi dobře od chvíle, kdy se sám poprvé octl v oblacích, překračuje na půl cestě vzdálenost mezi Evropou a Afrikou. Toto byla vpravdě rezidence bohokrále, a všude kolem hleděl na trosky jeho paláce.

Celou plošinu, až po samou hranu srázu, pokrývala neuvěřitelná změť zřícených zdí - žádná nesahala výše než do pasu - haldy zvětralých cihel a bludiště žulou dlážděných cest. Morgan spatřil i velkou cisternu vyhloubenou v rostlé skále - zřejmě zásobárnu vody. Dokud tu byly nějaké zásoby, mohla hrstka odhodlaných mužů hájit toto místo po neomezenou dobu; ale jestliže byla Jak-

kagala míněna skutečně jako citadela, pak nebyla její nedobytnost prakticky vyzkoušena. Osudový Kálidásův střet s bratrem se odehrál daleko před vnějším pásem opevnění.

Zapomínaje téměř na čas bloumal Morgan mezi základy paláce, který kdysi dávno korunoval Skálu. Pokoušel se vniknout do mysli jeho architekta, dohadoval se jeho záměrů z toho, co přežilo z jeho díla; proč zrovna tudy procházela cesta? - vedly tyhle zřícené schody do vyššího patra? - pokud sloužil tenhle výklenek v podobě rakve jako lázeň, jak se do něj napouštěla voda a jak ji zase vypouštěli? Byl to tak fascinující průzkum, že si téměř ani neuvědomoval sílící žár slunka na bezmračné obloze.

Hluboko pod ním se smaragdově zelená krajina probouzela k životu. Houf malých traktorových robotů se rozjížděl k rýžovým polím, vypadaly jako pestrobarevní brouci. A třeba se to zdálo nepravděpodobné, dobrácký slon tam vystrkával zpátky na silničku převrácený autobus, který z ní zřejmě sjel, když příliš prudce najížděl do ostré zatáčky; k Morganovi doléhal dokonce i ječivý hlas mahuta posazeného rovnou za slonovýma obrovskýma ušima. A proud turistů už se vyřinul jako armáda mravenců od hotelu Jakkagala napříč Zahradami blaženosti; nadlouho už mu samoty popřáno nebude.

Ale ať, svůj průzkum zřícenin tak jako tak dokončil - i když by člověk jejich detailním zkoumáním dokázal vyplnit celý život.

Byl rád, že si může na chvíli ještě vydechnout, a posadil se na překrásně zdobenou žulovou lavici na samém okraji dvousetmetrového srázu, s výhledem na celý jižní obzor.

Nechal zrak volně bloudit po vzdálené linii hor, zčásti ještě ukrytých namodralým oparem, jejž ranní slunce dosud nedokázalo rozptýlit. Roztržitě si je prohlížel, a pak si náhle uvědomil, že to, co považoval původně za oblak, nemá s mraky nic společného. Ten mlhavý kužel, to nebyla žádná pomíjivá stavba větrů a par; tyčil se nad svými nižšími druhy a jeho dokonale symetrický tvar vylučoval jakýkoli omyl.

Na kratičký okamžik vytěsnilo toto ohromující poznání z jeho mysli vše kromě čirého obdivu - ba téměř bázně. Neuvědomil si

dosud, že Horu svatosti lze z Jakkagaly spatřit takto jasně. Avšak měl ji skutečně před sebou, zvolna se vynořovala z šera noci, připravovala se na svůj nový den a - pokud Morgan uspěje - i na novou budoucnost.

Znal dobře všechny její rozměry, ovládal veškerou její geologickou stavbu; měl ji stereogrammetricky zmapovánu a nasnímkovánu z družic. Avšak prvý pohled vlastníma očima ji náhle učinil reálnou; do tohoto okamžiku bylo všechno jen teorie. A někdy ani to ne; víc než jednou se v předjitřním šeru budil z úzkostných snů, v nichž se celý jeho záměr jevil jako zpozdilé fantazírování, které ho nejen neproslaví, ale pro něž se mu bude vysívat celý svět. „Fata morgana doktora Morgana“ přezdívali kdysi jeho rivalové projektu euroafrického mostu; jak se asi budou vyjadřovat o jeho posledním snu?

Jenomže Morgana nikdy nedokázaly zastavit překážky nastavené mu do cesty lidmi. Jeho skutečným protivníkem byla příroda - ta kamarádská soupeřka, která nikdy nepodvádí a vždy hraje fair, avšak která současně nepromešká jedinou příležitost, jak těžit za sebemenší přehlédnutí nebo opomenutí protivníka. A všechny síly přírody jako by pro něho nyní byly koncentrovány do onoho vzdáleného modravého kužele, který již tak dobře znal, avšak na nějž bude třeba ještě vkročit a vlastní nohou pod sebou ucítit jeho půdu.

Stejně jako to ze stejného bodu činíval v minulosti tolikrát Kálidása, i Morgan upřeně zíral na úrodná zelená pole, měřil síly protivníka a uvažoval o své vlastní strategii. Pro Kálidásu ztělesňovala Šrí Kanda jak moc kněžstva, tak i moc božstev, obojí spojenou v intrikách namířených proti němu. bohové už pominuli; ale zato kněžstvo zůstává. Představuje cosi, čemu Morgan není schopen porozumět, takže je vůči němu třeba zachovat maximální ostražitost.

Nadcházel čas k sestupu; nesmí se opět opozdit, zejména ne vinou vlastního špatného odhadu času. Když vstal z kamenné desky, na níž seděl, myšlenka, která ho trápila už několik minut, konečně prorazila až na povrch vědomí. Není to zvláštní umísťovat tak zdobnou lavici, posazenou na nádherně tesaných slonech, až na samý okraj srázu...

Byla to výzva jaké Morgan nedokázal odolat. Vyklonil se nad propast a ještě jednou se pokusil naladit svůj inženýrský intelekt na stejnou vlnu jako jeho dva tisíce let mrtvý kolega.

/8/ MALGARA

Ani nejbližší z druhů nerozluštil výraz na tváři prince Malgary, když naposled stanul nad bratrem, s nímž prožil své dětství. Bojiště již ztichlo; i křik raněných umlkl pod tišícími bylinami anebo pod ještě účinnějším mečem.

Po dlouhé odmlce se princ obrátil k postavě v žluté říze, která mu stála po boku. „Ty jsi ho korunoval, ctihodný Bódhidharmo. Teď mu tedy můžeš prokázat ještě jednu službu. Postarej se, aby e mu dostalo královských poct.“

Prelát zůstal na okamžik zticha. Potom jenom šeptl: „Zničil naše chrámy a rozehnal kněží. Jestliže vyznával vůbec nějakého boha, byl jím Šiva.“

Malgara vycenil zuby v zlém úsměvu, který měl nadále Mahánájakého pronásledovat po všechny roky života, které mu ještě zbývaly.

„Veledůstojný pane,“ řekl princ hlasem, z něhož kanul jed, „byl to prvorozený syn Parávana Velikého, usedl na taprobanský trůn, a zlo, které činil, zemřelo spolu s ním. Až bude jeho tělo spáleno, dohlédneš na to, aby jeho pozůstatky byly důstojně pohřbeny, a dřív se neodvažuj vkročit na půdu Šrí Kandy.“

Mahánájaké Théró se uklonil, opět jen zlehka. „Stane se - podle tvého přání.“

„A ještě něco,“ obrátil se Malgara tentokrát ke svým pobočníkům. „Proslulost Kálidásových fontán k našemu sluchu dospěla až v dalekém Hindustánu. Chtěl bych je vidět dříve, než se vydáme na pochod k Ránapuře...“

Ze samého středu Zahrad blaženosti, které mu byly zdrojem tolika radosti, se vznesl kouř z Kálidásovy pohřební hranice k bezmračné obloze a rozplašil dravce a mrchožrouty, kteří se sem slétli ze

široka a daleka. Se zasmušilým uspokojením, avšak nikoli bez občasného nenadálého bodnutí trýznivých vzpomínek, pozoroval Malgara tento symbol svého triumfu, jak se spirálou vine vzhůru a zvěstuje celé zemi, že nastal čas nové vlády.

A jako by chtěla připomenout jejich dávný svár, zvedla se v tu chvíli vedle ohně vyzývavě i voda, i ona vyrazila vzhůru k nebi, dříve než opět dopadem roztříštila zrcadlovou hladinu bazénů. Avšak dávno předtím, než plameny dokončily svou práci, rezervoáry vyprázdnily svůj obsah a vodotrysky se sesuly v pouhé bublající ruiny. Než se fontány Kálidásových zahrad opět vzepnou k obloze, dohasne Řím imperátorů, armády Islámu přepochodují napříč Afrikou, Koperník zbaví Zemi jejího trůnního místa uprostřed všehomíra, bude podepsána Deklarace nezávislosti, člověk vkročí na Měsíc...

Malgara vyčkal, dokud se hranice nerozpadla s posledním kratičkým zasršením jisker. Když vánek odnesl poslední stopy kouře k strmící stěně Jakkagaly, zvedl zrak k paláci na jejím temeni a dlouho ho v tichém obdivu pozoroval.

„Bohům se žádný pozemšťan rouhat nebude," pravil posléze. „Nechť nezůstane kámen na kameni."

/9/ VLÁKNO

„Div jsem z vás nedostal infarkt," řekl Rádžasinh vyčítavě, když naléval u snídaně kávu. „Napadlo mě nejdřív, že máte nějaký antigravitační aparát - ovšem i já sám vím, že je to vyloučené. Ale jak jste to tedy provedl?"

„Velice se omlouvám," odpověděl Morgan usměvavě. „Kdybych tušil, že mne pozorujete, byl bych vás předem varoval - ovšem ta moje exhibice nahoře nebyla vlastně v plánu. Původně jsem chtěl jen vyšplhat na Skálu a zase slézt, ale pak mě zaujala ta kamenná lavice. Hledal jsem důvod, proč byla umístěna až na okraj plošinky, což mne přivedlo k tomu, že jsem začal sráz zkoumat podrobněji."

„Na tom není nic záhadného. Kdysi ta skalní plošina pokračovala ještě podlážkou, patrně dřevěnou, která přesahovala nad sráz, a z té pak vedly schůdky z temene Skály dolů k freskám. Ještě tam jsou vidět zářezy, kde byly opěry zapuštěny do skalní stěny.“

„Já jsem je našel,“ prohlásil Morgan poněkud zklamaně. „Jenomže on je už objevil někdo přede mnou, to mě mohlo napadnout.“

A je tomu dokonce již dvě stě padesát let, pomyslel si Rádžasinh. Potrhlý Angličan, ale člověk plný energie, Arnold Lethbridge, prvý šéf Vládního úřadu pro archeologii. Spustil se dolů stejně jako tenhle Morgan. Tedy ne přesně *stejně*.

Morgan se vytasil s kovovým pouzdrem, které mu umožnilo ten zázrak realizovat. Nebylo na něm nic pozoruhodného, pár knoflíků, malá displej; spíše to připomínalo nějaký jednodušší komunikační přístroj.

„Tohle je celý ten div,“ pravil Morgan pyšně. „Jelikož jste mě viděl sestoupit a vystoupit o celou stovku metrů, musel jste se domyslet, jak to zařízení asi pracuje, ne?“

„Zdravý rozum nabízel jediné vysvětlení, jenomže ani můj výborný reflektor ho nepotvrzoval. Byl bych přísahal, že nejste absolutně na ničem zavěšen.“

„Nechtěl jsem sice nic takového provádět, ale tím působivější podívaná to asi musela být. Teď nasadím trochu reklamní notu - *račte zasunout jeden prst do tohoto kroužku, který zde vidíte*.“

Rádžasinh zaváhal; Morgan mu podával malý kovový anuloid, asi dvakrát tak velký jako normální snubní prstýnek, téměř jako by byl kroužek elektrizován.

„Nedostanu ránu?“ ujišťoval se Rádžasinh.

„Ránu ne - spíš impuls k přemýšlení. Zkuste s ním ode mne poodejít.“

Rádžasinh se prstence téměř bázlivě chopil - a div ho hned zase nepustil. Vypadalo to, jako by anuloid byl nadán vlastním životem; zkoušel se jakoby sám od sebe vrátit k Morganovi, nebo spíše k pouzdru, které držel Morgan v rukou. Pak e z krabičky

ozvalo zavrčení a Rádžasinh ucítil, jak je za prst jakousi tajuplnou silou tažen kupředu. Magnetismus? tázal se sám sebe. To určitě ne; takhle se nechová žádný magnet na světě. Takže by připadala v úvahu ta jediná, ač nepravděpodobná hypotéza, která ho napadla. *Přetahování lanem.* Jiné uspokojivé vysvětlení skutečně neexistovalo. Ovšem až na to, že jde o lano jaksi neviditelné.

Ať Rádžasinh napínal zrak jak chtěl, nepostřehl ani stopy po nějaké nitce nebo drátu, který by spojoval kroužek, navléknutý na jeho prstě, s krabičkou, s níž Morgan zacházel jako rybář s navijákem. napřáhl druhou ruku, aby onen evidentně prázdný prostor před sebou prozkoumal hmatem, ale inženýr mu ruku rychle srazil stranou.

„Promiňte!“ řekl. „Tohle zkouší každý, když si uvědomí, co se tu vlastně odehrává. Mohl byste se dost ošklivě říznout.“

„Takže přece jen tu máte nějaký ten neviditelný drátek, že? Je to důmyslné - ale k čemu je to dobré, kromě takových salónních kouzel?“

Morgan se rozzářil širokým úsměvem. „Nemám vám tenhle ukvapený závěr za zlé; i to je dost obvyklá reakce. Ale reakce totálně nesprávná; příčina, proč to vlákno nevidíte, je v tom, že má jen pár mikronů v průměru. Je mnohonásobně tenčí než pavučina.“

Vzácná příležitost, pomyslel si Rádžasinh, kdy i nadužívané adjektivum může být zcela na místě. „Je to - fantastické. Co to vlastně je?“

„Výsledek asi dvousetleté práce v oboru fyziky pevné fáze. Abych to zcela zjednodušil - jde o kontinuální pseudomonodimenzionální krystal diamantu - i když to ovšem není absolutně čistý uhlík. Obsahuje jen několik stopových prvků, v přesně dávkovaných množstvích. Jeho hromadná výroba je možná jen v orbitálních zařízeních v podmínkách beztíže, tak aby do růstového procesu nemohla zasahovat gravitace.“

„Úžasné,“ zašeptl Rádžasinh, téměř jen pro sebe. Zatahal trochu za prstýnek, který mu dosud vězel na ukazováku, aby se přesvědčil, že tah dosud trvá a že tedy neměl halucinace. „Dovedu si

představit, že to může mít všechny možné aplikace v technice. Třeba kráječ sýra by z toho byl znamenitý -“

Morgan se rozesmál. „Za minutu s tím dokáže jeden člověk porazit strom! Ale není jednoduché s tím pracovat - dokonce je to spojené s dosti velkým nebezpečím. Museli jsem zkonstruovat speciální cívky k navíjení a odvíjení - říkáme jim *spinerety*. Tahle je elektrická, mám ji pro demonstrační účely. Ten motorek vyvine tah pár set kilogramů a mě napadají stále nové a nové způsoby využití. Ten dnešní pokus nebyl zdaleka první.“

Téměř nerad smekl Rádžasinh kroužek z prstu. Anuloid začal nejprve padat, pak bez jakékoli zjevné vnější příčiny přešel v kyvadlový pohyb, sem a tam, dokud Morgan nestiskl tlačítko a spinereta ho se zavrněním nevtáhla do svých útrob.

„Ale vy jste, pane inženýre, určitě nepřiletěl z takové dálky jen proto, abyste mě oslňoval tímhle divem moderní vědy - i když mi to nesporně jako oslňující zázrak připadá. Mohl byste mi laskavě říci, kde je tu jaká spojitost s mou osobou?“

„Přímá a značná, pane velvyslanče,“ odpověděl inženýr Morgan, naráz zvážnělý a korektní. „Máte naprostou pravdu v tom, že tento materiál bude mít nesčíslná využití, a my zatím začínáme tušit teprve některá z nich. A právě jedna z těch aplikací - dobrá nebo špatná, to nechme zatím stranou - má proměnit váš tichý ostrůvek v sám střed světa. Ne - nejenom světa. Bude to střed celé sluneční soustavy. Díky tomuto vláknu se Taprobané promění v práh ke všem planetám. A jednoho dne - snad i ke hvězdám.“

MOST MOSTŮ /10/

Oba dva, Paul i Maxine, patřili k jeho nejlepším a nejdávnějším přátelům, a přesto se až dosud nikdy navzájem nesetkali; pokud bylo Rádžasinhovi známo, dokonce spolu nikdy ani nepromluvili. Nebyl k tomu také nijaký důvod; za hranicemi Taprobané asi nikdo neslyšel jméno nějakého profesora Saratha, zato celý Solární systém znal alespoň od vidění (a poznával už po hlase) Maxine Duvalovou.

Jeho dva hosté si hověli v pohodlných lenoškách v knihovně, zatímco Rádžasinh seděl u hlavního panelu vily. Všichni upírali zrak na čtvrtou postavu, nehnutě stojící opodál.

Snad až příliš nehnutě. Návštěvník z minulosti, který by nebyl seznámen se zázraky elektroniky všedního dne toho věku, by byl asi po několika sekundách usoudil, že hledí na perfektně provedenou loutku z vosku. Ovšem při podrobnější prohlídce by byl odhalil dva rušivé rysy.

Předně figurínou prosvítalo světlejší pozadí; za druhé pak byly její nohy pár centimetrů nad kobercem jakoby rozostřeny, jako když nejsou správně v ohnisku.

„Poznáváte toho člověka?“ zeptal se Rádžasinh.

„V životě jsem ho neviděl,“ odsekl Sarath. „V tvém vlastním zájmu by to měla být nějaká poněkud významnější osobnost, když už jsi mě vytáhl z Maháramby až sem. Právě e měla otvírat Komora mrtvých.“

„*Já* osobně jsem musela opustit svůj trimaran právě na začátku regaty na Saladinově jezeře,“ řekla Maxine Duvalová svým slavným kontraaltem, do něhož přimísila takovou porci přezíravosti, že by byl usadil kohokoli, kdo by nebyl vybaven takovou hroší kůží jako profesor Sarath. „A *já* ho samozřejmě poznávám. Co tu chce stavět? Most z Taprobané do Hindustánu?“

Rádžasinh se zasmál. „Ne - už dvě stě let nám perfektně slouží estakáda. A ještě jednou se omlouvám, že jsem vás oba vytrhl z vašeho prostředí a vylákal sem - i když ovšem ty, Maxino, mi návštěvu slibuješ už nejméně dvacet let.“

„Máš vlastně pravdu,“ vzdychla si. „Ale když já strávím tolik času ve studiích, že někdy docela zapomínám, že venku existuje nějaký opravdový svět, že tam žije asi tak pět tisíc mých opravdových přátel a nejméně padesát miliónů důvěrných známých.“

„Do jaké kategorie řadíš doktora Morgana?“

„Viděla jsem se s ním ů- tak asi dvakrát, třikrát. Dělala jsem s ním sólové interview, když byl dokončen Most. Je to velice výrazná osobnost.“

Z úst Maxiny Duvalové, pomyslel si Rádžasinh, je tohle opravdová pocta. Už víc než třicet let byla snad nejváženější reprezentantkou své všeobsáhlé profese a posbírala kdejakou poctu, jaká v oboru existovala. Pulitzerova cena, pohár *Global Times*, cena Davida Frosta - to byl jenom viditelný vrchol ledovce. Vrátila se k aktivní činnosti teprve nedávno, po dvou letech profesury elektronické žurnalistiky na katedře Waltera Cronkita na Kolumbijské univerzitě.

Jako by tím vším byla dozrála; ovšem po nějakém zvolnění životního tempa u ní nebylo ani potuchy. Ale už dávno to nebyla ona plamenná sufražetka, která kdysi poznamenala: „Jelikož jsou ženy daleko lépe uzpůsobeny k porodům, příroda patrně obdařila muže nějakou jinou předností, aby tuto nevyváženost kompenzovala. Bohužel si nemohu momentálně žádný takový dar vybavit.“

Přesto však ještě nedávno zcela vyvedla z míry jednoho nešťastného moderátora panelové diskuse, když divadelním šepotem sdělila publiku: „Proč o mě k čertu mluví jako o známém žurnalistovi - já jsem přece žurnalistka!“

O její ženskosti nevznikly nikdy žádné pochybnosti; vdaná byla celkem čtyřikrát a její vkus při výběru asistentů technického zajištění přenosů byl proslulý. Tihle asistenti - anebo asistentky - bývají sice odjakživa mladí a pružní, tak aby sebou dokázali při natáčení hbitě hodit i s dvaceti kilogramy aparatur navěšenými na těle. Ovšem Maxine Duvalová mívala toto technické zajištění až mimořádně pěkné, a výhradně mužského rodu; avšak lidé z její branže nemluvili ani tak o jejích *asících*, jako spíš o technických zajících. Byl to žert prostý vší poťouchlosti, neboť i nejzavilejší Maxinini rivalové v profesi ji měli stejnou měrou rádi, jako jí záviděli.

„Je mi líto, že jsem ti překazil závod,“ řekl Rádžasinh, „ale všiml jsem si, že i bez tebe získal *Marlin III* hladce první místo. Myslím, že mi dáš za pravdu, že tahle záležitost je opravdu důležitější... Ale ať se koneckonců ujme slova Morgan sám.“

Pustil tlačítko na panelu označené ZASTAVENÍ OBRAZU a ztuhlá socha naráz ožila.

„Jmenuji se Vannevar Morgan. Jsem hlavním inženýrem sekce pevninských konstrukcí Trustu terestrických staveb. Mým posledním projektem byl Gibraltarský most. Chtěl bych teď říci pár slov o záměru nesrovnatelně smělejší.“

Rádžasinh se rozhlédl po místnosti. Morgan je plně zaujal, přesně tak, jak to on sám předpokládal.

Zaklonil se v křesle a čekal, až se začne odvíjet ten plán, který jemu byl teď už známý, ale který přesto stále ještě zněl téměř neuvěřitelně. Je to zvláštní, říkal si, jak se člověk rychle přizpůsobí jistým konvencím téhle projekce a tak toleruje i značná zkreslení v nivelaci a náklonu obrazu. Dokonce i to, že se Morgan „pohybuje“, třebaže zůstává promítnut do jednoho místa, by ani naprosto falešná perspektiva exteriéru, neubíralo obrazu nic na zdání reálnosti.

„Kosmický věk dovršuje téměř druhou stovku let. Po více než polovinu této doby už je naše civilizace plně závislá na armádě satelitů, které krouží kolem Země. Globální komunikační systém, předpovědi a řízení počasí, databanky pevninských i oceánských surovinových zdrojů, ty všechny jsou závislé na orbitální technice, a kdyby se s družicovými systémy cokoli stalo, klesneme rázem nazpět do temna dávnověku. V následném chaosu by nemocemi a hladomorem vzala za své značná část lidského rodu.

Podíváme-li se dále než k nejbližšímu okolí Země, teď když už existují soběstačné kolonie na Marsu, na Merkuru i na Měsíci a kdy dobýváme ono nepředstavitelné nerostné bohatství z planetek, jsme svědky začátků směny v meziplanetárních měřítcích. Třebaže její zrod trval o něco déle, než zněly optimistické předpovědi, je nám nyní zřejmé, že dobytí vzduchu byla jen skromná předehra k dobývání kosmu.

V současné době však stojíme před problémem zásadní povahy - před překážkou, která je v cestě veškerému dalšímu pokroku. Třebaže výzkumy celých generací učinily z rakety nejspolehlivější druh pohonu, jaký kdy byl zkonstruován -“

„Vzal v úvahu bicykl?“ zašeptal Sarath.

„- kosmická plavidla jsou stále ještě nesmírně nehospodárná. Co horšího, jejich dopad na životní prostředí je katastrofální. Přes všechny

pokusy regulovat provoz pomocí vstupních koridorů znepokojuje hluk startů a opětných návratů do atmosféry milióny lidí. Spaliny raketových motorů zanesené do horních vrstev atmosféry se už přičinily o spuštění procesů klimatických změn, jejichž důsledky mohou být nedozírné. Všichni máme v živé paměti hrozivý rozsev nádorových onemocnění kůže ve dvacátých letec, který byl přímým důsledkem prudkého zvýšení hladiny ultrafialového záření - a pamatujeme si dobře i astronomické náklady na chemické prostředky nezbytné k obnovení ozónové vrstvy.

A přesto, extrapolujeme-li nárůst dopravy v dosavadním tempu až do konce století, docházíme ke zjištění, že tonáž dopravovanou ze Země na orbitální dráhy bude nutno zvýšit až o padesát procent. Toho prakticky nelze dosáhnout bez neúnosných škod na životním prostředí - možná i na samé naší existenci. Od projektantů raketové techniky přitom nelze očekávat již téměř nic; dosáhli takřka limitních hodnot výkonnosti motorů daných fyzikálními zákony.

Jaké existují alternativy? Po staletí člověk snil o nějaké formě antigravitace anebo využití „hyperprostoru“. Nikomu se zatím nepodařilo zjistit sebemenší náznak, že by takového něco bylo možné; obecně jsou dnes považovány za čirou fantazii. A přece již v onom desetiletí, kdy byl vypuštěn první sputnik, navrhl jeden odvážný ruský inženýr systém, jímž by byla raketová technika zcela překonána. Trvalo celá léta, než někdo začal Jurije Arcutanova brát vážně. A musela uběhnout celá dvě staletí, než může technika nabídnout adekvátní prostředky k realizaci jeho myšlenky.“

Pokaždé když si Rádžasinh záznam přehrával, měl dojem, že v tomto okamžiku Morgan skutečně ožívá. nebylo obtížné domyslet proč; zde přecházel na půdu sobě vlastní a dobře známou, netradoval už jenom poznatky cizích oborů. A přes všechny své výhrady a obavy Rádžasinh cítil, že proti své vůli alespoň část onoho Morganova zápalu začíná sdílet. Byl to pocit v jeho životě teď už velmi vzácný.

„Vyjděte si ven za kterékoli jasné noci,“ pokračoval Morgan, „a uvidíte ten nejvšednější ze zázraků našeho věku - hvězdy,

které nevycházejí ani nezapadají, ale tkvějí nepohnutě na témže místě oblohy. My - i naši rodiče, a také jejich rodiče - už jsme si zvykli považovat za něco zcela samozřejmého všechny družice a orbitální stanice, které se pohybují nad rovníkem stejnou rychlostí, jako se otáčí Země, a tak provždycky zůstávají fixovány na témže místě.

Otázka, kterou si Arcutanov položil, v sobě měla až dětsky průzračnou prostotu skutečné geniality. Člověka toliko bystrého by vůbec nenapadla - a kdyby ho napadla, pak by ji okamžitě potlačil jako zcela absurdní.

Jestliže zákony nebeské mechaniky dovolují tělesu setrvat na témže místě oblohy, nebylo by možné spustit z tohoto bodu lano až k zemskému povrchu - *a tak vytvořit jakýsi výtah umožňující dopravu ze Země do kosmického prostoru*?

Po teoretické stránce to byla myšlenka zcela správná, avšak praktické problémy realizace byly nesmírné. Propočty ukázaly, že žádný existující materiál není dostatečně pevný; i nejušlechtilejší ocel by se trhala svou vlastní váhou dávno předtím, než by překlenula oněch třicet šest tisíc kilometrů mezi povrchem Země a dráhou synchronického oběhu.

Kromě toho ani nelepší oceli nedosahovaly teoreticky odvozených limitů pevnosti. V mikroskopickém měřítku se ovšem již tehdy dařilo laboratorně připravit materiály, které vykazovaly neskonale větší pevnost v tahu. Pokud by je bylo možno vyrábět průmyslově, byl by se mohl Arcutanův sen realizovat již tehdy - a ekonomie kosmické dopravy by bývala získala zcela jinou podobu.

Ještě před koncem dvacátého století se z laboratoří vynořily superpevné materiály - hyperfilamenty. Náklady na ně byly ovšem obrovské, jejich cena přestavovala mnohonásobek jejich váhy ve zlatě. K vybudování systému, který by dokázal přejmout celou zátěž dopravy Země - vesmír, by jich bývalo zapotřebí milióny tun; a sen zůstával tedy snem.

To platilo ještě před několika měsíci. Ale dnes již jsou provozy, detašované v dostatečných hlubinách kosmu, schopny produkovat

prakticky neomezené množství hyperfilamentu. A teď tedy jsme konečně schopni vybudovat onen výtah do vesmíru - nebo *orbitální věž*, jak to raději nazývám já. Protože svým způsobem to skutečně je věž, která se zvedá vzhůru celou atmosférou a mnohem dál a dál...“

Morgan mizel jako vymítaný duch. Na jeho místě se objevila Země, ne větší než fotbalový míč, zvolna se otáčela Asi na délku paže od jejího povrchu se objevila blikající hvězdička označující umístění geosynchronního satelitu a pohybovala se spolu se Zemí, stále nad týmž místem rovníku.

Od hvězdičky se začaly rozbíhat dvě tenké světelné přímky - jedna dolů, k Zemi, druhá přesně v opačném směru do vnějšího kosmického prostoru.

„Jestliže stavíme most,“ pokračoval Morganův odosobněný hlas, „musíme začít ze dvou konců a stavbu spojit uprostřed. S orbitální věží je tomu zcela naopak. Je třeba vyjít ze synchronního satelitu a stavět simultánně nahoru i dolů, podle pečlivě propočteného programu. Vtip je v tom, že těžiště celé konstrukce musí být trvale udržováno ve stacionárním bodě; pokud bychom tento požadavek nedodrželi, posunulo by se na odchylnou orbitu a konstrukce by začala zvolna obíhat Zemi.“

Sestupná světelná přímka dosáhla rovníku; ve stejném okamžiku se přestal prodlužovat i paprsek směřující do kosmu.

„Celková výše musí být alespoň čtyřicet tisíc kilometrů - přičemž kritická bude nejspodnější stovka kilometrů procházející atmosférou, neboť zde může být vystavena proudění až v síle hurikánu. Věž nebude stabilní, dokud nebude pevně ukotvena k zemskému povrchu.

A potom, poprvé v dějinách, budeme mít skutečný žebřík do nebe - most ke hvězdám. Jednoduchý systém tradičních výtahu poháněných levnou elektřinou nahradí hlučné a nákladné rakety, jimž pak zbude jejich pravá práce při dopravě v hlubinách vesmíru. Zde je jeden z možných návrhů orbitální věže -“

Obraz otáčející se Země se ztratil, kamera se přiblížila až k věži a prolnula jejími stěnami, aby mohla zobrazit řez její konstrukcí.

„Jak vidíte, sestává věž ze čtyř identických tubusů - dvou pro provoz směrem vzhůru, dvou pro dopravu k zemskému povrchu. Můžete si ji představit jako čtyřkolejnou podzemní dráhu, ovšem vertikální, od Země až k synchronní orbitě.

Kabiny pro cestující a kontejnery pro náklad a pohonné hmoty se budou v tubusech pohybovat nahoru a dolů rychlostí několika tisíc kilometrů za hodinu. Fúzní jaderné elektrárny rozmístěné v potřebných intervalech budou dodávat veškerou energii nezbytnou k provozu; devadesát procent jí bude získáno rekuperací nazpět, takže čisté náklady na dopravu jednoho cestujícího budou činit řádově jen pár dolarů. Jakmile se totiž budou kabiny a kontejnery vracet volným pádem k Zemi, jejich motory boudou fungovat jako magnetické brzdy a budou tedy vyrábět proud. Na rozdíl od kosmických lodí vstupujících nazpět do ovzduší nebudou muset vyplýtvat veškerou svou energii na zahřívání atmosféry a na sonický třesk; tato energie bude převedena nazpět do systému. Dalo by se říci, že souprav cestou dolů budou vytahovat soupravy směřující vzhůru; i nejopatrnější odhad udává, že výtah bude stokrát ekonomičtější než jakákoli raketa.

Pokud jde o objem dopravy, neexistuje pro něj prakticky žádné omezení, protože další tubusy lze přidávat podle požadavků a potřeby. Nastane-li někdy taková situace, že si milión lidí denně bude přát navštívit Zemi - anebo ji opustit -, orbitální věž to hladce zvládne. Koneckonců to kdysi dokázala metra našich velkých měst také...“

Rádžasinh se dotkl tlačítka a umlčel Morgana uprostřed věty.

„Ostatek je samá technika - Morgan pokračuje v objasňování, jak může věž působit jako kosmický prak a vysílat náklady k Měsíci i k planetám bez jakéhokoli využití raketového pohonu. Ale já myslím, že jste viděli dost, abyste si mohli učinit alespoň všeobecnou představu.“

„Dost na zamotání hlavy, alespoň v mém případě,“ řekl profesor Sarath. „Ale co mám já, pro všechno na Zemi - i mimo ni - s touhle záležitostí společného? A zrovna tak - co s tím máš společného ty?“

„Na všechno dojde, Paule. Ty k tomu nechceš říct nic, Maxino?“

„Snad bych ti dokonce dokázala všechno odpustit; tohle by mohla být zpráva desetiletí - ba století. Ale nač všechen ten spěch - nemluvě ani o tom tajnůstkářství kolem?“

„Je toho spousta, v čem já se příliš nevyznám, a právě tady bych uvítal vaši pomoc. Mám podezření, že Morgan bojuje několik bitev najednou; chystá se učinit v nejbližší době zásadní prohlášení, ale neníní to spustit, dokud si nebude zcela bezpečně jist pevnou půdou pod nohama. Záznam tohoto proslovu mi půjčil s podmínkou, že ho nebude využito k přenosu po žádné veřejné síti. Proto jsem vás musel pozvat sem ke mně.“

„A ví o téhle naší schůzce?“

„Samozřejmě; byl dokonce nesmírně rád, když jsem řekl, že bych o tom chtěl mluvit právě s tebou, Maxino. Zřejmě v tebe má důvěru a chtěl by v tobě získat spojence. A pokud jde o tebe, Paule, ujistil jsem ho, že udržíš pár dní jazyk za zuby, aniž z toho bude mrtvice.“

„Pokud ovšem pro to existuje postačující důvod.“

„Začíná mi trochu svítat,“ řekla Maxine Duvalová. „Několik věcí mi na tom nebylo jasných, teď to jaksi dává smysl. Především: tohle je *kosmický* projekt; a Morgan je hlavní inženýr sekce *pevninských* konstrukcí.“

„Nu a?“

„A to se mě ptáš ty, Johane? Snaž se představit tu byrokratickou řež, až se o tomhle doslechnou raketoví konstruktéři a aerokosmický průmysl. Půjde o existenci kolosů o hmotnosti měřené bilióny dolarů, to jen pro začátek. Jestli Morgan nebude dost opatrný, tak mu řeknou ‚Děkujeme, pane inženýre, dál už se o to postaráme sami. Jsme rádi, že jsme měli příležitost se s vámi seznámit‘.“

„To si sice představit umím, ale Morgan si nestojí tak slabě. Orbitální věž je nesporně stavba, a ne dopravní prostředek.“

„Jen dokud to nevezmou do praciček právníci, pak už to nebude tak úplně jasné a jednoduché. Ono totiž neexistuje příliš mno-

ho budov, jejich poslední patro se pohybuje o deset kilometrů nebo o kolik za sekundu rychleji než jejich suterén.“

„To bys mohla mít pravdu. Mimochodem, když jsem projevil sklon k závrati nad představou věže šplhající hodný kus cesty k Měsíci, dr. Morgan mi řekl: ‚Tak si nepředstavujte věž, která šplhá *vzhůru* - myslete na tu stavbu jako na most, který vyčnívá do prostoru.‘ Pořád to ještě zkouším, ale moc se mi ta představa nedaří.“

„Počkejte!“ řekla Maxine Duvalová pojednou. „To je další kousíček do té naší skládanky. Euroafrický most.“

„Co tím myslíš?“

„Ty nevíš, že předseda Trustu terestrických staveb senátor Collins, ten blazeovaný trouba, chtěl, aby Most pojmenovali po něm?“

„Nevím; ale to také něco vysvětluje. Ovšem mně Collins připadá celkem sympatický - viděli jsme se jen párkrát, ale to působil dojmem docela příjemného a velice inteligentního člověka. On má přece za sebou nějaké vynikající geotermální stavby, ne?“

„Má, ale to už je aspoň tisíc let za námi. A pak také - *ty* jeho pověst nijak neohrožuješ, k tobě on si může dovolit být milý.“

„Jak se podařilo Most před tímhle osudem zachránit?“

„Ve výboru Trustu došlo mezi inženýrskou elitou k malé palácové revoluci. Dr. Morgan do toho samozřejmě nijak zapleten nebyl.“

„Aha, proto on si tak pečlivě hlídá karty, aby mu do nich nikdo neviděl! Začínám ho čím dál tím víc obdivovat. Ale teď narazil na překážku a neví si s ní rady. Zjistil to před pár dny a od té doby se nehnul z místa.“

„Já budu hádat, ano?“ řekla Maxine. „Je to výborná duševní gymnastika - pomáhá mi udržet si předstih před tou naší smečkou. Chápu docela, proč se objevil zrovna tady. Pozemská konečná stanice toho systému musí být na rovníku, jinak by konstrukce nemohla být vertikální. Vypadala by jako ta věž, co mívali v Pise, než se zřítila.“

„Ale já nechápu...“ řekl profesor Sarath a zagestikuloval do prázdna. „Ach tak, no ovšem...,“ jeho hlas vystřídalo přemýšlivé mlčení.

„Za další,“ pokračovala Maxine, „na rovníku existuje jen omezený počet vhodných lokalit - probíhá přece převážně oceánem, ne? - a Taprobané je evidentně jednou z nich. I když ovšem nechápu, jaké přednosti má před Afrikou nebo Jižní Amerikou. Anebo si snad Morgan zajišťuje všechny varianty?“

„Maxino, tvá dedukční schopnost je prostě fantastická. Jsi na správné stopě - ale sama po ní už dál nedojdeš. Morgan se sice snažil do krajnosti, aby mi ten problém vysvětlil, ale nechci předstírat, že jsem pochopil všechny detaily odborné povahy. Zkrátím to: ani Afrika, ani Jižní Amerika nejsou pro stavbu výtahu vhodné. Má to co dělat s nestabilitami v gravitačním poli Země. Vyhovuje pouze Taprobané - a co je horšího, jen jediné místo v Taprobané. A to je moment, Paule, kdy přicházíš na scénu ty.“

„*Mamada?*“ vyjel profesor Sarath; z překvapení mu výkřik uklouzl v mateřské *taprobani*.

„Ano, ty. K své nelibosti zjistil dr. Morgan, že místo, bez něhož se prostě nemůže ve svém projektu obejít, je již - abych to vyjádřil co nejmírněji - obývané. Žádal mne o radu, kterak vystěhovat tvého drahého přítele Bódhu.“

Tentokrát byla s údivem na řadě Maxine. „Kdo to má být?“ otázala se nevěřícně.

Sarath jí odpověděl okamžitě. „Ctihodný Anandatissa Bódhidharma Mahánájaké Théró, obročník chrámu Šrí Kanda,“ zanotoval, téměř jako kdyby odzpívával litanii. „Takže teď už je mi vše jasné.“

Chvíli bylo ticho; pak se na tváři Paula Saratha, emeritního profesora archeologie na Taprobanské univerzitě, objevil výraz čiré zlomyslnosti.

„Odjakživa jsem si přál,“ řekl zasněně, „mít možnost pozorovat, co se stane, když se neodolatelná síla střetne s neohnutelným tělesem.“

/11/ MLČÍCÍ PRINCEZNA

Když oba jeho návštěvníci odešli, Rádžasinh hluboce zamyšlen depolarizoval okna v knihovně a dlouhou dobu seděl a hleděl na stromy kolem vily a na skalní stěny Jakkagaly strmící v pozadí za nimi. Nepohnul se, ani když ho přesně s úderem čtvrté vytrhl ze vzpomínek odpolední čaj.

„Rání," řekl, „popros Dravíndru, aby mi přinesl terénní boty, jestli se mu ovšem podaří je najít. Půjdu nahoru na Skálu."

Rání předstírala, že údivem upustí tác.

„Aijó, mahátmajá!" napodobila zoufalý nářek. „Vy mluvíte z cesty! Copak už nevíte, co vám řekl doktor McPherson?"

„To je šarlatán a Skot k tomu. Drží vždycky můj kardiogram vzhůru nohama. A pak, má milá, k čemu mi bude vůbec život, když mi ty s Dravíndrou odejdete?"

Nebylo to řečeno tak docela v žertu a Rádžasinh se okamžitě zastyděl za svou sebelítost. Neboť Rání ji postřehla a do očí jí vhrkly slzy.

Odvrátila hlavu, aby na ní neviděl dojetí, a řekla anglicky: „Já jsem přece nabízela, že tu zůstanu - alespoň pro ten první rok, co Dravíndra..."

„Já vím, žes mi to nabídla, a ani ve snu by mě nenapadlo to přijmout. Pokud se v Berkeley nic nezměnilo od doby, kdy jsem tu univerzitu viděl naposledy, bude tě tam Dravíndra potřebovat. (A přece ne víc než já tady, třebaže důvody jsou rozličné, dodal v duchu.) A ať už začneš sama taky studovat nebo ne, s přípravou na životní dráhu manželky rektora nemůžeš začít dostatečně brzy."

Rání se usmála. „Nevím, jestli bych opravdu toužila po takovém osudu, viděla jsem dost odstrašující příklady." Přešla opět do *taprobani*. „Ale nemyslel jste to vážně, že ne?"

„Docela vážně. Nepůjdu až na vršek, samozřejmě - jen k freskám. Už je to pět let, co jsem je byl naposledy navštívit. Jestli to budu moc dlouho odkládat..." Nebylo třeba větu dokončovat.

Rání ho chvíli tiše pozorovala, pak usoudila, že diskuse by byla marná.

„Řeknu to Dravíndrovi," odpověděla. „A taky Džajovi - pro případ, že by vás zpátky museli odnášet."

„No dobrá - i když by si podle mého názoru Dravíndra s tímhle poradil sám."

Rání se mu odměnila blaženým úsměvem, v němž se radost mísila s pýchou. Tenhle pár, říkal si láskyplně, byl výhrou v loterii, a doufal jen, že pro ně byly jejich dva roky sociální služby stejně krásné jako pro něho samého. V tomto století patřili osobní sloužící k nejluxusnějším výsadám, poskytovaným toliko lidem s mimořádnými zásluhami; Rádžasinh neznal druhou takovou soukromou osobu, jíž by byli přiděleni tři.

Aby šetřil silami, projel Zahradami blaženosti na solárním tricyklu; Dravíndra a Džaja šli raději pěšky, říkali, že je to rychlejší. (Měli sice pravdu, ovšem jen proto, že si mohli nadejít zkratkami.) Šplhal zvolna, několikrát se zastavil, aby nabral dech, až konečně dospěl na dlouhý koridor Dolní galerie, kde Zrcadlová zeď běžela souběžně s lícem Skály.

Mladá archeoložka odkudsi z Afriky prohledávala za pomoci šikmého osvětlení silným reflektorem a za obvyklé pozornosti zvědavých turistů skalní plochu a pátrala po nápisech. Rádžasinh měl pocit, že by ji měl upozornit, že naděje na nové objevy je doslova nulová. Dvacet let ztrávil Paul Sarath průzkumem povrchu skály, milimetr po milimetru, a třísvazkové dílo *Yakkagala Graffitti* byl monumentální výsledek vědecké práce, jejž nebylo možné předstihnout - už proto ne, že nikdo nemohl dosáhnout stejné zběhlosti v čtení textů v archaické *taprobani*.

Když Paul začínal své životní dílo, byli ještě oba svěží mládenci. Rádžasinh si živě vybavoval, že stál právě na tomto místě, když tehdejší druhý zástupce epigrafa Vládního úřadu pro archeologii vysledoval na žlutavé omítce takřka neznatelné stopy písma a když tlumočil básně složené pro bohyně nahoře ve skalách. I přes propast staletí rozeznívaly ty verše dosud struny v lidských srdcích:

Já, Tissa, kapitán gardy,
padesát mílí šel uvidět jejich oči laní.
Nepromluvily ani.
Nemají snad cit?

Kéž setrváte tu po tisíc let,
tak jako zajíc, kterého bohů král
nakreslil na Lunu.
Já, jenž jsem kněz, jsem Mahinda,
z *viháry* v Thúpárámě.

Tohle přání bylo zpola splněno, zpola oslyšeno. Madony na skalách vytrvaly po dobu dvakrát delší, než jakou si onen klerik představoval, a dočkaly se věku, jaký se vymykal všem jeho snům. Ale jak málo jich přečkalo tu dobu! Některé z nápisů hovořily o „pěti stech pannách zlaté pleti“; i když připustíme notnou básnickou licenci, bylo zřejmé, že jen necelá desetina původních fresek unikla zhoubě času a zlobě člověka. Avšak zbývajících dvacet už bylo provždy v bezpečí, jejich půvab uchovával bezpočet filmů, pásků a krystalů.

Hladce přečkaly například chlubílka, který ani nepovažoval za nutné uvádět své jméno:

Nechť se poutníci podívají
na pěkné dívky nahoře na skále.
Tu cestu dole jsem k tomu nařídil
proklestit já, král.

Celá léta uvažoval Rádžasinh - jenž sám nosil jméno králů a bezpochyby nesl i nejeden gén královského původu - o těchto slovech; jak dokonale ukazovaly pomíjejícnost moci a marnost ctižádosti. „Já, král.“ Ano, a *který* král? Panovník, jenž stanul na této žulové dlažbě - tehdy, před osmnácti sty lety, ještě neochozené - byl patrně bystrý a schopný člověk; uniklo mu však, že může nadejít čas, kdy i on upadne v zapomenutí stejně hluboké jako poslední z jeho pokorných poddaných.

Identifikace byla teď již zhola nemožná. Dobrý tucet králů by býval mohl být autorem těchto hrdých řádků; někteří panovali po celá léta, jiní pouhých pár týdnů, a jen málokdo z nich zemřel pokojně na lůžku. Nikdo se nedozví, zda králem, jenž považoval za nadbytečné uvádět své jméno, byl Mahátissa II. nebo Bhatikábhaja nebo Vidžajakumára III. anebo Gadžabáhukagámani či snad Čandamukhašiva či Móggallána I. Kittiséna, Sirisamghabódhi... anebo někdo další z panovníků, jimž ani nebylo dopřáno záznamu v dlouhé a spletité historii Taprobané.

Zřízenec obsluhující malou zdvižužasl, když spatřil vzácného hosta, a uctivě Rádžasinha pozdravil. Když kabina zvolna stoupala do patnáctimetrové výše, vzpomínal Rádžasinh, jak by jí byl dříve opovrhl a vyběhl raději po točitých schůdcích, po nichž teď v bezstarostné bujnosti mládí dupali Dravíndra s Džajou.

Výtah s cvaknutím zastavil a Rádžasinh vystoupil na ocelovou plošinku předsunutou před skalní stěnu. Pod ním a za ním byly stovky metrů prázdnoty, ale silné ocelové pletivo dodávalo potřebný pocit bezpečí; i sebeodhodlanější sebevrah by byl nedokázal uniknout z klece - dimenzované přinejmenším pro dvanáct osob -, která lpěla naspodu oné překlápěcí se a vždy zkamenělé vlny skal. Zde, v náhodně vytvořené výduti, kde se stěna prolamovala do nehluboké jeskyně a poskytla tak ochranu před živly, přežívaly zbylé členky králova nebeského dvora. Rádžasinh je tiše pozdravil a pak se s povděkem posadil do křesílka nabídnutého průvodcem ve službě.

„Rád bych," řekl tiše, „abyste mě tu nechali deset minut o samotě. Džajo, Dravíndro, zkuste prosím vás zadržet na tu chvíli turisty."

Jeho společníci na něj pochybovačně pohlédli; stejně se na něj zadíval i průvodce, jehož úkolem bylo nenechat fresky ani na okamžik nestřežené. Ale jako obvykle dosáhl velvyslanec Rádžasinh svého, aniž musel třeba jen sebeméně zesílit hlas. *„Ájubóvan,"* pozdravil mlčenlivé postavy, jakmile konečně osaměl. „Omlouvám se, že jsem vás tak dlouhou dobu zanedbával."

Čekal zdvořile na odpověď, avšak nedostalo se mu o nic víc pozornosti než všem ostatním jejich obdivovatelům po minulých dvacet století. Rádžasinha to neodradilo; přivykl už jejich netečnosti. naopak, přidávala jim ještě na půvabu.

„Mám jistý problém, mé drahé dámy," pokračoval. „Od časů Kálidásy jste vídaly do Taprobané přitrhnout a opět odcházet nejrůznější vetřelce. Viděly jste, jak džungle zaplavila Jakkagalu jako příboj a jak opět ustupovala pod sekerami a pluhem. Avšak nic za ta léta se ve skutečnosti nezměnilo. Příroda byla laskavá k malé Taprobané, i dějiny se k ní zachovaly hezky; nechávaly ji na pokoji...

Jenomže ta staletí klidu asi nyní končí. Naše země se má stát středem světa - středem mnoha světů. Veliká Hora, na niž hledíte již tak dlouhá léta, tam na jihu, se může stát klíčem k vesmíru. Dojde-li k tomu, pak Taprobané, tak jak jsme ji znali a milovali, navždy přestane existovat.

Není toho již příliš mnoho, co dokážu ještě vykonat - ale trochu moci mi přece jen ještě zbývá, buď tomu záměru napomoci - anebo ho překazit. Mám stále ještě dost vlivných přátel; pokud bych si přál, dokázal bych ten sen - anebo zlý sen? - oddálit alespoň po zbytek svých dnů. Mám to učinit? Anebo mám poskytnout tomu muži svou pomoc, ať již jsou jeho pohnutky jakékoli?"

Obrátil se ke své favoritce, k té nejmilejší, k té, která neodvracela oči, když se na ni zadíval. Všechny ostatní dívky upíraly zraky do dáli anebo si prohlížely květy, které držely v rukou; avšak ta, kterou od mládí miloval, jako by - z určitého úhlu - vnímala jeho pohled a opětovala ho.

„Ó, Karuno! Já vím, že není správné ptát se tě na takovéhle věci. Co ty vlastně můžeš vědět o *skutečných* světech, jaké existují v nadoblačné výši, o lidské potřebě dosáhnout jich? Třebaže jsi kdysi byla bohyní, Kálidásova nebesa byla pouhou iluzí. Nu, ty uzříš podivuhodný budoucí čas, jehož já už svědkem nebudu. Známe se už tak dlouhou dobu - alespoň podle mých měřítek, nikoli podle tvých. Dokud budu moci, budu se na tebe dál dívat ze své vily; ale nemyslím, že se ještě někdy uvidíme tváří v tvář. Sbohem - a díky vám všem, za vaši krásu, za potěšení, jaké jste mi

po všechna léta poskytovaly. Vyřiďte mé pozdravení všem, kdo přijdou po mně.“

A přesto, když sestupoval spirálovitými schůdky - výtah ignoroval -, nepřipadal si Rádžasinh vůbec jako někdo, kdo se loučí. Naopak, zdálo se mu, jako by byl právě setřásl hezkých pár let (koneckonců dvaasedmdesát nemusí být žádné stáří.) Postřehl, že i Dravíndra a Džaja si povšimli jeho pružného kroku a že se jim rozjasnily tváře.

Snad jeho odpočinek v ústraní právě začínal být poněkud zatuchlý. Snad on i Taprobané potřebovali závan čerstvějšího vzduchu, který by odvál všechny ty pavučiny - tak jako monzuny přinášely nový život po měsících dusného a nepohnutého nebe.

Ať už Morgan uspěje nebo ne, Rádžasinh má svůj vlastní úkol, rozněcovat představivost, vyburcovat ducha. Kálidása by mu to záviděl - a jistě by s ním vyslovil souhlas.

II / CHRÁM

Zatímco se různá náboženství svářejí o to, které z nich je majetníkem skutečné pravdy, podle našeho názoru je otázka pravdivosti náboženství zcela zanedbatelná... Pokoušíme-li se náboženství přiřadit nějaké místo ve vývoji člověka, pak se nejeví ani tak jakýmsi trvalým výdobytkem, jako spíše obdobou neurózy, jíž musí civilizovaný jedinec projít na své cestě od dětství k dospělosti.

(Freud: Nová úvodní přednáška k psychoanalýze 1932)

Člověk samozřejmě stvořil Boha k svému obrazu; ale jakou měl také jinou alternativu? Tak jako ke skutečnému pochopení v geologii nemohlo dojít, dokud jsme nebyli schopni studovat jiné světy kromě naší Země, tak i jakákoli teologie činící si nárok na obecnou platnost musí vyčkat, až dojde ke kontaktu s nějakou mimozemskou civilizací. Obor srovnávací religionistiky se nemůže konstituovat, dokud se budeme omezovat pouze na studium náboženství člověka.

(El Hadži Muhammed ben Selim, profesor komparativní religionistiky: Inaugurační proslov, Brigham Young University, 1998)

Jsme nuceni vyčkat - a budeme čekat značně napjati -, až budou zodpovězeny tyto otázky: (a) Jakou podobu mají - za předpokladu, že vůbec existují - náboženské představy entit s počtem „rodičů“

rovným nule, jedné dvěma a více než dvěma? (b) Vyskytuje se náboženská víra pouze u organismů, jež mají se svými zploditeli těsný a přímý kontakt v průběhu formativního údobí?
Pokud zjistíme, že se náboženství jako jev vyskytuje pouze mezi inteligentními analogy lidoopů, delfínů, slonů, psů atd., avšak *nikoli* u mimozemských počítačů, u termitů, ryb, želv anebo společensky žijících améb, budeme možná nuceni vyvodit z toho některé nemilé závěry... Je možné, že jak láska, tak i náboženství mohou vznikat pouze u savců, a to ze zcela totožných důvodů. To podporuje i zkoumání jejich patologických projevů; kdokoli má pochybnosti o spojitosti mezi náboženským fanatismem a zvrácenostmi, nechť se dlouze a důkladně zabere do knihy *Malleus Maleficarium* čili Kladivo na čarodějnice anebo do Huxleyových *Ďáblů loudonských*.

(tamtéž)

Známý výrok dr. Charlese Willise (Hawaii, 1970), že totiž „náboženství je vedlejším produktem podvýživy“, se sám o sobě stejně málo užitečný jako ono dvouslabičné slovo, jímž Gregory Bateson toto tvrzení poněkud neesteticky popřel. Co měl dr. Willis zřejmě na mysli, bylo (1) že halucinace vyvolané dobrovolným nebo nedobrovolným hladověním jsou ukvapeně vykládány jako náboženská vidění, (2) že hlad v *tomto* životě usnadňuje uvěřit v kompenzace v životě posmrtném, což je - patrně inherentní - psychologický mechanismus sebezáchovy...
... Lze vskutku označit za ironii osudu, že průzkum drog takzvaně rozšiřujících vědomí prokázal, že jejich účinek je přesně opačný, a to tím, že při něm byly objeveny přirozené zdroje „bohotvorných“ chemofarmak přímo v mozku. Objev, že i ten nejoddanější stoupenec jedné víry může být obrácen na víru jinou podáním přiměřené dávky 2-4-7 *ortho-para*-theosaminu, byl patrně nejničivější ranou, jakou kdy náboženství utrpělo.
Což platí ovšem jen do příletu *Xenostellaru*...

(R. Gabor: Farmakologická podstata náboženství, Miskatonic University Press, 2069)

/12/ XENOSTELLAR

Sto let už se něco podobného očekávalo, a falešných poplachů odeznělo za tu dobu také dost. Když však k té události posléze došlo, bylo přesto celé lidstvo zaskočeno.

Rádiový signál ze směru Alfa Centauri byl tak mohutný, že byl prvně zjištěn jako interference v běžném rozhlasovém vysílání. Nesmírně to překvapilo především všechny radioastronomy, kteří tolik desetiletí pátrali po zprávách cizích inteligencí z kosmu - tím spíše, že trojitý systém Alfy, Bety a Proximy Centauri už dávno vypustili z jakýchkoli vážnějších úvah.

Ihned zaostřily veškeré radioteleskopy, které byly s to obsáhnout jižní hvězdnou oblohu, pozornost na Kentaura. Během několika málo hodin byl učiněn objev ještě senzačnější.

Zdroj signálu vůbec neležel v systému Centauri, ale o půl stupně mimo něj. *A pohyboval se.*

To byl prvý náznak skutečnosti. Když byl potvrzen, chod veškerého života na Zemi se zastavil.

Intenzita signálu už teď tolik nepřekvapovala; jeho zdroj touto dobou vstoupil poměrně hluboko do sluneční soustavy a pohyboval se směrem k Slunci rychlostí šesti set kilometrů za sekundu. Tak dlouho očekávaní, tak dlouho obávaní návštěvníci z hlubin kosmu konečně dorazili...

Avšak celých třicet dní neprojevoval vetřelec pražádnou aktivitu, padal dále ke Slunci, míjel vnější planety a nepřestával vysílat monotónní sérii pulsů, které neříkaly nic jiného než „Přicházím! Přicházím!“ Neučinil žádný pokus odpovědět na signály vyslané směrem k němu, ani se nesnažil změnit svou přirozenou, v podstatě kometární orbitu. Pokud už dříve neprovedl deceleraci z nějaké původní, vyšší rychlosti, pak jeho pouť od Kentaura musela trvat dva tisíce let. Někoho to uklidňovalo, jelikož tato okolnost napo-

vídala, že návštěvník je pouhá robotem řízená interstelární sonda; jiní naproti tomu byli zklamáni, jako by nepřítomností skutečných, živých mimopozemšťanů byli rázem ochuzeni o vrcholný zážitek svého života.

Široká paleta všech myslitelných variant byla diskutována a prodiskutována až do omrzení kdekým ve všech sdělovacích médiích, ve všech možných parlamentech člověčenstva. Kdejaký motiv, který kdy byl užit v science fiction, od příchodu laskavých bohů až po invazi krvežíznivých upírů, byl teď exhumován a se vší vážností rozpitváván. Londýnský Lloyd inkasoval nemalé částky od lidí, kteří si přáli být pojištěni pro nejrůznější případy, jaké by mohly v nejbližší budoucnosti eventuelně nastat - včetně takových pojistných příhod, po nichž by si už sotva kdo mohl vybrat jednu jedinou penci odškodného.

Poté, kdy návštěvník překročil Jupiterovu oběžnou dráhu, přístroje člověka si o něm zvolna začaly činit představu. Prvé zjištění vyvolalo kratičkou paniku; příčný rozměr objektu byl pět set kilometrů - to odpovídalo menšímu měsíci. Snad tedy přece jen jde o mobilní planetu, která s sebou nese invazní jednotky...

Tyto obavy byly rozptýleny přesnějším pozorováním, podle něhož vlastní pevné těleso mělo v průměru jenom pouhých pár metrů. Pětisetkilometrové *halo* okolo tohoto jádra bylo cosi velice známého - křehký, zvolna se otáčející parabolický reflektor, přesná obdoba astronomických orbitálních radioteleskopů. Zřejmě to byla anténa, s jejíž pomocí cizinec udržoval spojení se vzdálenou základnou. A s jejíž pomocí také právě nyní odvysílával veškerá svoje pozorování, obraz sluneční soustavy, monitorovaná rozhlasová a televizní vysílání, veškerá přenášená a odposlouchaná data ze všech vysílačů člověka.

Pak přišlo ještě jedno překvapení. Anténa o rozměru planetoidu nebyla zaměřena ve směru Alfy Centauri, nýbrž do zcela jiné části oblohy. Začínalo to vypadat, jako by systém v Kentauru byl pouze zastávkou na pouti plavidla, nikoli jeho domovským přístavem.

Astronomové si dosud touto věcí lámali hlavy, když je potkalo štěstí vskutku nenadálé. Sonda pro výzkum solárního klimatu, patrolující na rutinní orbitě vně Marsovy dráhy, se náhle odmlčela a pak, po minutě, opět nabyla svůj rádiový hlas. Když byl prozkoumán magnetofonový záznam, ukázalo se, že přístroje byly v onom okamžiku ochromeny intenzívní radiací. Sonda vnikla přímo do směrovaného paprsku cizincova vysílání - a pak už nebylo složité přesně propočítat, kam je paprsek zaměřen.

Až do vzdálenosti dvaapadesáti světelných let neexistoval v onom směru žádný objekt, kromě velice slabé a patrně i velice staré hvězdičky, červeného trpaslíka, jednoho z těch skromných a střídmých nevelkých sluncí, která budu v poklidu zářit ještě miliardy let poté, co nádherní obři Galaxie již dávno žárem spálí sami sebe. Žádný radioteleskop ji dosud nezkoumal; zato teď všechny, jichž právě nebylo nezbytně třeba k sledování blížícího se hosta, byly zacíleny na předpokládané místo jeho původu.

A tam je také skutečně nalezly. Vyzařovalo ostře ohraničený signál v pásmu centimetrových vln. Tvůrci byli stále ještě v kontaktu s kosmickým plavidlem, jež vyslali před tisícovkami let; ovšem relace, které od nich sonda nyní přijímá, nemohou být starší ne půl století.

A potom, když návštěvník dospěl k oběžné dráze Marsu, dal prvně najevo, že je informován o existenci lidstva; projevil to tak jednoznačně a dramaticky, jak si jen lze představit. Začal vysílat televizní obraz o standardním počtu 3075 řádek, prokládaný videotextem v plynné, třebaže trochu šroubované angličtině a v mandarinské čínštině. Prvý kosmický rozhovor započal - a to nikoli, jak si člověk až dosud představoval, s přeryvy dlouhými celá desetiletí, nýbrž s odmlkami trvajícími pouhých pár minut.

/13/ ROZBŘESK A STÍN

Morgan vyjel z hotelu v Ránapuře ve čtyři hodiny, za jasné bezměsíčné noci. Stanovení odjezdu na tuto hodinu ho příliš nenadchlo, ale profesor Sarath, který se ujal veškeré organizace, mu přislíbil, že nebude litovat. „Nepochopil byste nikdy, co vlastně je Šrí Kanda," řkl přitom, „kdybyste neuviděl úsvit z jejího vrcholu. A Bódhi - tedy Mahá Théró - stejně jindy návštěvníky nepřijímá. Říká, že je to znamenitý způsob, jak odradit pouhé zvědavce." A tak Morganovi nezbylo než se s tím smířit a nedat najevo nespokojenost.

Navíc se ukázalo, že taprobanský řidič si umanul vést čilou, byť poněkud jednostrannou konverzaci, s cílem vytvořit si pokud možno úplný obraz o osobnostním profilu svého pasažéra. Činil to s takovou dobromyslností, že se na něj Morgan ani nedovedl zlobit, ale byl by dal nevímco za trochu ticha.

Ještě více si přál, ba někdy se téměř modlil, aby šofér o poznání pozorněji sledoval nesčetné vlásenkové zatáčky, jimiž se proplétali takřka v úplné tmě. nad bylo jen dobře, že Morgan neviděl na všechny ty srázy a propasti, mezi nimiž vůz kličkoval cestou vzhůru předhořím. Silnice byla triumfem ženijního umění devatenáctého století - dílo vojsk posledních koloniálních vládců, postavené za konečné operace proti nepoddajným horalům z vnitrozemí. Nebyla však už nikdy později vybavena systémy pro automatické řízení a v některých okamžicích se Morgan ptal sám sebe, má-li šanci dojet živý až k cíli.

A pak naráz zapomněl na strach i na rozmrzelost z ošizeného spánku.

„Tady ji máte!" řekl řidič pyšně, když vůz objel úbočí pahorku.

Šrí Kanda sama byla ještě plně skryta v temnotách, jež dosud nedávaly najevo ani známku nadcházejícího úsvitu. její existenci prozrazoval jenom tenký růženec světel, vinoucích se vzhůru klikatou čarou ke hvězdám a tkvících jakoby nějakým kouzlem na černém pozadí oblohy. Morgan ovšem věděl, že se dívá na obyčejné lampy umístěné sem před dvěma sty lety, aby vedly poutníky stoupající po nejdelším schodišti světa, ale jakoby popřením vší logiky a gravitace se zdály být jakousi vizí jeho vlastního snu. Celé věky

předtím, než on sám přišel na svět, z popudu filozofů, jež si ani nedokázal představit, začali lidé dílo, které by on nyní chtěl dokončit. Vytesali doslova prvé primitivní schůdky na cestě ke hvězdám.

Ospalost jako by z něho spadla. Pozoroval, jak se stužka světel přibližuje, jak se rozpadá do náhrdelníku nespočetných třpytivých korálků. Hora již začínala být viditelná, jevila se jako černý trojúhelník zastiňující celou polovinu oblohy. Tyčila se tu zamlklá, zachmuřená, měla v sobě cosi až trochu zlověstného; Morgan si uměl téměř živě představit, že je to skutečně sídlo bohů, kteří znají jeho úmysly a cíl a kteří právě teď sbírají své síly k boji proti němu.

Všechny tyto pochmurné myšlenky byly rázem zapomenuty, když dorazili k dolní stanici lanovky a když Morgan k svému překvapení uviděl - bylo teprve pět hodin -, že v nevelké čekárničce se tísní dobrá stovka lidí. Objednal horkou kávu pro sebe i pro řečného šoféra - jenž, k jeho značné úlevě, nejevil o cestu vzhůru pražádný zájem. „Byl jsem tam už snad dvacetkrát," zveličoval blazeovaně svůj nezájem. „Já osobně si zatím raději zdřímnu ve voze, než vy zase sjedete dolů."

Morgan si koupil jízdenku a rychle si spočítal, že se dostane asi do třetí až čtvrté skupiny cestujících. Byl rád, že uposlechl Sarathovy rady a vzal si pro jistotu do kapsy termoplášťěnku; už tady, v pouhých dvou tisících metrech, bylo citelně zima. Na vrcholku, ještě o tři kilometry výše, musí určitě mrznout.

Když byl zvolna posunován frontou poněkud ospalých a utlumených turistů, uvědomil si Morgan pobaveně, že je tu vlastně jediný, kdo s sebou nemá fotoaparát. Kdepak asi zůstali opravdoví poutníci, divil se. A pak se mu rozjasnilo; ti zde přece nemohou být, nemají tu co dělat. K nebesům, k nirváně anebo k čemukoli, co vlastně věřící hledají, nevedou pohodlné cesty. Zásluhy o ně si člověk získá toliko vynaložením vlastního úsilí, nikoli zapřažením strojů. Zajímavá doktrína, a je v ní kus pravdy; ale jsou naproti tomu chvíle, kdy naopak cíle může dosíci jedině stroj.

Konečně se dočkal místa v kabině a za skřípotu lan se vydali na cestu. A znovu zakoušel Morgan onen podivný zážitek antici-

pace. Výtah, který plánuje on, bude vynášet náklady desettisíckrát výše než tento primitivní systém, který patrně vděčí za svůj vznik dobám dvacátého století. A přece, vezme-li se všechno kolem a kolem, jejich princip je a bude týž.

Za okénky pohupující se kabiny vládla úplná temnota, vyjma chvíle, kdy se v orném poli objevil některý z úseků osvětlené stezky. Byla zcela opuštěná, jako by bezpočet miliónů, které se už plahočily za poslední tři tisíce let vzhůru na vrchol Hory, neměl jediného následovníka. Ale pak si Morgan uvědomil, že ti, kdo se vydali vzhůru pěšky, už asi budou vysoko nahoře, aby dorazili včas na své dostaveníčko s úsvitem; po dolním úbočí Hory asi prošli již před mnoha hodinami.

Ve výši čtyř tisíc metrů museli cestující přestoupit do jiné kabinky a přejít z jedné stanice do druhé, avšak přestup neznamenal téměř žádné zdržení. Teď už Morgan plně oceňoval termoplášťenku a přitáhl si metalizovanou tkaninu úžeji k tělu. Pod nohama měl jinovatku a začínal se v řidnoucím vzduchu zhluboka nadechovat. Nijak ho nepřekvapil pohled na stojany s kyslíkovými přístroji, kterými byla staničkа vybavena, spolu s náležitě vyvedenými obrazovými instrukcemi, jak aparátů používat.

A teď konečně, když se vydávali na poslední část výstupu, dostalo se jim prvého tušení nadcházejícího dne. Hvězdy na východě sice stále ještě plály neochabující nádherou - nejjasněji ze všech Venuše -, avšak prvé vysoké a řiďounké mraky e zvolna rozžíhaly blížícím se úsvitem. Morgan nervózně pohlédl na hodinky a přemítal, zda dorazí včas. Upokojilo ho, když zjistil, že do východu slunce chybí ještě třicet minut.

Jeden z cestujících náhle ukázal rukou na nekonečné schodiště, jehož jednotlivé úseky se chvílemi klikatily v hloubce pod nimi, vzhůru do stále strmějšího svahu. Již nebylo opuštěné; snově pomalými pohyby se desítky mužů a žen plahočily vzhůru po nekonečné řadě stupňů. Každou minutu jich viděli víc a víc; kolik hodin, zauvažoval Morgan, už vlastně stoupají? Určitě jdou celou noc, a snad ještě mnohem déle - neboť mnozí z poutníků byli star-

ší lidé a sotva by byli výstup zvládli za jediný den. Byl překvapen, že je tu vidět ještě tolik věřících.

Chvíli nato spatřil prvého mnicha - vysokou postavu v šafránové říze - pohybujícího se svou cestou s pravidelností metronomu, neohlížejícího se napravo ani nalevo a zcela ignorujícího kabinku proplouvající nad jeho vyholenou hlavou. Ignoroval kromě toho zjevně i živly samy, neboť vystavoval celou pravou paži obnaženou až po rameno mrazivému větru.

Kabina zvolňovala chod a blížila se k horní stanici; pak náhle stanula, vychrlila zkřehlé cestující a vydala se opět na svou dlouhou cestu dolů. Morgan se připojil k zástupu asi dvou až tří set lidí choulících se v malém amfiteátru vyhloubeném do západní stěny hory. Všichni upíraly zraky do temnot, třebaže tam nebylo vidět nic než stužku světélek kroutící se do propasti pod nimi. Pár opozdilců na posledním úseku schodů vydávalo poslední síly, víra se pokoušela přemoci únavu.

Morgan se znovu podíval na hodinky; ještě deset minut. Nikdy v životě nebyl uprostřed tolika mlčících lidí; turisty ověšené aparáty i zbožné poutníky nyní spojovala jedna společná naděje. Ale počasí jim přálo, bylo dokonalé; brzy už se všichni dovědí, nepodnikli-li tuto pouť nadarmo.

Z chrámu, dosud ještě skrytého v tmách stovku metrů nad jejich hlavami, se ozvalo jemné zacinkání zvonků; v tom okamžení všechna světla rozsetá podél onoho neskutečného schodiště pohasla. K vycházejícímu slunci, ukrytému Horou, byli obráceni zády, ale viděli, jak se prvý lehounký přísvit dne klade na mraky hluboko pod nimi; obrovitá masa Hory však stále ještě zdržovala blížící se rozbřesk.

Vteřinu za vteřinou sílilo světlo po obou bocích Šrí Kandy, jak slunce postupně dobývalo poslední baštu noci. A pak se z trpělivě čekajícího zástupu ozvalo zašumění úžasu.

Jednu chvíli ještě neviděli nic. A pak, zcela znenadání, byl před nimi a táhl se přes polovinu Taprobané - dokonale symetrický a ostře vykreslený trojúhelník nejhlubší modři. Hora neoslyšela ty, kdož ji uctívali; rozprostřen na oblačném moři tu ležel její

proslulý stín, a každému z poutníků bylo dovoleno vykládat si ho jako symbol po svém.

Zdálo se, jako by byl ve své přímkové dokonalosti nějakým geometrickým tělesem, jako by to byla spíše převržená pyramida než pouhý fantóm ze světla a tmy. S narůstajícím jasem kolem něho a s prvými slunečními paprsky prosvítajícími podél boku Hory se v nastalém kontrastu jevil ještě hlubší a hustší; avšak skrze tenký závoj mraků, jimž stín děkoval za svou existenci, dokázal Morgan již matně rozeznat jezera, hory a džungle probouzejícího se světla.

Vrchol toho mlhavého trojúhelníku se zřejmě řítil nesmírnou rychlostí směrem k němu, jak slunce stoupalo kolmo vzhůru přímo za Horou, avšak přesto Morgan žádný pohyb nevnímal. Čas jako by se byl zastavil; byl to jeden ze vzácných okamžiků v jeho životě, kdy přestal myslet na prchající minuty. Duši mu zalehl stín věčnosti, stejně jako stín Hory dopadal na mračna.

Začínal teď rychle blednout, tma se z oblohy vytrácela jako skvrna rozpouštějící se ve vodě. Duchovitý, pableskující kraj pod nimi nabýval na ostrosti a reálnosti; kdesi v půli cesty k obzoru explodovalo světlo, když sluneční paprsky narazily na okno nějaké budovy. A ještě dále - pokud ho zrak neklamal - vysledoval Morgan slabounký temný proužek moře, které ze je všech stran obklopovalo.

V Taprobané nadešel nový den.

Návštěvníci se zvolna rozcházeli. Někteří se vraceli ke staničce lanovky, zatímco jiní, méně zpohodlnělí, zamířili ke schodům v mylné víře, že sestup bude snadnější než šplhání sem nahoru. Většina z nich bude ještě ráda, až na dolní mezistanici dostihne kabinku; jen málo z nich dojde celou cestu pěšky až dolů.

Jen Morgan pokračoval směrem vzhůru a vystupoval, sledován udivenými pohledy, po krátkém schodišti, které vedlo ke klášteru a posléze na sám vrchol Hory. Když došel až k hladce omítnuté vnější stěně - jež právě začínala měkce zářit v prvých paprscích slunce -, byl téměř bez dechu a byl rád, že se může na okamžik opřít o masívní dřevěné dveře.

Někdo ho musel pozorovat; ještě dříve, než našel nějaké tlačítko anebo než mohl nějak dát svou přítomnost najevo, se dveře tiše rozestoupily a vítal ho žlutě oděný mnich, který ho pozdravil sepjatýma dlaněma.

„*Ájubóvan*, doktore Morgane. Mahánájaké Théró vás očekává.“

XENOSTELLAR /14/ SE UČÍ

(Abstracta Xenostellarica, zestručněný výtah z 1. vydání, 2071)

V současné době je ověřeno, že mezihvězdná kosmická sonda, všeobecně nazývaná *Xenostellar*, je plně autonomní systém a že samostatně operuje na základě souboru základních instrukcí, které v něm byly programově fixovány před šedesáti tisíci lety. Za přeletů mezi jednotlivými slunci užívá své pětisetkilometrové antény, aby relativně nízkou rychlostí odvysílával zpět na základnu získané informace a aby také přijal nezbytné aktualizace svých programů z „Hvězdného ostrůvku *Xenopolis*“, jak zní krásné poetické pojmenování oné základny, formulované velšským básníkem Llewellynem ap Cymru.

Za průchodu jednotlivými solárními systémy je schopen absorbovat vyzařovanou energii dané hvězdy, a tak enormně zvýšit i objem vyslaných informací. Současně také „dobíjí baterie“, což je výraz, který tuto aktivitu vyjadřuje jen velmi přibližnou a hrubou analogií. A jelikož podobně jako naše prvé sondy Pioneer a Voyager využívá gravitačních polí vesmírných těles k získání hybnosti pro cestu od jedné hvězdy k druhé, bude v činnosti po nekonečnou dobu, pokud by jeho existenci neukončila nějaká mechanická porucha anebo kosmická havárie. Soustava v Kentauru představovala jedenáctou etapu jeho trasy; poté, co obletěl naše Slunce jako kometa, orientoval se jeho nový kurs přesně na Tau Ceti, vzdálenou dvanáct světelných let. Pokud tam kdokoli existuje, bude s

ním připraven navázat kontakt bezprostředně po roce 8100 našeho letopočtu...

...*Xenostellar* totiž v sobě spojuje jak funkci průzkumníka, tak i vyslance. Když nalezne u cíle svých tisíciletých cest technicky vyspělou kulturu, vytvoří mezi sebou a obyvateli soustavy přátelský vztah a zahájí směnu informací, což je jediný mezihvězdný obchod, jaký kdy bude zřejmě možný. A dříve než se opět rozloučí a než se vydává dál na svou nekonečnou pouť, udává *Xenostellar* souřadnice své vlasti - která je připravena navázat přímé spojení s nejnovějším členem galaktické telekomunikační sítě.

V našem případě můžeme s jistou hrdostí konstatovat, že ještě dříve než *Xenostellar* odvysílal první hvězdnou mapu, identifikovali jsme jeho rodné slunce sami, a dokonce jsme k němu zaměřili i přenosový paprsek. A teď musíme toliko vyčkat 104 roky na odpověď. Máme nesmírné štěstí, sousedé existují tak blízko nás.

Od prvých relací vysílaných *Xenostellarem* bylo zřejmé, že zná pojmový obsah několika tisíc základních slov v angličtině a v čínštině a že si ho patrně odvodil z analýz televizního i rozhlasového vysílání a zejména z videotextových pořadů. Avšak to, co takto posbíral v průběhu svého příletu, byl velice nereprezentativní vzorek z širokého spektra lidské kultury; moderní přírodověda a zejména nejmodernější matematika v něm byly zastoupeny jen minimálně - a také výběr z literatury, z hudby a výtvarných umění byl značně náhodný.

A tak měl *Xenostellar*, jako ostatně každý geniální samouk, ve svém vzdělání rozsáhlé mezery. Podle zásady, že lépe je dát příliš mnoho, než darovat příliš málo, byl *Xenostellaru* ihned po navázání spojení odeslán kompletní snímek *Oxford English Dictionary*, Velký slovník čínštiny *(Romandarin Edition)* a *Encyclopaedia Terrae*. Přenos v digitalizované podobě trval něco přes padesát minut, a je pozoruhodné, že bezprostředně poté se *Xenostellar* odmlčel téměř n čtyři hodiny - což byla nejdelší pauza v jeho vysílání vůbec. Když opět navázal spojení, jeho lexikum se neuvěřitelně rozšířilo a více než 99 procent jím odvysílaného materiálu by už bylo hladce prošlo Turingovým testem - to znamená, že

podle předaných zpráv by se nedalo rozlišit, zda *Xenostellar* je automat anebo mimořádně inteligentní člověk.

K občasným zrádným selhání ovšem docházelo - například v nesprávném užívání dvojznačných slov, a také naprostou absencí emocionálního obsahu v celém dialogu. To bylo nutno předpokládat; na rozdíl od nejvyspělejších pozemských computerů, které v případě potřeby dokázaly kopírovat emoce svých konstruktérů, *Xenostellarovy* pocity a tužby byly s největší pravděpodobností odvozeny z emocí zcela cizích tvorů, a proto také člověku převážně nesrozumitelné.

A samozřejmě tomu bylo i naopak. *Xenostellar* dokázal přesně a s úplností porozumět, co znamenají slova „čtverec nad přeponou se rovná součtu čtverců nad oběma odvěsnami“. Ale sotva mohl mít sebemenší ponětí, co měl před vnitřním zrakem Keats, když napsal:

...a stejná letěla
do oken otevřených na moře
s bělavou pěnou, v dálkách ztracených...*

A ještě méně mu říkalo:

Mám říci o tobě, žes letní den?
Je v tobě míry víc a hlubší něha...**

Nicméně - v naději, že tento nedostatek může být nějak kompenzován - byly *Xenostellaru* nabídnuty tisícovky hodin hudby, dramatických inscenací a scény pozemského života, s člověkem i bez něho. Na základě obecně přijaté dohody byl v tomto případě uplatněn jistý stupeň cenzury. Třebaže lidské sklony k násilí bylo jen těžko možné zastřít (bylo už pozdě na to vzít *Encyclopaedii* prostě nazpět), bylo z těchto oblastí odvysíláno jen pár pečlivě zredigovaných šotů. A dokud nebyl *Xenostellar* zcela bezpečně opět z doslechu, působily i běžné videoprogramy nezvykle mdlým dojmem.

Po celá staletí - a snad skutečně až do chvíle, kdy *Xenostellar* dosáhne nejbližšího cíle - se budou filozofové dohadovat, do jaké

míry skutečně pochopil lidský svět a problémy člověka. Jen v jednom bodu neexistoval zásadní spor. Sto dní jeho průletu sluneční soustavou znamenalo nevratnou proměnu v názoru člověka na vesmír a jeho původ, na místo, jaké v něm lidé zaujímají.

Xenostellar opět odletěl, ale lidská civilizace už nikdy nebude táž, jaká byla předtím.

/15/ BÓDHIDHARMA

Když za ním měkce zaklaply masívní dveře zdobené dřevořezbou složitých motivů lotosu, vnímal Morgan, že vkročil do zcela jiného světa. Naprosto to nebylo poprvé, kdy se ocitl na půd, jež bývala dříve pro některé z větších náboženství posvátná; viděl Notre Dame, Aju Sofiu, Stonehenge, Parthenon, Karnak, chrám svatého Pavla a desítku dalších nejvýznamnějších kostelů a mešit. Ale pohlížel na ně na všechny jako na konzervované památky minula - jako

*) Óda na slavíka (přel. H. Žantovská)
**) W. Shakespeare: Sonet XVIII (přel. E. A. Saudek)

na nádherné doklady umělecké tvorby a stavitelství, avšak zcela bez vazby na mysl moderního člověka. Věrouky, které je vytvořily a udržovaly, již většinou dávno upadly v zapomenutí, třebaže některé přežívaly ještě i v dvaadvacátém století.

Avšak zde, jak se zdálo, se čas zastavil. Vichřice dějin sice duly kolem této osamělé pevnosti víry, avšak zůstavily ji neotřesenou. Stejně jako po předchozí tři tisíce let předtím se mniši modlili, meditovali a pozorovali úsvit. Cestou po odchozené dlažbě nádvoří, uhlazené chodidly nespočetných poutníků, zakusil Morgan pocit náhlé a pro něho naprosto necharakteristické nerozhodnosti. To, co on vlastně chtěl ve jménu pokroku zničit, bylo cosi nesmírně starého a ušlechtilého; něco, čemu on sám nebude nikdy schopen plně porozumět.

Při pohledu na velký bronzový zvon zavěšený ve věžičce zvedající se přímo z klášterní hradby, se Morgan rázem zastavil. Inženýrský odhad mu okamžitě určil váhu nejméně na pět tun, a zřejmě to byl zvon velice starý. Jak pro všechno na světě...?

Mnich postřehl jeho údiv a chápavě se usmál.

Dva tisíce let je starý," řekl. „Je to dar Kálidásy Prokletého, který jsme považovali za užitečné neodmítat. Podle ústní tradice trvala jeho doprava sem nahoru na vrchol Hory celých deset let - a stála životy stovky lidí."

„A kdy se na něj zvoní?" zeptal se Morgan, když tuto informaci zpracoval.

„Vzhledem k jeho ohavnému původu užívá se ho jen v dobách tísně. Já sám jsem ho nikdy neslyšel, a neslyšel ho ani nikdo z nás ostatních. Jednou se rozezvučel bez lidského přičinění, to bylo při velkém zemětřesení roku 2017. A předtím to bylo až v roce 1522, když iberští okupanti spálili Chrám zubu a zmocnili se posvátné relikvie."

„Takže po vší té námaze se ho vlastně nepoužívá?"

„Všehovšudy snad desetkrát za poslední dva tisíce let. Spočívá v něm stále ještě Kálidásovo prokletí."

To je sice zbožnost sama, neubránil se Morgan rouhavé myšlence, ale s rozumným hospodařením to nemá nic společného. A bezbožně si k tomu představoval, kolik mníšků asi neodolalo pokušení alespoň trochu si na ten zvon zacinkat, aby na vlastní uši uslyšeli tajné zabarvení jeho zapovězeného hlasu...

Procházeli teď podél obrovského balvanu, na jehož temeno se stoupalo krátkým schodištěm vedoucím k pozlacenému pavilónku. A tohle, uvědomil si Morgan, je nejvyšší vrchol Hory; věděl, co údajně svatyňka obsahuje, ale mnich přispěchal s další osvětou.

„Stopa," pravil. „Muslimové věřívali, že ji zde zanechal Adam; zastavil se tu prý poté, co byl vyhnán z ráje. Hinduové ji připisovali Šivovi nebo Samanovi. Pro buddhisty to ovšem byl vždycky otisk nohy Osvíceného."

„Hovoříte o tom důsledně v minulém čase," odpověděl Morgan v úzkostlivě neutrálním tónu. „Co soudí věrouka dnes?"

Na mnichově tváři se nezračilo žádné citové zaujetí, když odpovídal: „Buddha byl člověk, zrovna tak jako vy anebo já. Ta šlápota v kameni - a je to hodně tvrdá skála - měří dva metry."

Věc tím byla zřejmě vyřízena a po zbytek cesty krátkým podloubím, na jehož konci byly otevřené dveře, se Morgan mnicha na nic víc nezeptal. Průvodce zaklepal, nečekal však na vyzvání a pokynutím vybídl návštěvníka, aby vstoupil.

Morgan napůl očekával, že zastihne Mahánájaké Théra sedět se zkříženýma nohama na rohoži, v kouři vonných tyčinek a v kruhu noviců prozpěvujících litánie. Chladivý vzduch v sobě sice choval stopy kadidla, avšak Hlavní obročník *viháry* Šrí Kanda seděl za dokonale typizovaným pracovním stolem vybaveným standardní displejí a paměťovými jednotkami. Jediným nezvyklým prvkem v zařízení místnosti byla busta Buddhy, v poněkud nadživotní velikosti, umístěná na podstavci v rohu pracovny. Posoudit, zda je to skutečný objekt nebo projekce Morgan nedokázal.

Přes toto celkem konvenční prostředí by nebývalo možné splést si představeného kláštera s běžným vedoucím pracovníkem. Nehledě k nevyhnutelné žluté říze měl Mahánájaké Théró dva další výrazné rysy, jež byly v jeho době vskutku řídké. Předně byl zcela holohlavý; za druhé měl brýle.

Obojí, jak Morgan předpokládal, byl výsledek vědomého záměru. Vzhledem k tomu, jak snadno se dala léčit plešatost, musela být ona slonovinově lesklá polokoule oholena anebo podrobena depilaci. A vůbec už si nedokázal vzpomenout, kde jinde by byl naposledy uviděl na někom brýle, nepočítal-li historické snímky a dramata.

Kombinace to byla efektní i zneklidňující zároveň. Morgan si uvědomil, že je takřka vyloučené odhadnout, jak je vlastně Mahánájaké Théró stár; byl by mohl klidně hádat na zralého čtyřicátníka anebo také zachovalou osmdesátku. A brýle, ač průhledné, jako by zakrývaly myšlenky a pocity za nimi skryté.

„*Ájubóvan*, doktore Morgane," pravil převor a nabídl hostu pokynem ruky jedinou volnou židli. „Toto je můj sekretář, Cti-

hodný Parákrama. Věřím, že vám nebude proti mysli, když bude pořizovat záznam.“

„Samozřejmě že ne,“ řekl Morgan a lehce se uklonil dalšímu přítomnému. Všiml si, že mladší z mnichů měl rozevláté vlasy a mohutný plnovous; holé hlavy byly zřejmě věcí dobrovolnosti.

„Takže, pane doktore,“ pokračoval Mahánájaké Théró, „vy prý potřebujete naši Horu.“

„Obávám se, že ano, Vaše - eh - Ctihodnosti. Tedy jistou její část určitě.“

„Z celého zemského povrchu - právě těchto pár hektarů?“

„Volba nebyla dána našim chtěním, ale samou přírodou. Pozemská stanice musí být na rovníku, a to v co nejvyšší nadmořské výši, kde nižší hustota vzduchu snižuje i účinky větru.“

„Existují ovšem vyšší hory v rovníkové oblasti, v Africe a v Jižní Americe.“

A už je to zase tady, zasténal v duchu Morgan. Trpká zkušenost ho už poučila, že je téměř vyloučené vysvětlit laikům, jakkoli poučeným a zainteresovaným, jak je právě tato otázka důležitá, a předpokládal, že s těmihle mnichy to bude ještě horší. Kdyby tak Země byla pěkně symetrická, bez těch svých jam a boulí na gravitačním poli...

„Věřte mi,“ spěchal s ujištěním, „že jsme prověřili veškeré možné alternativy. Cotopaxi i Mount Kenyu - a dokonce i Kilimandžáro, třebaže to leží o tři stupně jižněji - všechny by vyhovovaly, až na jedinou klíčovou překážku. Satelit umístěný na stacionární orbitu nesetrvává sám prakticky nikdy na témže místě. Vzhledem ke gravitačním anomáliím, které nechci podrobně rozebírat, splývá každá družice zvolna podél rovníku. Všechny naše synchronní satelity a kosmické stanice musí svou stabilizaci zajišťovat reaktivně, spalováním pohonných hmot; množství potřebná k této fixaci jsou naštěstí nevelká. Ale objekt o hmotnosti miliónů tun nelze odstrkávat zpět do výchozí polohy - zvlášť když má podobu tenkých prutů dlouhých desetitisíce kilometrů. A není to také třeba. Naštěstí pro nás -“

„- a naneštěstí pro nás“ přerušil ho Mahánájaké Théró a téměř tím vyvedl Morgana z míry.

„- existují na synchronní orbitě dva zcela stabilní body. Pokud umístíme družici přesně v těchto bodech, nebude se už samovolně posouvat. Je to přesně, jako kdyby se skutálela na dno neviditelné jamky. Prvý z těchto bodů leží nad Pacifikem, není nám tedy nic platný. Druhý máme přesně nad hlavou.“

„Ovšem odchylka několika kilometrů tím anebo oním směrem přece nemůže hrát roli. V Taprobané jsou ještě jiné hory.“

„Žádná z nic nedosahuje ani poloviční výše Šrí Kandy - kde intenzita působení větru klesá pod kritickou hladinu. Je pravda, že právě na rovníku se příliš mnoho hurikánů nevyskytuje. avšak přesto je jich dost, aby konstrukci ohrozily v jejím nejchoulostivějším místě.

„Větry lze ovládat.“

Byl to prvý příspěvek mladšího z mnichů do diskuse a Morgan se k němu obrátil a zpozorněl.

„Do jisté míry, to ano. Projednával jsem tento problém s Monzunovým řídícím střediskem. Tam říkají, že nějaká absolutní jistota neexistuje - zejména pokud jde o hurikány. Maximální pravděpodobnost, kterou byli ochotni garantovat, je padesát ku jedné. A to nestačí, jde-li o projekt v ceně biliónů dolarů.“

Zdálo se, že Ctihodný Parákrama se chce přít. „Existuje jedna téměř zapomenutá matematická disciplína, takzvaná teorie katastrof, s jejímž využitím by se z meteorologie mohla stát prakticky zcela exaktní věda. Já osobně jsem přesvědčen -“

„Měl bych asi vysvětlit,“ vložil se do hovoru Mahánájaké Théró mírně, „že můj kolega byl kdysi poměrně značně proslulý svými pracemi v oblasti astronomie. Myslím, že už jste slyšel jméno dr. Choam Goldberg.“

Morgan měl pocit, jako by se pod ním náhle otevřelo propadlo pasti. Na to ho měli přece upozornit! Ale vzpomněl si, že mu profesor Sarath s jiskérkami v očích skutečně říkal, aby si dal pozor na Bódhiho osobního sekretáře - to že je liška prohnaná.

Uvažoval, jestli mu rudnou tváře, zatímco si ho Ctihodný Parákrama *alias* dr. Choam Goldberg se zjevnou nevraživostí prohlíží. A on se tu pokoušel poučovat dva prostinké mníšky o orbitálních instabilitách! Mahánájaké Théró bezpochyby už předem dostal o tomto problému mnohem detailnější informace, než jaké mu mohl poskytnout on sám.

Rovněž si ovšem vybavil, že vědci celého světa jsou vlastně přesně rozděleni na dva tábory, pokud jde o názor na doktora Goldberga... Jedni jsou si absolutně jisti, že je to blázen, druzí ještě váhají. Neboť to býval jeden z nejnadějnějších mladých astrofyziků, až do chvíle někdy před pěti lety, kdy prohlásil: „Nyní, kdy *Xenostellar* nadobro rozdrtil veškerá tradiční náboženství, můžeme se konečně se vší vážností věnovat jsoucnosti Boží.“

A poté zmizel z veřejného života.

DIALOG /16/ S XENOSTELLAREM

Z tisíců otázek položených *Xenostellaru* v době jeho průletu sluneční soustavou byly nejdychtivěji očekávány odpovědi na ty, jež se týkaly živých tvorů a civilizací jiných hvězd. V rozporu s některými předpoklady odpovídal robot na tyto otázky ochotně, i když připouštěl, že poslední aktualizace jeho informací v tomto směru byly uskutečněna před více než sto lety.

Vzhledem k nezměrné rozmanitosti kultur vytvořených na Zemi jediným druhem tvorů bylo zřejmé, že ještě větší pestrost existuje ve hvězdných měřítcích, kde lze předpokládat jakýkoli myslitelný typ biologických projevů. Několik tisíc hodin fascinujících - často ovšem nesrozumitelných a někdy i děsivých - obrazů ze života na jiných planetách nenechalo nikoho na pochybách, že tomu tak skutečně je.

Xenopoliďanům se nicméně podařilo zformulovat hrubou klasifikaci kultur podle stupně jejich technického rozvoje - patr-

ně jediného myslitelného měřítka pro jakékoli srovnávání. Lidstvo se zájmem zjišťovalo, že dosáhlo fáze pět na stupnici: 1 - kamenné nástroje, 2 - kovy, oheň, 3 - písmo, rukodělná výroba, lodi, 4 - pára, základy přírodních věd, 5 - atomová energie, cesty do kosmu.

Když *Xenostellar* startoval na svou cestu, jeho konstruktéři byli, tak jako nyní lidská rasa, ještě v páté kategorii. Nyní již dospěli do šesté fáze, charakterizované schopností měnit hmotu beze zbytku na energii a proměňovat veškeré prvky, a to v průmyslovém měřítku.

„A existuje nějaká sedmá fáze vývoje?“ zněla další otázka otázka adresovaná okamžitě *Xenostellaru*. Vysvětlení bylo krátké: „Kladná odpověď.“ Když tazatelé naléhali na podrobnosti, sonda vysvětlovala: „Nemám povoleno popisovat technické principy kultury vyššího stupně civilizacím nižšího stupně.“ A na tom zůstalo, až do závěrečné relace, přes všechny rafinované pasti vyspekulované nejbystřejšími právnickými mozky Země.

Tou dobou už byl totiž *Xenostellar* více než důstojným partnerem jakéhokoli pozemského logika. Částečně to zavinila filozofická fakulta Chicagské univerzity; v záchvatu nezřízené pýchy začátkem června odvysílali *Xenostellaru* celou *Summu theologicu*, a to s katastrofálním výsledkem...

Čas 2069.06.02 GMT 19.34. Relace 1946, sekvence 2.
Xenostellar Zemi:

> Provedl jsem analýzu argumentů vašeho Svatého Tomáše Akvinského, jak jste požadovali svou relací 145, sekvence 3, čas 2069.06.02 GMT 18.42. Větší část obsahu se jeví jako náhodný šum, a tedy bez informační hodnoty, avšak v tištěné sestavě, která následuje, je obsažen alespoň výčet 192 zjištěných logických chyb, vyjádřených pomocí symbolické logiky dle vaší referenční matematické encyklopedie odvysílané relací 43, čas 2069.05.29, GMT 02.51.

Omyl 1... (následuje 75 tiskových stran sestavy)

Jak je patrné z časových údajů, potřeboval *Xenostellar* k rozbití celého tomismu necelou hodinu. Třebaže filozofové strávili několik příštích desetiletí diskusemi nad analýzou Svatého Tomáše, nalezli v ní pouze dvě chyby; a i ty byly patrně zaviněny jen nepochopením terminologie.

Bývalo by krajně zajímavé dovědět se, jak velkou nebo jak malou číst svých procesorů musel *Xenostellar* použít k vyřešení tohoto zadání; naneštěstí nikoho nenapadlo zeptat se na to dříve, než *Xenostellar* přešel opět na mezihvězdný letový režim a přerušil spojení. Ovšem mezitím dorazily zprávy, jejichž obsah byl ještě víc pokořující...

Čas 2069.06.04 GMT 07.59. Relace 9056, sekvence 2.
Xenostellar Zemi:

> Nedovedu dobře rozlišit vaše náboženské obřady od zřejmě zcela identického chování při realizaci sportovních a kulturních funkcí člověka, tak jak jste mi jejich záznamy vysílali. Odkazuji zejména na záznamy: Beatles 1965, světový šampionát ve fotbalu 2046 a závěrečný koncert Johanna Sebastiana Clonese 2056.

Čas 2069.06.05 GMT 20.38. Relace 4675, sekvence 2.
Xenostellar Zemi:

> K poslední aktualizaci mých informací v této problematice došlo před 175 lety, ale pokud vám správně rozumím, lze odpovědět takto: Soubor reakcí, které vy nazýváte náboženským chováním, se objevuje u tří z patnácti nám známých kultur prvé civilizační fáze, u šesti z dvaceti osmi kultur druhé civilizační fáze, u pěti ze čtrnácti kultur třetí civilizační fáze, u dvou

z deseti kultur čtvrté civilizační fáze a u tří ze sto sedmdesáti čtyř kultur páté civilizační fáze. Všímáte si asi, že dat z páté civilizační fáze uvádím mnohem více; důvodem je, že pouze tyto kultury mohou být zjištěny v kosmických vzdálenostech.

Čas 2069.06.06 GMT 12.09. Relace 5897, sekvence 2.
Xenostellar Zemi:

Vaše hypotéza, že tři z kultur páté civilizační fáze, u nichž byla zjištěna náklonnost k náboženským aktivitám, mají vesměs reprodukci závislou na dvou rodičovských individuích a že nedospělí jedinci setrvávají v rodinných uskupeních po značně velkou část života, je správná. Jak jste k tomuto závěru dospěli?

Čas 2069.06.08 GMT 15.37. Relace 6943, sekvence 2.
Xenostellar Zemi:

Hypotéza, která se ve vašich sděleních nazývá Bůh, nevykazuje sice logické chyby, zato je však nadbytečná, jak dále dovodím.
Jestliže začnete pracovat s předpokladem, že vesmír byl, cituji, „stvořen“, konec citátu, entitou označenou jako „Bůh“, pak jeho stupeň organizovanosti musí nevyhnutelně být vyšší než jeho výtvor. Takto jste tedy víc než zdvojnásobili rozsah původního problému a učinili jste první krok regresní důkazové řady, jež je divergentní a nekonečná. William Occam naléhal již ve čtrnáctém století vašeho letopočtu, aby entity nebyly bezdůvodně zmnožovány. Nechápu proto, proč debata o tom pokračuje dál.

Čas 2069.06.11 GMT 06.84. Relace 8964, sekvence 2.
Xenostellar Zemi:

Podle informace, kterou jsem z *Xenopolisu* přijal před 456 lety, byl již objeven původ vesmíru; podle téže informace nejsem vybaven okruhy nezbytnými k pochopení tohoto objevu. Navažte přímý kontakt a žádejte další informace sami.
Přepínám na mezihvězdný letový režim a musím spojení ukončit.
Zdravím vás.

Podle názoru mnoha lidí poslední a nejproslulejší z tisíců relací ukázala, že *Xenostellar* byl vybaven i smyslem pro humor. Proč by jinak čekal až na samý konec, aby odpálil takovou filozofickou bombu? Anebo snad byla celá konverzace součástí pečlivě vypracovaného plánu, zaměřeného na vytvoření potřebných předpokladů v lidské civilizaci - pro dobu, kdy dorazí prvé přímé zprávy z *Xenopolisu*, čili asi za 104 léta?

Byli i takoví, kteří navrhovali *Xenostellara* pronásledovat a dostihnout, neboť s sebou odnášel ze soustavy našeho Slunce nejen nezměrné množství poznatků, ale také bohaté poklady technologických znalostí, které o staletí předčily vše, co zatím bylo vlastnictvím člověka. Třebaže v dané chvíli neexistovala žádná kosmická loď, která by dokázala *Xenostellara* dohonit - a vrátit se opět na Zemi, poté co by vyvinula tak obrovskou rychlost - dala by se jistě postavit.

Převahu však získaly moudřejší hlady. I kosmický robot mohl být vybaven velmi účinnými obrannými systémy proti takovému výsadku - včetně sebezničení jako krajní a poslední defenzívní alternativy. Nejpádnějším argumentem však byla skutečnost, že jeho konstruktéři jsou „jenom“ dvaapadesát světelných let vzdáleni. Za tisíciletí, která uplynula od vypuštění *Xenostellaru*, jejich transportní kosmická technika musela jistě dosáhnout netušené dokonalosti. Pokud by se lidstvo dopustilo čehokoli, čím by je vyprovokovalo, mohli by přitrhnout, poněkud rozčileni, za pár stovek let.

To už ovšem *Xenostellar* - kromě bezpočtu jiných vlivů na lidskou kulturu - dovršil proces, jež probíhal již dlouhou dobu. Udělal tečku za miliardami slov pobožnůstkářských blábolů, jimiž si po staletí jinak zjevně inteligentní lidé mátli hlavy.

/17/ PARÁKRAMA

Morgan v duchu kvapně zrekapituloval dosavadní konverzaci a dospěl k názoru, že se vlastně vůbec neblamoval. Naopak, byl to Mahánájaké Théró, kdo přišel o jistou taktickou výhodu tím, že odhalil totožnost Ctihodného Parákramy. Nebylo to asi stejně žádné tajemství; snad dokonce převor předpokládal, že už se to Morgan dověděl.

V této chvíli došlo k celkem vítané pauze, neboť do pracovny napochodovali dva mladí novici, jeden s podnosem zaplněným miskami s rýží, ovocem a něčím, co vypadalo jako tenké lívanečky, druhý ho následoval s nevyhnutelnou konvicí čaje. Neobjevilo se nic, co by aspoň trochu vyhlíželo jako maso; po víceméně probdělé noci by býval Morgan uvítal aspoň dvě tři vejce, ale domýšlel se, že i ta jsou zde zakázána. Vlastně ne zakázána - to by bylo příliš silné slovo; Sarath mu sdělil, že Řád nezakazuje vlastně nic, neboť nevěří v žádné absolutní hodnoty. Má nicméně velice jemně odstupňovanou škálu, jak kterou hodnotu toleruje - a odnětí života, i potenciálního, se na tomto žebříčku objevovalo na zcela spodních příčlích.

Když si Morgan začal brát z nabídnutých chodů - jídel povětšině mu zcela neznámých -, pohlédl tázavě na Mahánájaké Théra, ale ten jenom zavrtěl hlavou.

„Nikdy nejíme před polednem. Mysl pracuje v ranních hodinách nejbystřeji, je tedy třeba nerozptylovat ji materielními potřebami.“

Morgan uždiboval lahodné papáje a uvažoval nad filozofickou propastí, která se mezi nimi otevřela tak jednoduchým konstatováním. Rozptylujícím faktorem pro něho osobně byl právě prázd-

ný žaludek, ba víc, byl by přímým inhibitorem všech vyšších intelektuálních funkcí. Odjakživa byl obdařen znamenitým zdravím, takže se nikdy nepokoušel oddělovat od sebe mysl a tělo a neviděl také důvod, proč by se o to měl někdo vůbec snažit.

Zatímco Morgan konzumoval exotickou snídani, Mahánájaké Théró se omluvil a po několik minut pak jeho prsty přebíhaly ohromující rychlostí po klávesnici panelu. Jelikož měl Morgan displej přímo na očích, donutil ho takto odvrátit oči. Jeho zrak přitom nevyhnutelně padl na Buddhovu bystu. Asi byla přece jen reálná, neboť podstavec, na němž stála, vrhal na stěnu za sebou lehký stín. Avšak ani to nebylo ještě průkazné. Podstavec, ten mohl být docela dobře skutečný, a přitom hlava sama by mohla být projekcí pečlivě umístěnou nad jeho vršek; byl by to ostatně dosti běžný trik.

Umělecký výtvor, který měl před sebou, podobně jako Mona Lisa, odrážel emoce pozorovatele a současně je svou autoritou ovlivňoval. Ovšem Giocondiny oči jsou otevřeny, třebaže nikdo už nikdy nevypátrá, nač vlastně hledí. Oči Buddhy byly zcela vyhaslé - prázdná jezírka, na nichž člověk může snadno ztratit duši, anebo objevit vesmír.

Jeho rty byly zvlněny lehkým úsměvem, ještě mnohoznačnějším než ústa Mony Lisy. A byl to vůbec úsměv? Nebo jenom hra světla? Teď již mizel, vystřídal ho výraz vyrovnanosti, klidu až nadzemského. Morgan nemohl z té hypnotizující tváře odtrhnout oči a teprve povědomý šustot tištěného záznamu soukajícího se z předoucího panelu ho vrátil do reality - pokud tohle vše vůbec bylo něco reálného...

„Napadlo mne, že byste si možná rád odnesl suvenýr na svou dnešní návštěvu," řekl Mahánájaké Théró.

Když Morgan bral podávaný arch do ruky, byl překvapen, že drží pergamen archivářské kvality, a nikoli obvyklý průklepový papír určený k zahození po pár hodinách použití. Přečíst nedokázal ani slovo; až na nevtíravé alfanumerické označení v levém dolním rohu byl celý dokument psán květnatými kudrlinkami, v nichž nyní poznával psanou *taprobani*.

„Děkuji mnohokrát," pravil s takovou dávkou ironie, na jakou se dokázal zmoci. „Co to je?" Měl ovšem dosti přesnou představu, co to asi je; právní listiny jsou si navzájem velice podobné, ať již vznikly v jakémkoli jazyce - anebo věku.

„Kopie dohody mezi králem Ravíndrou a Mahásanghou, datované o *vaišákhu* roku 854 vašeho letopočtu. Je v ní definována držba pozemku našeho chrámu - časově neomezená. Věčné vlastnické právo vymezené tímto dokumentem respektovali dokonce i kolonizátoři."

„Ti z Kaledonie a z Holandska, ti snad. Ale Ibeřané nikoli."

Pokud byl Mahánájaké Théró překvapen zevrubností Morganových znalostí, nedal to znát ani hnutím brvy.

„Ano, ti skutečně nectili řád ani zákony, zejména tam, kde šlo o jinověrce. Doufám, že vy jejich filozofii moc nesdílíte."

Morgan se poněkud nuceně usmál. „Není to zrovna můj vkus," odpověděl. Ale kde tu existuje přesná hranice? ptal se v duchu. Jakmile jsou v sázce vitální zájmy velkých celků, dostává se konvenční morálka často až na druhou kolej. Nejlepší právnické mozky celého světa, živé i elektronické, se brzy soustředí na tenhle kousek světa. Jestliže nedokážou nalézt správné řešení, může se situace vyvinout velice nepříznivě - a on sám se z hrdiny rázem může stát padouchem.

„Když už jste uvedl jako argument tu smlouvu z roku 854, dovolte mi připomenout, že se dohoda vztahuje pouze na pozemek vymezený hranicemi chrámu - a ty jsou jasně definovány jeho zdmi."

„Správně. Avšak zdi ohraničují celý vrcholek Hory."

„Právo držby mimo tento areál nemáte ovšem žádné."

„Máme práva náležející každému vlastníku. Pokud by soused jakýmkoli způsobem držbu rušil, uplatnili bychom právní formou námitky. Není to poprvé, co byla tato otázka předmětem jednání."

„Já vím. V souvislosti se stavbou lanovky."

Rty Mahánájaké Théra přelétl lehounký úsměv. „Domácí přípravu máte na výbornou," pochválil ho. „Ano, z mnoha důvodů jsme se stavbě úporně bránili - i když dnes musím připustit, že

teď, kdy už byla realizována, máme za sebou nejednu chvíli, kdy jsme byli velice vděčni, že existuje.“ Odmlčel se a zamyslel a potom dodal. „Byly nějaké problémy, to je pravda, ale naučili jsme se jistému soužití. Turisté a náhodní zvědavci se spokojují s vyhlídkovým amfiteátrem; a skutečné poutníky ovšem vždy velice rádi přivítáme zde na vrcholku.“

„Pak by se přece dala vypracovat nějaká konvence i pro tento případ. Nám by rozdíl několika set metrů výšky naprosto nevadil. Mohli bychom ponechat vrcholek nedotčen a zahloubit jenom další plató do úbočí, tak jako je to u konečné stanice lanovky.“

Pod dlouhým zkoumavým pohledem obou mnichů se Morgan necítil nijak dobře. Nepochyboval ani trochu, že i oni postřehli absurdnost tohoto návrhu; avšak pro záznam ho bylo nutné učinit.

„Máte prazvláštní smysl pro humor, doktore Morgane,“ odpověděl posléze Mahánájaké Théró. „Co by asi zbylo z ducha Hory, z osamění, pro které se sem uchylujeme již po tři tisíce let, kdybyste tu vztyčili tu monstrózní konstrukci? Čekáte snad, že zklameme důvěru všech těch miliónů poutníků, kteří přicházeli na tahle posvátná místa, často za cenu zdraví - ba i životů? Že je podvedeme?“

„Sympatizuji s vašimi pocity,“ odpověděl Morgan. (A je to snad lež? uvažoval.) „Učinili bychom samozřejmě maximum pro to, aby jakékoli rušivé jevy byly udrženy na minimu. Veškerá doprovodná technika by byla ukryta uvnitř Hory. Vynořoval by se pouze elevátorový systém, a ten by byl zdola - z jakékoli vzdálenosti - prostě neviditelný. Celkový vzhled Hory by se absolutně nezměnil. Ani váš proslulý stín, jemuž jsem se právě obdivoval, by nebyl nijak dotčen.“

Mahánájaké Théró se obrátil na svého kolegu, jako by hledal potvrzení. Ctihodný Parákrama pohlédl zpříma na Morgana a řekl: „A co hlučnost?“

K čertu, pomyslel si Morgan; nejchoulostivější bod vůbec. Kontejnery s nákladem se mají z nitra Hory vynořovat rychlostí několika set kilometrů za hodinu - čím větší urychlení jim bude

možno udělit pozemními systémy, o to méně bude namáhána zavěšená věž. Pasažéři ovšem nebudou moci být vystavováni přetížení většímu než nějakého půl géčka, ale i přesto jejich kabiny povyskočí z Hory dosti podstatným zlomkem rychlosti zvuku.

„Jistý aerodynamický hluk se předpokládá," připustil Morgan. „Ale zdaleka se nebude blížit hladině, jaká je v blízkosti velkých letišť."

„To mě uklidňuje," řekl Mahánájaké Théró. Morgan si byl naprosto jist, že šlo o sarkasmus, avšak přesto nebyl schopen odkrýt v jeho hlase sebemenší ironický tón. Buď předváděl klid vskutku olympský, anebo prostě testoval reakce svého hosta. Mladší z mnichů se naproti tomu nijak nenamáhal, aby zakryl svůj hněv.

„Celá léta," řekl pohoršeně, „protestujeme proti rušení, které způsobují kosmické lodi při návratu do atmosféry. A vy byste teď chtěl vyluzovat aerodynamické třesky přímo... přímo před našimi dveřmi."

„Nebudeme operovat při transsonických rychlostech, alespoň ne v této výši," odpověděl Morgan pevně. „Ve skutečnosti," dodával ve snaze uplatnit to, co se mu náhle zazdálo být kladem, „my se v podstatě přičiníme o to, že nakonec budou návratové třesky kosmických lodí zcela eliminovány. Prostředí Hory se de facto zklidní."

„Já vám rozumím. Namísto občasného zahřmění tu budeme mít trvalý řev."

S tímhle chlapem se nedostanu nikam, pomyslel si Morgan; a to jsem čekal, že největší překážkou bude Mahánájaké Théró...

Někdy bývá nejlépe změnit zcela téma. Rozhodl se, že omočí palec jedné nohy v třasovisku teologie.

„A není snad to, oč se pokoušíme," řekl s vážností, „věc vyššího zájmu? Naše cíle mohou být různé, ale konečné výsledky mají mnoho společného. To, co my chceme postavit, je v jistém smyslu pokračováním vašeho schodiště. Mohu-li to tak vyjádřit, prodlužujeme je - až do nebes."

Na okamžik se zdálo, že Ctihodný Parákrama nad takovou nestoudností není mocen slov. Ještě než se dokázal vzpamatovat, odpověděl jeho představený lehkým tónem: „To je zajímavý nápad - ovšem naše náboženství v žádná nebesa nevěří. Pokud existuje jakákoli spása, lze ji nalézt jen zde, na tomto světě, a dosti mě udivuje vaše úporná snaha opustit ho. Znáte příběh Babylónské věže?“

„Matně.“

„Doporučuji vám, abyste si ho našel ve staré křesťanské bibli - je to *Genesis*, kapitola 11. To byl také technický projekt, jak dosíci nebes. Ztroskotal na tom, že se tehdy nemohli mezi sebou domluvit. V podstatě komunikační problém.“

„Nás čekají jistě také problémy, ale tenhle myslím mít nebudeme.“

Ale když se podíval na Ctihodného Parákramu, nebyl si tím Morgan už tak zcela jist. Tady vznikala pro komunikaci mezera, jež se svým způsobem zdála větší než propast mezi *Homo sapiens* a *Xenostellarem*. Hovořili sice týmž jazykem, ale existovaly hlubiny neporozumění, jaké se nikdy nepodaří překlenout.

„Smím se zeptat,“ pokračoval Mahánájaké s neochvějnou zdvořilostí, „jak jste pořídil na ministerstvu lesoparků?“

„Vyšli nám mimořádně vstříc.“

„Příliš mě to nepřekvapuje; jsou trvale na štíru s rozpočtem, a tak vítají každý nový zdroj možných příjmů. Lanovka pro ně byla po finanční stránce pravé požehnání, takže nepochybně doufají, že váš projekt ji ještě předčí.“

„Budou mít pravdu. A shodli se s námi, že nijak neohrozí životní prostředí.“

„Ani v případě, že by se konstrukce zřítila?“

Morgan pohlédl mnichovi zpříma do očí.

„Nezřítí se,“ řekl se vší autoritou člověka, jehož obrácená duha nyní spojovala dva kontinenty.

Věděl však, a musel to vědět i nesmiřitelný Parákrama, že v tomto směru neexistuje žádná absolutní jistota. Před dvěma sty dvěma lety, sedmého listopadu 1940, dostali technici takovou lekci, že na ni nikdy nezapomenou.

Morgan měl jen málo úzkostných snů, ale přesně tahle událost byla jeho věčnou můrou. Právě v těchto okamžicích se ji pokoušely počítače v Sekci pevninských konstrukcí zaplašit.

Ale veškerá výpočetní kapacita celého vesmíru nemohla poskytnout ochranu před problémy, které nepředvídal - před můrami dosud nezrozenými.

/18/ ZLATÍ MOTÝLCI

Navzdory ostrému slunci a nádherným pohledům, jež na něj dotíraly ze všech stran, Morgan tvrdě spal ještě dříve, než vůz dospěl do nížiny. Nevyburcovaly ho ani nesčetné serpentýny - až ho najednou vytrhlo k plnému vědomí ostré zabrzdění, které ho vrhlo do závěsu bezpečnostních pásů.

V okamžiku prvého obluzení se domníval, že stále ještě spí, že se mu to jen zdá. Větřík, který něžně povíval pootevřenými okny, byl tak teplý a vlhký, jako by byl unikal odněkud z turecké lázně; a přece vůz, jak se zdálo, zastavil uprostřed oslepující chumelenice.

Morgan zamžoural a obrátil oči v sloup, pak jimi opět pohlédl skutečnosti do tváře. Bylo to poprvé, kdy viděl padat *zlatý* sníh...

Hustý roj motýlů přelétával silnici a mířil k východu, v cílevědomé, vytrvalé migraci. Několik jich vlétlo do vozu a zběsile se třepetali uvnitř, dokud je Morgan rukou nevyhnal opět ven; mnoho jiných se rozplesklo o čelní sklo. Řidič vystoupil a okno čistil s komentářem v *taprobani*, bezpochyby to byl slovníček nadávek; když práci ukončil, ztenčil se mrak motýlků na pár osamocených opozdilců.

„Vyprávěli vám o té legendě?“ zeptal se a ohlédl se na svého pasažéra.

„Ne,“ odpověděl Morgan stroze. Neměl zájem o nic jiného, než co nejdřív pokračovat v přerušeném spánku.

„Ti zlatí motýlci - to jsou duše Kálidásových bojovníků - armády, kterou ztratil u Jakkagaly.“

Morgan jen cosi zabručel, nijak povzbudivě, a doufal, že se řidič dovtípí; ten však nemilosrdně pokračoval.

„Každý rok, asi tak toto dobou, se vrhají k Hoře, a do jednoho pomřou dole na jejích svazích. Někdy se s nimi setkáte až v půli trasy lanovky, ale to je nejvýš, co se kdy dostali. Což je štěstí pro *viháru*."

„*Viháru?*" otázal se Morgan ospale.

„Pro templ. Kdyby někdy dolétli až k němu, pak Kálidása nakonec zvítězí a *bhikšuové* - tedy mniši - se budou muset sebrat a jít. Tak je to aspoň v tom proroctví - je vytesáno do kamenné desky, která je v muzeu v Ránapuře. Mohl bych vás tam zavézt."

„Až zase někdy jindy," pospíšil si Morgan a uveleboval se opět v polštářovaném sedadle. Ale urazili mnoho kilometrů, než se mu opět podařilo usnout; neboť přízračný obraz, který před ním řidič vyčaroval, mu nešel z mysli.

Často se mu v příštích měsících vybavoval - za procitnutí, v okamžicích napětí anebo krizí. Znovu se budil do oné zlaté vánice, znovu milióny odsouzenců mařily síly v marném útoku na Horu a na vše, co symbolizovala.

I teď, kdy jeho vlastní tažení teprve začínalo, to byl až nepříjemně živý výjev.

NA BŘEZÍCH /19/
SALADINOVA JEZERA

Téměř všechny computerové varianty na bázi programu ALTERNATIVY HISTORICKÉHO VÝVOJE uvádějí, že bitva u Tours roku 732 byla jednou z klíčových katastrof lidstva. Kdyby býval Charles Martel poražen, islám by si byl snad dokázal vyřešit vnitřní rozbroje, které vyústʼovaly v rozkol, a byl by pokračoval v konkvistě Evropy. Dějiny by se byly obešly bez mnoha set let barbarského křesťanství, průmyslová revoluce by byla započala o

celou tisícovku let dříve a my bychom dnes dosahovali namísto nejvzdálenějších planet už nejbližších hvězd...

...Osud určil jinak a Prorokova vojska se vrátila do Afriky. Islám skomíral jako kuriózní živoucí fosilie až do konce dvacátého století. A pak se naráz rozplynul - v naftě...

(Z projevu předsedy Sympózia k dvousetletému toynbeeovskému výročí, Londýn, 2089)

„To už víte," pravil šejk Farruch Abdulláh, „že jsem se jmenoval velkoadmirálem saharské floty?"

„Vůbec mě to nepřekvapuje, pane prezidente," odpověděl Morgan. „Pokud to není tajemství válečného námořnictva - kolik lodí račte mít?"

„V tomto okamžiku deset. Největší je třicetimetrový hydroglizér, který pluje ve službách Červeného půlměsíce; tráví víkendy lovením námořnických nedouků. Naši lidé stále ještě nejsou na vodě doma - podívejte se na to nemehlo, jak se pokouší o přesmyk! Ono ovšem dvě stě let opravdu není dost dlouho na to přesedlat z velbloudů na lodi."

Mezitím jste měli osedlány také nějaké kadillaky a rolls-royce. Bylo by to snad mohlo přeškolení trochu usnadnit."

„Máme je dodnes; *Silver Ghost*, co patříval mému *pra*-pra-pradědečkovi, je pořád ještě jako nový. Ale abych byl spravedlivý - problémy tu mají hlavně naši hosté, když se pokoušejí vypořádat se s našimi místními větry. My se raději držíme elektrického pohonu. A já si příští rok pořídím ponorku, která je dimenzovaná pro ponor až do sedmdesáti osmi metrů, což je maximální hloubka jezera."

„K čemu to?"

„Představte si, že nám *teď* začínají vykládat, co archeologických pokladů je ukryto v Ergu. Samozřejmě se nikdo neobtěžoval nám o tom říct dříve, než jsme to zatopili."

Pokoušet se uspěchat prezidenta ANARu - Autonomní severoafrické republiky - bylo marné a Morgan byl natolik chytrý, že se

o to ani nepokoušel. Ať si Ústava říkala cokoli, šejk Abduláh vládl mocí a bohatstvím, jaké neměl žádný jiný jedinec na celém světě. Co však bylo důležitější uměl obou náležitě užívat.

Pocházel z rodiny, která se nikdy nebála riskovat a zřídkakdy měla důvod podstoupených rizik litovat. Její nejrozsáhlejší a nejproslulejší hazard - který jí vynesl nenávist celého arabského světa po téměř půl století - bylo investování nadbytku petrodolarů do izraelského vědeckého a technického rozvoje. Tato promyšlená a dlouhodobá spekulace vedla přímo k těžbě nerostného bohatství Rudého moře, k pokoření pouští a o mnoho později i k Gibraltarskému mostu.

„Není třeba ani říkat, Vane," spustil šejk konečně, „jak nesmírně mě váš projekt zaujal. A po tom všem, co jsme si spolu užili kolem stavby Mostu, jsem si jist, že jste schopen to dokázat - za předpokladu, že na to dostanete prostředky."

„Díky."

Ale mám pár otázek. Stále mi ještě není jasné, k čemu má být takzvaný Tranzit, nebo stanice Střed - a proč zrovna ve výši pětadvaceti tisíc kilometrů."

„Důvodů je víc. Budeme přibližně v té výši potřebovat energetický zdroj, což by si v každém případě vyžádalo relativně masívní konstrukci. Pak se nám také zdálo, že sedm hodin je dost dlouhá doba na to, aby člověk seděl zavřen v trochu těsné kabině, a rozdělíme-li touto stanicí cestu na dvě části, výhod bude několik. Nebudeme muset cestující během jízdy krmit - najedí se a protáhnou si nohy na Tranzitu. Budeme také moci dále optimalizovat kabiny a kontejnery; aerodynamicky pak budou karosovány jen jednotky nižší sekce. Na horní sekci bude jejich konstrukce mnohem lehčí a jednodušší. Stanice Střed poslouží nejen k tranzitu, ale také jako technická ovládací centrála - a konečně, jak věříme, i jako obrovská turistická atrakce, jako cíl sám o sobě."

„Ale není to přece žádný střed cesty! Vždyť je to skoro - eh - dvě třetiny dráhy k orbitální stanici."

„Máte pravdu; skutečný střed by byl někde v osmnácti tisících kilometrů, ne v pětadvaceti. Jenomže tu je ještě jedno hledisko -

bezpečnost. Kdyby došlo k odtržení horní sekce, Tranzit by se nezřítil zpět na zemský povrch.“

„A proč ne?“

„Jeho moment setrvačnosti bude dostatečný, aby se udržel na stálé orbitě. Začne samozřejmě padat k Zemi, ale zůstane trvale vně její atmosféry. Bude tedy v naprostém bezpečí - stane se jednoduše kosmickou stanicí pohybující se na eliptické oběžné dráze s dobou obletu deset hodin. Dvakrát denně se objeví nad místem, odkud odstartovala, a případně by ji bylo možno opět připojit k systému. Teoreticky alespoň je to řešitelné...“

„A prakticky?“

„Určitě by se to dalo provést. V každém případě by bylo možno dopravit do bezpečí lidi i zařízení. A tuhle možnost bychom neměli, kdybychom stanici budovali v nižší poloze. *Cokoli*, co začne padat z prostoru pod hladinou pětadvaceti tisíc kilometrů, vnikne nejdéle v průběhu pěti hodin do atmosféry a shoří.“

„Chcete se s těmito fakty vytasit, až budete inzerovat cesty na Tranzit?“

„Doufáme, že pasažéři budou tak okouzleni pohledem, že nebudou mít kdy se bát.“

„Mluvíte o tom, jako kdybyste chtěl stavět obyčejnou rozhlednu.“

„A proč ne? Až na to, že na nejvyšší vyhlídkové věží se panoramatickým elevátorem nesvezete výš než do tří kilometrů! A my tu hovoříme o čemsi desetitisíckrát vyšším.“

Šejk Abduláh o tom zauvažoval, pauza trvala dosti dlouho.

„Nechali jsme si ujít jednu příležitost,“ řekl posléze. „S využitím pilířů Mostu jsme mohli klidně mít pětikilometrovou panoramatickou vyjížďku - až nahoru.“

„Původní projekt ji předpokládal, ale pak jsme ji vypustili z obvyklých příčin, to jest z ekonomických důvodů.

„Asi jsme udělali chybu. Vyhlídkové elevátory by se byly zaplatily samy. A teď mě napadá ještě něco. Pokud by ten - hyperfilament - byl existoval už v době stavby Mostu, předpokládám, že by nás byla asi stála sotva polovinu.“

„Nerad bych vás obelhával, pane prezidente. Sotva pětinu. Ale stavba by se tím byla odsunula alespoň o dvacet let, takže jste netratili.“

„Musím to znova probrat s našimi finančníky. Někteří ekonomové pořád ještě nejsou dostatečně přesvědčeni, že to byl moudrý záměr, třebaže nárůst dopravy po Mostě předstihuje všechny předpoklady. Já jim ale zase říkám, že peníze nejsou všechno - Republika potřebovala Most z psychologických a kulturních důvodů stejně naléhavě jako z důvodů ekonomických. Víte o tom, že osmnáct procent lidí, kteří Most přejíždějí, to činí jen proto, že tu Most stojí, a pro nic jiného? A že pak hned zase jedou zpátky, třebaže mýto musí platit oběma směry?“

„Pamatuji se,“ řekl Morgan suše, „jak jsem tyhle argumenty přednášel já vám, už je to dávno. Nebylo lehké vás přesvědčovat.“

„Máte pravdu. Vzpomínám si, že vaším oblíbeným srovnáním byla sydneyská opera. Moc rád jste uváděl, kolikrát se zaplatila, o prestiži ani nemluvě.“

„A nezapomeňte také na pyramidy.“

Šejk se rozesmál. „Jak jste je to tenkrát nazval? Nejlepší investice v dějinách člověčenstva.“

„Přesně tak. Ještě po čtyřech tisících letech sypou turistické dividendy.“

„To je ovšem unfair porovnání. Jejich udržovací náklady nesnesou srovnání s Mostem - o té vaší navrhované Věži ani nemluvě.“

„Jenže ta Věž bude mít asi delší trvání než všechny pyramidy. Bude stát v mnohem méně agresívním prostředí.“

„To je pozoruhodná myšlenka. Doopravdy si myslíte, že by mohla být v činnosti po několik tisíc let?“

„Samozřejmě že ne ve své původní podobě. Ale jako princip určitě. Ať budoucnost přinese jakýkoli technický vývoj, nevěřím, že by se vyskytl účinnější a hospodárnější způsob dopravy do kosmu. Myslete na ni jako na další most. Tentokrát ovšem most ke hvězdám - anebo alespoň k planetám.“

„A vy byste od nás opět chtěl, abychom to financovali. Budeme ještě dvacet let platit na ten váš poslední most. A tohle navíc není situace, kdy by váš kosmický elevátor stál na našem teritoriu anebo pro nás měl bezprostřední význam.“

„Ale já myslím, že ho má, pane prezidente. Vaše republika je součástí terestrického ekonomického systému, a náklady na kosmickou dopravu jsou jedním z faktorů, které omezují jeho další růst. Pokud jste měl možnost podívat se na odhady pro padesátá a šedesátá léta...“

„Podíval jsem se, podíval. Jsou velice zajímavé. Ale i když nejsme právě chudí, nedokázali bychom dát dohromady ani zlomek plánovaných nákladů. Vždyť by ten projekt po několik let pohlcoval celosvětový hrubý společenský produkt!“

„A každých patnáct let by ho pak vracel, po všechny věky věků.“

„Pokud je váš projekt reálný.“

„Projekt Mostu reálný byl. Ale jinak máte samozřejmě pravdu, a já nežádám nic víc, než aby ANAR začala tu sněhovou kouli kutálet. Jakmile projevíte zájem vy, bude mnohem snažší získat podporu i ostatních.“

„Jako například?“

„Světová banka. Banky planet. Federální vláda.“

„A co vaši vlastní šéfové? Co Trust terestrických staveb? Co vy to máte vlastně za lubem, Vane?“

Konečně jsme u toho, pomyslel si Morgan, takřka s úlevným povzdechem. Teď se konečně může vypovídat někomu, komu lze plně důvěřovat, kdo se svou velikostí vymyká malicherným byrokratickým intrikám - ale kdo současně umí postřehnout jejich záludy a háčky.

„Pracoval jsem na tom většinou ve svém privátním čase - jsem právě na dovolené. Mimochodem, právě takhle vznikal i Most. Nevím, jestli jsem měl příležitost říct vám, že jsem kdysi už dostal oficiální pokyn, abych na tu věc prostě zapomněl... Musel jsem se toho dost naučit, za těch posledních patnáct let.“

„Ta vaše zpráva si musela vyžádat dost velkou spotřebu computerového času. Kdo to platil?“

„Nu, mám k dispozici dosti velké nezúčtovatelné fondy. A v mém kolektivu se permanentně provádějí studie, v nichž se nikdo další nedokáže dost dobře vyznat. Po pravdě řečeno, mám pohromadě docela slušný tým, který se tou myšlenkou piplá už hezkých pár měsíců. Jsou to samí nadšenci, věnují tomu i většinu svého volného času. Ale teď tomu musíme dát oficiální podobu - anebo celý projekt vzdát.“

„A váš velevážený předseda už o tom ví?“

Morgan se usmál, ale byl to úsměv beze všeho humoru. „Samozřejmě že ne, a nemíním mu o tom nic povídat, dokud nebudu mít propracovány všechny detaily.“

„Některé z vašich komplikací si dovedu trochu představit,“ řekl prezident spiklenecky. „Jedna z nich - jak si alespoň představuji - je, kterak zabránit tomu, aby se k autorství nápadu najednou nepřihlásil senátor Collins, že?“

„To by šlo těžko - myšlenka je stará dvě stě let. Ale on, a spousta ostatních lidí, by její realizaci mohli dost zbrzdit. A já bych se rád dožil jejího uskutečnění.“

„A chcete, to je samozřejmé, práce řídit... Takže co od nás přesně řečeno očekáváte?“

„Tohle asi bude jen jeden z možných námětů, pane prezidente, možná že budete mít lepší nápad. Utvořilo by se konzorcium - zahrnovalo by dejme tomu Hlavní správu Gibraltarského mostu, Suezskou a Panamskou korporaci, Lamanšskou společnost, Korporaci Beringovy přehrady. Pak, až by bylo všechno základní dohodnuto, požádal by se Trust terestrických staveb o předprojektovou ověřovací studii. Investice až do této fáze by byly zanedbatelné.“

„Což znamená?“

„Necelý milión. Zejména proto, že devadesát procent práce jsem na tom už já sám udělal.“

„A pak?“

„A pak, s *vaší* podporou, pane prezidente, už si troufám zahrát zbytek bez not a zpaměti. Buď zůstanu u TTS. Nebo z Trustu odejdu a vstoupím do konzorcia - řekněme, že to budou Astroinženýrské stavby. To už bude záležet na okolnostech. Udělám cokoli, co se bude jevit pro projekt nejlepší."

„To je podle mého názoru dosti rozumný přístup. Myslím, že něco takového bychom připravit mohli."

„Děkuji vám, pane prezidente," odpověděl Morgan s upřímnou opravdovostí. „Je tu ovšem jedna jediná nepříjemná překážka, s níž se bude třeba vypořádat hned - patrně ještě dříve, než by se ono konzorcium ustavovalo. Musíme se obrátit na Světový soud a zajistit si jeho rozhodnutí ve věci práva držby k nejdražšímu kousku půdy na celém světě."

ROZTANCOVANÝ /20/ MOST

I v tomto věku okamžitého spojení a rychlé dopravy po celém glóbu bylo docela příjemné mít někde místo, jež by člověk mohl nazývat svou kanceláří. Ne všechno se dalo uložit v podobě struktur elektrických nábojů; byly tu ještě takové věci jako staré dobré knížky, kvalifikační diplomy, ceny, vyznamenání, modely konstrukcí, vzorky materiálů, výtvarné pojednání projektů (ne sice tak přesné jako produkt počítače, ale o to pohlednější), a samozřejmě i koberec od zdi ke zdi, jaký potřeboval každý úředník ve vyšším postavení, aby poněkud ztlumil dopad vnější reality.

Morganova pracovna, kde se zpravidla vyskytoval asi tak deset dnů v měsíci, byla v šestém, *pevninském* patře rozlehlého komplexu ředitelství Trustu terestrických staveb v Nairobi. Poschodí pod nimi bylo *oceánské*, o patro nad nimi sídlila *administrativa*, což znamenalo předsedu Collinse a jeho království. Architekt v záchvatu naivního symbolismu umístil do nejvyššího poschodí sekci kosmických konstrukcí. Na střeše byla dokonce i malá observatoř vybavená třiceticentimetrovým dalekohledem, jenž byl ovšem

trvale porouchaný, neboť se ho užívalo jenom při podnikových večírcích, a to zpravidla pro účely krajně neastronomické. Oblíbeným pozorovacím objektem byly totiž pokoje v horních patrech Triplanetárního hotelu, necelého půl kilometru vzdáleného, jelikož se v nich často vyskytovaly velice zvláštní formy života - nebo alespoň životních projevů.

Jelikož Morgan udržoval trvalý kontakt s oběma svými sekretářkami - lidskou i elektronickou -, neočekával žádná překvapení, když vstupoval do své kanceláře po krátkém letu z ANARu. Podle měřítek někdejších věků neřídil nijak velkou organizaci. Podléhalo mu necelých tři sta mužů a žen; ovšem kapacitě techniky pro výpočty a zpracování informací, kterou měli k dispozici, by se byly nemohly rovnat ani síly populace celé planety.

„Tak co, jak jsi pořídil u šejka?“ zeptal se ho Warren Kingsley, jeho zástupce a dlouholetý přítel, jakmile se ocitli o samotě.

„Docela dobře; myslím, že jsme se už dohodli. Jenom se mi pořád ještě nechce uvěřit, že by nás taková hloupost mohla zdržovat. Co k tomu řeklo právní oddělení?“

„Skutečně si budeme muset vyžádat rozhodnutí Světového soudu. A *pokud* by soud souhlasil, že jde o věc mimořádného veřejného zájmu, budou se naši přátelé fráteři stěhovat... I když - pokud by se chtěli zatvrdit - z toho pořád ještě může vzniknout dosti nepěkná situace. Nemohl bys na ně poslat nějaké menší zemětřesení a pomoct jim v tom rozhodování?“

Skutečnost, že Morgan zasedal ve správní radě Společnosti pro všeobecnou tektoniku, byla odjakživa zdrojem žertů mezi ním a Kingsleyem; ovšem Společnost pro všeobecnou tektoniku - neštěstí - jaktěživa neobjevila žádný způsob, jak ovládat a směrovat zemětřesení, a nechovala takovou naději ani do budoucna. Maximum, v co mohla doufat, byla schopnost předpovídat zemětřesení a odvádět včas jejich energii jiným směrem, tak aby nemohla napáchat rozsáhlejší škody. Ani v tomto směru nepřesahovaly ovšem úspěchy Společnosti sedmdesát pět procent.

„Hezký nápad,“ řekl Morgan. Promyslím to ještě. A co náš problém číslo dvě?“

„Všechno je připraveno, jen to spustit. Chceš se taky podívat?“

„No dobře. Pojďme, jsem připraven na nejhorší.“

Okna pracovny ztemněla a uprostřed místnosti se objevila síť planoucích čar.

„Dávej pozor na tohle, Vane,“ řekl Kingsley. „Tohle je ten provozní režim, při kterém vznikají nesnáze.“

V prázdném prostoru se zhmotnily řádky písmen a číslic - rychlosti, váha nákladu, urychlení, cestovní časy - a Morgan je přelétl jedním pohledem. Zemský glóbus s vyznačenými rovnoběžkami i poledníky tkvěl ve vzduchu, kousek nad kobercem, a z něho stoupal o něco výše než postava dospělého člověka světelný paprsek vyznačující umístění orbitální věže.

„Zobrazení rychlosti pětisetnásobně zvětšeno; horizontální měřítko vůči výškovému padesátinásobně. Začínáme.“

Světelnou čarou začala potrhávat jakási neviditelná síla a uchylovala ji od vertikály Porucha se pohybovala po čáře vzhůru, kopírujíc - jako výsledek miliónů výpočtů prováděných v computeru každou sekundu - cestu nákladu vzhůru zemským gravitačním polem.

„Kolik dělá ta výchylka?“ zeptal se Morgan oči napjatě upřeny na každou podrobnost simulovaného výstupu.

„Teď asi dvě stě metrů. Dosahuje až tříset, než -“

Vlákno prasklo. Zpomaleným a lenivým pohybem, který představoval skutečné rychlosti řádu tisíců kilometrů za hodinu, se obě části přervané věže začaly svíjet a vzdalovat jedna od druhé - dolní se stáčela k zemskému povrchu, druhá sebou švihla vzhůru a stoupala do kosmického prostoru... Ale Morgan už tuhle imaginární katastrofu, jež existovala pouze v mysli počítače, plně nevnímal; překrýval ji obraz skutečné havárie, který ho děsil již po celá léta.

Viděl ten dvě stě let starý film snad už padesátkrát, a byly v něm záběry, které prostudoval políčko po políčku, až nakonec znal zpaměti každý detail. Byla to koneckonců nejdražší metráž, jaká kdy byla natočena, alespoň v dobách míru. Za každou jeho minutu zaplatil stát Washington několik miliónů dolarů.

Přes kaňon se klenula ladná a křehká (až příliš křehká!) konstrukce mostu. Nebylo na něm živé duše, žádný dopravní prostředek, jen jedno jediné auto, opuštěné řidičem v samém prostředku vozovky. A nebylo divu, neboť tenhle most se choval jako žádný před ním v celé dlouhé historii stavebnictví.

Zdálo se až nemyslitelné, že by tisíce tun kovu dokázaly předvést takový vzdušný balet; pozorovatel by byl spíš uvěřil, že most je z gumy než z oceli. Celým rozponem probíhaly dlouhé pomalé vlny, skoro o metrovém rozkmitu, takže mostovka zavěšená mezi pylony se prohýbala nazad a zase kupředu jako podrážděný had. Vítr vanoucí kaňonem se rozeznával tónem přespříliš hlubokým pro lidské ucho, avšak přesně ladícím s přirozeným kmitočtem půvabné, k záhubě spějící konstrukce. Torzní vibrace narůstaly hodinu za hodinou, nikdo však nedovedl odhadnout, kdy nastane konec. Vleklý smrtelný zápas sám o sobě byl svědectvím, že nešťastní stavitelé se již mohou vzdát všech nadějí.

Pak naráz praskla nosná lana a švihla sebou vzhůru jako smrtonosné ocelové biče. Za pádu dolů do řeky s mostovka kroutila a přetáčela, trosky konstrukce se rozlétávaly na všechny strany. I když byly záběry promítány normální rychlostí, vyhlížela konečná fáze katastrofy jako zpomalený film; rozměr havárie byl tak obrovitý, že lidské mysli scházela základna pro srovnání. Ve skutečnosti trval celý děj snad pět sekund; za tu chvilku si však Tacomský most získal neslavnou proslulost v dějinách stavitelství. Ještě o dvě stě let později si Morgan pověsil v kanceláři na stěnu snímek jeho posledních okamžiků; nesl titulek: *Jeden z našich méně úspěšných projektů*.

Pro Morgana to nebyl ovšem žert, ale trvalé memento, že nečekaná zkáza dokáže kdykoli udeřit ze zálohy. Když byl projektován Gibraltarský most, prošel Morgan slovo za slovem von Kármánovou klasickou analýzou tacomského neštěstí, aby se co nejvíce poučil z jedné z nejzákladnějších chyb minulosti. Ani za nejhorších vichřic, ženoucích se s dravým řevem z Atlantiku, se pak taky nevyskytly žádné vážnější vibrační problémy, třebaže vozov-

ka vykazovala až stometrovou stranovou odchylku - přesně podle propočtených předpokladů.

Avšak kosmický výtah byl tak obrovský skok do neznáma, že různá nepříjemná překvapení bylo s naprostou jistotou nutno předpokládat. Působení větru na úseku probíhajícím atmosférou nebylo těžké odhadnout, bylo však rovněž třeba vzít v úvahu vibrace způsobované zastavováním a opětným rozjížděním nákladů - a dokonce, vzhledem k nesmírnému rozměru konstrukce, i slapové účinky Slunce a Měsíce. Bylo nutno přihlédnout netoliko k účinkům izolovaným, ale k všem jejich kombinacím; a navíc bylo nutno připočíst ještě občasné zemětřesení, aby úkol nebyl příliš jednoduchý, čili vycházet z takzvané „analýzy nejhorší eventuality".

„Všechny simulace za režimu řádově tunových nákladů za hodinu dávají stejný výsledek. Vibrace narůstají a sčítají se, až nakonec asi v pěti stech kilometrech dochází k lomu. Budeme muset drasticky zvětšit tlumicí element."

„Toho jsem se obával. Kolik budeme muset přidat?"

„Dalších deset megatun."

Morgan mohl cifru přijmout s jistým pochmurným zadostiučiněním. Těsně se blížila k jeho vlastnímu odhadu, který učinil na podkladě své inženýrské intuice a temných zdrojů kdesi v podvědomí. Nyní ho tedy potvrdil počítač; budou nuceni zvýšit hmotnost orbitální „kotvy" o deset miliónů tun.

Dokonce ani v podmínkách přemísťování zeminy na inženýrských stavbách by nešlo o nějaký zanedbatelný problém; rovnal by se kamenné krychli o straně asi dvě stě metrů. Morganovi náhle vyvstala před očima Jakkagala, jak ji naposledy spatřil vypínat se k taprobanské obloze. A teď ta představa, že by ji měl celou zdvihnout čtyřicet tisíc kilometrů do kosmického prostoru! Naštěstí to asi nebude nevyhnutelné; existovaly přinejmenším dvě alternativy.

Morgan zásadně nechával své podřízené myslet samostatně; byla to jediná cesta, jak je vést k odpovědnosti, snímalo to z něho

četná břemena - a v mnoha případech jeho tým dospíval k řešením, která by on sám býval přehlédl.

„Co navrhuješ, Warrene," zeptal se tiše.

„Mohli bychom, eventuelně, využít lunárních odpalovacích zařízení pro nákladní dopravu a vyslat postupně do kosmu deset megatun měsíčních hornin. Byla by to ovšem dosti dlouhá a nákladná záležitost, a k tomu navíc bychom potřebovali zorganizovat rozsáhlou kosmickou operaci k odchytu tohoto materiálu a k jeho uvedení na konečnou oběžnou dráhu. Byly by tu i problémy psychologického rázu -"

„Ano, to chápu; nikdo z nás nechce zažít další San Luiz Domingo -"

San Luiz byla jedna jihoamerická - naštěstí malá - vesnička, na kterou dopadl zbloudilý náklad zpracovaného lunárního kovu určený pro nízkoorbitální kosmickou stanici. Konečné navedení na oběžnou dráhu selhalo a výsledkem byl prvý meteorický kráter způsobený člověkem - a k tomu navíc dvě stě padesát mrtvých. Od té doby byli obyvatelé planety Země poněkud přecitlivělí, pokud jde o kosmickou cvičnou střelbu.

„Mnohem lepším řešením by byl přesun asteroidu; začali jsme už hledat nějaké planetky s vhodnou orbitou a tři slibné kandidáty zatím máme. Potřebujeme ovšem uhlíkaté těleso - tak, abychom ho mohli užit současně jako surovinu, až tam nahoře rozjedeme výrobu. Čili dvě mouchy jednou ranou."

„Trochu velká moucha, ale snad nebude mít žádné jiné ‚mouchy'. To odpalovací zařízení na Luně pusť z hlavy - expedování miliónu desetitunových zásilek by je zablokovalo na léta a některé náklady by nutně zbloudily. Pokud by se nenašel dostatečně velký asteroid, můžeme stále ještě tu dodatečnou masu poslat nahoru samotným výtahem - třebaže mrhání energií se mi příčí, mohu-li se mu vyhnout."

„Byla by to možná nejlevnější cesta. Při účinnosti nejmodernějších fúzních elektráren bude stát doprava jedné tuny na orbitální stanici ani ne dvacet dolarů."

„Můžeme tu cenu brát vážně?"

„Je přímo z firemních materiálů Energetického ústředí.“

Morgan několik minut mlčel. Potom řekl: „Ti hoši z aerokosmických provozů mě asi budou mít v žaludku.“ V duchu ještě dodal, že přibližně stejně jako Ctihodný Parákrama.

Ne, to nebylo spravedlivé. To, co spatřil v očích exdoktora Choama Goldberga nebyla jen nenávist - jen nesmiřitelný odpor; ale i ten se ovšem mohl stát stejně nebezpečný.

SOUDNÍ VÝROK /21/

Jednou z méně příjemných libůstek Paula Saratha byly nenadálé telefonáty, kdy hlasem podle okolností rozjařeným anebo pochmurným vypálil stereotypní otázku: „Už to víš?“ Třebaže byl Rádžasinh mnohokrát v pokušení uchýlit se k všeobecné odpovědi „Ano - a vůbec mě to nepřekvapuje“, nikdy neměl to srdce připravit Paula o jeho prostinkou radost.

„Oč se tentokrát jedná?“ zeptal se bez přílišného nadšení.

„Maxine je na druhém světovém programu, má rozhovor se senátorem Collinsem. Řekl bych, že náš kamarád Morgan vletěl do maléru. Ještě tě zavolám.“

Obraz rozčilené Paulovy tváře se ztratil z obrazovky, vystřídán po několika sekundách Maxine Duvalovou, když Rádžasinh přepnul na hlavní zpravodajský kanál. Seděla ve svém známém studiu a rozprávěla s předsedou Trustu terestrických staveb, jenž se zjevně necházel ve stavu jen těžko potlačovaného pohoršení - bezpochyby poněkud syntetického původu.

„- Senátore Collinsi, když teď bylo vydáno rozhodnutí Světového soudu -“

Rádžasinh přehodil program na záznam a zabručel: „Myslel jsem, že zasedání bude až v pátek.“ Když ztlumil zvuk a spojil se soukromou linkou s ARISTOTELEM, zvolal: „Proboha, vždyť on už je pátek!“

Jako vždy byl Ari okamžitě u aparátu.

Milý, nevzrušený hlas, nedotčený lidskými hlasivkami, se nezměnil za celých těch čtyřicet let, co ho Rádžasinh slýchal. Ještě desítky - a možná i stovky - let po jeho smrti bude hovořit s jinými lidmi právě tak, jako teď mluví s ním. (Mimochodem, kolik rozhovorů současně asi teď vede?) Kdysi tohle vědomí Rádžasinha skličovalo; ale teď už mu nevadilo. Nezáviděl ARISTOTELOVI jeho nesmrtelnost.

„Dobrý den, Ari. Chtěl bych dnešní rozhodnutí Světového soudu ve věci Astroinženýrské stavby versus Šrí Kanda Vihára. Stačí mi shrnutí rozsudku - plné znění mi můžeš dát písemně později."

„Rozhodnutí číslo jedna. Držba klášterního pozemku na neomezenou dobu potvrzena podle taprobanských i světových zákonů, v kodifikaci k roku 2085. Rozhodnutí přijato jednomyslně.

Rozhodnutí číslo dvě. Stavbou navrhované Orbitální věže a jí vyvolaným hlukem, vibracemi a vlivy na lokalitu mimořádného historického a kulturního významu by došlo k rušení soukromé držby, jež kvalifikuje oprávnění k soudnímu zákazu podle Zákona na ochranu uživatelských práv. Hledisko postačujícího veřejného zájmu není v současné době tak převažující, aby rozhodnutí soudu mohlo ovlivnit. Rozhodnutí přijato čtyřmi hlasy proti dvěma, při jedné absenci."

„Děkuji ti, Ari - ten písemný záznam už nedělej - nebudu ho potřebovat. Sbohem."

A máme to tady, přesně tak, jak to očekával. Jenom si nebyl jist, zda se mu ulevilo anebo zda je zklamán.

Tkvěl kořeny pevně v minulosti, a tak byl rád, že staré tradice jsou ctěny a ochraňovány. Jestliže by z krvavých dějin lidstva mělo vzejít jen jedno jediné poučení, pak znělo, že záleží především na lidech, na konkrétních individualitách: ať jsou jejich přesvědčení sebevýstřednější, jejich nositelé musí být chráněni, pokud se nedostanou do konfliktu se zájmy širšího celku, neméně zákonnými. Jak to říkal onen starý básník? „Žádná taková věc jako Stát neexistuje." Snad to zacházelo příliš daleko; ale bylo to lepší, než opačný extrém.

Ale zároveň pociťoval Rádžasinh jistý pocit zklamání. Napůl už přesvědčil sám sebe (nebo to snad bylo pouhé přizpůsobení se nevyhnutelnostem?), že Morganův fantastický podnik by mohl být přesně tím, co může zachránit Taprobané (a snad celý svět, třebaže to už nyní nespadalo pod jeho odpovědnost) od postupného zpohodlnění a sebeuspokojení. Soud teď tuto cestu definitivně nebo alespoň po mnoho dalších let uzavřel.

Zajímalo ho, zda k tomu bude mít Maxine co říct, takže si zapnul zpožděné přehrávání. Na světovém druhém programu kanálu zpráv a komentářů k nim (říkávalo se mu hlavní kanál hlav), se rozpaloval senátor Collins víc a víc.

„- nesporně překročil své pravomoci a využíval kapacity a zdrojů svého oddělení k zpracování projektů, jež mu nepříslušely!“

„Ovšem nezastáváte v tomhle trochu formální hledisko, senátore Collinsi? Pokud jsem informována, *hyperfilament* byl vyvinut především pro využití v konstrukcích, zejména v konstrukcích mostů. A není tohle svým způsobem most? Slyšela jsem dr. Morgana tuto analogii užívat, třebaže jindy o stavbě hovoří jako o věži.“

„Já myslím, že formální hlediska hledáte teď právě vy, Maxino! Já dávám přednost názvu ‚kosmický výtah‘. A pokud jde o hyperfilament, jste zcela na omylu. Je to výsledek dvousetletého výzkumu v oboru letectví a kosmonautiky. Skutečnost, že problém byl nakonec vyřešen v Sekci pozemních konstrukcí mé - eh - organizace je bezpodstatná, třebaže jsem pochopitelně hrdý na to, že je to výsledek práce mých vědců.“

„Domníváte se, že by celý projekt měl být předán Sekci kosmických konstrukcí?“

„A jaký projekt? Jde tu o pouhou ideovou studii - jednu ze stovek prací, jaké jsou v Trustu neustále v běhu. Doslechnu se sotva o zlomku z nich, a víc si ani nepřeju - dokud nedospějí do stadia, kdy je možno přijmout nějaké zásadní a rozsáhlé rozhodnutí.“

„Což není tento případ?“

„Naprosto ne. Moji specialisté na kosmickou přepravu konstatovali, že jsou schopni zvládnout celý její plánovaný nárůst - alespoň v rozmezí předvídatelné budoucnosti.“

„Což přesněji znamená?“

„Dalších dvacet let.“

„A pak? Co bude pak? To je přesně doba, kterou by trvala podle dr. Morgana stavba Věže. Co bude, když ji do té doby nepostavíte?“

„Pak přijdeme s něčím dalším. Vedení mé organizace zkoumá *celý* okruh možností, a zdaleka není přesvědčeno, že kosmický výtah by byl tím nejsprávnějším řešením.“

„Ovšem myšlenka sama v podstatě správná je, že?“

„Zdá se, že ano, ovšem vyžadovalo by to ještě celou řadu studií.“

„Pak byste měl být dr. Morganovi vděčen, že již úvodní práce vykonal.“

„Dr. Morgana si já sám mimořádně vážím. Je to jeden z nejskvělejších konstruktérů v mé organizaci - ne-li na celém světě.“

„Nemyslím, pane senátore, že by právě tímhle byla zodpovězena otázka, tak jak jsem ji položila.“

„No tak dobře; já skutečně jsem vděčen dr. Morganovi za to, že na tento problém soustředil naši pozornost. Ovšem naprosto nesouhlasím se způsobem, jakým to učinil. Mám-li mluvit bez obalu, pokusil se na mě vyvinout nátlak.“

„Jakým způsobem?“

„Tím, že jednal mimo rámec mé organizace - tedy i *své* organizace -, čímž prokázal nedostatek loajality. Výsledkem jeho taktizování byl nakonec zamítavý výrok Světového soudu, což vyvolalo řadu nepříliš vlídných komentářů. Za těchto okolností nemám jinou volbu, než mu navrhnout - a činím to s nesmírnou lítostí -, aby uvažoval o rezignaci na svou funkci.“

„Děkuji vám, senátore Collinsi. Popovídat si s vámi byli milé jako vždy.“

„Ty lhářko jedna prolhaná,“ řek Rádžasinh, když vypínal aparát a bral hovor, který na sebe už dobrou minutu upozorňoval blikáním.

„Slyšels to všechno?“ ptal se profesor Sarath. „Takže to bychom měli. Konec doktora Vannevara Morgana.“

Rádžasinh se na svého dlouholetého přítele na několik okamžiků zadíval.

„Ale, Paule, proč musíš být se vším vždycky tak rychle hotov? Chceš se vsadit? O kolik?“

/22/ ODPADLÍK

Dohnán k zoufalství bezvýsledným úsilím porozumět Všehomíru, mudrc Dévadása prohlásil posléze rozlíceně:

Veškeré výroky, jež obsahují slovo Bůh, jsou mylné.

Na to okamžitě odpověděl Sómasirí, žák nejméně blízký jeho srdci:

„Věta, kterou právě říkám, má na konci slovo Bůh. Avšak nevidím, ó Velebný Mistře, v čem se může tak jednoduchý výrok mýlit?“

Dévadása o tom přemýšlel po několik *poyí*. Poté odvětil tentokrát se zjevným uspokojením:

Toliko výroky, které neobsahují slovo Bůh, mohou být pravdivé.

Po chvilce, co by sotva stačila vyhládlému lemurovi, aby polkl prosné zrnko, Sómasirí opáčil: „Vztahuje-li se tento výrok i na sebe sama, pak, ó Ctihodnosti, nemůže být pravdivý, neboť slovo Bůh obsahuje. Pakliže je ovšem mylný -“

V tomto okamžiku rozbil Dévadása Sómasirímu o hlavu svou žebrací misku, a měl by proto být ctěn jako skutečný zakladatel Zenu.

(Z dosud neobjeveného úryvku *Čúlavansy*)

Za pozdního odpoledne, kdy již schody nesálaly plnou silou běsnícího slunce, počal Ctihodný Parákrama sestupovat dolů. Chtěl

ještě do soumraku dosáhnout nejvýše položených útulen pro poutníky; nazítří chtěl být nazpět ve světě lidí.

Mahá Théró neradil, nerozmlouval, a pokud ho odchod jeho společníka zarmucoval, nedal to ničím najevo. Zanotoval pouze „Všechno na světě je nestálost sama“, sepjal ruce a dal mu své požehnání.

Ctihodný Parákrama, jenž byl kdysi doktorem Choamem Goldbergem a opět by se jím případně mohl stát, by býval své motivy vysvětloval jen nesnadno. „Přímá akce“ se lehko řekne; hůře se realizuje.

Šrí Kanda Máhá Vihára bylo místo, kde nalezl klid mysli - avšak to mu bylo málo. Vyzbrojen vědeckou přípravou nehodlal se uspokojit přijetím onoho vlažného vztahu k bohu, jaký přinášel Řád; takováto indiferentnost se mu jevila nakonec horší, než samo popření boha.

Pokud by mohlo existovat cosi jaké rabínský gén, pak ho dr. Goldberg určitě vlastnil. Jako už mnozí před ním hledal Goldberg-Parákrama boha pomocí matematiky, a nedal se odradit od této cesty ani bombou, kterou odpálil již v začátcích dvacátého století Kurt Gödel svým objevem nerozhodnutelných propozic. Nedokázal pochopit, jak může někdo zvažovat dynamickou asymetrii Eulerovy hluboké, avšak přesto překrásně prosté rovnice

$$e^{\pi i} + 1 = 0$$

aniž začne uvažovat, zda vesmír není výtvorem nějaké nezměrné inteligence.

Když si dobyl jména novou kosmologickou teorií, která vytrvala téměř deset let, než byla popřena, byl Goldberg v očích všech jednomyslně uznávaným novým Einsteinem anebo N’goyou. V éře naprosté ultraspecializace rovněž dospěl k pozoruhodným pokrokům v aerodynamice a v hydrodynamice - jež byly již dlouho považovány za disciplíny útlumové, neschopné přinášet nějaké nové překvapující výsledky.

Poté, na vrcholu tvůrčích sil, zažil náboženské obrácení ne nepodobné Pascalovu, ovšem bez doprovodu morbidních spod-

ních tónů. Po další desetiletí dobrovolně zmizel v anonymitě šafránových říz a soustředil svou vynikající mysl na otázky učení Řádu a na filozofii. Nelitoval nijak tohoto přeryvu a nebyl si ani zcela jist, že teď opustí Řád nadobro; možná že ho obrovité schodiště jednoho dne opět uvidí stoupat vzhůru. Avšak byl přímo bohem nadaný, a dobře věděl jedno: čeká ho obrovitá práce, a bude k ní třeba nástrojů, jež nenalezne na Šrí Kandě - ba možná ani na celé Zemi.

Necítil už k Vannevaru Morganovi téměř žádné nepřátelství. Ovšem přece jen to byl inženýr, kdo zažehl - třeba bezděčně - prvotní jiskru; křivolakými cestami se i on stal nástrojem božím. Chrám musí být plně ochráněn. Ať již kolo osudu vrátí někdy Parákramu do náručí jeho klidu či ne, byl teď dr. Goldberg nezvratně rozhodnut klášteru pomoci.

A tak, jako novodobý Mojžíš nesoucí dolů s hory desky s přikázáními, jež měly změnit osudy lidstva, Ctihodný Parákrama sestupoval do světa, jehož se už kdysi zřekl. Byl slepý vůči krásám země a oblohy, jež ho obklopovaly; byly naprosto všední ve srovnání s těmi, které dokázal vidět toliko on sám, v armádách rovnic pochodujících jeho hlavou.

/23/ MĚSÍČNÍ ÚKLID

„Váš problém, doktore Morgane," řekl muž v pojízdném křesílku, „je v tom, že žijete na nesprávné planetě."

„Nemohu si pomoct," odvětil Morgan a významně se zadíval na vozík a ostatní podpůrné propriety svého hosta, „ale totéž by se dalo říct i o vás."

Oficiální osobnost (Narodnyj Mars, Vice-prezident, Planetární správa investic) pobaveně vyprskla.

„Ovšem já tu jsem jen na týden - a pak honem zpátky na Lunu a do trochu civilizovanější gravitace. No, já bych jistě mohl chodit, kdybych musel, ale mně se prostě nechce."

„Smím se zeptat, proč vůbec Zemi navštěvujete?“

„Vyhýbám se tomu, jak můžu, jenomže občas to chce vidět věci na vlastní oči. A třebaže na to tolik lidí spěchá - všechno se na dálku a jen s pomocí asistentů pořídit nedá. Však vy to jistě dobře znáte sám.“

Morgan jen kývl; byla to čirá pravda. Myslel na všechny ty chvíle, kdy struktura nějakého materiálu, našlápnutí na skálu anebo na hlínu, dusný dech džungle anebo sprška příboje na tváři náhle začaly hrát důležitou úlohu v jeho projektech. Možná že jednoho krásného dne bude snadné i takovéto pocity přenášet elektronicky - vždyť už vlastně v tomto směru jisté pokusy, byť nedokonalé, proběhly, a za jak obrovských nákladů! Ale realita se nedá nahradit ničím; a před náhražkami je třeba mít se na pozoru.

„Jestliže jste zavítal na Zemi jen proto, abyste mne navštívil,“ odpověděl Morgan, „budu si toho nesmírně vážit. Ale jestli jste mi přišel nabídnout místo na Marsu, mařite čas. Užívám si důchodu, navštěvuji se s přáteli a s příbuznými, které jsem neviděl celá léta, a nehodlám načínat novou pracovní dráhu.“

„To mě udivuje; je vám koneckonců teprve dvaapadesát. Čím chcete naplnit všechen svůj čas?“

„To nebude vůbec žádný problém. Mohu strávit zbytek života realizací alespoň tuctu záměrů. Odjakživa mě fascinovali inženýři starověku - Římané, Řekové, Inkové - a nikdy jsem neměl dost času prostudovat si jejich díla. Ze světové univerzity mě požádali o cyklus přednášek na téma vědeckého projektování a o skripta k němu. Mám smlouvu na publikaci o moderních směrech v konstrukci. Rád bych také propracoval některé myšlenky o užití aktivních elementů k vyvažování dynamických zátěží - větru, otřesů země a tak dále, jsem totiž i nadále konzultantem Společnosti pro všeobecnou tektoniku. A připravuji rozbor metod řízení Trustu terestrických staveb.“

„Z čího podnětu? Nemyslím, že by si ji objednal senátor Collins.“

„Neobjednal," odpověděl Morgan se zasmušilým úsměvem. „Myslel jsem si prostě - že by mohla být užitečná. A trochu se tím odreagovávám."

„To věřím. Ale žádná z těchto činností není skutečné tvůrčí povahy. Dřív nebo později vás omrzí - zrovna tak jako tahle půvabná norská krajinka. Nakonec vám všechna ta jezera a jedle zevšední, zrovna tak, jako vám zevšední psaní a přednášení. Vy jste typ, doktore Morgane, který dokáže být skutečně šťastný jen tehdy, když má možnost přetvářet svůj mikrokosmos."

Morgan neodpověděl. Ta diagnóza měla až nepříjemně blízko k pravdě.

„Mám podezření, že se mnou v duchu souhlasíte. Co byste tomu říkal, kdybych vám teď prozradil, že naše banka má zcela reálný zájem o váš projekt kosmického výtahu?"

„Byl bych dost skeptický. Když jsem s nimi začal jednat já, prohlásili, že myšlenka je to krásná, ale že do ní v současné době nemohou nic investovat. A že veškeré volné prostředky jsou nezbytné k financování rozvoje Masu. Stará písnička - moc rádi bychom vám pomohli, zejména v tom případě, kdybyste žádnou pomoc nepotřeboval."

„Ovšem to bylo před rokem; teď se vynořila nová hlediska. Byli bychom rádi, kdybyste kosmický výtah postavil - ale ne na Zemi. *Na Marsu.* Měl byste zájem?"

„Možná. Pokračujte."

„Posuďte výhody sám. Třetina pozemské gravitace, tím také úměrně menší silové veličiny. Rovněž synchronní orbita je daleko blíž planetě - je to méně než polovina zdejší vzdálenosti. Takže to hned pro začátek obrovsky snižuje konstrukční náročnost. naši doma odhadují, že stejný systém na Marsu by stál sotva desetinu ceny pozemského."

„To je docela pravděpodobné, ovšem musel bych si to nejdřív propočíst."

„A to je teprve začátek. Máme sice na Marsu občas dosti prudké vichřice, i přes naši řídkou atmosféru - ale máme také hory, které se zvedají nad jejich dosah. Vaše Šrí Kanda je vysoká pou-

ých pět kilometrů. My u nás máme Mons Pavonis - jedenadvacet kilometrů, přesně na rovníku! Navíc žádné marťanské mnichy, kteří by seděli na vršku s dlouhodobou nájemní smlouvou v kapse... A ještě jeden důvod, proč je Mars přímo předurčen pro stavbu kosmického výtahu. Deimos je vzdálen pouhé tři tisíce kilometrů nad synchronní orbitou. Takže u nás je přichystáno pár milionů megatun přesně na správném místě pro kotvení elevátoru.“

„To sice s sebou ponese dosti zajímavé problémy synchronizace, ale jinak vám rozumím .Rád bych mluvil s lidmi, kteří to všechno zpracovali.“

„To nemůžete, alespoň ne přímo v reálném čase. Jsou všichni na Marsu. Budete se tam muset vydat.“

„Dost mě to láká, ale mám ještě pár dalších otázek.“

„Ven s nimi.“

„Země ten elevátor bezpodmínečně potřebuje, z mnoha důvodů, které vy jistě dobře znáte. Ale podle mého soudu by se Mars bez něho docela dobře mohl obejít. Vaše kosmická přeprava představuje jen zlomek pozemské, a také projektovaný nárůst je mnohem menší. Skutečně zatím nevidím dost důvodů pro takovou stavbu.“

„Čekal jsem, kdy se na to zeptáte.“

„Už jsem se zeptal.“

„Slyšel jste něco o projektu EOS?“

„Myslím, že ne.“

„EOS - řecky je to úsvit - je plán, jak omladit Mars.“

„Aha, ovšem že jsem o tom slyšel. Jeho součástí je rozpuštění polárních čepiček, že?“

„Přesně tak. Kdyby se nám podařilo roztavit veškerý led a zmrzlý kysličník uhličitý, docílili bychom několika věcí. Zvýšila by se hustota atmosféry, až by nakonec dovolila pracovat lidem v terénu i bez hermetizovaných obleků; v další fázi bychom mohli atmosféru přeměnit na dýchatelný vzduch. Objevily by se říčky a řeky, malá moře - a především: *vegetace* - zárodky pečlivě plánovaných biotopů. Za pár století by se z Marsu mohl stát druhý Eden. Je to jediná planeta v celé sluneční soustavě, kterou může-

me přetvořit s nám dosud známou technickou výbavou. Venuše zůstane provždycky příliš žhavá.“

„A jakou úlohu by v tomhle ovšem hrál kosmický výtah?“

„Budeme muset dostat na oběžnou dráhu několik miliónů tun zařízení. Jediná praktická cesta, jak ohřát Mars, jsou zrcadla, řádově mnoho set kilometrů v průměru. A budeme je potřebovat natrvalo - nejprve k rozehřátí polárních čepiček, později k tomu, abychom udrželi ovzduší v příjemné teplotě.“

„A nedal by se materiál na to všechno spíš opatřit z vašich dolů na asteroidech?“

„Něco z toho docela určitě. Ale nejvhodnější pro tento účel jsou zrcadla na bázi sodíku, a ten je v kosmu vzácný. Budeme ho těžit ze solných ložisek v *Tharsis* - a to je naštěstí rovnou na úpatí Pavonis.“

„Jak dlouho, myslíte, že vám to bude asi trvat?“

„Pokud se nevyskytnou závažné problémy, pak by prvá etapa mohla být hotova během padesáti let. Možná už o vašich stých narozeninách, na jejichž dožití máte podle statistik devětatřicetiprocentní naději.“

Morgan se zasmál.

„Obdivuji lidi, kteří se na své úkoly připravují do takovýchto podrobností.“

„Na Marsu přežívá jen ten, kdo si hlídá každý detail.“

„Mohu vám říct, že to na mě skutečně hluboce zapůsobilo, i když věc stále ještě posuzuji dost rezervovaně. Například finanční stránka...“

„To je moje věc, doktore Morgane. Já jsem finančník. A vy konstruktér.“

„To je v pořádku, ale vy, jak se zdá, toho víte o konstrukcích víc než dost, a já jsem se musel už lecčemus přiučit z ekonomiky - často to byla dost tvrdá škola. Než budu vůbec uvažovat o tom, že bych se na takovém projektu podílel, budu chtít vidět zprávu o kompletním finančním zajištění -“

„Kterou můžete dostat -“

„- což by byl jen začátek. Vy si možná ani neuvědomujete, že před námi by byl ještě obrovský kus výzkumné práce alespoň v půl tuctu oborů - hromadná výroba hyperfilamentního materiálu, propočty stability, ovládací zařízení - a mohl bych takhle pokračovat celou noc.“

„To není nutné; naši projektanti už prostudovali všechny vaše zprávy. Co navrhují: experiment v malém měřítku, který pomůže vyřešit řadu technických problémů a prokáže, že princip sám je reálný -“

„O tom není pochyb!“

„Já s vámi souhlasím, ale je neuvěřitelné, kolik dokáže změnit docela malá praktická zkouška. Takže co bychom od vás chtěli: navrhněte minimální uskutečnitelnou variantu systému - prostě drátek a na něm několikakilogramové závaží. Spusťte ho z geosynchronní dráhy k Zemi - ano, k *Zemi*. Půjde-li to zde, pak to bude na Marsu hračkou. Po drátku pusťte něco nahoru, jen tak, abyste předvedl, že rakety jsou zastaralé vehikly. Pokus bude relativně levný, poskytne základní informace a možnost elementárního zácviku - a nám uspoří léta diskusí. Pak se můžeme obrátit na vládu planety Země, na Solární fond, na ostatní interplanetární banky - a poukázat prostě na provedený pokus.“

„Vy to máte ale promyšleno. Kdy ode mne chcete odpověď?“

„Pokud by šlo jen o chtění, pak řádově během sekund. Ale je jasné, že ta věc nijak nespěchá. Určete si na rozhodnutí tolik času, kolik budete považovat za přijatelné.“

„Dobrá. Nechte mi tu vaše předprojektové studie, nákladové analýzy a všechno ostatní, co máte k dispozici. Až se tím proberu, sdělím vám své rozhodnutí, nejpozději - no řekněme maximálně do týdne.“

„Děkuji. Tady je moje číslo. Dovoláte se mne kdykoli.“

Morgan zasunul bankéřovu identifikační kartu do paměťové štěrbiny svého komunikátoru a počkal, až se na displeji objeví informace ZÁZNAM PROVEDEN. Ale ještě než kartu vrátil, byl rozhodnut.

Pokud v analýzách provedených na Marsu není žádná hrubá chyba - a byl by vsadil dosti velkou sumu na to, že není -, pak je jeho předčasný odchod do důchodu anulován. Často už u sebe pobaveně sledoval, jak sice dokáže dlouho a úporně rozvažovat nad problémy druhého řádu, jak ale nikdy ani na okamžik nezaváhá v rozhodujících okamžicích své životní dráhy. Vždycky přesně věděl, co udělat, a málokdy se přitom mýlil.

A přece, v této fázi hry, nebylo ještě dobré investovat příliš mnoho intelektuálního ani emocionálního kapitálu do projektu, jenž mohl vyznít naprázdno. Když se finančník na svém vozíčku vydal k odletu na prvou část své zpáteční cesty k *Port Tranquility* (s mezipřistáním v Oslo a na Gagarinově kosmodromu), nedokázal se Morgan soustředit na žádnou z činností, které si původně naplánoval na dlouhý severský večer; hlavou mu prudce vířilo celé spektrum zčistajasna se otevírajících perspektiv.

Několik minut neklidně přecházel sem a tam, pak se posadil k psacímu stolu a začal si sepisovat úkoly a záměry, a to v obráceném pořadí důležitosti - na prvních místech ty, jež mohl nejsnáze stornovat. Kdesi hluboko v mysli ho cosi nepřestávalo znepokojovat, něco, co útočilo na jeho pozornost. Avšak jakmile se ji pokusil oním směrem zaostřit, unikal mu ten podnět jako dobře známé, ale pozapomenuté slovo.

S povzdechem odstrčil židli a vyšel na terasu táhnoucí se podél celé západní stěny hotelu. Třebaže bylo citelně chladno, vzduch byl naprosto klidný a mrazivý chlad byl spíše povzbuzující než nepřívětivý. Obloha žhnula hvězdami a žlutý srpek měsíce se skláněl dolů k svému vlastnímu obrazu ve vodách fjordu, jehož hladina byla tak temná a tak nehybná, jako by to byla deska leštěného ebenu.

Před třiceti lety stál takřka na témže místě, s dívkou, jejíž tvář už si v paměti ani nedokázal jasně vyvolat. Oba slavili svá první rigoróza, a to také bylo v podstatě vše, co měli společného. Nebyl to žádný vážný vztah; oba byli mladí, cítili se spolu dobře - a to stačilo. A přece mu v tomto rozhodujícím okamžiku v životě v paměti nějak vytanula právě ona blednoucí vzpomínka na Troll-

shavenský fjord. Co by si byl tehdy asi onen dvaadvacetiletý student pomyslil, kdyby byl tušil, že ho osud zavede po třech desetiletích zpět na místa dávných radostí?

V Morganově retrospektivě nebylo nic nostalgického ani lítostivého - spíše ironický a pobavený tón. Ani na okamžik nikdy nezalitoval, že se s Ingrid tehdy ve všem přátelství rozešli a že ani nezauvažovali o obvyklém ročním zkušebním partnerství. Učinila pak ještě tři další muže dosti nešťastné, než si našla místo v Lunární komisi a než zmizela Morganovi nadobro. Snad se právě v tomto okamžiku pohybuje kdesi na onom zářivém srpečku, jehož barva se téměř shoduje s jejími zlatými vlasy.

Ale dost vzpomínek. Morgan upřel pozornost k budoucnosti. Kde je Mars? Se zahanbením doznával, že ani neví, je-li teď večer vůbec nad obzorem. Jak přebíhal očima po dráze ekliptiky, od Luny přes oslnivý jas Venuše a dál, neviděl v celé té změti zářivých perel nic, co by mohl s jistotou identifikovat jako rudou planetu. byl to vzrušující pocit, že v nedaleké budoucnosti - on, kdo ještě nikdy nepřekročil oběžnou dráhu Luny - na vlastní oči popatří na úchvatné karmínové krajiny, že bude sledovat drobounké Marsovy měsíce, jak rychle procházejí svými fázemi.

A v tom okamžiku se celý cen rozplynul. Morgan stál chvíli jako ochromen, pak se vřítil nazpět do hotelu a nádhera noci byla zapomenuta.

Neměl v pokoji standardní informatický panel, musel dolů do vestibulu, chtěl-li získat údaje, které potřeboval. Jako naschvál byla kabinka obsazena nějakou starší dámou, které trvalo pátrání v informačních zdrojích tak dlouho, že Morgan už málem na dveře budky zabouchal. Ale nakonec se loudalka přece jen s nějakým omluvným zamumláním z kabiny vybatolila a Morgan stál tváří v tvář nashromážděným vědomostem a tvořivým silám celého lidstva.

Již za svých studentských let zvítězil v několika takových pátračských šampionátech, kdy o závod s časem lovil a vyhrabával nejzasutější informace požadované testy; formulovali je až geniálně sadističtí sudí. („Jaké bylo množství srážek v hlavním městě nejmenšího jednonárodního státu světa v den, kdy v kolejním

baseballovém mistrovství byl zaznamenán druhý největší počet celých oběhů?“ - tenhle mu snad nejvíc utkvěl v paměti i v srdci.) Léty se v této obratnosti ještě dále zdokonalil a otázka, kterou položil, byla naprosto jednoznačná. Displej se rozsvítila během třiceti sekund, šla mnohem dále do podrobností, než vůbec potřeboval.

Morgan obrazovku studoval snad minutu, pak zavrtěl v němém údivu hlavou.

„Tohle přece absolutně nemohli přehlédnout!“ zamumlal. „Ale co s tím chtějí podniknout?“

Stiskl klávesu TISK a odnesl si tenký aršík do pokoje, aby ho mohl prostudovat podrobněji. Problém byl tak nasnadě, tak evidentní, že zauvažoval, jestli snad sám nepřehlédl nějaké stejně snadné a evidentní řešení a jestli se nebude blamovat, když na toto téma zavede řeč. Ale nebyla kudy tomuto problému uniknout...

Pohlédl na hodinky; bylo již po půlnoci. Jenomže tohle chtělo vyřídit hned.

K Morganově úlevě neměl finančník zablokován provoz tlačítkem NERUŠIT. Ozval se ihned, poněkud překvapeným hlasem.

„Doufám, že vás nebudím,“ řekl Morgan upřímně.

„Ne - budeme právě přistávat na Gagarinově kosmodromu. Máte nějaký problém?“

„Dosti podstatný. O hmotnosti asi tak deseti terratun. Pohybuje se rychlostí dvou kilometrů za sekundu. Vnitřní Marsův měsíc, Phobos. Učiněný kosmický buldozer, každých jedenáct hodin bude výtah míjet. Nepropočítával jsem ještě nijak přesně pravděpodobnost, ale kolize musí být každých pár let prostě nevyhnutelná.“

Na druhém konci bylo dlouho ticho. Potom viceprezident řekl: „I mne to mohlo napadnout. Takže snad na to někdo bude znát odpověď. Možná že budeme muset ten měsíc někam uklidit.“

„To je vyloučené; jde o příliš velkou hmotu.“

„Budu muset volat Mars. Zpoždění je v současné době asi dvanáct minut. Odpověď, ať bude jakákoli, bych měl mít během hodiny.“

To doufám, řekl si Morgan. A měla by to být pozitivní odpověď, alespoň pro ten případ, že bych měl to místo u vás opravdu vzít.

/24/ PRST BOŽÍ

Denbrobium macarthiae obvykle rozkvétalo s příchodem jihozápadního monzunu, ale tohoto roku si přispíšilo. Když se Johan Rádžasinh zastavil ve skleníku s orchidejemi nad jeho fialovorůžovými květy a obdivoval se jejich složité kráse, vzpomněl si, jak ho tu před rokem při stejné prohlídce prvých rozvíjejících se poupat na půl hodiny uvěznila průtrž mračen.

S obavami se rozhlédl po obloze; nikoli, dnes déšť ani v nejmenším nehrozil. Byl překrásný den, lehlé pásy vysokých mračen trochu mírnily prudký slunečný žár. Ovšem cosi na nich bylo divného...

V životě Rádžasinh nic podobného neviděl. Takřka kolmo nad hlavou byla vcelku rovnoběžná struktura oblačných pruhů porušená kruhovitým vírem. Vypadal jako miniaturní cyklon, sotva pár kilometrů v průměru, ale Rádžasinhovi připomínal ještě něco docela jiného - díru po suku v kresbě let do hladka vyleštěného prkna. Opustil své milované orchideje a vyšel ven, aby si jev mohl lépe prohlédnut. Venku uviděl, že ona zdrobnělá smršť postupuje zvolna oblohou; její stopu zřetelně vyznačovala rozcuchaná pole mraků.

Člověk by si k tomu byl mohl lehko představit prst boží, jak sahá z výše nebes dolů a vyrývá v oblacích brázdu. I Rádžasinh, který toho o řízeném klimatu věděl dost a dost, si nedovedl představit, že už lze teď zasahovat do počasí s takovouto přesností; ale pociťoval současně i lehkou pýchu nad skutečností, že téměř před čtyřiceti lety tento úspěch pomáhal připravovat.

Nebylo jednoduché přesvědčit zbylé supervelmoci, aby se vzdaly svých orbitálních pevností a předaly je Světovému ústředí pro počasí, což představovalo - pokud lze známou metaforu dovádět tak daleko - konečnou a snad nejdramatičtější fázi překovávání meče v pluhy. A pak tedy lasery, které ohrožovaly do té doby celé lidstvo, zaměřily své paprsky do přesně zvolených oblastí atmosféry anebo na cílové plochy zvolené v odlehlých zemských koutech a předaly jim své teplo. Energie, kterou s sebou nesly, byla zpravidla jen nepatrná ve srovnání i s tou nejmenší bouří; ale stejně je tomu i s energií padajícího kamene, který uvolňuje lavinu, anebo neutronu, jenž má moc odstartovat řetězovou reakci.

O dalších technických podrobnostech nevěděl Rádžasinh takřka nic, až na to, že zahrnují síť družic, monitorujících počasí, a počítače, které ve svých elektronických mozcích uchovávají kompletní model zemské atmosféry nad pevninami i nad oceány. Připadal si téměř jako užaslý divoch, jenž zírá na nějaké divy moderní techniky, když pozoroval ono malé tornádo putovat cílevědomě k západu, až zmizelo za křehkou čárou palem lemujících zevnitř hradbu Zahrad blaženosti.

Pak pohlédl vzhůru, k neviditelným technikům a vědcům prohánějícím se kolem Země po nebesích, která si sami stvořili.

„Působivé je to až dost," řekl. „Doufám, že přesně víte, do čeho se tu pouštíte."

/25/ ORBITÁLNÍ RULETA

„Mohl jsem si pomyslet," pravil finančník vzdorovitě, „že o tom bude řeč v některém z těch technických dodatků, do kterých se já jaktěživ nepodívám. Takže teď, když jste viděl zprávu celou, bych rád znal vaši odpověď. Měl jsem toho plnou hlavu, od chvíle, kdy jste na ten problém upozornil.

„Řešení jako na dlani," odpověděl Morgan, „mělo napadnout i mne."

A taky že by mne bylo napadlo - nakonec -, říkal si s naprostou sebedůvěrou. Před očima měl opět počítačovou simulaci celé té obrovité konstrukce, jak kmitá jako nějaká kosmická houslová struna celé hodiny trvajícími záchvěvy, které probíhají od povrchu planety až k orbitální stanici a odrážejí se zase nazpět. K tomu navíc se mu snad posté v paměti promítal poškrabaný film s roztancovaným mostem. To byly veškeré podklady, které by byl k dořešení problému potřeboval.

„Phobos se mihne kolem věže každých jedenáct hodin a deset minut, ale naštěstí se nepohybuje přesně v téže rovině - jinak by ke kolizi docházelo při *každém* oběhu. Při většině oběhů věž míjí a rizikové časy lze přesně propočítat - s přesností na tisícinu sekundy, bude-li třeba. A teď k výtahu. Jako žádný výtvor techniky není ani elevátor naprosto tuhá konstrukce. Má přirozenou frekvenci vibrací, kterou lze propočíst takřka se stejnou přesností jako planetární oběhy. Takže všechno, co musí vaši technici udělat, je ladit elevátor, to jest jeho normální oscilaci - jíž se tak jako tak vyhnout nelze -, aby se věž vždycky Phobosu vyhnula. Kdykoli má družice konstrukci minout, nenalezne ji tam - ukročila právě z nebezpečné zóny o pár kilometrů stranou."

Na druhé straně bylo dlouhé ticho.

„Neměl bych to prozrazovat," řekl Marťan posléze, „ale ježí se mi z toho vlasy."

Morgan se zasmál. „Když to člověk popíše takhle drasticky, zní to, jako by šlo - jak se tomu říkávalo? - o ruskou ruletu. Ale pochopte, prosím, že my tady máme co dělat s dokonale předvídatelnými pohyby. Víme vždycky přesně, kdy bude v kterém okamžiku Phobos, a dokážeme i ovládat vychýlení věže, prostou regulací dopravy po ní."

Prostou asi není zdaleka to pravé slovo, pomyslel si Morgan, ale každému musí být jasné, že možné to je. A pak mu probleskla hlavou analogie, která byla tak přesná, a přece tak nepřípadná, že se nad dní téměř nahlas rozřehtal. Ne - nebyl byl to zrovna šťastný nápad vytasit se s ní viceprezidentovi.

Znovu se ocitl zpátky u Tacomského mostu, tentokrát však ve světě čiré fantazie. Dejme tomu, že by existovala loď, která by

pod ním měla proplouvat podle naprosto pravidelného plavebního řádu, ale která by naneštěstí měla stožár o metr příliš vysoký.

Nebyl by to nijak neřešitelný problém. Těsně před jejím příjezdem by bylo třeba vyslat pár plně naložených nákladních aut plnou rychlostí přes most, v intervalech přesně spočtených ve vztahu k jeho rezonanční frekvenci. Od pilíře k pilíři by se dala do pohybu plavná vlna vzdouvající mostovku vzhůru a její vrchol by byl načasován přesně do místa a okamžiku průjezdu lodi. A tak by vrchol stěžně hladce proklouzl pod ní a ještě by pár centimetrů zbylo... V tisícinásobném měřítku měl takhle Phobos míjet konstrukci strmící z Mons Pavonis do kosmu.

„jsem rád, že jste mě takhle uklidnil," řekl finančník, „ale než podniknu tuhle cestu osobně, ještě si spočtu polohu Phobosu sám pro sebe."

„Pak vás možná překvapí, že někteří vaši mladí a vynikající technici - vynikající jsou zcela určitě, a na jejich mládí soudím podle jejich konstrukční smělosti, ba drzosti - navrhují využít kritických období jako turistické atrakce. Domnívají se, že budou moci účtovat zvláštní příplatky za pohled na Phobos, jak se na dosah ruky od cestujících řítí rychlostí pár tisíc kilometrů za hodinu. Podívaná to určitě bude, nemyslíte?"

„Radši si ji budu jen představovat, ale snad mají pravdu. Nicméně jsem rád, že tady řešení existuje. A těší mě také, že jste pochválil naše technické talenty. Znamená to, že můžeme vaše rozhodnutí očekávat v dohledné době?"

„Můžete je znát hned," řekl Morgan. „Kdy můžeme s pracemi začít?"

/26/ NOC PŘED VAIŠÁKHEM

Stále ještě, i po sedmadvaceti stoletích, to byl nejuctívanější svátek taprobanského kalendáře. O májovém úplňku, tak praví legenda, se Buddha zrodil, byl osvícen i zemřel. Třebaže pro většinu

lidí už neznamenal *vaišákh* o nic víc než druhé hlavní svátky v roce, vánoce, byla to stále ještě příležitost k uklidnění, k meditacím.

Po mnoho let již Monzunové řídící středisko zaručovalo, že o *vaišákhu* a v noci před ním i po něm nespadne ani kapka deště. A přibližně stejně dlouho už chodíval Rádžasinh dva dny před úplňkem do královského města, na pouť, jež každoročně občerstvovala jeho ducha. *Vaišákhu* samému se vyhýbal; v ten den byla Ránapura přeplněna návštěvníky a někteří z nich by ho bývali zcela určitě poznali a vyrušili by ho z rozjímání.

Jen nejbystřejší zrak by byl dokázal postřehnout, že obrovský žlutý měsíc zvedající se nad zvonitými kopulemi starodávných *dágob* dosud nemá tvar plného kruhu. Jeho světlo bylo tak intenzívní, že na bezmračné obloze dávalo zářit jen několika nejjasnějším družicím a hvězdám. A vítr nezavanul sebemenším dechem.

Dvakrát, říkalo se, stanul Kálidása na této cestě, když navždy opouštěl Ránapuru. Prvé zastavení bylo u hrobky Hanumána, mazlíčka jeho chlapeckých let; druhé patřilo Svatyni umírajícího Buddhy. Rádžasinh často zauvažoval, jakou útěchu zde asi štvaný král načerpal - snad to bylo přesně v tomto místě, neboť odtud se dala nejlépe přehlédnut celá obrovitá socha vytesaná z rostlé skály. Ležící postava měla tak dokonale vyvážené proporce, že bylo třeba dojít až do její těsné blízkosti, než si člověk uvědomil její skutečné měřítko. Zdáli bylo vyloučené postřehnout, že sama kamenná poduška, na níž Buddha spočinul hlavou, je vyšší než pozorovatel.

Třebaže toho Rádžasinh na světě viděl hodně, neznal žádné jiné místo tak naplněné mírem a klidem. Někdy míval pocit, že by zde dokázal sedět navěky, pod planoucím měsícem, všechny starosti a rozruch života zapomenuty. Nepokusil se nikdy bádat příliš do hloubky v tajemství Svatyně, bál se, že by je porušil, ale něco z jeho podstaty bylo dostatečně zřejmé. Sama poloha Osvíceného, jenž konečně po dlouhém a ušlechtilém životě ulehl se zavřenýma očima k odpočinku, vyzařovala jas a mír. Táhlé záhyby roucha zklidňovaly a tišily kontemplující mysl; zdálo se, jako by plynuly

přímo z nitra skály, jako by tu byly ztuhly kamenné vlny. A podobně jako rozvlněné moře obracel se i přirozený rytmus jejich křivek k pracitům, o nichž racionální složky vědomí nemají ponětí.

Ve chvíli bezčasí, jako byla tato, o samotě s Buddhou a s téměř dospělým úplňkem luny, Rádžasinh cítil, že snad konečně dospívá na práh pochopení významu nirvány - stavu, jejž lze definovat toliko zápornými pojmy. Pohnutky hněvu, touhy, žádostivosti pozbývaly svou moc, ba mizely kamsi do nedohledna. I vědomí vlastního já jako by se vytrácelo, podobno mlze v ranním slunci.

Zážitek měl pochopitelně jen omezené trvání. Náhle vstoupil do jeho vědomí bzukot hmyzu, zaštěkání psů kdesi v dálce, chladný tlak kamene, na němž seděl. Vyrovnanost nebyl stav mysli, jejž lze udržet nadlouho. S povzdechem Rádžasinh vstal a vydal se zpět k vozu, jejž zaparkoval stovku metrů od okrsku svatyně.

Nastupoval právě do vozidla, když si povšiml nevelké a bílé skvrny, tak jasně vyznačené, jako by byla na obloze narýsována, a stoupající nad stromy na západním obzoru. Byl to snad nejpodivuhodnější oblak, jaký kdy Rádžasinh spatřil - dokonale symetrický elipsoid, ostře ohraničený, takže téměř vyhlížel jako objekt z pevné hmoty. Zapřemýšlel, jestli snad někdo brázdí nebe nad Taprobané vzducholodí; nespatřoval však kormidelní plochy a neozval se ani sebemenší zvuk motorů.

Pak, po prchavý okamžik, se ho zmocnila představa mnohem fantastičtější. *Takže konečně přicházejí, Xenopoliďané...*

Ale byla to samozřejmě absurdní myšlenka. I kdyby byli dokázali předstihnout své vlastní rádiové signály, sotva by byli mohli proletět celým solárním systémem - a vnořit se navíc do atmosféry Země! -, aniž by vzbouřili veškeré dopravní radary, co jich po světě existuje. Zprávy o tom by se byly rozletěly již před mnoha hodinami.

Rádžasinh si s pocitem překvapení uvědomil, že je poněkud zklamán. A jak se teď jev přibližoval, uviděl, že je to nepochybně oblak, neboť jeho okraje byly přece jen lehounce rozčechrány. Jeho rychlost byla úctyhodná; jako by byl hnán nějakým soukromým

uragánem, po němž tady, v přízemních vrstvách, nebylo ani potuchy.

Takže páni vědci z Monzunového střediska se už zase činí, chtějí si odzkoušet svou dovednost v ovládání větrů. A co hodlají vymyslet příště, pomyslel si Rádžasinh.

/27/ STANICE AŠÓKA

Jak nepatrný vypadal ostrov z této výše! Šestatřicet tisíc kilometrů pod nimi se Taprobané, rozkročená na obě strany rovníku, nejevila o mnoho větší než měsíční kotouč. Ani celá tato země se nezdála být dostatečně velkým terčem; a on přitom cílil na území v samém jejím středu, jež nebylo větší než obyčejný tenisový dvorec.

Ani teď si ještě Morgan nebyl zcela jist, jaké motivy ho vlastně vedou. Pro účely této ukázky by byl stejně dobře mohl operovat ze stanice Kinte a zamířit na Kilimandžáro anebo na Keňu. Skutečnost, že Kinte je umístěna v jednom z nejméně stabilních bodů celé stacionární orbity a že je nutno její pozici neustále korigovat, aby setrvala nad Střední Afrikou, by byla pro těch pár dní, co bude experiment trvat, nijak nevadila. Nějakou dobu byl v pokušení zvolit za cíl Chimborazo; Američané dokonce nabídli, za dosti značnou cenu, že přemístí stanici Kolumbus shodně s jeho přesnou délkou. Nakonec se ale, přes toto povzbuzení, vrátil k původní lokalizaci - k Šrí Kandě.

Naštěstí pro Morgana bylo v tomto věku computerizované jurisdikce možno získat i rozhodnutí světového soudu během pár týdnů. *Vihára*, jak bylo pochopitelné, vznesla protest. Morgan namítl, že krátký vědecký pokus, prováděný na pozemcích mimo hranice kláštera a neprovázený hlukem, škodlivými emisemi ani jinými rušivými vlivy nemůže představovat v žádném směru rušení držby. Pokud by mu v něm bylo zabráněno, byla by ohrožena celá jeho předchozí práce, neměl by možnost ověřit si své propoč-

ty a projekt vitálně důležitý pro Republiku Mars by utrpěl vážnou škodu.

Byla to argumentace nadmíru věrohodná a Morgan jí povětšině i sám věřil. Uvěřili i soudcové, převahou pěti ku dvěma. I když by se byli neměli dát takovými věcmi ovlivnit, zmínka o nedůtklivých Marťanech byl chytrý tah. Marťanská republika vedla již tři komplikované spory a soudní dvůr byl poněkud unaven vytvářením precedentů v meziplanetárním právu.

Avšak Morgan si byl vědom, kdesi v oné chladně analyzující části své mysli, že jeho činnost není diktována pouhou logikou. Nebyl z těch, kdo dovedou přijmout porážku s noblesou; vzdorovité gesto mu poskytovalo jisté zadostiučinění. A přesto - v ještě hlubších vrstvách vědomí - tyto malicherné pohnutky odsuzoval; takové školácké gesto ho nebylo hodno. To, co doopravdy činil, bylo vpravdě obnovování vlastního sebevědomí, upevňování víry v konečný úspěch. Třebaže ještě vůbec nevěděl jak anebo kdy, říkal tím přesto jasně světu - i mnichům tvrdošíjně setrvávajícím uvnitř svých starobylých zdí - „Já se vrátím!“

Stanice Ašóka řídila prakticky veškeré spojení, meteorologii, ekologické monitorování a kosmický provoz v Hindokathajské oblasti. Kdyby přestala fungovat, miliarda životů by byla ohrožena strádáním, a pokud by služby stanice nebyly rychle obnoveny, byl by to jejich rozsudek smrti. Není proto divu, že Ašóka měla dva zcela nezávislé subsatelity, Bhaba a Sarabhai, stovku kilometrů vzdálené. A i kdyby nějaká nepředstavitelná katastrofa zničila všechny tři tyto stanice, byly by nouzový provoz schopny převzít Kinte a Imhotep na západě anebo Konfucius na východě. Lidstvo se už po trpkých zkušenostech naučilo nenosit všechna vejce v jednom košíku.

Zde, daleko od Země, nebyli žádní turisté, rekreanti a ani tranzitní pasažéři; ti si odbývali své záležitosti i turistiku ve výšce pouhých pár tisíc kilometrů a přenechávali vysokou geosynchronální dráhu vědcům a technikům - z nichž nikdo ještě nezavítal na stanici Ašóka s tak neobvyklým a s tak jedinečným vybavením.

Klíč k operaci *Babí léto* nyní volně plul vzduchem v jedné ze středně velkých napojovacích komor stanice, kde čekal na konečnou prověrku před vypuštěním. Nebylo na něm nic zvláštního a podle jeho vnějšího zjevu by byl nikdo neuhádl sumu let lidské práce a milióny, jež do něho byly investovány.

Matně šedý kužel, dva metry v průměru u základny a čtyři metry dlouhý, vyhlížel, jako by byl zhotoven z masívního kovu; teprve při bližším ohledání bylo možno zjistit, že je to vlastně pevně navinuté vlákno, které kryje celý jeho povrch. Ve skutečnosti byl ovšem celý kužel, až na vnitřní jádro a plastikové proklady oddělující každou stovku vrstev, tvořen toliko tímto tenounkým vláknem hyperfilamentu - o délce čtyřiceti tisíc kilometrů.

Dvě prastaré a navzájem si zcela nepodobné techniky tu byly vzkříšeny ke konstrukci onoho nenápadného šedivého kužele. Před třemi sty lety začal pracovat podmořský telegraf díky kabelům ponořeným na dno oceánů; lidé přišli o celá jmění, než se naučili navíjet tisíce kilometrů kabelů na cívky a klást je opět rovnoměrnou rychlostí od jednoho kontinentu k druhému, navzdory bouřím a dalším nebezpečenstvím moře. Poté, právě o sto let později, bylo ovládání některých prvých primitivních řízených střel řešeno pomocí tenkých drátků, postupně odvíjených, jak střely letěly rychlostí několika set kilometrů za hodinu k cíli. Morgan se nyní pokoušel o tisíckrát větší vzdálenost a o rychlost padesátkrát větší. Některé výhody však přece jen měl na své straně. Až na posledních pár stovek kilometrů se bude jeho střela pohybovat v dokonalém vakuu; a také nebylo pravděpodobné, že by terč začal náhle ustupovat kamsi do bezpečí.

Operační vedoucí projektu *Babí léto* se dovolávala Morganovy pozornosti rozpačitým lehkým zakašláním.

„Pořád je tu ještě jistý problém, pane doktore," řekla. „Pokud jde o spouštění, je podle nás všechno v pořádku - veškeré zkoušky a computerová simulace dopadly příznivě, jak jste sám viděl. Ovšem bezpečnostní technici na stanici Ašóka si dělají starosti se zpětným navíjením."

Morgan jen mžikl očima; téhle otázce zatím nevěnoval přílišnou pozornost. Zdálo se být zřejmé, že navinutí hyperfilamentu by mělo být ve srovnání s jeho odvíjením jednoduchým úkolem. Nebylo k němu zapotřebí nic než jednoduchý elektrický vrátek a k tomu pár speciálních úprav k manipulaci s tak jemným materiálem o proměnlivé tloušťce. Jenomže Morgan si byl dobře vědom toho, že v kosmu se nemá nic považovat za dané a samozřejmé, a že pouhá intuice - nadto intuice pozemsky myslícího technika - by mohla být zlým rádcem.

Takže se na to podívejme znovu: až budou zkoušky ukončeny, spoj u zemského povrchu se přeruší a Ašóka začne s navíjením. Samozřejmě, když zatáhnete - jakkoli velkou silou - za provaz čtyřicet tisíc kilometrů dlouhý, po celé hodiny se ještě nic nebude dít. Bude trvat půl dne, než impuls dosáhne druhého konce hyperfilamentu a než se celá soustava začne pohybovat jako celek. Takže budeme tah zdržovat. Tah!

„Někdo to zběžně počítal," pokračovala inženýrka, „a uvědomil si, že až konečně dospějeme k plné navíjecí rychlosti, bude tu pár tun směřujících ke stanici rychlostí tisíc kilometrů za hodinu. A to se jim vůbec nelíbí."

„Pochopitelně. A co nám navrhují?"

„Program upravit na pomalejší navíjení a trvale přitom vyrovnávat bilanci hybnosti. V nejhorším případě by nás mohli vystěhovat po dobu navíjení mimo stanici."

„Zdržel by se tím nějak průběh operace?"

„Ne; zpracovali jsme pro tuto alternativu plán na vysunutí celého zařízení z přechodové komory během pěti minut, pokud by to bylo nutné."

„A budete tedy schopni navinout hyperfilament bez nesnází?"

„Samozřejmě."

„Doufám, že se nemýlíte. Tenhle rybářský vlasec stál hodně peněz - a já bych ho ještě někdy rád užil."

Jenomže kde? ptal se Morgan sám sebe, když pozoroval zvolna narůstající srpek Země. Snad by bylo lepší dokončit nejprve projekt pro Mars, i kdyby to znamenalo žít pár let v exilu. Jakmile

bude Pavonis plně v provozu, Země bude *muset* následovat tohoto příkladu, a nepochyboval nijak o tom, že nějak se už podaří překonat i poslední překážky.

Potom bude i propast, do níž teď hledí, překlenuta a sláva, jakou si před třemi stoletími vydobyl Gustave Eiffel, bude zcela zastíněna.

/28/ PRVÉ SPOUŠTĚNÍ

Ještě nejméně dvacet minut nemohlo být vidět naprosto nic. Přesto každý, kdo nebyl v řídící buňce nepostradatelný, stál již venku, hlavu zvrácenou k obloze. I Morgan stěží tomuto nutkání odolával a co chvíli se připletl ke dveřím.

Jen zřídka se od něho vzdálil nejnovější asistent Maxine Duvalové, šlachovitý hoch, hodně přes dvacet, který se neustále držel na pár metrů od něho. Na ramenou měl připevněnou obvyklou výzbroj své profese - kameru-dvojče v obvyklém uspořádání „pravá dopředu - levá dozadu“ a nad nimi nevelkou kouli, jen o málo větší než grapefruit. Anténa ukrytá v kouli uměla provádět velice chytré věci, několiktisíckrát za sekundu, takže byla trvale napojena na nejbližší satelit i při nejkrkolomnějších přískocích technika, jenž jí byl vyzbrojen. Na druhém konci spojení, pohodlně usazena ve svém studiu, dívala se Maxine Duvalová skrze oči svého vzdáleného *alter ego* a poslouchala jeho ušima - aniž si musela zatěžovat své vlastní plíce mrazivým vzduchem. V tomto případě na tom byla lépe ona; ale to neplatilo vždycky.

Morgan se tomuto opatření podvolil trochu nerad. Věděl dobře, že jde o historickou událost, a přijal Maxinino ujištění, že „její člověk nebude překážet“. Ale jasně si také uvědomoval, jaká spousta věcí se může při experimentu s tolika novými prvky nepodařit - zejména v průběhu poslední stovky kilometrů, za vstupu do atmosféry. Na druhé straně věděl, že Maxině může důvěřovat, že jak

triumf, tak i případné selhání bude umět traktovat bez senzacechtivosti.

Jako všichni velcí reportéři, nebývala Maxine Duvalová citově nezúčastněna na událostech, jež sledovala. Dovedla poctivě uvést všechna hlediska a nepřekroutit ani nevypouštět žádná fakta, která považovala za závažná. Avšak nepokoušela se také skrývat své vlastní pocity; i když jim nedovolovala, aby diváka rušily. Nesmírně se Morganovi obdivovala, s trochou závistivou úctou člověka, jenž sám postrádá schopnost věcné tvořivosti. Od chvíle, kdy byl dostavěn Gibraltarský most, čekala, s čím se tento konstruktér vytasí příště; a nebyla zklamána. Ale třebaže přála Morganovi zdar, příliš ho v lásce neměla. Podle jejího názoru síla jeho ctižádostivosti a dravost s ní spojená mu dodávaly cosi nadlidského a nelidského zároveň. Nedokázala se ubránit srovnávání Morgana s jeho zástupcem Warrenem Kingsleyem. To byla dokonalá, ušlechtilá osobnost („A navíc lepší inženýr, než jsem já," jak jí Morgan jednou napůl v žertu, napůl vážně řekl). Ovšem o Warrenovi jaktěživ nikdo neuslyšel a neuslyší; navždycky to bude jen matný věrný souputník své oslnivé vůdčí hvězdy. S kteroužto rolí je a bude zcela spokojen.

Byl to právě Warren, kdo jí trpělivě vysvětloval překvapivě složitý mechanismus spouštění. Na prvý pohled vypadal ten úkol dost jednoduše: upustit prostě něco z družice nepohnutě tkvící na geosynchronní dráze, tak aby to dopadlo přesně na rovník. Ale astrodynamika je plná paradoxů; pokusíte-li se brzdit, budete se pohybovat rychleji. zvolíte-li nejkratší trajektorii, propálíte nejvíc pohonných hmot. Zamíříte-li jedním směrem, pocestujete jiným... A to všechno se dotýkalo pouze mechaniky gravitačních polí. Tentokrát byly podmínky mnohem složitější. Ještě nikdo se nepokusil řídit kosmickou sondu, která za sebou vleče čtyřicet tisíc kilometrů drátu. Avšak na stanici Ašóka přesto probíhalo vše podle plánu, po celou trasu až na samou hranici atmosféry. Za pár minut převezmou řízení poslední fáze sestupu technici zde dole, na Šrí Kandě. Nebylo divu, že na Morganovi zračilo napětí.

„Vane,“ řekla Maxine Morganovi na soukromé lince jemně, ale s důrazem, „přestaň si cucat ten palec. Vypadáš jako nemluvně.“

Morgan u sebe konstatoval nejprve pohoršení, pak údiv - a nakonec se odreagoval rozpačitým smíchem.

„Děkuji za varování,“ řekl. „Nerad bych si pokazil reputaci u široké veřejnosti.“

Pohlédl s lítostivým úsměvem na chybějící článek palce a přemýšlel, kdy už přestanou duchaplní snobové vtipkovat o inženýrkovi, co si usekl paleček... Po všem tom napomínání ostatních k opatrnosti sám v obezřetnosti polevil a při jednom předvádění vlastností hyperfilamentu se skutečně pořádně ťal. Prakticky to ani nezabolelo, a nedělalo mu to ani pak nějaké zvláštní potíže. Jednou to nějak dá do pořádku; ale copak si může teď dovolit strávit týden napojen někde na orgánový regenerátor jen kvůli dvoucentimetrovému kousku palce?

„Výška dvě pět nula,“ pravil klidný, neosobní hlas z řídící buňky. „Rychlost sondy jedna jedna šest nula metrů za sekundu. Tak na drátu devadesát procent nominální tenze. Dvě minuty do otevření padáku.“

Po chvilce uvolnění byl Morgan opět ve střehu a napjatý - jako boxer, neubránila se Maxine Duvalová srovnání, který pozoruje neznámého a nebezpečného soupeře.

„Předpověď větru?“ vystřelil otázku.

V odpověď se ozval jiný hlas, tentokrát měl do neosobnosti dosti daleko.

„Nechce se mi tomu věřit,“ pravil ustaraně. „Monzunové řídící středisko právě odvysílalo hurikánovou výstrahu.“

„Tohle není zrovna okamžik na žertíky.“

„Oni nežertují; ověřil jsem to zpětným dotazem.“

„Ale nezaručovali nám přece, že ani v poryvech nestoupne rychlost větru nad třicet kilometrů za hodinu!“

„Právě tu hranici zvedli na šedesát - opravuji, už na osmdesát. Někde se zřejmě stal nějaký malér...“

„To tedy ano," zašeptala si Maxine Duvalová. A pak poslala pokyn svým vzdáleným očím a uším: „Zmiz někam do kulis - teď tě tam nemůžou potřebovat - ale nic nepropásni." Nechala asistentíka kamery, aby si poradil s těmito poněkud protimluvnými pokyny, jak nejlíp umí, a přepojila na svou vynikající informační službu. Ani ne za třicet sekund věděla, která meteorologická stanice odpovídá za počasí v prostoru Taprobané. A s tím dostala rovněž mrzutou, třebaže nijak překvapivou zprávu, že na stanici přestali brát množící se telefonáty široké veřejnosti.

Přenechala svému hbitému štábu, aby se s touto překážkou nějak vyrovnal, a přepnula zpět na temeno Hory. Byla překvapena, do jaké míry se za tak kratičkou dobu může situace proměnit k horšímu.

Setmělo se; mikrofony registrovaly slabý, zatím ještě vzdálený rachot blížící se bouře. Maxine Duvalová zažila takové prudké zvraty počasí na moři, nejednou jich využila v jachtařských závodech na širém oceánu. Ale tohle byla neuvěřitelná smůla; hluboce cítila s Morganem, jehož veškeré sny i naděje mohlo smést to neplánované - až do krajnosti nepravděpodobné - zadutí vichřice.

„Výška dva nula nula. Rychlost sondy jedna jedna pět metrů za sekundu. Tah na drátu devadesát pět procent nominální tenze."

Napětí tedy narůstalo - a to v několika podobách. V této pozdní fázi již nemohl být experiment odvolán; Morgan prostě musí pokračovat a doufat v nejlepší. Maxine Duvalová by si byla přála říct mu pár slov, ale dobře věděla, že ho za takovéhle krizové situace vyrušit nemůže.

„Výška jedna devět nula. Rychlost jedna jedna nula nula. Tenze sto pět procent. Otevření prvního padáku - TEĎ!"

Tak - teď už patřila sonda neodvratně Zemi, byla zajatcem její atmosféry. Troška paliva, které v ní ještě zbylo, musí být využita k navedení do záchytné sítě rozestřené na úbočí pod vrcholem hory. Lana napínající síť již drnčela vichrem, který se o ně otíral.

Morgan se vynořil z řídící buňky a zadíval se k obloze. Poté se obrátil a upřel oči přímo na kameru.

„Ať se už teď stane cokoli, Maxino," říkal pomalu a zřetelně, „test už je z pětadevadesáti procent úspěšně za námi. Ne - z devětadevadesáti procent. Dokázali jsme urazit těch šestatřicet tisíc kilometrů, a zbývá nám jich už jen dvě stě."

Maxine Duvalová neodpovídala. Věděla dobře, že slova nepatří vlastně jí, ale postavě v komplikovaném pojízdném křesílku zaparkovaném před buňkou. Vozítko dostatečně prozrazovalo svého pasažéra; takovéhle zařízení mohl potřebovat jen někdo, kdo je na Zemi na pouhé návštěvě. Lékaři už dávno dokáží vyléčit jakékoli svalové poruchy - ale fyzikové si s gravitací stále ještě poradit nedovedou.

Kolik sil a zájmů se v tomto okamžiku střetává na vrcholku téhle Hory! Síly samotné přírody - banka republiky Narodnyj Mars - Autonomní severoafrická republika - Vannevar Morgan (naprosto nezanedbatelná přírodní síla) - a posléze i ti tiší a nesmiřitelní mníši ve svém větrném orlím hnízdě.

Maxine Duvalová dala šeptem pokyn svému trpělivému asistentovi a kamera zvolna panoramovala vzhůru. V obrazu se objevil vrcholek, korunovaný oslnivě bílými zdmi templu. Tu a tam zahlédla Maxine Duvalová zášlechy oranžových říz třepetajících se ve větru. Jak předpokládala, i mniši se dívali.

Měnila plynule ohnisko, až je měla docela nablízku, tak že jim viděla do tváří. Třebaže nikdy neviděla Mahá Théra osobně (žádost o interview se setkala se zdvořilým odmítnutím), byla si jist, že by ho poznala. Ale po převorovi nebylo ani vidu; snad právě kdesi v nejsvětějším nitru svatyně soustřeďuje svou mocnou vůli na jakési duchovní cvičení.

Maxine Duvalová si nebyla zcela jista, zda se hlavní Morganův protivník uchyluje k tak naivní praktice, jakou je modlitba. Ale jestliže se právě teď modlil za seslání této divuplné bouře, pak jeho prosba nezůstávala oslyšena. Bohové Hory se probouzeli z dřímot.

/29/ KONEČNÁ

S rozdvojením techniky narůstá naše zranitelnost; čím víc si člověk podrobuje *(doslovná citace)* přírodu, tím častěji se stává obětí artificielních katastrof. Historie nejnovější doby o tom poskytuje dostatek důkazů - jako příklad lze uvést potopení objektů Marina City (2127), zřícení kopule základny Tycho B (2098), arabský ledovec utržený z vlečných lan (2062) nebo roztavený reaktor na Thoru (2009). S jistotou lze předpokládat, že budoucnost tento seznam rozšíří o havárie ještě dramatičtější. Snad nejděsivější jsou ty krizové situace, kde se k selhávajícím technickým činitelům pojí navíc ještě faktory psychologické. zatímco dříve stačil jeden šílenec vyzbrojený odstřelovačskou puškou anebo náloží trhavin usmrtit jen pár lidí, dnes by pro duševně vyšinutého technika nebyl problém zahubit v okamžiku celé město. Existuje přesná dokumentace o tom, jak takovémuto osudu jen o vlas unikla kosmická kolonie O'Neill II v roce 2047. Nehodám tohoto druhu by - alespoň teoreticky - bylo možno předcházet pečlivým personalistickým výběrem, anebo koncepcí technicky absolutně bezrizikového provozu, což se ovšem může stát nejriskantnější fikcí vůbec.

Kromě toho se občas ještě vyskytuje, naštěstí dosti vzácně, jistý typ dějů, kde si jedinec získá takové postavení anebo tak obrovskou moc, že si okolí ani neuvědomí, co vlastně páše, až když už je příliš pozdě. Zkáza natropená takovými šílenými fenomény (těžko se pro ně hledá vhodnější pojem) může dosáhnout globálních rozměrů, jako tomu například bylo v případě A. Hitlera (1889 až 1945). V překvapivě velikém počtu případů se svět o jejich činech nakonec ani nedozví, a to díky spiknutí mlčení mezi jejich vposledku nemálo zaraženými nohsledy.

Klasický doklad o tom poskytuje nedávné netrpělivě očekávané a dosti dlouho odkládané vydání pamětí Dame Maxiny Duvalové. Ovšem některé aspekty jejích témat zůstávají i nadále nedovysvětleny.

(Civilizace a její nespokojenci, J. K. Golicyn, Praha, 2175)

„Výška jedna pět nula, rychlost devadesát pět, opakuji, devadesát pět. Tepelný štít odvržen.“

Takže teď již sonda vnikla bezpečně do atmosféry a pozbyla nadbytečnou rychlost. Ale na jásání bylo ještě brzy. Bude třeba ještě překonat nejen dalších sto padesát kilometrů vertikálním směrem, ale také tři stovky kilometrů horizontální odchylky - a to v podmínkách běsnící vichřice, aby věci nebyly tak docela jednoduché. Třebaže si sonda zachovala ještě zbytek paliva, její manévrovací schopnost již byla velice omezena. Pokud by naváděcí operátor minul vrchol Hory při prvém pokusu o dosed, neměl by už žádnou možnost zakroužit a opakovat pokus ještě jednou.

„Výška jedna dva nula. Dosud žádné stopy vlivu atmosféry.“

Sondička sešplhávala dolů z oblohy jako pavouk spouštějící se na svém hedvábném žebříku. Doufám, pomyslela si Maxine tajně, že drátu mají dost: Bylo by k zbláznění, kdyby jim došel nějakých pár kilometrů před cílem! Právě takové tragédie ovšem nastávaly při kladení prvých podmořských kabelů, před dávnými třemi sty lety.

„Výška osm nula. Sestup podle plánu. Tah sto procent. Nepatrné snášení stranou vlivem vzduchu.“

Takže horní vrstva atmosféry už o sobě dala vědět, třebaže zatím jen prostřednictvím citlivých přístrojů namontovaných na neveliké kosmické lodičce.

Poblíže řídícího stanoviště byl instalován malý, dálkově řízený teleskop, který teď již automaticky sledoval dráhu dosud neviditelné sondy. Morgan se pustil směrem k přístroji, Maxinin asistent v patách za ním jako stín.

„Je už něco vidět?“ šeptla Maxine Duvalová po několika sekundách. Morgan netrpělivě zavrtěl hlavou a setrval okem u mušle okuláru.

„Výška šest nula. Snos doleva - tah jedno sto pět procent - opravuji, jedno sto deset.“

To je pořád ještě v normě, říkala si v duchu Maxine Duvalová - ale zatím se na odvrácené straně světa už ve stratosféře cosi začínalo odehrávat. Zcela určitě, Morgan teď už musel mít sondu v dohledu -

„Výška pět pět - zapínám dvousekundovou korekci dráhy.“

„Mám ji!“ křikl Morgan. „Vidím zášleh trysky!“

„Výška pět nula. Tah jedno sto pět procent. Kurs se udržuje obtížně - trochu to s ní hází.“

Bylo jen těžko představitelné, že by sondička, když už jí zbývá pouhých padesát kilometrů letu, nedokončila svou pouť o délce šestatřicet tisíc kilometrů. Jenomže - kolik letadel i kosmických lodí už doplatilo i na posledních pár metrů?

„Výška čtyři pět. Silné větrné poryvy. Už je opět mimo kurs. Třísekundová korekce.“

„Teď jsem ji zrovna ztratil, řekl Morgan znechuceně. „Mám v cestě mrak.“

„Výška čtyři nula. Silné stranové nárazy. Maxima tahu až jedno sto padesát procent nominální tenze - opakuji, jedno sto padesát.“

A tohle nebylo dobré; Maxine Duvalová věděla, že destrukční tah byl dvě stě procent. Jedno nešikovné trhnutí a bude po experimentu.

„Výška tři pět. Turbulence se dál zhoršuje. Jednosekundový korekční impuls. Palivo téměř vyčerpáno. Tah ještě stoupá - až na jedno sto sedmdesát.“

Ještě třicet procent, říkala si Maxine, a i ten neuvěřitelný materiál se přetrhne, právě tak jako každé jiné vlákno, jehož pevnost v tahu byla překročena.

„Vzdálenost tři nula. Turbulence se zhoršují. Utíká hodně doleva. Korekci nelze propočíst - pohyby jsou chaotické.“

„Mám ji zase!“ vyrazil Morgan. „Už je pod mraky!“

„Vzdálenost dva pět. Palivo nestačí k opětnému navedení na trajektorii. Odhaduji konečnou úchylku na tři kilometry.“

„To je jedno!“ křičel Morgan. „Nechte ji padnout kamkoli!“

„Hned to bude. Vzdálenost dva nula. Vítr zesiluje. Sonda ztrácí stabilizaci. Začíná se otáčet.“

„Odbrzdit - nechte vlákno odvíjet!“

„Provedeno,“ pravil onen k zbláznění studený hlas. Maxine by se byla mohla domnívat, že to hovoří stroj, kdyby nevěděla, že si na tenhle úkol Morgan obstaral prvotřídního technika z kosmických stanic. „Porucha na cívce zásobníku. Sonda provádí pět otoček za sekundu. Vlákno pravděpodobně zamotáno. Tah sto osmdesát procent. Sto devadesát. Dvě stě. Vzdálenost jedna pět. Tah dva jedna nula. Dva dva nula. Dva tři nula.“

Tohle nemůže trvat dlouho, blesklo Duvalové hlavou. Poslední tucet kilometrů a to pitomé vlákno se muselo zaplést do rotující sondy.

„Tah nula - opakuji *nula*.“

Takže přece! Vlákno prasklo a v tomto okamžiku už se jako had svíjelo nazpět ke hvězdám. Operátoři na stanici Ašóka ho bezpochyby opět navinou, ale Duvalová už toho touto dobou pochytila z teorie dost na to, aby si dokázala představit, jak komplikovaný a zdlouhavý úkol to bude. A ta titěrná zátěž dopadne tam někam dolů, do taprobanských polí a džunglí. A přesto, tak jak to řekl Morgan, byl z pětadevadesáti procent pokus úspěšný. Příště, až nebude vát takový vichr...

„Tamhle je!“ zvolal někdo.

Na obloze, mezi dvěma koráby oblaků plachtících nebem, se rozžehla oslnivá hvězda; vypadala jako denní meteor padající k zemskému povrchu. Ironií osudu, jako by se posmívala svým tvůrcům, zažehla sonda automaticky světlice určené původně na pomoc přesnému navedení na cíl. Ale alespoň něčemu užitečnému ještě poslouží. Pomohou lokalizovat místo dopadu havarovaného plavidla.

Asistent kamery se zvolna otáčel, tak aby Maxine mohla pozorovat planoucí kometu přelétat Horu a mizet kdesi na východě. Potom řekla: „Zpátky k doktoru Morganovi. Řekneme si pár slov.“

Měla v úmyslu utrousit pár povzbudivých sentencí - tak nahlas, aby to slyšel i marťanský finančník - chtěla vyjádřit svou důvěru a přesvědčení, že příště už bude spouštění korunováno naprostým úspěchem. Ještě si v hlavě rovnala slova pro tento uklidňující proslov, když ji naráz opustily všechny myšlenky na něj. Přehrávala si později události nejbližších třiceti sekund tak dlouho, až je znala nazpaměť. Ale nikdy nenabyla jistoty, že plně pochopila, oč v nich vlastně šlo.

KRÁLOVSKÉ /30/ LEGIONY

Vannevar Morgan byl zvyklý na občasný neúspěch - ba i na havárie - a tahle, jak věřil, nebyla ta nejhorší, k jaké mohlo dojít. Co ho skutečně zneklidnilo, když pozoroval světlici na sondě klesat za hřbet Hory, byla obava, že Narodnyj Mars bude považovat své investice za vyhozené peníze. Pozorovatel usazený v rafinované konstrukci křesílka se jen přísně díval před sebe a po celou dobu pokusu byl skoupý na slovo; jako by pozemská gravitace znesnadňovala stejnou měrou pohyb jeho jazyka jako jeho údů. Teď však oslovil Morgana, ještě dříve, než se na něj konstruktér mohl obrátit sám.

„Jenom jednu otázku, doktore Morgane. Vím, že tahle vichřice je naprosto výjimečná - ovšem přece jen se tu vyskytla. Takže se může i opakovat. Co kdyby nastala v době, kdy tu budete stavět Věž?“

Morgan rychle uvažoval. V tak krátké lhůtě bylo těžké formulovat přesnou odpověď, a navíc sám ještě těžko mohl uvěřit tomu, co se stalo.

„V nejhorším případě bychom museli nakrátko přerušit montáž; mohlo by dojít k deformaci trasy. Ale žádná vichřice, jaká se tu kdy může vyskytnout, by nestačila na to, aby nějak ohrozila samu konstrukci Věže. I tamto pokusné vlákno by bylo perfektně obstálo - jen kdyby se nám ho podařilo včas ukotvit!“

Věřil, že jeho analýza je poctivá; během pár minut by mu měl Warren Kingsley podat zprávu, zda má pravdu či ne. K jeho úlevě Marťan se zjevným uspokojením odpověděl: „Děkuji; to bylo všechno, co jsem chtěl vědět.“

Ale Morgan byl rozhodnut z tohoto kapitálu těžit dále.

„Na Mount Pavonis pochopitelně žádný takový problém vzniknout vůbec nemůže. Hustota atmosféry tam činí méně než jednu setinu -“

Snad celá desetiletí neuslyšel zvuk, který ho v tomto okamžiku udeřil do uší, ale byl to hlas, na nějž nikdo v životě nemohl zapomenout.

Jeho velitelský tón Morgana rázem přenesl na druhou stranu světa. Nestál už na úbočí drásaném orkánem; byl pod kopulí chrámu Hagia Sofia a s úctou a obdivem vzhlížel vzhůru, k dílu lidí, kteří zemřeli před šestnácti stoletími. A do uší mu znělo dunění mohutného zvonu, jenž kdysi zval věřící k modlitbě.

Vzpomínka na Istanbul bledla; byl opět zpátky na Hoře, zmatenější a udivenější než kdykoli předtím.

Co mu to vyprávěl tehdy ten mníšek - že Kálidásův nevítaný dar mlčel po celá staletí a že mu bylo dovoleno zaznít pouze v čase neštěstí? Ale tady přece k žádnému neštěstí nedošlo; naopak, pokud jde o klášter, dalo by se to hodnotit zcela opačně. Na okamžik vytanula Morganovi před očima nepříjemná představa, že se snad sonda zřítila na pozemky kláštera. Nikoli, tohle bylo mimo vši pochybnost; když sonda míjela vrcholek, dělily ji od Země celé kilometry. A v každém případě byla příliš malá na to, aby

způsobila nějakou vážnější škodu, když napůl padala a napůl přilétala klouzavým letem z nebes.

Zadíval se ke klášteru, z něhož se stále ještě ozýval hlas velkého zvonu a přehlušoval i bouři. Z ochozů zmizely veškeré oranžové kutny; mnicha nebylo vidět ani jednoho.

Něco se zlehka otřelo Morganovi o tvář a on mechanicky mávl rukou, aby to odehnal. Ani přemýšlet se nedalo, dokud to žalostivé zvonění rozechvívalo všechen vzduch a bušilo až kdesi v mozku. usoudil, že by snad bylo nejlépe vystoupit vzhůru ke klášteru a zeptat se Mahá Théra, co se vlastně stalo.

Znovu ten příjemný, hedvábný dotyk na tváři, a tentokrát navíc ještě koutkem oka zpozorovaný zákmit čehosi žlutého. Měl odjakživa velice rychlé reakce; mávl rukou, a tentokrát se neminul.

Pomačkaný motýlek mu ležel na dlani a před jeho zraky dožíval poslední vteřiny svého kratičkého života - a Morganovi bylo, jako by se i celý vesmír kolem něho náhle zachvíval a rozplýval. Jeho mysteriózní porážka se proměňovala v ještě nepochopitelnější vítězství, a přesto nezakoušel pocit nějakého triumfu - jenom zmatek, údiv, úžas.

Neboť se teď rozpomenul na legendu o zlatých motýlech. Přihnáni smrští byli po stovkách a tisícovkách vichrem vyneseni vzhůru po úbočí Hory, aby na jejím vrcholku zahynuli. Kálidásovy legiony dosáhly konečně svého cíle - a své odplaty.

EXODUS /31/

„Co se přihodilo?“ zeptal se šejk Abduláh.

To je otázka, na kterou asi nikdy nebudu schopen odpovědět, říkal si Morgan. Ale odvětil: „Hora je naše, pane prezidente; mnichové ji už začali vyklízet. Je to prostě neuvěřitelné - jak jen může legenda stará dvě tisíciletí...?“ Zavrtěl v údivu nevěřícně hlavou.

„Pokud legendě uvěří dostatek lidí, stává se realitou.“

„Zřejmě ano. Ale musí v tom být ještě něco jiného - že by šlo o řetěz náhodných událostí mi stále připadá nemožné.“

„Užití toho slova s sebou vždycky nese jisté riziko. Jestli dovolíte, budu vám na to téma vyprávět kratičkou historii. Jeden z mých nejlepších přátel, významný vědec, který už nežije, mě škádlíval takovým aforismem: politika je prý uměním možného, a jako taková přitahuje toliko duchy druhého řádu. Prvořadé intelekty, jak říkal, láká jen to, co je označováno za nemožné. A víte, co jsem mu na to vždycky odpovídal?“

„Nevím,“ odpověděl Morgan zdvořile, jak se dalo předpokládat.

„Že je velké štěstí, že je nás tolik - někdo se totiž musí starat o řízení světa... Nicméně - když už se to nemožné stalo skutkem, měl byste to s povděkem přijmout jako fakt.“

Však já to také tak beru, pomyslel si Morgan - třeba dost nerad. Je to dost divný svět, když pár mrtvých motýlů se dokáže stát protiváhou věže o hmotnosti miliardy tun.

A neméně zvláštní byla tragikomická úloha Ctihodného Parákramy, jenž nutně musel nabýt pocitu, že je nástrojem v rukou jakýchsi zlomyslných božstev. Ředitel Monzunové regulace projevil mimořádně kajícný postoj a Morgan naopak vyslechl jeho omluvy s krajně neobvyklou velkomyslností. Ochotně přijal vysvětlení, že dr. Choam Goldberg mikrometeorologii sice zcela zrevolucionizoval, že ovšem prakticky nikdo nebyl s to sledovat všechny pokusy, které dr. Goldberg podnikal, a že ho konečně v průběhu experimentů postihlo nervové zhroucení. Je vyloučeno, že by se to ještě někdy opakovalo. Morgan vyjádřil - zcela upřímně míněnou - naději, že se badatel opět brzy uzdraví, a neopomněl s instinktem zkušeného byrokrata připomenout, že se v budoucnu bude těšit na případné kompenzující zvýhodnění ze strany Monzunové regulace. Ředitel to s vřelými díky potvrdil a nepochybně se podivoval Morganově blahovolnému postoji.

„Jen pro zajímavost,“ zeptal se šejk, „kam vlastně ti mniši odcházejí? Mohl bych jim u nás nabídnout útulek. Naše kultura odedávna vítá příchozí jinověrce.“

„To nevím. A velvyslanec Rádžasinh to také neví. Ale když jsem se ho na to ptal, řekl mi: ‚Nemějte o ně strach. Řád, který

šetrně hospodaří už tři tisíce let, se určitě neocitne jen tak na mizině.“

„No právě. Možná, že bychom část jejich majetku mohli docela dobře investovat. S každou vaší novou návštěvou je ten váš krásný projekt dražší a dražší.“

„Ale to snad ne, pane prezidente. Do poslední kalkulace byly z čistě účetních důvodů zahrnuty náklady na operace v kosmickém prostoru, a ty se uvolil financovat *Narodnyj Mars*. Vyhledají pro nás uhlíkatý asteroid a navedou ho na zemskou orbitu - mají v tomto ohledu mnohem víc praktických zkušeností a pro nás to bude znamenat vyřešení jednoho z našich hlavních problémů.“

„A kde vezmou uhlík na svou vlastní věž?“

„Mají ho neomezenou zásobu na Deimosu - přesně tam, kde ho potřebují. *Narodnyj* už začal s průzkumem vhodných těžebních lokalit, s tím, že vlastní zpracování ovšem stejně bude probíhat někde mimo tuto družici.“

„Smím se zeptat proč?“

„Kvůli gravitaci. I Deimos má gravitaci, třebaže je to jen pár centimetrů za sekundu na druhou. Hyperfilament se dá vyrábět jen v podmínkách, kde *gé* je rovno absolutní nula. Jinak nelze zajistit dokonale krystalickou stavbu s dostatečně dlouhými strukturami.“

„Děkuji za vysvětlení, Vane. Nebude nezdvořilé, když se ještě zeptám, proč jste pozměnil základní koncepci? Musím přiznat, že se mi ten prapůvodní svazek čtyř trubic docela líbil, dvou pro každý směr, nahoru a dolů. Pro mou představivost byla taková podzemní dráha nejpřijatelnější, i když měla být o devadesát stupňů pootočena vzhůru. Ale prosím -“

Nebylo to poprvé - a bezpochyby ani naposledy -, co Morgana udivila paměť starého pána a jeho postřeh pro detaily. Nebylo radno spoléhat se, že se spokojí s jakýmikoli důvody; třebaže jeho dotazy byly leckdy motivovány pouhou zvědavostí - anebo tu a tam spíše trochu zlomyslnou zvídavostí sebejistého člověka, který se pranic nepotřeboval ohlížet na svou důstojnost -, nikdy nepřehlédl nic, co by mělo sebemenší závažnost.

„Obávám se, že naše prvé představy byly přece jen trochu poplatné pozemské praxi. Byli jsme v podobné situaci jako prví konstruktéři samohybů, kteří prostě navrhovali kočáry bez koní. Náš nový projekt tedy předpokládá dutou čtyřbokou věž, s jednou dráhou na každé vnější stěně. Představte si to jako čtyři vertikální železniční tratě. Na orbitálním konci bude jedna strana měřit čtyřicet metrů, u zemského povrchu se bude zužovat až na dvacet metrů."

„Jako stalak - stalag -"

„*Stalaktit*. Taky jsem si to musel najít. Z inženýrského hlediska by vhodnější analogií teď byla Eiffelovka - postavená na špičku a hlavně sto tisíckrát protažená."

„Tolikrát?"

„Ano, přibližně to souhlasí."

„Doufám, že se nenajde žádný zákon, podle něhož by bylo zakázáno zavěšovat věž opačným směrem."

„Nezapomínejte, že budeme mít ještě jednu, postavenou tradičně na základnu - od synchronní orbity vzhůru, zabudovanou do kotevní hmoty, která bude udržovat celou konstrukci v potřebném tahu."

„A co stanice Střed, Tranzit? Doufám, že jeho koncepci jste nezměnil?"

„Ne, ten je stále umístěn tam, kde byl - v pětadvaceti tisících kilometrech."

„Výborně. Vím sice dobře, že se tam nikdy nedostanu, ale přesto se k té myšlence rád vracím..." Dodal cosi polohlasem v arabštině. „To je další taková legenda, víte? Mohamedova rakev zavěšená mezi nebem a zemí. Podobně jako Tranzit."

„Jakmile zahájíme provoz, uspořádáme pro vás na Tranzitu banket, pane prezidente."

„I v tom případě, že se vám podaří splnit časový harmonogram stavby - a připouštím, že v případě Gibraltarského mostu jste měli jen roční skluz -, bylo by mi tou dobou osmadevadesát. Pochybuji, že bych se toho dočkal."

Zato *já* se dočkám, řekl si v duchu Vannevar Morgan. Neboť teď už vím, že bohové jsou na mé straně; ať už jejich božství spočívá v čemkoli.

Věž / IV

KOSMOS EXPRES /32/

„Aspoň ty mi prosím tě neříkej," prosil Warren Kingsley, „že se tohle jaktěživ nemůže odlepit od Země."

„Už jsem to měl na jazyku," culil se Morgan a prohlížel si maketu provedenou ve skutečné velikosti. „Ono to opravdu trochu vypadá jako železniční vagón postavený na nárazníky."

„To je přesně představa, jako bychom rádi lidem vnukli," odpověděl Kingsley. „Na nádraží si koupíte jízdenku, podáte si zavazadla, usadíte se v otáčivém křesle a dál už se jenom těšíte rozhledem. Anebo se odeberete do restauračního oddělení a následujících pět hodin strávíte u baru intenzívním popíjením, až vás na Tranzitu odnesou. Mimochodem, jak se ti líbí nápad našeho oddělení designu - přizpůsobit interiéry stylu Pullmanů z devatenáctého století?"

„Moc ne. Pullmany přece neměly kruhová kupé, nastavěná jedno na druhém."

„Tak to vysvětli architektům - ti se zbláznili do plynových lamp."

„Jestli chtějí něco s patinou, co by přece jen mělo blíž k realitě, tak si vzpomínám na nějaký starožitný film z kosmu, viděl jsem ho kdysi v muzeu starého umění v Sydney. Tam se objevoval takový vehikl, který měl vyhlídkový salónek s kruhovou galerií - přesně to, co bychom tu potřebovali."

„Nevzpomínáš si na jméno?"

„Počkej - myslím - něco jako *Hvězdné války* 2000. Rešeršéři ti to určitě seženou."

„Povím o tom šéfovi designu, ať si to najde. Pojď se podívat dovnitř - budeš chtít přilbu?"

„Ne," odpověděl úsečně Morgan. Tohle byla jedna z mála výhod, když už měl člověk o deset centimetrů méně, než byl průměr.

Když vstupovali do makety, zakoušel téměř klukovské vzrušení a nedočkavost. Měl už dávno prostudovány všechny plány, sledoval, jak počítač vytváří varianty výkresů a dispozice - všechno mu tu bylo už dokonale známé. Avšak tohle bylo přece jen zhmotnělé - *reálné*. Pravda, zemský povrch tahle maketa skutečně nikdy neopustí. Ale jednoho krásného dne se její naprosto identičtí sourozenci vyřítí vzhůru do oblak a dostoupají za pouhých pět hodin až na stanici Střed, pětadvacet tisíc kilometrů daleko od Země. A to všechno při spotřebě energie v ceně asi tak jednoho dolaru na jednoho cestujícího.

Ani teď ještě nebylo možné domyslet všechny důsledky nadcházející revoluce. Prvně v dějinách se měl kosmický prostor stát stejně dostupný jako kterékoli místo na staré dobré známé Zemi. Za pár desetiletí, pokud si bude průměrný občan přát strávit víkend na Luně, bude si to moci klidně dovolit. Ani Mars nebude tak docela mimo jeho možnosti; nadále vlastně vůbec nebudou v tomto směru platit žádná omezení.

Morgan byl náhle radikálně vrácen zpět na Zemi, neboť klopýtl o špatně přilepený koberec a téměř upadl.

„Promiň," řekl jeho průvodce. „To je další myšlenka našich architektů - ta zeleň má lidem připomínat Zemi. Stropy budou do modra, čím vyšší podlaží, tím temnější. A všude se užívá nepřímého osvětlení, tak aby byly viditelné hvězdy."

Morgan zavrtěl hlavou. „Nápad je to hezký, ale fungovat to nebude. Pokud bude osvětlení dostatečné, aby se při něm dalo číst, přezáří světlo hvězd. Pro vyhlídkovou galerii budete potřebovat sekci, která bude totálně zatemněná."

„To už se plánuje pro část baru - objednáš si pití a zmizíš za záclonami."

Stáli teď v nejnižším podlaží vertikálního hypervagónu, v kruhové kabině o průměru osm metrů, tři metry vysoké. Byla plná nejrůznějších skříněk, válců a ovládacích panelů označených štítky a tabulkami jako KYSLÍKOVÁ REZERVA, BATERIE, ŠTĚ-

PENÍ CO_2, LÉKÁRNA, REGULACE TEPLOTY. Všechno mělo zjevně provizorní a dočasný charakter, u všeho se předpokládalo přeskupování podle okamžitých dispozic.

„Každý by usuzoval, že tu stavíme kosmickou loď," poznamenal Morgan. „Mimochodem, jaký je poslední propočet systémové výdrže?"

„Pokud bude zajištěna dodávka proudu, dá se tu přežít nejméně celý týden, a to při plném obsazení padesáti pasažéry. Což je až nesmyslně předimenzováno, protože záchranné týmy by byly na místě během tří hodin, ať už ze Země, anebo z Tranzitu."

„Ovšem s výjimkou rozsáhlé katastrofy, jako například poškození drah anebo samotné věže."

„Pokud by došlo až na tohle, tak by stejně podle mého názoru nebylo koho zachraňovat. Ale jestliže vagón někde z jakýchkoli důvodů uvízne a jestliže se cestující nezblázní a nesnědí nám naráz železnou zásobu našich lahůdkových potravinových komprimátů, pak bude jejich jediným skutečným problémem nuda."

Druhé podlaží bylo zcela prázdné, nebylo v něm ani žádné dočasné vybavení. Na zakřivený plastikový panel obvodové stěny kdosi načmáral křídou velký obdélník a tiskacími literami do něj vepsal: PŘECHODOVÁ KOMORA?

„Tohle má být zavazadlový prostor - i když si nejsme docela jisti, jestli pro něj vůbec budeme potřebovat tolik místa. Jinak ho můžeme využít pro nadpočetné cestující. Tohle další patro bude mnohem zajímavější -"

V třetím podlaží byl namontován tucet křesel nejrůznějších typů, jakými bývají vybavovány kabiny dopravních letadel, dvě byla obsazena velice realisticky provedenými figurínami, mužskou a ženskou, které se tvářily, jako by je testování křesílek dosti nudilo.

„Už jsme se prakticky rozhodli pro tenhle model," řekl Kingsley a ukázal na luxusně vyhlížející otočnou a naklápěcí klubovku s připojeným stolečkem, „ale nejprve proběhne obvyklé proměřování."

Morgan vrazil do sedačkového polštáře pěst.

„A už někdo zkusil v tom doopravdy pět hodin sedět?“ zeptal se.

„Ale ano - stokilový dobrovolník. Žádné proleženiny. A kdyby si snad lidé moc stěžovali, tak jim připomeneme pionýrské doby letecké dopravy, kdy pět hodin trval obyčejný přelet Pacifiku. A navíc samozřejmě poskytujeme pohodlí sníženého *gé* takřka po celou dobu cesty.“

Následující patro bylo zcela identické, jenom křesla v něm scházela. Rychle jím prošli a vystoupili do dalšího podlaží, jemuž architekti zjevně věnovali nejvíc pozornosti.

Bar vyhlížel, jako by byl takřka plně v provozu, a skutečně v něm fungovalo automatické espresso. Nad ním visela ve zdobném zlaceném rámu rytina tak omračující souvislosti, že Morgan takřka zatajil dech. Jejímu levému kvadrantu dominoval obrovský Měsíc v úplňku a k němu uháněl jakýsi vlak - měl tvar projektilu se čtyřmi připřaženými vagónky. Za okny kupé s označením „I. třída“ bylo vidět viktoriánské gentlemany v cylindrech, jak se obdivují pohledu, jenž se jim naskýtal.

„Kde jste přišli k *tomuhle*?“ vydýchl Morgan s překvapením a úžasem.

„To už zase zřejmě spadl popisek,“ omlouval se Kingsley a zalovil za barovým pultíkem. „Á, tady ho máme.“

Podal Morganovi kartónek, na němž bylo starým typem písma vytištěno:

Projektilový vlak k Měsíci
Rytina z knihy Julese Verna
Ze Země na Měsíc za 97 hodin a 20 minut
a výlet kolem Luny
Vydání z roku 1881

„Škoda že jsem ji nikdy nečetl,“ řekl Morgan, když informaci vstřebal. „Mohlo mi to ušetřit spoustu starostí. Ale rád bych věděl, jak to vyřešil bez použití jakýchkoli kolejí...“

„Nesmíme Julínka brát moc vážně. Ostatně ani ten obrázek nebyl míněn vážně - spíš to byl jen takový vtip výtvarníka.“

„Ale přesto - že oddělení designu děkuji; tenhle nápad jim vyšel.“

Morgan s Kingsleyem se odvrátili od snů minulosti a kráčeli k realitě budoucnosti. za širokým panoramatickým oknem poskytoval systém zadní projekce ohromující pohled na Zemi - a nebyl to prostě nějaký náhodný pohled, jak Morgan s potěšením zaznamenal, nýbrž záběr přesně volený. Taprobané pochopitelně neviděli, byla přesně pod nimi; ale viděli celý indický subkontinent, až po oslnivé svahy Himaláje.

„Víš,“ řekl Morgan pojednou, „bude to totéž jako s Mostem, všechno se bude opakovat. Lidé tu cestu podstoupí jenom proto, aby zažili ten pohled. Tranzit by se mohl stát největší turistickou atrakcí všech dob.“ Pohlédl vzhůru k azurově modrému stropu. „Je nahoře ještě něco zajímavého, v posledním patře?“

„Ani ne - dokončuje se horní přechodová komora, ale ještě jsme se nerozhodli, kam umístit vzduchotechniku a ostatní systémy zajišťující životní funkce posádky - a také elektroniku pro automatické centrování vagónu na dráze.“

„Máte s tím problémy?“

„S těmi novými magnety už ne. V záběru i při volnoběhu už můžeme zajistit přesné dodržení odstupu až do osmi tisíc kilometrů za hodinu - to je o padesát procent víc, než je maximální návrhová rychlost.“

Morgan si v duchu dopřál imaginární odfouknutí. Tohle byla oblast, v níž byl zcela nechopen si učinit jakýkoli úsudek sám a musel se plně spolehnout na doporučení spolupracovníků. Od samého počátku bylo zřejmé, že uvažovaným rychlostem může vyhovět toliko nějaká forma magnetického pohonu; sebemenší fyzický dotyk s dráhou - při rychlosti více než kilometr za sekundu! - by měl za následek havárii. A přesto zůstávala ve čtyřech párech vodících drážek, které probíhaly vzhůru po stěnách věže, okolo magnetů jen několikacentimetrová mezera; musely být konstruovány takto, aby po sebemenším odklonu hypervagónu od

středové přímky mohl okamžitě následovat zásah obrovských korekčních sil.

Když Morgan následoval Kingsleye dolů spirálovým schodištěm, které se vinulo celou maketou, vetřela se mu pojednou do hlavy pochmurná myšlenka. Stárnu, říkal si. Ale samozřejmě, mohl bych *klidně* došplhat i do toho šestého podlaží bez jakýchkoli potíží; ale jsem rád, že jsme se rozhodli jinak.

A přece jen - je mi devětapadesát, a bude trvat nejméně pět let, pokud všechno půjde podle předpokladů, než první hypervagón vyjede vzhůru k Tranzitu. Potom další tři roky zkoušek, testování, kalibrace, dolaďování systémů. Řekněme tedy raději deset let, abychom nebyli přílišní optimisté...

Třebaže bylo teplo, zamrazilo ho. Poprvé Vannevara Morgana napadlo, že triumf, na nějž vsadil celou svou duši, by pro něho samého mohl nadejít příliš pozdě. A zcela nevědomky přitiskl dlaň k tenkému kovovému kotoučku skrytému pod košilí.

/33/ ISIS

„Proč jsi to, prosím tě, odkládal až doteď?“ zeptal se ho dr. Sen tónem, jakým se hovoří s poněkud retardovaným dítětem.

„Z obvyklých důvodů,“ odpověděl Morgan a přejížděl si zdravým palcem zapínání na košili. „Měl jsem spoustu práce - a když jsem někdy nemohl popadnout dech, připisoval jsem to té výšce.“

„Zčásti to samozřejmě taky způsobuje výška. Měli byste dávat vyšetřit všechen váš personál, který tam pracuje. Ale jak jsi mohl přehlédnout něco tak evidentního?“

To je vlastně pravda, pomyslel si trochu zaraženě Morgan, jak jsem mohl?

„Ale ti mniši tam - řadě z nich bylo přes osmdesát! Vypadali tak zdravě, že mě vůbec nenapadlo...“

„Ti mniši, ti tam žili celá léta - ti už byli kompletně adaptováni. Zato ty sis jezdil nahoru a dolů několikrát za den -“

„- maximálně dvakrát denně -“

„- střídal sis tlakové poměry v nulové nadmořské výšce s půlatmosférou tam nahoře. No, nic moc se nestalo a nestane - pokud budeš od této chvíle poslouchat. Mne a ISIS.“

„ISIS?“

„Ischemickou signalizaci, preinfarktové varování.“

„Á - takový ten -“

„Takový ten, co zachraňuje asi tak deset miliónů životů ročně. Převážně špičky státní správy, náčelníky všeho možného, přešlechetné vědce, šéfinženýry a podobná nedochůdčata. Často mě napadá, jestli je to vůbec účelně vynaložená námaha. jestli se nám tu příroda nepokouší něco pošeptat a jestli my si jen nezacpáváme uši.“

„Pamatuj na Hippokratovu přísahu, kterou jsi taky skládal, Bille,“ odrážel ho Morgan pousmáním. „A to mi musíš přiznat, že jsem odjakživa dělal všechno, cos mi uložil. Vždyť jsem za posledních deset let například nepřibral jediné kilo.“

„Mno... Nejsi nejhorší pacient, jakého mám,“ obměkčoval se poněkud lékař. Zalovil v zásuvce a vytáhl velkou holografickou planšetu. „Můžeš si vybrat - tady máš všechny standardní modely. Můžeš si dokonce poručit i barvu, za předpokladu, že to bude zdravotnický karmín.“

Morgan si pouštěl jeden obrázek za druhým a s nechutí je pozoroval.

„Kde se to nosí?“ zeptal se. „Nebo mi to snad chceš implantovat?“

„To zatím není zapotřebí. Za nějakých pět let, možná, ale stejně dobře to ani pak nemusí být nutné. Já bych ti navrhl, abys začal tímhle typem - nosí se to přímo pod hrudní kostí, takže nepotřebuješ žádné dlouhé přívody ke snímačům. Za chvilku o tom nebudeš ani vědět. A nebude tě nijak znepokojovat, pokud to nebude nutné.“

„A pak?“

„Poslechni si to.“

Doktor cvakl jedním z mnoha spínačů na stolním panelu před sebou a sladký mezzosoprán poznamenal konverzačním tónem: „Myslím, že byste se měl na deset minut posadit a trochu si odpo-

činout.“ Po krátké pauze pokračoval: „Bylo by výborné, kdybyste si na půlhodinku lehl.“ Další pauza: „Jakmile se vám to bude hodit, zajděte za doktorem Senem.“ A pak: „Vezměte si, prosím, okamžitě jednu červenou tabletu.“

„Volám ambulanci; lehněte si a uvolněte se. Všechno bude zase v pořádku.“

Morgan si téměř bezděčně zakryl uši dlaněmi, aby unikl pronikavému hvizdu.

„VOLÁ ISIS! VOLÁ ISIS! RIZIKO INFARKTU! RIZIKO INFARKTU! KDOKOLI JSTE V DOSLECHU TOHOTO HLÁŠENÍ, PŘIJEĎTE IHNED POSKYTNOUT POMOC! VOLÁ ISIS! VOLÁ ISIS! KDOKOLI -“

„Myslím, že všeobecnou představu sis už udělal,“ řekl lékař, když obnovil v ordinaci ticho. „Programování a hlášení jsou samozřejmě střiženy na míru každého uživatele individuálně. Existuje také široká paleta hlasatelů - jsou mezi nimi i hlasy náramně slavné.“

„Mně tenhle úplně vyhovuje. Na kdy mi můžeš ten můj přístroj připravit?“

„Zavolám tě asi tak za tři dny. Ještě něco - na jednu výhodu tohoto typu nošeného na hrudi jsem málem zapomněl.“

„A ta je?“

„Jeden z mých pacientů je vášnivý tenista. Vykládal mi, že stačí trochu si rozepnout košili, a pohled na tu červenou krabičku soupeře předem úplně odrovná...“

/34/ ZÁVRAŤ

Bývaly doby, kdy k pravidelným drobným anebo i rozsáhlejším pracem každého civilizovaného člověka patřila aktualizace adresáře. Po zavedení univerzálního identifikátoru osob ztratila tato činnost opodstatnění, neboť jakmile bylo známo kódové číslo, které k člověku patřilo po celý jeho život, bylo možno ho lokalizovat během několika sekund. A i kdyby toto číslo známo nebylo, standardní vyhledávací program je do-

vedl poměrně brzy nalézt, jakmile bylo udáno alespoň přibližné datum narození, povolání a pár dalších detailů. (I nadále ovšem trvaly jisté problémy se jmény jako Smith, Sinh anebo Muhammad...)

S rozvojem světového informačního systému bylo možno odložit do veteše i další takový mrzutý úkol. Stačilo záznamem označit ty přátele, jimž chtěl člověk pogratulovat k narozeninám anebo k jiným příležitostem a o ostatní se už staral domácí minicomputer. V příslušný den byl automaticky odvysílán (anebo také nebyl, jak se dost často stávalo pro nějakou drobnou hloupost v programování) příslušný text na příslušné místo. A třebaže příjemce se mohl bystře domyslet, že za vřelá slova na své obrazovce má co děkovat toliko elektronice - odesilatel si na něj třeba už celá léta jinak nevzpomněl - přece jen to bylo milé gesto.

Ovšem táž technika, která lidstvo dokázala zbavit jedněch prací, vytvářela okamžitě jiný, ještě náročnější soubor úkolů. Snad nejvýznamnější z nich bylo sestavování profilu individuálních zájmů neboli PIZ.

Většina lidí aktualizovala svůj profilový záznam na Nový rok anebo o svých narozeninách. Morganův vlastní výběr zahrnoval padesát témat; slyšel o lidech, kteří si jich registrovali celé stovky. Zřejmě pak strávili všechen čas vyjma spánku bojem se záplavou informací, pokud to ovšem nebyli jen vtipálci, kteří se bavili objednávkou rešeršních upozornění, dodávaných na domácí panel, s tak klasicky nepravděpodobnými náměty jako:

Vejce dinosauří, vysezení
Kruh, kvadratura
Atlantis, znovuvynoření
Kristus, druhý příchod na svět
Lochnesská nestvůra, polapení

anebo posléze

Svět, konec

Zpravidla ovšem egocentrismus spolu s profesionálními potřebami vedl k tomu, že v čele každého profilového seznamu bylo jméno uživatele.

Morgan v tomto směru nečinil výjimku, ale hesla, která následovala, byla poněkud neobvyklá:

Věž, orbitální
Věž, kosmická
Věž, (geo) synchronní
Výtah, kosmický
Výtah, orbitální
Výtah, (geo) synchronní

Tyto pojmy zahrnovaly většinu variant běžně užívaných sdělovacími prostředky a zabezpečovaly, že se mohl seznámit přinejmenším s devadesáti procenty zpráv týkajících se jeho projektu. Převážnou většinou šlo o články a relace zcela plytké, takže si občas kladl otázku, stojí-li za to sledovat je - ty, které naopak měly podstatnější význam, k němu tak jako tak dospěly s postačující aktuálností samy.

Morgan si ještě ani pořádně neprotřel oči a lůžko se sotva stačilo zanořit do stěny jeho skromného bytu, když si povšiml že na obrazovce panelu bliká signál pilné zprávy rešeršní služby. Stiskl současně oba knoflíky, KÁVA i TELETEXT a čekal, jaká senzace se přes noc urodila.

PALBA NA ORBITÁLNÍ VĚŽ

pravil titulek.

„Přejete si další text?“ zeptal se panel.

„To bych řekl,“ odpověděl Morgan, naráz čilý.

V příštích sekundách, jak sledoval text běžící na obrazovce, měnila se jeho reakce od nedůvěřivosti přes rozhořčení až k znepokojení. Předisponoval celý blok zpráv Warrenu Kingsleyovi s

dovětkem „Zavolej, prosím, co nejdřív“ a posadil se k snídani, z níž se dosud kouřilo.

Ani ne za pět minut se Kingsley objevil na panelu.

„Tak co, Vane,“ pravil s rezignovaným veselím, „měli bychom to vlastně považovat za štěstí. Celých pět let mu trvalo, než se k nám propracoval.“

„Něco tak absurdního a směšného jsem snad ještě v životě neslyšel! Neměli bychom to prostě ignorovat? Když odpovíme, poskytneme mu jedině publicitu. A přesně na tu on čeká.“

Kingsley přikývl. „Bylo by to asi nejmoudřejší, alespoň pro tuto chvíli. Naše reakce by neměla být v žádném případě přehnaná. Ovšem v tom, co říká, může být i kus pravdy.“

„Co tím chceš říct?“

Kingsley naráz zvážněl, a dokonce na něm byly patrné i jisté rozpaky.

„Psychologické problémy jsou totiž stejně reálné jako technické,“ řekl. „Pouvažuj o tom sám. Ohlásím se ti v kanceláři.“

Obraz potemněl a také Morganova nálada byla spíše zasmušilá. Na kritiku byl zvyklý, věděl, jak se k ní stavět; nelítostné šarvátky s vlastním štábem, tu výměnu technických argumentů padni komu padni, měl dokonce docela rád, ale nevyvedla ho z míry ani občasná, ostatně dosti vzácná prohra. Ovšem vyjít s Kačerem Donaldem nebude takhle jednoduché.

Nebylo to samozřejmě jeho pravé jméno, ale ta zvláštní a specifická směsice opozičnictví a trvalé dopálenosti, jakou se dr. Donald Bickerstaff vyznačoval, přímo volala po srovnání s onou téměř již mýtickou kreslenou postavičkou z hlubin dvacátého století. Jeho rigorózním oborem byla čistá matematika (promoval hladce, ale bez velké slávy); k jeho aktivům patřil především reprezentativní vzhled, medový hlas a neotřesitelná sebedůvěra, že je povolaným soudcem a rozhodčím jakýchkoli vědeckých problémů. Ve svém oboru byl bezesporu perfektní; Morgan si dosud s potěšením připomínal staromódně proslovenou páně doktorovu přednášku, kterou si kdysi šel poslechnou do Královské společnosti. Ještě celý týden

potom měl pocit, že téměř pochopil osobité vlastnosti transfinitních čísel...

Naneštěstí Bickerstaff nedokázal odhadnout meze svých schopností. Třebaže měl kruh oddaných ctitelů, kteří byli abonenty jeho informační služby - v předchozích dobách by si byl vysloužil ohodnocení „pop-vědec“ -, měl ještě rozměrnější okruh kritiků. Vlídnější z nich usuzovali, že byl podroben vzdělávání bez ohledu na limit daný přirozenou inteligencí. Ti druzí hovořili o idiocii způsobené vlastním zaviněním. Škoda, říkal si Morgan, že dr. Bickerstaffa nemůžu zamknout do jedné místnosti s dr. Goldbergem-Parákramou; snad by se navzájem anihilovali jako elektron s pozitronem - genialita jednoho by se rušila s principiální stupiditou druhého. S onou stupiditou, s níž i bohové, jak si posteskl Goethe, vedou marný boj. A jelikož žádný bůh nebyl momentálně k dispozici, bylo Morganovi jasné, že se tohoto úkolu bude muset ujmout osobně. Třebaže by byl uměl využít času k řadě lepších věcí, snad si při té komedii alespoň trochu oddychne; existovala ostatně povzbudivá analogie z minula.

V hotelovém pokoji, jenž Morganovi sloužil již téměř celé desetiletí za jeden z jeho čtyř „dočasných“ domovů, bylo jen pár obrázků. Nejvýrazněji byla umístěna fotografie tak dokonale podvržená, že leckdo z návštěvníků nedokázal uvěřit, že všechny její složky jsou reálné a původní. Vévodila jí ušlechtilá, dokonale restaurovaná paroloď - přímý předek všech plavidel, která přišla až po ní a která si činila nárok na označení moderní. Vedle ní, na doku, kam se po jednom a čtvrt století po svém spuštění na vodu jakoby zázrakem vrátila, stál dr. Vannevar Morgan. Prohlížel si její zdobnou, čerstvě natřenou příď; a o pár metrů dál se *na něj* díval osobně Isambard Kingdom Brunel - ruce v kapsách, doutník sevřený pevně v zubech, na sobě velice zmačkaný oblek, celý zastříkaný blátem.

Všechno na snímku bylo naprosto skutečné; Morgan doopravdy stanul vedle *Great Britain* v Bristolu, za slunného dne, rok poté, co byl dokončen Gibraltarský most. Ale Brunelovo místo bylo ovšem kdesi v roce 1857; spuštění svého pozdějšího a mno-

hem slavnějšího obra, jehož nešťastné osudy ho měly zlomit na těle i na duchu, měl teprve před sebou.

Fotomontáž dostal Morgan darem o svých padesátých narozeninách a patřila ze všeho jeho majetečku k nejmilejším věcem. Kolegové v ní viděli dobromyslný žert; Morganův obdiv k největšímu z inženýrů devatenáctého století byl všeobecně znám. Byly ovšem chvíle, kdy si nebyl jist, jestli tato volba postavy nebyla případnější, než přátelé tušili. *Great Eastern* svého tvůrce pohltila. A totéž může s ním učinit i Věž.

Brunel byl samozřejmě obklopen samými Kačery Donaldy. Nejúporněji se prosazoval jakýsi doktor Dionysius Lardner, který prokázal nade vši pochybnost, že žádná paroloď nikdy nedokáže přeplout Atlantik. Konstruktér se může vypořádat s jakýmikoli kritickými připomínkami, které pramení z mylné interpretace faktů aneb i z chybného výpočtu. Ale námitka, s níž přišel Kačer Donald, byla rafinovanější a nebylo tak lehké ji vyvracet. Náhle Morganovi svitlo, že i jeho vzor a hrdina musil před třemi stoletími čelit čemusi velice podobnému.

Došel si k malé, ale převzácné sbírce skutečných knih, kterou vlastnil, a sáhl po svazku, který čítal snad nejčastěji ze všech - po Roltově klasickém životopisu nazvaném prostě *Isambar Kingdom Brunel*. Rychle zalistoval ohmatanými stránkami, až našel, co si před chvílí vybavil v paměti.

Brunel byl autorem projektu na železniční tunel o délce téměř tří kilometrů - plánu „kuriózního a obludného, krajně nebezpečného a hlavně nepoužitelného“. Nelze si představit, tak pravili kritici, že by člověk snesl muka takového pohroužení do hlubin přímo styžských. „Nikdo na světě nepřivolí býti zbaven světla denního, u vědomí, že nadto mu hrozí nesmírnost skal nad hlavou, jež by ho zavalily v pádu neštěstí jakéhokoli... sám zvuk dvojice souprav proti sobě se ženoucích a míjejících by ho o nervy připravoval... nižádný pasažér by pak podruhé v životě svém onu cestu podniknouti nechtěl...“

Jak známý tón to byl. Jako by společným motem všech Lardnerů a Bickerstaffů bylo: „Nic na světě nesmí být podniknuto poprvé.“

A přece - někdy i oni mívali pravdu, byť to byl jen nevyhnutelný důsledek počtu pravděpodobnosti. V pojetí Kačera Donalda znělo všechno tak nesmírně racionálně! Úvodem, se skromností stejně neobvyklou jako podezřelou, ujistil, že nehodlá podrobovat kritice technické momenty kosmického výtahu. Přál by si jen pohovořit o některých psychologických aspektech, jež jsou s projektem spojeny. Lze je shrnout do jediného pojmu: závrať. Normální člověk, tvrdil, trpí oprávněnou úzkostí z výšek; jenom akrobati a provazolezci jsou proti této přirozené reakci imunní. Dosud nejvyšší stavby světa nedosahuje ani pětikilometrové výše - a přesto je patrně jen málo těch, kdož by si přáli být na ni dopravováni vertikálním směrem, po pilířích Gibraltarského mostu.

To ovšem neznamená absolutně nic ve srovnání s úděsnou představou orbitální věže. „Kdo z nás nestál,“ rozohňoval se Bickerstaff, „u paty nějaké výškové stavby a nedíval se na její holé a strmé stěny tak dlouho, až se mu zdálo, že se konstrukce kácí a řítí k zemi? představme si tedy takovou budovu, která šplhá výš a výš, skrze mraky a do temnot kosmického prostoru, ionosférou a za oběžné dráhy všech velkých kosmických stanic - a ještě výš, až překoná podstatný zlomek vzdálenosti k Měsíci. Triumf inženýrského umu, to je nesporné, avšak pokud jde o psychologické důsledky - čirá noční můra. Podle mého soudu může dojít k psychickým poruchám již při pouhé hlubší úvaze o takové stavbě. A kolik lidí se asi odhodlá k mukám závratě z takové jízdy - cesty vertikálním směrem, k pětadvaceti tisícům kilometrům v závěsu, s ničím než prázdnotou pod sebou, až k první zastávce na stanici Tranzit?

Není odpovědí, jestliže někdo říká, že zcela normální člověk létá kosmickými loděmi do stejných výšek a ještě dál. Tam je situace zcela odlišná - stejně jako při běžném letu v atmosféře. Onen normální člověk nepociťuje závrať ani v otevřené gondole balónu plujícího vzduchem pár kilometrů nad zemí. Postavte ho však na okraj útesu o stejné výšce a studujte *tam* jeho reakce!

Příčina těchto rozdílů je zcela prostá. V jakémkoli letadle chybí fyzické pouto mezi pozorovatelem a zemským povrchem. Je tedy z hlediska své psychiky zcela odloučen od pevné a tvrdé země pod sebou. Možnost pádu ho přestává děsit; dokáže pozorovat zdrobnělou, vzdálenou krajinu pod sebou, na niž by se neodvážil pohlédnout z jakéhokoli pevného stanoviště. Ono spásné fyzické odloučení od země je přesně to, co bude kosmickému výtahu naprosto chybět. Nebohý cestující, vlečený vzhůru po holé stěně nekonečné věže, si bude až příliš dobře vědom pout, která ho víží k Zemi. Kde je tedy záruka, že lidé tento zážitek přečkají, aniž museli být předem uspáni anebo omámeni nějakými drogami? To je otázka pro dr. Morgana, na jehož odpověď netrpělivě čekáme.“

A dr. Morgana stále ještě napadalo mnoho odpovědí, málokterá z nich zdvořilá, když se obrazovka rozžehla znovu, neboť kdosi opět volal. Když stiskl knoflík PŘÍJEM, byl nemálo překvapen, koho vidí - Maxinu Duvalovou.

„Tak co, Vane,“ řekla bez jakéhokoli úvodu, „co chceš podniknout?“

„Svrbí mě sice jazyk, ale myslím, že se nakonec s tím idiotem přít nebudu. Mimochodem, nezdá se ti, že by ho byla mohla ponouknout některá z aerokosmických leteckých společností?“

„Moji hoši už na tom pracují; dám ti vědět, kdyby na něco přišli. Osobně si myslím, že je to veskrze jeho práce - charakteristické rysy původního článku já rozpoznat umím. Ale ještě jsi mi neodpověděl na mou otázku.“

„Dosud jsem se nerozhodl; pokusím se v klidu strávit snídani. Co si myslíš ty, že bych měl dělat?“

„To je jednoduché. Zorganizovat ukázkovou jízdu. Na kdy jsi schopen ji připravit?“

„Do pěti let, pokud půjde všechno podle programu.“

„To je nesmysl. Máš už přece prvý z kabelů fixován...“

„Žádný kabel - *pás*!“

„Nehádej se se mnou o slovíčka. Jakou zátěž unese?“

„No - dole u Země to nebude víc než pět set tun.“

„Tak vidíš. Nabídni Kačeru Donaldovi, že ho svezeš.“

„Nemohu se plně zaručit za jeho bezpečí.“

„A za *mé* by ses zaručil?“

„To nemyslíš vážně.“

„V tuhle ranní hodinu nemluvím jinak než vážně. Už je stejně načase, abych dala dohromady nějakou novou relaci o tvé Věži. Ta maketa hypervagónu je sice půvabná, ale nic neumí. Naši diváci mají rádi pohyb, akci, a já ostatně taky. Když jsme se naposledy viděli, ukazovals mi výkresy těch minikabinek, kterých budou užívat tví technici pro pojíždění nahoru a dolů po kabelech - chci říct po těch pásech. Jak jsi jim říkal?“

„*Spider*. Pavouk.“

„Ano, to bylo ono. Mě ta myšlenka prostě fascinovala. To je konečně něco, co až dosud nebylo absolutně proveditelné, jakoukoli dosavadní technikou. Poprvé bude člověk moci tiše sedět vysoko ve vzduchu, dokonce i nad hranicí atmosféry, a pozorovat Zemi pod sebou - a to je něco, co nedokáže žádná kosmická loď. Byla bych hrozně ráda první, do ten pocit vylíčí. A taky bych při té příležitosti ráda Kačeru Donaldovi trochu přistřihla křídla.“

Plných pět sekund Morgan čekal a díval se Maxině zpříma do očí, než si uvědomil, že mluví smrtelně vážně.

„Docela dobře si umím představit,“ řekl pak unaveně, „jak velice ráda by jistá mladá, ambiciózní, začínající reportérka, která si za každou cenu chce udělat jméno, skočila po takové šanci. Nechtěl bych sice hatit tak slibnou kariéru, ale to *ne* je definitivní.“

Doyenka reportérů všech možných médií vychrlila pár slůvek, jaká se zpravidla nesvěřují dopravě veřejnými pojítky a jaká se nehodí pro dámy - ba ani pro pány.

„Ještě než tě uškrtím tvým vlastním hyperfilamentem, Vane,“ pokračovala potom, „řekni mi jednu věc: proč ne?“

„Protože - zkrátka kdyby došlo k jakékoli nehodě, v životě bych si to neodpustil.“

„Šetři těmi krokodýlími slzami. Pochopitelně, můj případný předčasný odchod ze světa by znamenal obrovskou tragédii - pro tvůj projekt! Ale mě by samozřejmě ani nenapadlo podniknout to

dřív, než si odbydete veškeré nezbytné zkoušky a než budete mít bezpečnost stoprocentně zajištěnou.“

„Stejně to bude vypadat jako vědomý hazard.“

„Na což se říkávalo ve viktoriánské době (nebo snad to byla alžbětinská doba?) - *no a co*?“

„Poslyš, Maxino - myslím, že na bleskovém kanálu běží relace, jak se právě teď potápí Nový Zéland - budeš asi muset do studia. Ale stejně ti děkuju za tu velkorysou nabídku a ochotu.“

„Pane doktore Morgane Vannevare - mně je úplně jasné, proč jsem dostala košem. *První* chceš být samozřejmě ty sám.“

„Jak se říkávalo za časů královny Viktorie - *no a co*?“

„Bod pro tebe. Ale já tě stejně varuju, Vane - jak ti začne první pavouček šplhat, máš mě znova na krku.“

Morgan vrtěl hlavou. „Je mi líto, Maxino,“ odpověděl, „opravdu nemáš žádnou šanci.“

ROKU /35/ OSMDESÁTÉHO PO XENOSTELLARU

Výňatek z publikace *Bůh a Xenostellar* (Mandala Press, Moskva, 2149)

Přesně před osmdesáti lety vstoupil do Solárního systému sondážní robot známý nyní pod jménem *Xenostellar* a absolvoval krátký, avšak historicky významný dialog s lidskou rasou. Poprvé jsme měli možnost si ověřit to, co jsme odevždy tušili: že naše inteligence není samojediná ve vesmíru, že v hvězdných dálkách existují civilizace mnohem starší a pravděpodobně i mnohem moudřejší.

Nic už po onom setkání nemělo stejnou tvář, jako před ním. A přesto jsme svědky paradoxu, že v mnoha směrech se nezměnilo

téměř nic. Člověčenstvo se dál ubírá za svými každodenními záležitostmi, tak jak to činilo odedávna. Jak často staneme a zamyslíme se nad tím, že kdesi na své rodné planetě Xenopoliďané již osmadvacet let vědí o naší existenci - anebo nad tím, že téměř s naprostou jistotou můžeme očekávat jejich prvé přímé sdělení již za čtyřiadvacet let? A co když již oni sami, jak mnozí soudí, *jsou na cestě sem k nám?*

Člověk má zvláštní, zřejmě dosti šťastnou schopnost eliminovat ze svého vědomí i ty nejchmurnější perspektivy. Římský rolník zaorávající políčko na úpatí Vesuvu ani nepomyslel na dmýchající vrcholek za sebou. Celá druhá polovina dvacátého století se naučila spolužití s vodíkovou bombou, polovina jedenadvacátého s virusem Golgota. A my jsme se sžili s hrozbou - anebo možná s příslibem - Xenopoliďanů.

Xenostellar nás seznámil s mnoha prazvláštními světy a jejich obyvateli, ale nesvěřil se nám s ničím z oblasti technického pokroku, a měl tedy zatím jen minimální vliv na výrobnětechnickou stránku naší kultury. Byla to náhoda, anebo výsledek nějakého hlubšího záměru? Je nesmírně mnoho otázek, které by se nám chtělo *Xenostellaru* klást nyní, kdy už je příliš pozdě - anebo příliš brzy.

Na druhé straně se *Xenostellar* věnoval diskusi v řadě filozofických a teologických témat, a v tomto směru bylo jeho působení velice hluboké. Třebaže se takový výrok nikde v protokolech o komunikaci s ním nevyskytuje, přisuzuje se všeobecně právě *Xenostellaru* aforismus, podle něhož „Víra v boha je evidentně vedlejším psychologickým produktem savčího principu rozplozování."

A je-li tomu skutečně tak? Pro otázku *vlastní* existence Boží je tento fakt zcela irrelevantní, jak bych rád dovodil následujícím..."

Svámí Krišnamúrti
(Dr. Choam Goldberg)

/36/ KRUTÉ

Okem se pás sledoval mnohem snáze za noci než ve dne. Po západu slunce, když byla rozžehnuta výstražná světla, stal se rozžhavenu tenkou stužkou, která se zvolna vytrácela ve výši, až v jakémsi neurčitém bodě mizela na pozadí hvězd.

Už nyní to byl nejúžasnější div světa. Dokud tomu Morgan osobně neučinil přítrž a neomezil návštěvy staveniště jen na nejnezbytnější technický personál, proudil tam nepřetržitý příval hostí - „poutníků“, jak je kdosi ironicky přezval - přicházejících se poklonit nejposlednějšímu zázraku posvátné Hory.

Všichni se chovali naprosto stejně. Nejprve natáhli ruku a zlehka si sáhli na pěticentimetrový pás, jen konečky prstů po něm přejeli, opatrně a uctivě. Poté se zaposlouchali s uchem přitisknutým na hladký a studený materiál stuhy, jako by doufali, že se jim podaří zaslechnout samu hudbu sfér. Někteří dokonce tvrdili, že vnímají jakýsi hluboký basový tón, na samém prahu slyšitelnosti, ale byl to pouhý sebeklam. I nejvyšší harmonické kmity přirozených vibrací pásu ležely hluboko pod spodní hranicí sluchových vjemů člověka. Byli i takoví, kteří odcházeli s vrtěním hlavy a se slovy: „Na něco takového *mne* v životě nedostanete!“ Ale to byli ovšem stejní lidé, jací v minulosti trousili stejné poznámky o fúzní raketě, o kosmoplánu, o letadlu, o automobilu - ba i o parní lokomotivě...

Pro tyto skeptiky existovala jediná odpověď: „Nebojte se - tohle je pouze jedna ze součástí lešení, jeden ze čtyř pásů, po nichž bude Věž naváděna dolů k Zemi. Cesta po definitivní konstrukci bude naprosto stejná jako jízda výtahem v jakémkoli mrakodrapu. S tím rozdílem, že tenhle výlet bude o něco delší - a o mnoho pohodlnější.“

Vyjížďka Maxiny Duvalové měla naproti tomu být velice krátká a bez zvláštního pohodlí. Ale jakmile Morgan kapituloval, učinil alespoň maximum pro to, aby proběhla bez nehod.

Křehký pavouček *Spider* - zkušební prototyp vozítka, které se trochu podobalo motorizovanému pojízdnému křesílku - měl už za

sebou desítku výstupů až do dvacetikilometrové výše, s dvojnásobnou zátěží, než jakou měl nést nyní. Objevily se obvyklé drobné dětské nemoci, ale žádný vážnější problém; posledních pět jízd proběhlo bez jediné komplikace. A co také by se mohlo zkomplikovat? Pokud by došlo k přerušení dodávky proudu - u tak jednoduchého systému bateriového pohonu ostatně takřka nemyslitelnému -, pak by Maxinu bezpečně dovedla nazpět gravitace a automatické brzdy by regulovaly rychlost sestupu. Jediné skutečné riziko představovala možnost zablokování hnacího mechanismu, takže by *Spider* i s pasažérkou uvízl v horních vrstvách atmosféry. Ale Morgan byl i na tuto možnost připraven.

„Jen patnáct kilometrů?“ protestovala Maxine. „I obyčejný větroň může výš!“

„Větroň může, ale ty ne, protože nemáš nic než kyslíkovou masku. Samozřejmě, kdyby sis chtěla počkat rok, až budeme mít pohromadě kompletní montážní jednotku i s potřebnými fyziologickými systémy...“

„Ale proč si tedy nemůžu na sebe vzít kosmický skafandr?“

Morgan nedovolil, a měl pro to dobrý důvod. Třebaže doufal, že nic takového nebude zapotřebí, byl na úpatí Šrí Kandy zaparkován malý montážní tryskový letoun. Zkušení operátoři tohoto mobilního jeřábu měli zkušenosti s nejkurióznějšími úkoly; zachránit uvízlou Maxinu by pro ně nebyl žádný problém, ani ve dvacetikilometrové výši.

Avšak neexistoval dopravní prostředek, který by se k ní mohl přiblížit ve dvojnásobné výši. Nad čtyřiceti kilometry se rozprostíralo území nikoho, příliš nízko pro rakety, příliš vysoko pro balón.

Teoreticky by se ovšem mohla vedle ní raketa i zastavit, na pouhých pár minut, než by spotřebovala veškeré palivo. Ale navigační problémy a technika vlastního kontaktu se *Spiderem* byly tak úděsně komplikované, že se Morgan vůbec neobtěžoval promýšlet je. Ve skutečném životě k ničemu takovému dojít nemohlo, a doufal jen, že žádného videodramatika nenapadne inspirovat se

tím jako vděčnou látkou pro alpinistický horor. Bez takové publicity bylo lépe se obejít.

Když se Maxine Duvalová vydala ke čekajícímu *Spideru* obklopenému skupinkou techniků, vypadala v třpytivém metalizovaném termoobleku jako typická turistka z Antarktidy. Čas si zvolila pečlivě; slunce vyšlo teprve před hodinu a v šikmém osvětlení bude taprobanská krajina vyhlížet nejlépe. Její asistent, ještě mladší a pěknější než při poslední nezapomenutelné příležitosti, zachycoval sled událostí pro celookruhový přenos.

Jako obvykle si Maxine všechno důkladně nazkoušela. Takže nedošlo k sebemenšímu prodlení anebo zmatku, když se poutala, když stiskla tlačítko BATERIE, když si z masky zhluboka lokla kyslíku a když kontrolovala monitory všech svých televizních a zvukových kanálů. Potom, jako stíhač z nějakého starobylého historického filmu, dala signál vztyčenými palci a zvolna povolovala regulátor stoupavého pohybu.

Z kroužku shromážděných techniků se ozvalo trochu ironické zatleskání, mnoho z nich už si pro zábavu vyjelo pár kilometrů vysoko. Kdosi křikl: „Zážeh! Odlepili jsme se!“ a pak se *Spider* asi stejnou rychlostí jako mosazné výtahové klícky z časů královny Viktorie I. vydal na svůj majestátní vzestup.

Takhle musí vypadat let balónem, říkala si Maxine. Plynulý, bez jakéhokoli zjevného úsilí, tichý. Ne - tichý tak docela nebyl; slyšela jemné bzučení motorů poháněných soupravy hnacích kol, která svírala plochu pásu. Ale nedostavilo se ono pohupování ani vibrace, které očekávala; navzdory nepatrné tloušťce byl pás, po němž stoupala vzhůru, tuhý jako ocelová traverza a gyroskopy udržovaly vozík v naprosto klidné poloze. Kdyby byla zavřela oči, byla by si lehce dovedla představit, že stoupá už po dokončené Věži. Jenomže Maxine by samozřejmě nebyla oči zavřela ani za nic; až příliš mnoho toho bylo, co bylo třeba vidět a vstřebávat. Bylo toho i dost slyšet; až podivuhodně jasně se nesl zvuk, neboť stále ještě slyšela rozmluvy vedené hluboko pod ní.

Zamávala Vannevaru Morganovi, pak se rozhlédla, kde by mohl být Warren Kingsley. K svému překvapení ho nemohla ni-

kde vypátrat; třebaže jí pomáhal nastupovat do *Spidera*, zmizel teď, jako by e vypařil. Pak se upamatovala na jeho otevřené přiznání - někdy je vyslovoval až s trochou exhibicionismu -, že jako nejznamenitější inženýr výškových konstrukcí na celém světě nesnáší výšky... Každý člověk má nějaký svůj tajený - a někdy nepříliš tajný - děs. Maxine neměla v lásce pavouky a moc by si přála, aby se bylo *Spideru* dostalo jiné jméno; ale pokud to bylo nezbytné, dovedla si i s pavoučkem poradit. Tvor, jehož dotyk absolutně nesnášela - třebaže jich na svých potápěčských výpravách potkala dost a dost -, byla plachá a neškodná chobotnice.

Teď již bylo vidět celou Horu, jen její skutečnou výši bylo nesnadné z této perspektivy vytušit. Obě prastará schodiště vinoucí se po jejích úbočích by byla stejně dobře mohla být i kuriózně propletenými pěšinami kdesi v rovinách; po celé jejich délce, kam jen Maxine dohlédla, nebylo ani živáčka. V jednom úseku byla stezka dokonce zatarasena vyvráceným stromem - jako by ještě po třech tisících letech dávala příroda na vědomost, že je připravena kdykoli se dožadovat svých práv.

Kameru číslo jedna nechala Maxine hledět přímo dolů, dvojkou začala zvolna panorámovat. Na obrazovce monitoru se sunula pole, lesy, poté vzdálené bílé kopule Ránapury - pak temné vody vnitrozemského moře. A posléze Jakkagala...

Transfokátorem si přiblížila Skálu, bylo možno rozeznat drobnokresbu ruin pokrývajících celý vrcholek. Zrcadlová stěna byla dosud ve stínu, stejně tak Galerie princezen - z této vzdálenosti bylo tak jako tak beznadějné pokoušet se dostat je do záběru. Avšak architektura Zahrad blaženosti, s jejich jezírky a promenádami a s mohutným vodním příkopem, který je obepínal, byla jasně viditelná.

Na okamžik ji zmátla řádka jakýchsi titěrných peříček, až si uvědomila, že hledí na další ze symbolů Kálidásovy provokace proti božstvům - na jeho takzvané Rajské fontány. Napadlo ji, co by si asi onen král pomyslil, kdyby ji viděl tak snadno a bez námahy vystupovat do místa jeho závistivých snů, do samých nebes.

Byl tomu téměř rok, co naposledy hovořila s velvyslancem Rádžasinhem. Vedena okamžitým impulsem zavolala do jeho vily.

„Buď zdráv, Johane," oslovila ho. „Jak se ti zamlouvá pro změnu *tenhle* pohled na Jakkagalu?"

„Tak jsi Morgana přece jen umluvila. Jaký je to pocit?"

„Rozjařující - jinak se to nedá vyjádřit. A nezaměnitelný; já už jsem jezdila a létala na všem možném, ale tohle je naprosto jiný zážitek."

„Kruté nebe sedlat..."

„Co, prosím?"

„Citát, z jednoho anglického básníka, ze začátku dvacátého století -

Já oceány krotit nechci
a kruté nebe sedlat pro bezpečný let..."

„Tedy pokud jde o mne, tak já *chci*. A bezpečná se taky cítím. Teď už vidím celý ostrov - i indické pobřeží. Jak už jsem vysoko, Vane?"

„Končíš dvanáctý kilometr, Maxino. Těsní ti kyslíková maska dobře?"

„Hlásím: maska těsná. Doufám, že mi netlumí hlas."

„Neměj starost - každý pozná tvůj hlas mezi tisíci jinými. Zbývají ti tři kilometry."

„Jakou mám ještě zásobu kyslíku?"

„Vystačí ti. Ale jestli se pokusíš vyjet nad patnáctý kilometr, vypnu ti řízení a stáhnu tě dolů sám."

„To by mě ani ve snu nenapadlo. Mimochodem - gratuluji ke skvostné pozorovatelně. Na tohle ti budou stát zákazníci fronty."

„Už jsem na to taky mysleli - hoši z komunikací a z meteorologie už přišli s nabídkami. Můžeme jim umístit senzory a retranslační jednotky v jakékoli výšce, kterou si budou přát; a nám to pomůže platit nájemné."

„Vidím tě!“ vykřikl náhle Rádžasinh. „Právě jsem zachytil záblesk tvého termooděvu. Teď máváš rukou... Nepřipadáš si tam nahoře osamělá?“

Na chvilku zavládlo ticho, pro Maxinu zcela necharakteristické. Potom tiše odpověděla: „Zdaleka ne tak osamělá, jako si musel připadat Jurij Gagarin o sto kilometrů výš. Vane, ty jsi opravdu přivedl na svět něco úplně nového. Nebe snad dokáže být kruté - ale ty jsi ho zkrotil. Budou asi lidé, kteří strach z takovéhle jízdy nikdy nepřekonají - jenže těch je mi už předem líto.“

DIAMANT /35/
MILIARDA
TUN

Sedm let, za kterých bylo mnoho vykonáno - ale stejně mnoho práce ještě čekalo. Celé hory - nebo přinejmenším celé asteroidy - byly přemístěny. Země nyní měla již druhý přirozený měsíc, který kolem ní kroužil těsně nad synchronní orbitou. Měl v průměru necelý kilometr a rychle se zmenšoval, jak byl postupně zbavován uhlíku a dalších lehkých prvků. Všechno ostatní, co zbývalo, železné jádro, hlušina a struska mělo vytvořit protizávaží, jež bude Věž udržovat v potřebném tahu. Bude to kámen ve smyčce praku dlouhého čtyřicet tisíc kilometrů, který se nyní spolu s planetou otáčel jednou za čtyřiadvacet hodin.

Padesát kilometrů na východ od stanice Ašóka se vznášel obrovitý průmyslový komplex, který produkoval megatuny hmoty - bez tíhy, ale přesto s hmotností - a proměňoval je v hyperfilament. Vzhledem k tomu, že konečný produkt obsahoval více než z devadesáti procent uhlík, s atomy uspořádanými v přesné krystalické mřížce, získala Věž velice populární přezdívku *Diamant miliarda tun*. Amsterodamská Klenotnická asociace dotčeně poukazovala na to, že a) hyperfilament vůbec diamantem není, b) pokud by diamantem i byl, pak by bylo váhu Věže třeba uvádět údajem pět krát deset na patnáctou karátů.

Ať měřeno v karátech anebo tunách, představovaly tyto obrovité masy materiálu krajní zatížení zdrojů kosmických kolonií a schopností orbitálních techniků. Do automatizovaných dolů, do výrobních komplexů a montážních zařízení pro beztížný stav bylo nutno vložit téměř všechno umění techniky, pracně nashromážděné člověkem za dvě století kosmických výprav. Již brzy měly být všechny montážní díly Věže - jen pár standardizovaných modulů vyráběných v miliónových sériích - shromážděny v mohutných volně plujících skladištích, kde budou k dispozici montážním robotům.

A pak začne Věž růst v obou protilehlých směrech současně - dolů k Zemi a zároveň vzhůru k orbitálnímu kotevnímu satelitu; postup montáže bude takový, že obě složky budou v trvalé rovnováze. Průřez Věže se bude postupně od synchronní dráhy - kde namáhání konstrukce bude největší - zmenšovat až k povrchu Země; zužovat se bude i směrem k ukotvení v protizávaží.

Až bude dokončena tato etapa prací, celý výrobní a konstrukční komplex bude vypuštěn na orbitu směrem k Marsu. Právě tato část kooperačních dohod začínala pálit pozemské politiky a finančníky, kteří si nyní, poněkud pozdě, počali uvědomovat význam kosmického výtahu.

Marťané si tak vybojovali cennou výhodu. Třebaže budou muset dalších pět let čekat na návratnost svých investic, získají pak doslovný monopol na obdobné konstrukce nejméně pro desetileté období. Morgan měl jisté podezření, že věž na Pavonis bude jen prvou z mnoha dalších; Mars by se docela dobře mohl stát výrobcem systémů pro kosmické výtahy, a jeho energičtí obyvatelé si sotva dají takovou příležitost ujít. A jestli ze svého světa učiní v budoucnosti centrum meziplanetárního obchodu, nechť jim štěstí přeje; Morgan měl zatím jiné problémy a řadu z nich bylo třeba teprve řešit.

Věž, přes své impozantní rozměry, byla pouze nosičem mnohem složitějších systémů. Na každé z jejích stěn je třeba vytvořit dráhu o délce šestatřiceti tisíc kilometrů, trať schopnou provozu za rychlosti, o jaké se dosud nikdo na světě nepokusil. Po celé své

délce musí být trať napájena supravodivými kabely napojenými na mohutné fúzní generátory, a celý tento megasystém je třeba řídit neuvěřitelně složitou, absolutně spolehlivou sítí počítačů.

Orbitální terminál, kde převezmou cestující i náklady kosmické lodi parkující u této stanice, byl sám o sobě ojedinělý projekční čin. Stejně tak stanice Tranzit. A nejinak tomu bylo i s terminálem Země, jenž byl nyní lasery zahlubován do nitra Hory svatosti. A k tomu všemu tu byla ještě Operace úklid...

Po dvě stě let se na oběžné dráze kolem Země hromadily umělé družice všeho druhu, od zatoulaných matek a šroubů až po celé kosmické vesnice. Vše, co by se mohlo kdykoli nyní anebo v budoucnosti dostat na dráhu nižší, než bude krajní bod Věže, bylo teď třeba brát v úvahu, neboť všechno toto smetí představovalo možné riziko. Přitom to ze tří čtvrtin byl dávno zapomenutý odpad. Nyní bylo třeba ho kus po kusu lokalizovat a nějak odstranit.

Naštěstí byly pro takový úkol perfektně vybaveny staré kosmické pevnosti. Jejich radary - konstruované tak, aby dokázaly zjistit nalétávající rakety již v extrémních vzdálenostech a bez jakéhokoli předběžného varování - mohly snadno vyhledávat toto smetí z raného kosmického věku. Svými lasery pak menší obíhající předměty odpařovaly, zatímco větší byly vysunovány na vyšší, neškodné oběžné dráhy. Některé družice historického významu byly zachyceny a dopraveny zpět na Zemi. V průběhu této operace nebyla nouze o překvapení - například tři čínští kosmonauti, kteří zahynuli za jakéhosi utajeného letu, a několik špionážních družic smontovaných z takové směsice součástí, že bylo vyloučeno zjistit, který stát je vlastně vypustil. Vadilo to ovšem pramálo, neboť byly vesměs již přes sto let staré.

Množství činných družic a kosmických stanic - které z funkčních důvodů musily obíhat blízko u zemského povrchu - bylo třeba prověřit pokud jde o jejich orbity a v některých případech jejich oběžné dráhy modifikovat. Zcela nic ovšem nebylo možno podniknout na ochranu proti náhodným a nepředvídatelným návštěvníkům, kteří mohou každým okamžikem přitrhnout z vnějších oblastí sluneční soustavy. Tak jako všechny výtvory člověka i

Věž bude vystavena meteoritům. Několikrát denně zaznamená její síť seizmometrů miligramové impakty; jednou nebo dvakrát do roka lez očekávat menší poškození konstrukce. A dříve nebo později, v průběhu příštích staletí, se může střetnout i s obrem, který vyřadí jednu nebo více drah na čas z provozu. V nejhorším případě by Věž mohla být v některé části zcela přerušena.

Pro tuto eventualitu existovala zhruba stejná pravděpodobnost jako dopad velkého meteoritu na Londýn nebo Tokio - které představovaly přibližně stejnou cílovou plochu. Nedá se říct, že by obyvatelé těchto měst byli kdy trpěli kvůli takovému riziku obzvláštní nespavostí. netrápila ani Vannevara Morgana. Ať ho ještě čekaly jakékoli problémy, už nikdo teď nepochyboval, že čas k realizaci myšlenky Orbitální věže uzrál.

Cesta / V vzhůru

PROSTOR /38/ TICHÝCH BOUŘÍ

(Výňatek z přednášky, kterou proslovil profesor Martin Sessui u příležitosti převzetí Nobelovy ceny za fyziku dne 16. prosince 2154.)

Mezi nebem a zemí se rozprostírá říše, která je neviditelná a o níž se starým filozofům ani nesnilo. Do světa lidí vstoupila svým přímým působením teprve na úsvitu dvacátého století - lze to dokonce vyjádřit naprosto přesně: dvanáctého prosince roku devatenáct set jedna.

Toho dne odeslal Guglielmo Marconi tři tečky Morseova kódu pro písmeno „S“ rádiem přes Atlantik. Mnoho odborníků prohlašovalo, že to je neproveditelné, jelikož elektromagnetické vlny se šíří pouze přímým směrem a nejsou schopny přizpůsobit se zakřivení Země.

Marconiho úspěch nejenže ohlásil nástup éry celosvětových komunikací, ale dokázal také, že vysoko v atmosféře Země existuje elektricky aktivní zrcadlo schopné odrážet rádiové vlny zpět k zemskému povrchu.

Brzy bylo zjištěno, že ona Kennely-Heavisideova vrstva, jak byla původně pojmenována, je v podstatě oblast velice složitá, že zahrnuje přinejmenším tři vrstvy hlavní, vesměs variabilní co do výše a intenzity. Svou horní hranicí splývají až s Van Allenovými radiačními pásy, jejichž objev byl prvým triumfem raného kosmického věku.

Tato obrovská prostora, která začíná přibližně ve výši padesáti kilometrů a sahá až do vzdálenosti několika zemských poloměrů, je nyní známa pod názvem ionosféra; její zkoumání pomocí raket,

družic a rádiových vln neustalo po téměř celá dvě století. Chtěl bych vzdát čest dílu předchůdců na tomto úseku vědy Američanům Tuvemu a Breitovi, Angličanovi Appletonovi, Norovi Størmerovi - a zvláště pak muži, který v roce 1970 získal stejnou cenu, kterou dnes jako velikou poctu přijímám já, vašemu krajanu Hannesu Alfvénovi...

Ionosféra je dosti svévolné dítko našeho Slunce; ani dnes ještě nelze její chování vždy zcela přesně předvídat. V dobách, kdy rádiové spojení na dlouhých vlnách bylo odvislé od jejích nálad, přispěla k záchraně mnoha životů - avšak daleko více lidí, než se kdy dovíme, bylo odsouzeno k záhubě, když beze stopy pohlcovala jejich zoufalá volání o pomoc.

Pod dobu kratší než jedno století, dokud žezlo nepřevzaly komunikační satelity, byla naším neocenitelným ale vrtošivým služebníkem - dotud netušený přírodní jev měl pro následující tři generaci, které jeho existenci začaly využívat, cenu bezpočtu miliard dolarů.

Přímý význam pro lidstvo měla tedy jen po kratičký okamžik jeho historie. A přece - kdyby jí nebylo, neexistovali bychom ani my! Neboť v jednom směru měla vitální důležitost i pro předtechnickou éru člověka, dokonce již i pro opočlověka - a vlastně lze jít ještě dále, až k prvým živým tvorům na této planetě. Neboť ionosféra tvoří část štítu, který nás chrání před smrtícím rentgenovým a ultrafialovým zářením našeho Slunce. Pokud by záření těchto oborů spektra pronikalo až k mořské hladině, byl by sice přesto mohl na souši nějaký život vzniknout; ale nebyl by se mohl vyvinout v cokoli alespoň vzdáleně nám podobného...

Ježto ionosféra, stejně jako atmosféra nacházející se pod ní, je ovlivňována Sluncem, má i ona své proměny počasí. V obdobích slunečních poruch je brázděna vichřicemi nabitých částic obíhajících celou planetu a je zkrucována zemským magnetickým polem do smyček a vírů. Tehdy přestává být neviditelná, objevuje se nám v planoucích drapériích polární záře - jednoho z nejúžasnějších pohledů v celé přírodě - a prosvětluje chladnou polární noc svým přízračným svitem.

Ani dnes jsme ještě neporozuměli všem procesům v ionosféře probíhajícím. Jednou z příčin, proč je její zkoumání tak obtížné, je to, že všechny naše aparatury, ať již jsou neseny raketou anebo družicemi, jí prolétávají rychlostí tisíců kilometrů za hodinu; až dosud jsem nikdy neměli možnost stanout na místě a pozorovat. A nyní, poprvé vůbec, nám konstrukce navrhované Orbitální věže dává možnost zřídit v ionosféře pevnou pozorovatelnu. Je rovněž možné, že Věž do jisté míry ovlivní charakteristiky ionosféry - i když ji zcela určitě nemůže zkratovat, jak se obával dr. Bickerstaff.

K čemu je dobré studium této oblasti, nyní, kdy už nemá význam pro spojové techniky? Odhlédneme-li od její krásy, od její výjimečnosti a poutavosti pro vědce, je její chování úzce spjato s projevy Slunce - pána našich osudů. Víme již, že Slunce není onou klidnou spořádanou hvězdičkou, v jakou věřili naši předkové; podléhá jak dlouhodobým, tak i krátkodobým proměnám. V současné době se stále ještě vynořuje z takzvaného *Maunderova minima* proběhnuvšího v letech 1645 až 1715; výsledkem toho je, že podnebí má nyní nejmírnější charakter od dob raného středověku. Ale jak dlouho může trvat tento příznivý vývoj? A co je ještě důležitější, kdy nastane nevyhnutelný obrat a jaký bude mít dopad na podnebí, na počasí a na veškeré aspekty lidské civilizace - a to nejen na této planetě, nýbrž i na ostatních? Neboť i ony jsou dětmi Slunce...

Podle některých spíše spekulativních teorií vstupuje Slunce nyní do období instability, která může mít za následek novou ledovou dobu, mnohem rozsáhlejší, než byly všechny předchozí. Pokud by tomu tak bylo, budeme potřebovat každou sebemenší špetku informací, abychom se na takové údobí mohli dobře připravit. Ani varování uskutečněné o celé století předem by možná neznamenalo postačující předstih.

Ionosféra nám pomohla v samém našem zrodu; odstartovala komunikační revoluci; může ještě v mnohém směru rozhodovat o naší budoucnosti. Proto tedy je třeba pokračovat ve zkoumání této

ohromné, vroucí arény slunečních a elektrických sil - onoho tajemného prostoru tichých bouří.

/39/ RANĚNÉ SLUNCE

Když Morgan viděl Deva naposledy, byl jeho synovec ještě malý chlapeček. Teď už to byl vytáhlý hoch, a pokud se nezmění frekvence jejich setkání, příště to bude dospělý chlap.

Inženýr nad tím pociťoval jen nevelkou vinu. Rodinná pouta za poslední dvě století slábla; neměl se svou sestrou společného téměř nic, kromě náhodné genetické shody. Třebaže se asi tak jednou měsíčně pozdravili a vyměnili pár konverzačních vět, nepamatoval se už ani, kdy a kde se naposledy osobně setkali.

Přesto však, když ho ten dychtivý a inteligentní kluk (jak se zdálo, ani v nejmenším neomráčený slávou svého strýce) pozdravil, uvědomil si Morgan záchvěv jistého pocitu sladkého i trpkého zároveň. Neboť on sám neměl syna, jenž by nesl dál jeho jméno; bylo to již dávno, kdy se rozhodoval a rozhodl mezi prací a životem, neboť v blízkosti vrcholků lidského snažení se této volbě lze zřídkakdy vyhnout. Třikrát celkem - nepočítaje v to jeho vztah k Ingrid - měl příležitost si vybrat jinou životní cestu; avšak náhody i osobní ctižádost ho z ní vždycky svedly.

Znal podmínky této dohody s osudem dobře a přijal je; teď už bylo příliš pozdě reptat proti jejím různým dodatkům tištěným malým písmem kdesi na rubu. Předávat dál geny umí každý hlupák, takže většina jich to také činí. Ale ať už jeho dílo bude historií uznáno či ne, jen málo lidí na světě dokázalo to co on - a co ještě dokázat chce.

Za poslední tři hodiny toho dne Dev uviděl z terminálu Země víc než všechny oficiální návštěvy před ním. Vstoupil do nitra Hory vchodem v jejím úpatí, téměř dokončenou přístupovou chodbou k Jižní stanici, a absolvoval rychlou prohlídku všech zařízení pro odbavování cestujících a zavazadel, řídícího střediska

a úvraťového prostoru, kudy budou vagóny přesouvány z Východní a Západní tratě, určených pro směr dolů, na Severní a Jižní tratě směřující vzhůru. Zadíval se vzhůru pětikilometrovou šachtou - vypadala jako obří dělová hlaveň namířená na hvězdy, jak tady tlumeným hlasem poznamenala již víc než stovka reportérů -, skrze níž bude doprava proudit dolů i vzhůru. Jeho dotazy vyčerpaly tři průvodce, než ho poslední z nich s úlevou předal strýci.

„Tady ho máš, Vane," řekl Warren Kingsley, když dorazili rychlovýtahem na amputovaný vrchol Hory. „Někam si ho odveď, než mě připraví o místo a sedne si na mou židli."

„To jsem ani nevěděl, Deve, že jsi do techniky tak žhavý."

Chlapec dotčeně a trochu překvapeně vzhlédl. „Copak ty už se, strejdo, nepamatuješ na tu velkou stavebnici, cos mi poslal k desátým narozeninám?"

„Ale pamatuju, to víš, že pamatuju. Dělal jsem si legraci." (A popravdě: na onu konstrukční stavebnici skutečně nezapomněl; jenom mu na okamžik vypadla z paměti.) „Není ti tady nahoře zima?" Na rozdíl od dobře zachumlaných dospělých chlapec obvyklý lehký termoplášť odmítl.

„Kdepak, je mi báječně. Co je tohle za tryskáč? Kdy už bude ta šachta v provozu? Smím si taky sáhnout na ty pásy?"

„Takže vidíš, co jsem měl na mysli," zubil se Kingsley.

„Tak za prvé: to je speciál šejka Abdulláha - jeho syn Fajsal přiletěl na návštěvu. Za druhé: tohle víko bude na šachtě tak dlouho, dokud Věž nedosáhne k vrcholku Hory a nepronikne dál do šachty; potřebujeme ho jako pracovní plošinu, a pak - neprší pod ním. Za třetí: na pásy si sáhnout smíš, a neutíkej, v téhle výšce to člověku škodí."

„Pokud je mu dvanáct, tak asi ne," prohodil Kingsley za rychle se vzdalujícími Devovými zády. Šli pomalu za ním a připojili se k němu u kotevního pásu východní stěny.

Tak jako už tisíce jiných před ním hleděl hoch upřeně na matně šedivý úzký proužek, jakoby vyrůstající ze země, který strměl kolmo k obloze. Devovy zraky ho sledovaly vzhůru - dál - ještě dál, až se mu hlava zvrátila do nejzazšího záklonu. Morgan ani

Kingsley nenásledovali jeho příkladu, třebaže pokušení, i po tolika letech, bylo stále ještě silné. Nevarovali ho také nijak, neřekli mu, že byli návštěvníci, kterých se z onoho pohledu zmocnila taková závrať, že se zhroutili a nebyli schopni odejít odsud bez pomoci.

Ale tohle byl kluk s pevnými nervy: hleděl upřeně k zenitu téměř minutu, jako by doufal, že přece jen zahlédne ty tisíce pracovníků a milióny tun materiálu vznášející se až někde za hlubokou modří oblohy. Pak zamhouřil oči a stáhl tvář do grimasy, prudce zavrtěl hlavou a na okamžik se podíval na své nohy, jako by se chtěl ujistit, že stále ještě stojí na pevné a spolehlivé půdě Země.

Opatrně vztáhl ruku a pohladil neširokou stuhu spojující planetu s jejím novým měsícem.

„A co by se stalo," zeptal se, „kdyby to prasklo?"

Stará otázka, a mnoho lidí bylo překvapeno odpovědí.

„Takřka nic. V tuto chvíli není pás prakticky ještě vůbec napjatý. Kdybys ho ustřihl, zůstal by tu prostě viset, jenom vítr by s ním trochu mával."

Kingsley se zatvářil poněkud rozmrzele; oba dva samozřejmě věděli, že je to notně přehnané zjednodušení. V daném okamžiku byl každý z pásů zatížen tahem asi stovky tun - ale to byla zanedbatelná hodnota ve srovnání s navrhovaným namáháním, až bude systém fungovat a kotvící pásy do něho budou zabudovány. Nemělo však smysl mást chlapce těmito detaily.

Dev o tom chvíli uvažoval; potom do pásu za zkoušku ťukl, jako by doufal, že z něj vyloudí hudební tón. Ale jediným výsledkem bylo fádní klepnutí, které v mžiku opět utichlo.

„Kdybys do pásu uhodil pořádným perlíkem," řekl Morgan, „a vrátil se sem asi tak za deset hodin, přišel bys právě včas, abys slyšel ozvěnu až od Tranzitu."

„Teď už ne," namítl Kingsley. „V konstrukci je už příliš mnoho tlumících prvků."

„Ty mi musíš všechno zkazit, Warrene. Teď pojď se mnou, Deve, ukážu ti něco doopravdy zajímavého."

Došli do středu kruhové kovové desky, která nyní korunovala Horu a přikrývala šachtu jako nějaká obrovitá pokličkа. Přesně uprostřed mezi všemi čtyřmi pásy, po nichž byla Věž naváděna k Zemi, stála malá geodetická chatička, která vypadala ještě mnohem provizorněji než plocha, na níž byla umístěna. V ní byl dosti kuriózně konstruovaný binokulár, zaměřený kolmo vzhůru a zjevně nepřestavitelný do žádného jiného směru.

„Teď před západem slunce je nejvhodnější doba pro pozorování; základna Věže je v tuto dobu pěkně osvětlena."

„Když už je řeč o Slunci," řekl Kingsley, „podívejte se. Je to vidět ještě jasněji než včera." V jeho hlase zaznívala téměř bázeň, když ukazoval prstem na zářivou zploštělou elipsu nížící se do oparu nad západním obzorem.

Kouřmo ztlumilo její jas natolik, že do ní bylo možno bez nesnází pohlédnout.

Víc než sto let nebyla pozorována taková skupina skvrn; pokryly téměř polovinu zlatavého disku, až se zdálo, jako by Slunce bylo zasaženo jakousi zhoubnou chorobou anebo proděravěno řítícími se světy. Ani sám mohutný Jupiter by byl ovšem nemohl vytvořit takovou jizvu ve sluneční atmosféře; největší ze skvrn měřila v průměru čtvrt miliónu kilometrů a byla by pohltila několik stovek Zemí.

„Předpověď na dnešní noc slibuje další velkou podívanou na polární záři - profesor Sessui a jeho mládenci to mají dobře načasované."

„Podívám se, jak se jim vede," řekl Morgan a nastavoval cosi na okuláru. „Deve, mrkni se na ně."

Chlapec se chvíli upřeně díval a pak odpověděl: „Vidím jen čtyři pásy, běží doprostředka - totiž nahoru - a pak se nějak ztrácejí."

„Uprostřed nevidíš nic?"

Další odmlka. „Ne - žádnou Věž není vidět."

„To je v pořádku - je ještě šest set kilometrů vysoko a na dalekohledu je nastaveno nejslabší zvětšení. Popojedu teď transfokátorem. Připoutejte se, nekuřte."

Dev vyprskl smíchy nad tou starobylou formulkou, dobře známou z řady historických dramat. Ale žádnou změnu zprvu neviděl, jen ony čtyři linky mířící do středu zorného pole poněkud zneostřily. Trvalo mu několik vteřin, než si uvědomil, že pohled nemůže doznat změny, třebaže se rovina zaostření řítila vzhůru podél osy celého systému; kvarteto pásů pochopitelně muselo vyhlížet zcela stejně z jakéhokoli bodu v kterémkoli místě osy.

A pak se náhle zjevila, zaskočila ho svou přítomností, třebaže ji předem očekával. Přesně uprostřed zorného pole se projasnila malá světlá skvrnka; pozoroval ji, jak roste, a naráz teď poprvé ucítil skutečný vjem pohybu.

O několik sekund později už rozeznával nepatrný kroužek - nikoliv, oko i mozek už se teď shodovaly, že je to čtvereček. Hleděl přesně vzhůru na základnu Věže, která se sunula směrem k Zemi podél vodicích pásů tempem několika kilometrů za den. Čtveřice stuh nyní zmizela, na tuto vzdálenost již nebyla viditelná. Ale onen čtverec, jakýmsi kouzlem tkvící na obloze, rostl stále dál, třebaže teď již při maximálním zvětšení znejasněl.

„Co vidíš?“ ptal se Morgan.

„Jasný malý čtvereček.“

„Výborně - to je spodní strana Věže, je ještě plně osvětlena Sluncem. Když se tu setmí, můžeš ji další hodinu pozorovat i prostým okem, dokud se nedostane do zemského stínu. A jiného nevidíš nic?“

„Ne...“ odpověděl chlapec po dlouhé pauze.

„Ale měl bys vidět. Je tam skupina vědců, jsou právě v nejnižší sekci, umisťují v ní nějaké aparáty. Právě tam dorazili z Tranzitu. Když se podíváš pozorněji, uvidíš jejich transportér - je na Jižní trati - to znamená na pravé straně obrazu. Hledej jasnou skvrnu, velikostí to bude asi tak čtvrtina základny Věže.“

„Nezlob se, strejdo - já to nemůžu najít. Podívej se ty sám.“

„No, to se mohla zhoršit i viditelnost. Někdy Věž zmizí docela, třebaže vzduch vypadá -“

Ještě než si Morgan stačil vyměnit s Davem místo u okuláru, ozvalo se z jeho osobního přijímače dvakrát ostré dvojité zapísk-

nutí. O vteřinu později zazněl poplachový signál i z Kingsleyova zápěstí.

Bylo to vůbec poprvé, kdy Věž vyhlašovala poplach čtvrtého stupně.

/40/ KONEČNÁ STANICE

Nebylo divu, že se trati říkalo Transsibiřská magistrála. I nenáročná cesta dolů, z Tranzitu k základně Věže, trvala samospádem padesát hodin.

Jednou to bude pouhých pět hodin, ale do onoho dne scházely ještě celé dva roky, tratím chyběla energetická trakce a aktivizace jejich magnetických polí. Vozidla pro inspekci a údržbu, která zatím pojížděla po bocích Věže, byla poháněna prostřednictvím staromódních pneumatik, rozpírajících se zevnitř ve vodicích drážkách tratě. Překračovat s tímto systémem rychlost pěti set kilometrů za hodinu, i kdyby to omezené bateriové zdroje dovolily, nebylo radno.

Všichni však měli tak napilno, že jim na nějakou nudu nezbýval čas. Profesor Sessui a jeho tři studenti konali pozorování, hlídali si přístroje a připravovali se na přestup do Věže, atak aby pak nezmařili ani minutu. Řidič hermetizované jednotky, jeho strojní asistent a steward, kteří představovali celou posádku, měli také plné ruce práce, neboť toto nebyl žádný rutinní výlet. Takzvaný Suterén, pětadvacet tisíc kilometrů hluboko pod Tranzitem - a teď už jen šest set kilometrů vysoko nad Zemí - nikdo nenavštívil ode dne, kdy byl dobudován. Až dosud nebyl důvod vypravit se až tam, neboť souprava monitorů nikdy nehlásila žádnou závadu ani problém. K poruchám nebylo ani příliš mnoho příležitostí, celý Suterén tvořila vlastně pouhá vzduchotěsná čtvercová komora o straně patnáct metrů - byl to jeden ze stovek nouzových úkrytů rozmístěných po celé délce Věže.

Profesor Sessui musel vynaložit veškerý svůj nemalý vliv, aby získal souhlas k využití této ojedinělé pozorovatelny, jež se nyní rychlostí dvou kilometrů za den sunula ke svému setkání se Zemí. Bylo nezbytné, jak rozhorleně dokazoval, mít přístroje na místě, ještě než výskyt slunečních skvrn dospěje k svému pravidelnému maximu.

Sluneční aktivita již dosahovala nebývalé hladiny a pro Sessuiho mladé asistenty bylo někdy nesnadné soustředit se jen na aparatury; nádherné divadlo polárních září vně transportéru bylo příliš velkým lákadlem. Po celé hodiny koncem jejich cesty byla severní i jižní polokoule přeplněna zvolna se pohybujícími drapériemi a pentlicemi zelenavého světla, krásnými i děsivými - přesto však pouhými odlesky nebeských ohňostrojů odehrávajících se kolem obou pólů. Byl to vzácný jev, že se aurora zatoulala tak daleko od své říše; na rovníkové nebe pronikala jen jednou za mnoho generací.

Sessui zaháněl studenty nazpět k jejich práci a napomínal je, že na dlouhé zpáteční cestě k Tranzitu budou mít na dívání času dost a dost. Pozoruhodné ovšem bylo, že i profesor sám se čas od času na celé minuty zastavil u pozorovacího okna, očarován pohledem na nebeské požáry.

Kdosi tento projekt pokřtil na „Expedice k Zemi“ - což byl, alespoň pokud jde o vzdálenosti, název z devadesáti osmi procent správný. Jak se jejich kabina plazila rychlostí pět set kilometrů po boku Věže dolů, začínala se rostoucí blízkost planety pod nimi zřetelně připomínat. Gravitace zvolna narůstala, od příjemné sublunární lehkosti, jaká vládla na Tranzitu, až téměř k plné hodnotě běžné na zemském povrchu. Pro každého zkušeného cestovatele kosmem to byl zvlášť divný pocit; pociťovat *jakoukoli* tíži ještě před vstupem do atmosféry se zdálo obracet naruby všechny ustálené pořádky.

Až na občasné stížnosti na jídlo, které přepracovaný steward snášel se stoickým klidem, probíhala cesta bez jakýchkoli příhod. Sto kilometrů před Suterénem začalo pozvolné brzdění a rychlost byla snížena na polovinu. Ve vzdálenosti padesáti kilometrů od

cíle byla zmenšena opět na polovinu - což komentoval jeden ze studentů: „Ta ostuda, kdybychom na samém konci vykolejili.“

Řidič (trval na tom, aby se mu říkalo pilot) odvětil, že je to vyloučeno, jelikož vodící drážky řídící sestup kabiny končí několik metrů před koncem Věže; kromě toho je tam umístěn i složitý systém nárazníků, pro případ, že by všechny nezávislé brzdy na všech čtyřech kolech najednou selhaly. Všeobecně se shodli na tom, že to byl vtip nejen zcela absurdní, ale navíc i nejapný.

/41/ METEOR

Ohromné umělé jezero, po dva tisíce let známé jako Parávanovo moře, leželo v klidu a míru pod kamenným pohledem svého tvůrce. Třebaže teď již jen zřídkakdy někdo z návštěvníků zavítal k osamělé soše Kálidásova otce, jeho dílo - když už ne jeho sláva - přetrvalo stavby jeho syna a navíc sloužilo Parávanově vlasti neskonale lépe; pro stovky lidských generací bylo zdrojem potravy, hasilo jejich žízeň, dalo obživu ještě mnohem většímu počtu generací ptáků, vysoké, buvolů, opic. Živilo i tvory, jimž tihle všichni slouží za potravu, šelmy, jako byl pružný leopard, který právě pil na břehu, u samé jezerní hladiny. Tyhle velké kočky tu až příliš zdomácněly a začínaly být trochu na obtíž, zejména teď, kdy už se nemusely bát lovců. Nenapadaly však nikdy člověka, pokud je lidé nedráždili anebo pokud se neocitly zaskočeny někde v koutě.

S důvěrou ve své bezpečí se leopard v klidu a dosyta napil, kolem něho se dloužily stíny a z východu se už začínalo šeřit. Vtom náhle nastražil slechy a rázem celý zpozorněl; lidské ucho by zatím nebylo postřehlo nic neobvyklého, na zemi, ve vodě ani ve vzduchu. Večer byl stejně klidný jako vždy.

A pak, přesně z oblasti zenitu, se ozval tichý svist, jenž zvolna sílil až do chraptivého burácení podbarveného praskotem a rachotem a znějícího zcela jinak než vstup kosmické lodi do atmosféry. Vysoko na obloze se cosi kovově zalesklo v posledních paprscích zapadajícího slunce, rostlo, zvětšovalo se a zane-

chávalo za sebou kouřovou stopu. A pak se zmohutnělý objekt začal rozpadat; kusy z něho vystřelovaly na všechny strany, některé z nich se rozhořívaly plamenem. Zrak tak ostrý, jako byl leopardův, by byl po několik sekund, těsně předtím, než se těleso v explozi rozletělo na tisíc střepin, dokázal rozeznat předmět zhruba válcové podoby. Avšak leopard na závěr katastrofy nečekal; zmizel mezitím v džungli.

Parávanovo moře jako by s hromovým úderem explodovalo. Gejzír vody a bahna se vymrštil stovku metrů do vzduchu - fontánou daleko předstihující všechna zřídla Jakkagaly, ba dostupující téměř do výše Skály. Na okamžik zůstala jakoby viset ve vzduchu, v marné vzpouře proti přitažlivosti, a pak se zřítila nazpět do rozbouřeného jezera.

Oblohou zatím už zakroužilo poděšené vodní ptactvo na úprku. K němu se přidávalo téměř stejně velké hejno velkých kaloňů, pleskajících se mezi ptáky jako kožovití pterodaktylové, kteří přetrvali věky. Za normálních okolností vzlétali až po soumraku; nyní se všichni stejně vylekáni, ptáci i kaloni, svorně dělili o oblohu.

Poslední ozvěny dopadu odumíraly v okolních pralesích; nad jezero se opět snášelo ticho. Ale uplynuly dlouhé minuty, než se hladina znovu ustálila do zrcadlového lesku a než neklidné vlnky přestaly přebíhat sem a tam před nevidoucími zraky Parávany Velikého.

/42/ SMRT NA ORBITĚ

Říká se, že každá velká stavba si vyžádá lidský život; na pylonech Gibraltarského mostu bylo vyryto čtrnáct jmen. Avšak díky téměř fanatické kampani za bezpečnost byl počet obětí při stavbě Věže pozoruhodně nízký. Proběhl dokonce celý jeden rok, kdy nedošlo k žádnému smrtelnému úrazu.

Ale byl i takový, v němž se udály čtyři - dva z nich obzvláště mučivé. Montážní revizor z kosmické stanice zapomněl, že sice je v kosmu, avšak nikoli na orbitální dráze - a tak ho celoživotní zkušenost zradila. Padal více než patnáct tisíc kilometrů, než shořel jako meteor při vstupu do atmosféry. Naneštěstí zůstala vysílačka jeho skafandru zapojena i po tyto poslední minuty...

Pro Věž to byl smolný rok; druhá z těchto tragédií byla mnohem zdlouhavější a proběhla rovněž před očima celého světa. Inženýrka pracující na protizávaží, značně daleko za synchronní orbitou, si neupevnila řádně bezpečnostní pás a byla vymrštěna do prostoru jako kámen z praku. Nehrozilo jí v této výši žádné nebezpečí, nemohla se ani zřítit zpět na Zemi ani se nemohla dostat na únikovou trajektorii; naneštěstí však měl její skafandr zásobu vzduchu na pouhé dvě hodiny. Nebyla cesta, jak ji v tak krátké době zachránit; a přes protesty veřejnosti nebyl ani žádný pokus o záchranu podniknut. Oběť nehody se zachovala statečně. Odvysílala pozdravy na rozloučenou a pak - třebaže měla zásobu kyslíku ještě na třicet minut - skafandr otevřela. Její tělo bylo zachyceno o několik dní později, když je neúprosné zákony nebeské mechaniky dovedly nazpět k perigeu jeho dlouhé eliptické dráhy.

Tyto tragédie probleskly Morganovi hlavou, když se hnal k rychlovýtahu vedoucímu dolů do operačního centra; v patách ho následoval zachmuřený Warren Kingsley a nyní již téměř zapomenutý Dev. Tahle katastrofa byla zřejmě zcela jiného charakteru; provázel ji buď výbuch v Suterénu anebo v jeho těsné blízkosti. Že se transportér zřítil na Zem bylo jasné ještě dříve, než kdosi rozšířil zmatenou zprávu, že kdesi ve středu Taprobané došlo „k mohutnému meteorickému dešti“.

Morgan chápal, že je zbytečné oddávat se spekulacím, dokud nebude mít po ruce více fakt; a v tomto případě, kdy zřejmě vzalo za své všechno, co by pomohlo k objasnění, nebudou už fakta patrně vůbec k dispozici. Věděl také dobře, že nehody v kosmu zřídka mívají jen jednu jedinou příčinu; bývají zpravidla výsledkem celého řetězce událostí, jež každá o sobě je zcela neškodná. Veškerá předvídavost bezpečnost-

ních techniků není nikdy s to zaručit absolutní spolehlivost; a dokonce někdy jejich vlastní předimenzovaná opatření a omezení vedou k neštěstí. Morgan si nijak neváhal přiznat, že bezpečí projektu ho v tomto okamžiku zajímá mnohem víc než jakékoli ztráty na životech. Pro mrtvé by tak jako tak nebylo možno udělat už nic, jen zajistit, aby se havárie stejného charakteru nemohla nikdy opakovat. Ale eventualita, že téměř již dokončená Věž by mohla být případně ohrožena v samé své existenci, byla představa tak strašná, že se mu na ni ani nechtělo pomyslet.

Výtah plavně zastavil a Morgan vběhl do operačního centra - právě včas, aby si vyposlechl druhé ohromující překvapení tohoto večera.

HAVÁRIE /43/

Pět kilometrů před koncovým bodem zvolnil strojvedoucí (a pilot) Rupert Chang znovu rychlost. Poprvé teď cestující uviděli bok Věže jako cosi reálného, ne již beztvarou šmouhu mizící v obou směrech v nekonečnu. Směrem vzhůru se dvě hluboké drážky, po nichž sjížděli, sice stále ještě táhly dál a dál jakoby bez konce a navěky - nebo aspoň pětadvacet tisíc kilometrů, což z hlediska lidských měřítek znamenalo totéž. Avšak dole pod nimi byl již cíl v dohledu. Komolá základna Věže se jasně rýsovala proti šťavnaté zeleni ostrova Taprobané, jehož má dosáhnout a spojit se s ním za dobu jen o málo delší než jeden rok.

Na displeji se teď znovu rudě rozblikal signál ALARM. Chang symbol zamračeně a znechuceně pozoroval, pak sáhl na klávesu ANULOVAT ZÁZNAM, litery ještě jednou kmitly a pak zmizely.

Když se varování objevilo poprvé, o dvě stě kilometrů výše, proběhla spěšná konzultace s řídícím střediskem na Tranzitu. Rychlá kontrola všech systémů neprokázala žádnou závadu; pokud by byla jednotlivá čtení jistících přístrojů správná, byli by také už všichni cestující v transportéru mrtví. *Veškeré* parametry totiž byly překročeny tak, že stav každého byl neslučitelný s přežitím.

Chyba byla zjevně v samotných poplachových signalizačních okruzích a vysvětlení profesora Sessuiho všichni přijali s ulehčením. Vozidlo se už nepohybovalo v absolutním vakuu, pro něž bylo navrhováno a zkonstruováno; a ionosférický zmatek, do něhož se právě vnořilo, spontánně zapojoval citlivá čidla varovných systémů.

„To ale taky mělo někoho napadnout už dřív," vrčel Chang. Jelikož už však zbývala necelá hodina jízdy, nijak zvlášť se neznepokojoval. Rozhodl se periodicky kontrolovat všechny kritické parametry pomocí ručního řízení; Tranzit souhlasil, jiná alternativa ostatně neexistovala.

Nejvíc starostí mu dělal stav baterií. Nejbližší nabíjecí stanice byla o dva tisíce kilometrů výše, a pokud by nebyli schopni vystoupit zpátky až k ní, znamenalo by to dosti vážný problém. Ale v tomto směru měl Chang štěstí; procesem brzdění působily hnací motory transportéru rekuperačně, jako dynama, a devadesát procent gravitační energie tak bylo nahuštěno zpět do baterií. Teď, kdy už byly plně nabity, bylo nadbytečným stovkám stále ještě produkovaných kilowatů určeno vyzářit svou energii do kosmu prostřednictvím velkých křídlových chladičů na zadní části vozidla. Kolegové se Changovi občas posmívali, že s těmito křidélky vyhlíží jeho vehikl jako starodávná letecká bomba. Touto dobou, v závěru brzdicí fáze, by byla křídla měla už žhnout do ruda. Chang by se byl jistě nemálo vyděsil, kdyby se byl dověděl, že chladiče jsou dosud tak studené, že by si na ně klidně mohl sáhnout rukou. Neboť energii nelze zničit; *někam* se prostě přelít musí. A velice často se pak dostává na nesprávné místo.

Když se již potřetí objevilo hlášení POŽÁR - BATERIOVÁ SEKCE, Chang je rovněž bez váhání smazal. Skutečný oheň, to dobře věděl, by byl okamžitě automaticky zapojil hasicí přístroje; vlastně se celou tu dobu nejvíc obával, aby právě k tomu nedošlo bezdůvodně. Jakmile bude mít cestu za sebou a transportér bude stabilizován, chtěl Chang vyšplhat do motorové sekce a osobně všechno důkladně a postaru zrevidovat „hlavoruční" technikou.

Takto se však stalo, že teprve čich ho varoval, když už měl před sebou sotva kilometr cesty. Již v prvých okamžicích, kdy nevěřící-

ma očima hleděl na tenounký proužek dýmu deroucího se z ovládacího panelu, chladně analyzující složka jeho mysli to ihned komentovala: „To je ještě štěstí, že to počkalo až na samý konec jízdy."

Potom si vybavil kvanta energie vyráběné v průběhu konečného brzdění a okamžitě přesně odhadl, co se asi odehrálo. Ochranné obvody zřejmě vypověděly službu a baterie tak byly nabíjeny nad svou kapacitu. Pomáhala je ničit celá série selhání; a na pomoc jim přišla ještě ionosférická bouře, slepá schválnost živelných dějů.

Úderem pěsti zapojil Chang spínač hasících automatů v bateriové sekci; alespoň ty fungovaly správně, neboť uslyšel přidušené burácení expandujícího dusíku na druhé straně přepážky. O deset vteřin později stiskl tlačítko VAKUIZACE a uvolnil tak plynu cestu ven do prostoru - i s většinou tepla absorbovaného z požářiště, jak doufal. I tato operace řádně proběhla; bylo to poprvé, kdy Chang s úlevou naslouchal zvuku, jejž nelze zaměnit s žádným jiným - jekotu atmosféry unikající z kosmického plavidla; doufal, že ho slyší i naposledy.

Netroufal si spolehnout na automatický brzdicí program, když vozidlo konečně dojíždělo do konečné stanice; naštěstí měl dojezd dokonale nacvičen a rozpoznával veškeré optické signály, takže dokázal zastavit na centimetr přesně u stykového uzlu. V divokém spěchu byly propojeny vstupy Suterénu a transportéru a do komory byly spojovacím tunýlkem chvatně nasoukány zásoby a výzbroj.

A posléze, spojeným úsilím pilota, technika a stewarda, tam byl násilím vecpán i profesor Sessui, který se pokoušel vrátit se pro nějaké své drahocenné přístroje. Stačili přirazit závěr vstupu jen pár sekund předtím, než přepážka strojní sekce povolila.

Pak už ztroskotanci nemohli dělat nic jiného, než čekat v pusté komoře, patnáct krát patnáct metrů, která měla podstatně chudší vybavení než slušně zařízená vězeňská cela, a doufat, že oheň nakonec stráví sám sebe. Snad bylo dobře pro klid mysli všech cestujících, že jenom Chang a jeho technik dokázali správně posoudit osudově důležitou hodnotu: plně nabité baterie se rovnaly

svou energií velké pumě s klasickou chemickou výbušninou a odtikávající roznětkou, umístěné na vnější straně Věže.

Deset minut po jejich kvapném příjezdu bomba konečně explodovala. Ozval se tlumený rachot, doprovázený slabou vibrací Věže, a po něm zvuk praskajícího a trhajícího se kovu. Třebaže akustické projevy destrukce nebyly nijak zvlášť působivé, zmrazilo posluchače až v srdci; bortil se jejich jediný dopravní prostředek a zůstávali sami, pětadvacet tisíc kilometrů daleko od nejbližší pomoci.

Zaduněla další, protáhlejší exploze - poté se rozhostilo ticho; trosečníci se domysleli, že se transportér utrhl od boku Věže. Ještě stále ohromeni začali přehlížet své zásoby; a pomalu si počínali uvědomovat, že jejich téměř zázračný únik jim patrně nebude nic platný.

/44/ NEBESKÉ ÚTOČIŠTĚ

Hluboko v nitru Hory, mezi displejemi a spojovací technikou operačního střediska stanice Země, stál Morgan se svým technickým štábem kolem desetinásobně zmenšeného hologramu nejnižší části Věže. Byl perfektní až do posledního detailu, až po čtyři tenounké pentle vodicích pásů vybíhající z každé ze čtyř stěn. Rozplývaly se ve vzduchu kdesi nad podlahou a bylo dost těžké si představit, že i při tomto zmenšení by musely pokračovat dál a dál dolů, dalších šedesát kilometrů - napříč celou zemskou kůrou.

„Potřebujeme řez," řekl Morgan, „a zvedněte trochu Suterén, asi do výše očí."

Věž ztratila svou zdánlivou reálnost, stal se z ní zářící přízrak - dlouhá čtvercová krabice s tenkými stěnami, prázdná, jen se supravodivými kabely elektrického vedení. Nejnižší část - Suterén bylo skutečně nejvhodnější jméno, třebaže v současné době se nalézal ve výši stokrát přesahující výšku Hory - byla od ostatní

konstrukce hermeticky oddělena, tak aby vytvořila jedinou komoru o čtvercovém půdorysu, se stranou dlouhou patnáct metrů.

„Stykovací uzly!“ dožadoval se Morgan.

Dvě místa na zobrazení začala zářit jasněji. Na severní a jižní stěně, uprostřed mezi vodicími drážkami byly jasně vyznačeny vnější dveře dvojitých přechodových komor - umístěných co nejdále od sebe, jak odpovídalo běžným bezpečnostním zásadám pro všechna kosmická zařízení určená k pobytu lidí.

„Dostali se dovnitř samozřejmě jižním vstupem,“ vysvětloval službu konající operační. „Jestli byly potom závěry poškozeny výbuchem, nevíme.“

No, máme ještě tři další vchody, pomyslel si Morgan - a zajímala ho především dvojice spodních stykovacích uzlů. Byla to jedna z dodatečných korektur provedených v dosti pokročilé fázi projektu. Celý Suterén vlastně představoval dodatečnou úpravu plánů; v jedné projekční etapě převládal názor, že je zbytečné budovat bezpečnostní komoru zde, v té části Věže, která se časem stane součástí pozemské konečné stanice.

„Obraťte spodek dnem ke mně,“ nařizoval Morgan.

Věž se převrátila v plavném světelném oblouku a zůstala horizontálně viset ve vzduchu, spodním koncem otočena k Morganovi. Nyní si mohl prohlédnout všechny podrobnosti onoho čtvercového dna - anebo střechy, pokud by východiskem byl pohled budovatelů na orbitální stanici.

Poblíž severního a jižního okraje byly vstupy vedoucí do dvou nezávislých přechodových komor, oba přístupné zespodu. Jediný problém byl, jak jich ve výši šesti set metrů dosáhnout.

„Vitální systémy?“

Prostupy ztemněly a zanikly opět v konstrukci; vizuální zvýraznění se přesunulo na malou skříňku uprostřed komory.

„To je ten problém, pane doktore,“ řekl operační zamračeně. „Je tam jen zařízení na udržování tlaku. Žádné pohlcovače a samozřejmě ani žádný proud. Neumím si představit, jak přečkají noc, teď, když přišli o transportér. Teplota už tam klesá - o deset stupňů od západu slunce.“

Morganovi bylo, jako by kosmický chlad zamrazil i jeho samého až do nitra srdce. Rozjaření nad tím, že z posádky havarovaného transportéru jsou dosud všichni naživu, rychle vyprchávalo. I kdyby v Suterénu byl dostatek kyslíku, aby mohli vydržet několik dnů, ztrácí to význam, pokud ještě před úsvitem všichni pomrznou.

„Chtěl bych mluvit s profesorem Sessuiem."

„Nemůžeme ho volat přímo - nouzový telefon ze Suterénu je propojen jen na Tranzit. Ale to nebude problém."

Ukázalo se, že ani to není tak docela pravda. Když dostali spojení, přišel k telefonu strojvedoucí a pilot v jedné osobě Chang.

„Lituji," řekl, „ale pan profesor nemá čas."

Po chvilce nevěřícího mlčení Morgan odpověděl, s pauzami za každým slovem a s důrazem na svém jménu. „Řekněte mu, že s ním chce hovořit dr. Vannevar Morgan."

„Já mu to povím, pane doktore - ale to nepomůže. Připravuje se svými studenty nějaké zařízení. Byla to jediná věc, kterou se jim povedlo zachránit - nějaký spektroskop - a teď ho zaměřují jedním s pozorovacích okének..."

Morgan se s námahou ovládl. Už měl na jazyku: „Zbláznili se?", když ho Chang předešel.

„Vy pana profesora neznáte - já jsem s ním strávil teď celý týden. On je - no, vy byste asi řekl zažraný do svého oboru. Tři jsme ho museli držet, když se chtěl ještě jednou vrátit do kabiny pro aparáty. A před chvílí mi právě řekl, že když už musíme tak jako tak zemřít, chce mít jistotu, že alespoň ten jediný zbylý přístroj z celé jeho výbavy bude fungovat, a za to že dá třeba krk."

Morgan vyrozuměl z tónu Changova hlasu, že i při všech potížích, které se svým význačným a nijak příjemným pasažérem má, chová k němu mimořádnou úctu. Profesor měl vskutku logiku na své straně. Zachránit co se dalo z celých těch dlouhých let úsilí investovaného do nešťastné výpravy, v tom opravdu nějaký smysl byl.

„No dobrá," řekl posléze Morgan, podvoluje se - ač nerad - nevyhnutelnému. „Když tedy pro mne nemá čas on, tak mi podejte

zprávu o situaci vy. Zatím mám jen samé informace z druhé ruky.“

Mezitím mu došlo, že od Changa dostane patrně mnohem užitečnější hlášení, než jaké by byl s to poskytnout profesor. Třebaže Chang svým naléháním na pilotské titulování občas budil veselí skutečných astronavigátorů, byl to vysoce kvalifikovaný technik s výbornou elektrikářskou i strojní průpravou.

„Moc vám toho neřeknu. Měli jsme při poplachu tak málo času, že jsme nestačili zachránit takřka nic - kromě toho zatraceného spektrometru. Řeknu vám otevřeně - vůbec jsem nevěřil, že se tím průlezem stačíme evakuovat všichni a včas. Máme jen to, co jsme právě měli na sobě - a to je všechno. Jedna ze studentek ještě stačila chytit do ruky svou tašku. A představte si, co v ní bylo - koncept její diplomky, psaný na *papíře*, hrom aby do ní uhodil! Dokonce ani ne na nehořlavém, naprosto proti všem předpisům. Kdybychom na tom nebyli tak bledě s kyslíkem, tak bychom ho aspoň spálili a trochu se ohřáli.“

Morgan naslouchal tomu hlasu z kosmu, hleděl na průsvitný - a přece zdánlivě hmotný - model Věže a podléhal podivné iluzi. Dokázal si docela dobře představit, že uvnitř jsou živí, na jednu desetinu skutečné velikosti zmenšení človíčkové a že se hemží tam dole v nejnižší části Věže; stačilo jen natáhnout ruku a odnést je do bezpečí...

„Kromě chladu je tu jeden velký problém - vzduch. Nevím, jak dlouho to může trvat, než nás začne skládat kysličník uhličitý - to si u vás asi spočítáte líp. Ať už ale bude výsledek jakýkoli, bojím se, že bude stejně až moc optimistický.“ Chang ztlumil hlas o několik decibelů a začal mluvit téměř spikleneckým šepotem, zřejmě si nepřál, aby ho někdo uvnitř komory slyšel. „Profesor ani studenti o tom ještě nevědí, ale jižní přechodová komora utrpěla při explozi nějaké poškození. Je tam porušená hermetizace - kolem těsnění to trvale syčí. Jak moc vážné to je, to nedovedu odhadnout.“ Hlas přešel opět k normální síle. „Takže situace vypadá asi takhle. Čekáme, že nás zase zavoláte.“

A co vám, k čertu, asi tak budeme schopni říct, pomyslel si Morgan. Sbohem?

Řízení krizových štábů patřilo k těm uměním, která Morgan sice obdivoval, avšak nikomu nezáviděl. Odpovědnost měl v dané situaci nyní Janos Bartok, vedoucí bezpečnostní technik Věže, nahoře na Tranzitu; lidé v nitru Hory, o pětadvacet tisíc kilometrů níže - a pouhých šest set kilometrů od místa havárie - mohli toliko vyposlechnout zprávy, rozdávat neocenitelné rady a uspokojovat zvědavost sdělovacích prostředků, jak nejlépe dokázali.

„Není třeba říkat, že Maxine Duvalová s nimi navázala kontakt hned v prvých minutách po neštěstí a že její otázky šly jako obvykle na tělo.

„Dostanou se k nim včas z Tranzitu?“

Morgan zaváhal; odpověď na tuhle otázku byla jednoznačně záporná. Ale nebylo by moudré, by dokonce by bylo drastické, vzdávat se naděje už v tomto okamžiku. Jednou jim koneckonců už přece štěstí přálo.

„Nerad bych vyvolával falešné naděje, ale možná, že Tranzit nebudeme vůbec potřebovat. Jedna z čet pracuje mnohem blíž, na stanici 10 K - to je na desetitisícím kilometru. Jejich transportér by mohl dorazit k Suterénu během dvaceti hodin.“

„Tak proč ještě nevyjel?“

„Bartok, o je šéf bezpečnostní techniky, přijme potřebná rozhodnutí v nejbližších chvílích - ale tohle by patrně bylo předem zmařené úsilí. Podle našeho propočtu mají vzduch jen na polovinu té doby. A ještě vážnější problém představuje teplota uvnitř.“

„Co tím chceš říct?“

„Nahoře mají noc, a jsou bez jakéhokoli zdroje tepla. Tohle ještě pro zpravodaje neuvolňuj, Maxino, ale mohl by se z toho stát i dostih mezi zmrznutím a udušením.“

Následovala několikasekundová pauza, než se Maxine Duvalová opět ozvala, nezvykle ostýchavým tónem. „Možná že jsem na to hloupá, ale přece ty meteorologické družice s jejich obrovskými infračervenými lasery...“

„Dost! Víc už nemusíš říkat, Maxino, děkuju. To já jsem hlupák! Počkej moment, volám na Tranzit...“

Bartok byl sice docela zdvořilý, když se mu Morgan ozval, ale jeho úsečná odpověď jasně napověděla, co si asi myslí o amatérech, kteří se mu pletou do řemesla.

„Tak se tedy nezlobte, že jsem vás vytrhl z práce,“ omlouval se Morgan a vrátil se k rozhovoru s Maxinou. „Někdy jsou experti docela na svém místě a vědí si rady,“ pravil kajícně. „Ten náš alespoň na svém místě je. Má už deset minut spojení s Monzunovou regulací. Teď propočítávají na computeru potřebnou intenzitu paprsku - neradi by to přehnali, bojí se, aby je tam nahoře neusmažili.“

„Takže jsem přece jen měla správný nos,“ pravila Maxine sladce. „Tohle tě ale napadnout mohlo, Vane! A na co všechno jsi ještě zapomněl?“

Na takovouto otázku neexistovala odpověď, a Morgan se o žádnou také nepokoušel. Dovedl si představit, jak Maxinin počítačový mozek pracuje na plné obrátky a domyslel se, nač se asi zeptá teď. Hádal správně.

„A *Spidery* použít nemůžete?“

„I nejnovější typy jsou omezeny v dostupu - jejich baterie je dokáží vynést jen do tří set kilometrů. Jsou koncipovány pro inspekci Věže, až vnikne do atmosféry.“

„Tak do nich dejte větší baterie.“

„Za těch pár hodin? Ale to by nebyl jediný problém. Jediný prototyp, který v současnosti prodělává zkoušky, není schopen vzít na palubu pasažéra.“

„Mohli byste ho tam poslat prázdný.“

„Lituju - i na to jsme už mysleli. Ve *Spideru* musí být operátor, aby zajistil napojení, až by ten pavouček došplhal k Suterénu. A stejně by to trvalo několik dní, než bychom ty lidi po jednom dopravil na Zemi.“

„Ale nějaký plán přece mít musíte!“

„Máme jich dokonce několik, jeden bláznivější než druhý. Jestli se některý ukáže proveditelný, dám ti vědět. Zatím bys pro nás mohla něco udělat.“

„Co to má být?“ zeptala se Maxine podezřívavě.

„Vysvětlit svým posluchačům, proč se sice může jedna kosmická loď napojit na druhou v šesti stech kilometrech, ale proč se absolutně nemůže spojit s Věží.“

Když už se Maxinina tvář, s výrazem lehkého podráždění, ztrácela z obrazovky, a když se Morgan znovu obracel k dobře organizovanému zdánlivému chaosu operačního centra, pokusil se všestranně uvolnit mysl a bez zábran ještě jednou projít veškerá hlediska problému. I přes zdvořilé odmítnutí bezpečnostního technika, který se zdatně činil nahoře na Tranzitu, by snad i on přece jen mohl mít nějaký užitečný nápad. A třebaže se nedomníval, že existuje řešení zázračné, rozuměl přesto Věži lépe než kdokoli jiný na světě - možná s výjimkou Warrena Kingsleye. Ovšem Warren ovládal spíše podrobnosti; Morgan měl zase lepší celkový přehled.

Sedm mužů a žen uvízlo uprostřed nebe, v situaci, která zatím v kosmické technice neměla obdoby. *Musí* se najít cesta, jak je dopravit do bezpečí dříve, než je otráví kysličník uhličitý anebo než tlak poklesne tak nízko, že se komora stane doslova rakví podobnou Mohammedově - zavěšenou mezi nebesy a Zemí.

/45/ ÚKOL PRO JEDNOHO

„Dokážeme to!“ řekl Warren Kingsley a zeširoka se usmál. „*Spider* přece jen dojede až k Suterénu.“

„Podařilo se vám přidat dostatečnou kapacitu baterií?“

„Ano, ovšem je to spočteno na chlup. Musíme to řešit dvoustupňově, jako bývaly konstruovány staré rakety. Jakmile bude přídavná baterie vyčerpána, je nutno ji odhodit, aby si *Spider* odlehčil od

neužitečného zatížení. To bude asi ve čtyřech stech kilometrech. Zbytek cesty už dokáže *Spider* ujet na svou vlastní baterii.“

„A kolik zbývá pro *užitečné* zatížení?“

Úsměv z Kingsleyovy tváře mizel.

„Opravdu jen zbytek. Asi padesát kilo, i při těch nejlepších bateriích, co máme.“

„Jenom padesát? K čemu to bude dobré?“

„Mělo by to stačit. Dvě z těch nových bomb na tlak jednoho tisíce atmosfér, každá s pěti kilogramy kyslíku. Masky s molekulárními filtry, k odfiltrování kysličníku uhličitého. Trochu vody a potravinových komprimátů. Nějaké zdravotnické potřeby. Dá se to všechno vtěsnat do pětačtyřiceti kilogramů.“

„A jste si jisti, že to bude stačit?“

„Ano - pomůže jim to vydržet až do chvíle, než k nim dorazí transportér ze stanice 10 K. A kdyby bylo třeba, může *Spider* podniknout tu cestu ještě jednou.“

„Co si o tom myslí Bartok?“

„Souhlasil. Koneckonců žádné lepší řešení není.“

Morgan měl pocit, jako by mu z ramenou někdo snímal obrovskou tíhu. Řada věcí ještě nemusí vyjít, ale byl tu alespoň prvý paprsek naděje. Pocit naprosté bezmoci byl zahnán.

„Kdy budete mít *Spidera* připraveného?“

„Když nám do toho nic nepřijde, tak asi za dvě hodiny. Maximálně za tři. Naštěstí jde vesměs o zcela standardní vybavení. *Spidera* teď právě kontrolují. Je už třeba rozhodnout jen jednu...“

Vannevar Morgan zavrtěl hlavou. „Není, Warrene,“ odpovídal pomalu, klidným, neodvratně rozhodnutým hlasem, jakým ho jeho přítel dosud neslyšel promluvit. „Tady už není co rozhodovat.“

„Nehraju si tu na šéfa, Bartoku,“ říkal Morgan. „Je to záležitost holé logiky. Samozřejmě že *Spidera* může v podstatě řídit kdokoli - ale jen asi tak pět lidí zná do detailu *všechny* technické záležitosti, o které půjde. Až se *Spider* dostane těsně k Věži, může dojít k různým operačním problémům, a ty jsem já s to řešit nejlíp.“

„Dovolte, doktore Morgane," pravil hlavní bezpečnostní technik, „abych vám připomněl, že je vám pětašedesát. Bylo by mnohem rozumnější poslat někoho mladšího."

„Mně není žádných pětašedesát! Je mi šedesát šest. A můj věk s tím nemá naprosto nic společného. Nehrozí mi tam žádné nebezpečí a úkol nevyžaduje žádnou zvláštní fyzickou sílu."

A byl by mohl ještě dodat, že psychologické faktory jsou tu mnohem důležitější než fyziologické. Takřka každý by dokázal pasívně vyjet nahoru a dolů, tak jako to dokázala Maxine Duvalová a jak to budou od této chvíle za rok činit milióny lidí. Docela jiná věc však bude čelit situacím, které mohou snadno vzniknout tam nahoře, šest set kilometrů vysoko, uprostřed prázdnoty nebe.

„Přesto se domnívám," říkal bezpečnostní technik Bartok s jemnou naléhavostí, „že nejlepší by bylo poslat někoho mladšího. Například dr. Kingsleye."

Těsně za sebou Morgan uslyšel (anebo se mu to jen zdálo?), jak se jeho kolega sípavě nadechuje. Po léta mezi sebou vtipkovali nad Warrenovou úzkostí z výšek, tak silnou, že se Warren nikdy nevydal na inspekci žádné z konstrukcí, které navrhoval. Od jeho strachu zbýval sice ku skutečné akrofobii ještě nějaký krůček, a Warren ho dokázal překonat, pokud to bylo nezbytné; doprovodil koneckonců Morgana na jeho pěší cestě z Afriky do Evropy. Avšak to byla také jediná příležitost, kdy ho kdo viděl na veřejnosti opilého, a celých čtyřiadvacet hodin poté nebyl k spatření vůbec.

Warren tedy nepřipadal v úvahu, třebaže Morgan věděl, že je připraven na cestu nastoupit. Ovšem jsou chvíle, kdy věcné předpoklady a odvaha sama o sobě nepostačují; nikdo není schopen utlumit strach, který mu byl vrozen anebo který mu byl navozen v nejrannějším dětství.

Naštěstí tohle všechno nebylo třeba bezpečnostnímu technikovi vysvětlovat. Existoval jednodušší a stejně pádný argument, proč by Warren Kingsley jet neměl. Jen zřídkakdy měl Morgan důvod k uspokojení z toho, že je malý; a taková chvíle teď nastala.

„Jsem o patnáct kilo lehčí než Kingsley," řekl Bartokovi. „V akci s tak těsným propočtem byl to mělo jako důvod stačit. Takže už nemařte čas diskusemi, je ho málo."

Trochu ho hryzlo svědomí, věděl, že to nebylo docela fair. Bartok konal toliko svou povinnost, a to se vší důkladností, a chyběla ještě hodina, než bude aparatura připravena. Časem nikdo neplýtval.

Po dlouhé sekundy si oba dva hleděli do očí, jako by ani neexistovalo oněch pětadvacet tisíc kilometrů mezi nimi. Pokud by se z toho mělo stát měření sil, nastala by dost zapeklitá situace. Funkčně velel operaci Bartok a byl by teoreticky mohl zrušit jakékoli rozhodnutí inženýra projektu, ba i ředitele projektu. Ale byl by asi dosti obtížně tuto svou autoritu uplatňoval; jak Morgan, tak i *Spider* byli hluboko dole na Šrí Kandě, a držba, jak známo, zakládá devět desetin práva.

Nakonec Bartok pokrčil rameny. Morganovi se ulevilo.

„Něco na tom je. Mám sice pořád ještě své pochybnosti, ale jdu do toho s vámi. Hodně štěstí."

„Děkuju," odpověděl Morgan tiše, když obraz již zmizel z plochy. Obrátil se k stále ještě mlčícímu Warrenovi a řekl: „Jdem."

Teprve když už vycházeli z operačního střediska, cestou zpátky na vrcholek, hmátl Morgan automaticky po nevelkém přívěsku skrytém pod košilí. ISIS ho už celé měsíce nechala na pokoji, a dokonce ani Warren Kingsley neměl tušení o její existenci. Nezahrával si snad s životy druhých, stejně tak jako se svým, jen aby ukojil svou vlastní ješitnost? Kdyby tak hlavní bezpečnostní technik Bartok věděl o tomhle...

Teď už bylo pozdě. Ať ho vedly jakékoli motivy, Morgan už couvnout nemohl.

SPIDER /46/

Jak se Hora proměnila, říkal si Morgan, od chvíle, kdy ji spatřil poprvé! Její vrcholek byl zcela odříznut, zbyla po něm dokonale

hladká plošina; v jejím středu tkvěla obrovitá „poklička“, která uzavírala šachtu, jíž bude zanedlouho proudit dopravní provoz mnoha světů. Je to zvláštní představa, že největší kosmický přístav celé sluneční soustavy bude hluboko v srdci obrovité hory...

Nikdo by byl neuhádl, že tu kdysi stával starobylý klášter, k němuž se soustřeďovaly naděje i obavy miliard po dobu nejméně tří tisíc let. Jediná připomínka, která tu po něm ještě zůstala, byl poněkud licoměrný odkaz Mahá Théra, nyní již zabalený a čekající na transport. Zatím však ani úřady v Jakkagale ani ředitel muzea v Ránapuře nejevili o Kálidásův zlověstný zvon příliš nadšený zájem. Když se naposledy ozval jeho hlas, zadula na vrcholu Hory ona kratičká, ale světodějná vichřice - která vpravdě odvála minulost do zapomenutí. Teď, kdy Morgan a jeho pobočníci zvolna kráčeli k čekající kabince, byl vzduch naopak téměř nehybný, jen *Spider* se třpytil pod reflektory svítícími při poslední předstartovní prohlídce. Kdosi vyvedl na spodku kapoty umný nápis: *SPIDER MARK II*; a pod ním bylo už jen chvatně naškrábáno: DODÁME COKOLI KAMKOLI. Doufejme, že i kdykoli, pomyslel si Morgan...

Pokaždé, když vyjel až sem, míval vždy potíže s dechem, a již teď se těšil na příliv kyslíku, který mu brzy zaplaví vyhladovělé plíce. Avšak ISIS, k jeho překvapení i radosti, za návštěv vrcholku nikdy nehlásila ani předběžné varování; léčebný a životní režim, který mu dr. Sen předepsal, měl zřejmě znamenité účinky.

Spider už byl naložen a nadzdvižen heverem, tak aby dospod bylo možno namontovat přídavnou baterii. Mechanici ještě spěšně dokončovali poslední operace a odpojovali přívodní kabely pozemských zdrojů; změť vodičů vytvářela pro člověka nenavyklého pohybu ve skafandru poněkud rizikové prostředí.

Morganova flexikombinéza dorazila z kosmoportu Gagarin teprve před třiceti minutami, a inženýr jednu chvíli vážně uvažoval o tom, má-li ji vůbec brát s sebou. *Spider Mark II* byl transportérek neskonale dokonalejší než jednoduchá sedačka, na níž se kdysi svezla Maxine Duvalová; byla to vlastně miniaturní kosmická loď s vlastní kompletní klimatizací. Pokud všechno půjde

podle plánu, Morgan ji bude moci bez nesnází napojit na spodní stykovací uzel Věže, již před lety konstruovaný pro takovýto případ. Ovšem skafandr mu zaručí nejen bezpečí při odstraňování eventuálních potíží s napojením; poskytne mu i mnohem větší volnost pohybu. Flexikombinézy padly téměř na míru, velice málo připomínaly neohrabané brnění prvých kosmonautů, a ani pod tlakem nijak neomezovaly pohyblivost. Morgan kdysi viděl reklamní ukázku, kdy v těchto kosmických kombinézách proběhl celý akrobatický program, včetně šermu a baletu. Ten byl, pravda, trochu komický - ale plně potvrdil parametry hlásané výrobcem.

Inženýr vystoupil po žebříku, v nízkých dveřích vozítka se na okamžik zastavil, otočil se a opatrně zacouval dovnitř. Když se posadil a zapjal pojistné pásy, byl příjemně překvapen množstvím prostoru, který kabinka poskytovala. Třebaže *Mark II* bylo nesporně vozítko toliko jednosedadlové, nepůsobilo nijak klaustrofobicky, jak se zprvu obával - a to ani při všem přídavném vybavení, které do něho bylo nutno naskládat.

Obě bomby s kyslíkem byly zastrčeny pod sedadlo, masky proti kysličníku uhličitému byly v krabici uskladněné za žebříkem vedoucím k hornímu průlezu. Zdálo se nepochopitelné, že tak nepatrná hromádka výstroje může znamenat rozdíl mezi životem a smrtí pro tolik lidí.

Morgan si s sebou vzal jeden jediný předmět osobní výbavy, upomínku na svůj prvý den strávený v Jakkagale, před dávnými a dávnými lety, kdy vlastně tohle všechno začalo. Spinereta nezabírala prakticky žádné místo a vážila necelý kilogram. V průběhu let se pro něj stala čímsi jako talismanem; stále ještě to byl jeden z nejúčinnějších způsobů, jak předvést vlastnosti hyperfilamentu, a kdykoli ji zapomněl doma, takřka vždy zjišťoval, že právě ten den by ji byl potřeboval. A ze všech myslitelných cest by mu právě na téhle, kterou nastupoval, mohla být užitečná.

Zacvakl rychlozávěr spojovací trubice skafandru na kabinový přípoj a přezkoušel zásobení vzduchem ze skafandru i z vnějšího zdroje. Venku zatím odpojili poslední kabel; *Spider* byl volný.

Duchaplné řeči při takovýchto příležitostech zpravidla nikoho nenapadají - a tohle, koneckonců, měla být dosti jednoduchá akce. Morgan se jen na Warrena trochu stísněně usmál a řekl: „Tak to tady opatruj, Warrene, než se vrátím, a dobře zamykej.“ A pak si povšiml osamocené postavičky v kruhu lidí kolem kabinky. Pro pána, na toho chudáka kluka skoro úplně zapomněl... „Deve,“ zavolal. „Mrzí mě, že jsem se ti teď nemohl víc věnovat. Dohoníme to, až se vrátím.“

A taky že dohoníme, říkal si v duchu. Jakmile bude Věž hotová, bude čas na všechno - i na ty mezilidské vztahy, které tak hanebně zanedbával. Dev stojí za to, aby si ho člověk všímal; kluk, který ví, kdy nemá překážet, dává víc než záruku, že z něho něco bude.

Oblá dvířka vozítka - horní část byla z průhledného plastiku - tiše dosedla na těsnění. Morgan stiskl tlačítko REVIZE SYSTÉMŮ a na obrazovce se začaly jeden po druhém objevovat údaje o životně důležitých funkcích *Spideru*. Byly vesměs zelené; čísla tedy nebylo třeba vnímat. Pokud by se kterákoli hodnota odchýlila od normálu, rozblikala by se červenými kmity, dvakrát za sekundu. Přesto však Morgan s navyklou inženýrskou opatrností sledoval, jak u zásoby kyslíku naskočilo 102 procent, u napětí hlavní baterie 101 procent, u přídavné baterie 105 procent...

Do uší mu dolehl tichý a klidný hlas operačního technika, téhož experta, který řídil nezdařené prvé spouštění před lety a jehož naprosto nic nedokázalo vyvést z míry. „Všechny systémy na nominálních hodnotách. Převezměte řízení.“

„Beru řízení. Počkám se startem na celou minutu.“

Těžko si představit větší kontrast s vypouštěním starodávných raket, s pracným odpočtem času, s potřebou načasovat start až na zlomky sekund, s jeho řevem a běsněním. Morgan si teď prostě počkal, až na obou posledních místech digitálních hodin naskočily nuly, a pak zapnul proud na nejnižší stupeň.

Hora pod jeho nohama, zalitá září reflektorů, se začala kamsi propadat, plynule - a nehlasně. Ani výstup v balónu by nebyl mohl být tišší. Zaposlouchal-li se bedlivě, uslyšel předení obou motorů,

které poháněly veliká frikční kola svírající pás nad kabinkou i pod ní.

Rychlost výstupu pět metrů za sekundu, říkal indikátor rychlosti; pomalými, plynulými krůčky zvyšoval Morgan výkon motorů, až ukazatel došplhal k padesátce - čili necelých dvě stě kilometrů za hodinu. Při nákladu, jaký *Spider* právě teď nesl, to byla optimální rychlost; až bude odhozena pomocná baterie, bude možno ji zvýšit o dalších pětadvacet procent, až na dvě stě padesát kilometrů.

„Tak nám, Vane, něco povídej!“ ozval se ze světa ležícího tam dole rozjařený hlas Warrena Kingsleye.

„Dej mi pokoj,“ odpověděl mu klidně Morgan. „Chtěl bych si teď pár hodin odpočinout a užít si toho výhledu. Kdybyste byli stáli o reportážní přenos, měli jste poslat Maxinu Duvalovou.“

„Ta už tě hodinu nepřetržitě volá a shání.“

„Že ji líbám a že teď nemám čas. Snad až se dostanu k Věži... Jaké odtamtud máte poslední zprávy?“

„Teplota se ustálila na dvaceti - Monzunová regulace je každých deset minut olízne nějakým megawattem. Ale profesor Sessui je z toho vzteky bez sebe - stěžuje si, že mu to ruší přístroje.“

„A jak to tam mají se vzduchem?“

„To už je horší. Tlak prokazatelně poklesl, a samozřejmě narůstá obsah kysličníku uhličitého. Ale pokud dorazíš podle plánu, budou naprosto v pořádku. Omezili veškeré zbytečné pohyby, aby ušetřili kyslík.“

S výjimkou profesora Sessuiho, to se vsadím, pomyslel si Morgan. Čeká mě asi dost zajímavé setkání s tím člověkem, jemuž se pokouším zachránit život. Četl kdysi pár jeho popularizujících knížek, které došly značné obliby, a zdály se mu poněkud květnaté i povadlé zároveň. Morgan měl podezření, že literární i životní styl toho vědce k sobě mají blízko.

„A situace na stanici 10 K?“

Potřebují ještě dvě hodiny, než budou schopni s transportérem vyjet; instalují speciální obvody, aby měli naprostou jistotu, že tentokrát jim nechytne nic.“

„Chytré - to bude asi Bartokův nápad, že?“

„Pravděpodobně. A sjíždět budou po severní trati, pro případ, že by jižní byla poškozena tou explozí. Pokud bude všechno klapat, budou dole za - no, asi za jednadvacet hodin. To bohatě postačí i kdybychom nevypravili *Spidera* s dalším nákladem podruhé.“

Přes lehký tón poznámek, které si s Kingsleyem vyměňoval, věděl Morgan velice dobře, že na vydýchnutí je ještě příliš brzy. Ale všechno se zdálo probíhat tak dobře, jak jen si bylo možno přát; a v příštích hodinách skutečně neměl nic lepšího na práci než kochat se stále se šířícím rozhledem.

Dosáhl už výše třiceti kilometrů a neslyšně s rychle stoupal tropickou nocí dál. Měsíc nebyl nad obzorem, ale zemský povrch pod ním se prozrazoval mihotavými souhvězdími svých měst a vesniček. Když se Morgan zahleděl na hvězdy nad sebou a na hvězdičky pod sebou, bylo snadné si představit, že je vzdálen všem světům, ztracen v hlubinách kosmu. Brzy už obsáhl zrakem celý ostrov Taprobané, jehož obrys byl slabě vyznačen světélky pobřežních osad. Daleko na severu začínal vystupovat nad obzor matně zářící oblouk, jakoby předehra chybně umístěného úsvitu. Lámal si chvíli hlavu, než si uvědomil, že se dívá na jedno z velkoměst Jižního Hindustánu.

Byl už teď výše, než kam by dostoupilo jakékoli letadlo; zažívá tedy historickou chvíli v dějinách dopravy. Třebaže *Spider* a jeho předchůdci vykonali nespočetně cest do výše dvaceti kilometrů, nikomu nebylo dovoleno tuto hranici překročit, vzhledem k tomu, že dále už neexistovala možnost jakékoli záchranné operace. Žádný významnější provoz tu nebyl ani plánován až do doby, kdy Věž sestoupí mnohem níže; existovali přinejmenším dva takoví pavoučci, jako byl *Spider*, schopni pojíždět po zbývajících pásech systému. Myšlenku na to, co by se stalo, kdyby se náhodou pohonný mechanismus zasekl, Morgan jednoduše odsunul někam stranou; znamenalo by to konec pro všechny trosečníky v Suterénu stejně tak jako pro něj.

Padesát kilometrů; právě dosáhl hladiny, jaká by za normálních okolností byla nejnižší hranicí ionosféry. Nepředstavoval si samozřejmě, že bude něčím vyznačena; byl ovšem na omylu.

Předzvěstí bylo lehké zapraskání v kabinovém reproduktoru; poté zahlédl koutkem oka jakýsi světelný záblesk. Vycházel odněkud zespodu a odrážel se ve vnějším zrcátku zaměřeném dolů pod *Spidera*. Natočil je tak daleko, jak to jeho mechanismus dovolil, až je nasměroval do místa několik metrů pod kabinku. Utkvěl tam na okamžik překvapeným pohledem, nemálo vylekán; poté zavolal Horu.

„Mám tu návštěvu," řekl. „Ale patří spíš do oboru profesora Sessuiho. Po pásu těsně pode mnou mě sleduje světelná koule - asi tak dvacet centimetrů v průměru. Udržuje si zatím konstantní odstup od *Spidera* a doufám, že zůstane při tom. Ale musím říct, že je krásná - září příjemně modře, po několika sekundách vždycky zamrká. A je ji slyšet v přijímači."

Trvalo celou minutu, než mu Kingsley chlácholivým hlasem odpověděl.

„Nemusíš se znepokojovat - je to Eliášův oheň. Tuhle podívanou jsme tu na pásech už měli za bouřek; na *Marku I* se člověku při tom úplně ježily vlasy. Ale na tebe to působit nebude - ty jsi už perfektně odstíněn."

„Neměl jsem tušení, že k tomu může dojít ještě v téhle výši."

„My taky ne. To si budete moci probrat s profesorem, nahoře."

„Ale už slábne - narůstá sice, ale bledne - teď už je pryč - asi je tu příliš řídký vzduch - škoda -"

„To byla jenom overtura," řekl Kingsley. „Podívej se, co se teď děje přímo nad tebou."

Když Morgan natočil zrcátko k zenitu, objevil se obdélník hvězdného nebe. Zprvu neviděl nic, takže vypnul všechna světla na ovládacím panelu a chvíli čekal v úplné tmě.

Pozvolna si oči zvykaly a v hlubinách zrcátka se začala rozhořívat slabá rudá záře, šířila se a pohlcovala hvězdu za hvězdou. Byla stále jasnější, vytryskla už mimo rámec zrcátka; viděl ji teď přímo, neboť zasahovala až na půl cesty k obzoru. Dolů k Zemi se

kolem něho snášela světelná klec s mihotavými a pohyblivými mřížemi; nyní už Morgan chápal, jak takový člověk, jako je profesor Sessui, může celý život věnovat jen odkrývání jejích tajemství.

Aurora, na jedné ze svých vzácných výprav daleko od pólů, právě dospěla k rovníku.

AŽ NAD POLÁRNÍ /47/ ZÁŘÍ

Morgan si říkal, že takový nádherný pohled není možná dopřán ani profesoru Sessuimu; pochyboval o tom alespoň. Sluneční bouře rychle nabývala na síle; v těchto chvílích už jistě selhává veškeré krátkovlnné spojení na celé planetě - užívalo se ho dosud pro méně náročné přenosy. Morgan si rovněž nebyl jist, není-li občas slyšet lehké šelestění, jako šepot sypajícího se písku anebo praskot suchých větviček. Na rozdíl od poruch vyvolaných před chvílí ohnivou koulí v komunikačním systému tento zvuk nepochybně pocházel odjinud, neboť se neztrácel, ani když Morgan spojení vypnul.

Jako by nějaká neviditelná ruka zatahovala přes celou oblohu záclony ze světlounce zelených plamenů, karmínově lemované, a pak se jimi probírala a urovnávala je. Zachvívaly se pod nápory slunečního větru, ve vichřici ženoucí se od Slunce rychlostí miliónu kilometrů za hodinu k Zemi a pak dál a dál. I kolem Marsu nyní prokmitávala duchovitá aurora; a na opačné straně, směrem k Slunci, bylo vidět jedovatou atmosféru Venuše v jednom plameni. Nad nařasenými drapériemi přebíhaly obzorem vějířovitě rozložené dlouhé světelné pruhy; občas zasvítily Morganovi do očí jako paprsky obrovitého světlometu a na dlouhé minuty ho oslňovaly. Teď už nebylo třeba vypínat vnitřní osvětlení kabinky, aby mu nevadilo v pozorování; při světle toho nebeského ohňostroje by se bylo dalo i číst.

Dvě stě kilometrů; *Spider* stále v tichosti a bez námahy stoupal. Bylo nesnadné uvěřit, že Zemi opustil právě před hodinou.

Bylo nesnadné i uvěřit, že někde nějaká Země existuje; neboť právě projížděl vzhůru mezi stěnami jakéhosi ohnivého kaňonu.

Iluze trvala pouhých pár sekund; pak chvilková a nestálá rovnováha mezi magnetickými poli a přilétajícími elektrickými mračny zanikla. Avšak po tu chviličku by se býval Morgan skutečně mohl domnívat, že vystupuje z propastí, vedle nichž by se zcela ztrácel i obrovitý kaňon Valles Marineris na Marsu. Pak začaly zářivé stěny, vysoké nejméně sto kilometrů, průsvitnět a pronikal jimi svit prvých hvězd. Prozrazovaly, čím vlastně jsou - pouhými fantomy fluorescence.

A teď už se *Spider*, jako letadlo prorážející přikrývku nízké oblačnosti, šplhal nad tuto scenérii. Morgan se vynořoval ze žhnoucích mlh, které v hloubce pod ním vřely a převalovaly se. Kdysi, před mnoha lety, se plavil na turistické lodi tropickou nocí a dosud se pamatoval, jak se s ostatními cestujícími shromáždili na zádi, okouzleni udivující nádherou bioluminiscence v kýlové brázdě. Mnohé odstíny zeleně a modři, které teď mihotavě zářily tam dole, se blížily barevnému přísvitu, jaký tehdy vyzařoval mořský plankton, a bylo lehké si představit, že opět vnímá vedlejší zplodiny jakéhosi života - hru obrovitých, neviditelných tvorů, obyvatel horních vrstev atmosféry...

Zapomněl téměř, kde je a jaká má poslání, a ulekl se, když mu bylo náhle připomenuto.

„Jak jsi na tom s napětím?“ zeptal se Kingsley. „Na přídavné baterii zbývá už jen dvacet minut do úplného vyčerpání.“

Morgan pohlédl na přístrojovou desku. „Kleslo na pětadevadesát procent - ale rychlost výstupu se naopak o pět procent zvýšila. Stoupám dvěstědesítkou.“

„To odpovídá propočtu. *Spider* už zaregistroval nižší gravitaci. Ve výšce, kde teď jsi, je rozdíl asi deset procent.“

To nestačilo, aby si toho povšiml i člověk, zejména když je upoután v sedačce a má na sobě několikakilogramový kosmický skafandr. Avšak přesto pociťoval Morgan nespornou povznesenost, a zauvažoval, jestli náhodou nedýchá kyslíkem příliš bohatou směs.

Ne, průtok byl normální. Byl to zřejmě pouhý důsledek rozjaření z té nádherné podívané pod ním - jejíž intenzita teď již ovšem slábla a která opět mizela k severu i k jihu, jako by se stahovala do svých polárních pevností. A kromě toho i důsledek uspokojení z dobře začaté operace a z využití techniky v extrémních podmínkách, až dosud nikým nedosažených.

Bylo to naprosto racionální vysvětlení, a přesto ho neuspokojovalo. Nepostihovalo plně ten pocit radosti - ba štěstí, který zažíval. Warren Kingsley, nadšený potápěč, mu často vyprávěl, že takový stav zažívá v beztížném prostředí moře. Morgan ho nikdy nezakusil, ale nyní tušil, jaký zážitek to asi je. Jako by byl nechal veškeré starosti tam dole na planetě, ukryty pod blednoucím krajkovím polární záře.

Hvězdy se opět ujímaly své vlády, neohrožovány už přízračnými nájezdníky od pólů. Morgan bez přílišného optimismu zapátral v zenitu, zda snad už nespatří Věž. Ale rozeznával toliko nejbližších pár metrů pásů, ozařovaných dosud slabým odleskem aurory, tenkou stuhu, po níž *Spider* rychle a nehlasně šplhal vzhůru. Onen úzký proužek, na němž teď závisel jeho život - a sedm životů dalších -, byl tak dokonale stejný a jednotvárný, že vůbec nedal možnost vnímat skutečnou rychlost kabinky; Morganovi připadalo téměř neuvěřitelné, že se vlivem nějakého hnacího mechanismu řítí rychlostí dvou set kilometrů za hodinu. A s tímto pomyšlením se rázem opět ocitl v dětství a pochopil pramen svého uspokojení.

Ze ztráty prvého dráčka se rychle vzpamatoval a pokročil ke stavbě větších a složitějších modelů. Potom, krátce předtím, než pro sebe objevil konstrukční stavebnice a s modelařinou a draky se rozloučil navždy, si ještě krátce zaexperimentoval s padáčky. Morgan si rád představoval, že to byl jeho vlastní vynález, i když se s jeho principem klidně mohl setkat kdekoli v časopise anebo i ve skutečnosti. Technika to byla tak jednoduchá, že každá nová klukovská generace si patrně tento objev opakovala pro sebe znovu.

Přiřízl si nejprve asi pěticentimetrovou špejli a upevnil na ni dvě kancelářské svorky. Zavěsil ji pak na provázek, na němž byl

drak upoután, tak aby mohla jako vozík lehce klouzat po provázku nahoru i dolů. Pak vyrobil z hedvábného papíru padáček velký asi jako kapesník, s hedvábnými šňůrkami; na ně uvázal jako závaží čtvereček lepenky. Gumičkou připevnil čtvereček ke špejli - uchycení muselo být dosti volné - a byl s přípravou hotov.

Hnán větrem plachtil padáček vzhůru po provázku a stoupal po půvabné řetězovce až k draku. Pak Morgan provázkem prudce trhl a lepenkové závažíčko se z gumičky vysmeklo. Padáček vzlétl k modrému nebi a špejlový vozík se mu rychle vracel po provázku rovnou do ruky, připraven k dalšímu vypouštění.

S jakou závistí pozoroval, jak jeho křehké dílo lehounce plachtí pryč, nad širé moře! Většina padáčků sice klesala do vody, dříve než překonala pouhý kilometr, ale tu a tam některý statečně držel výšku ještě když definitivně mizel z dohledu. Rád si představoval, jak tito šťastní poslové dospívají až k čarovným ostrovům Pacifiku; ale třebaže na kartónky vždycky psal své jméno a adresu, žádnou zprávu nikdy nedostal.

Musel se té dávno zasuté vzpomínce zasmát, a přece mu dokázala tak mnoho vysvětlit. Skutečnost jeho dospělosti mnohonásobně předstihla všechny dětské sny; ono uspokojení tedy pociťoval plným právem.

„Budeš brzy na tři sta osmdesáti," ozval se Kingsley. „Jak je to s napětím?"

„Začíná klesat - pětaosmdesát procent - baterie začíná slábnout."

„To je dobré; jestli ti vydrží dalších dvacet kilometrů, odvedla dobrou práci. Jak je ti?"

Morgan už měl na jazyku nějaký superlativ, ale pak v něm zvítězila navyklá opatrnost. „Dobře," řekl. „Pokud by se nám takovéhle divadlo podařilo zajistit pro všechny budoucí pasažéry, tak ten nával vůbec nezvládnem."

„To by se snad dalo zařídit," zasmál se Kingsley. „Mohli bychom třeba požádat pány z Monzunové regulace, aby si vybrali správné místo a prskli tam pár dávek elektronů. Nemají to sice v ceníku, ale zato dovedou šikovně improvizovat, nemyslíš?"

Morgan se smíchy zakuckal, ale neodpověděl. Upíral oči na přístrojovou desku, kdy nyní zřetelně klesala hodnota stoupavosti i napětí baterie. Nebyl to žádný důvod k znepokojení; *Spider* dosáhl tří set osmdesáti pěti kilometrů z předpokládaných čtyř set a přídavná baterie si stále ještě uchovávala trochu sil.

Ve výši 390 kilometrů Morgan začal ubírat rychlost, až se *Spider* na své cestě vzhůru už sotva plížil, a nakonec se těsně před dosažením hodnoty 405 zcela zastavil.

„Odhazuji baterii," informoval Morgan. „Pozor na hlavy."

O možnosti záchrany těžké a nákladné baterie se vedlo mnoho úvah, ale nebyl čas improvizovat brzdný systém, který by jí umožnil vrátit se bezpečně k Zemi, jako se vracely špejlové jezdce po provázku Morganových draků. A třebaže by byl samozřejmě jako alternativa k dispozici také padák, převládly obavy, aby se jeho šňůry nezamotaly kolem vodicích pásů. Naštěstí ležela oblast předpokládaného dopadu v husté džungli, asi dvacet kilometrů východně od Terminálu Země. Nějaké to riziko muselo zkrátka tvorstvo Taprobané podstoupit. Na diskuse s ministerstvem pro ochranu životního prostředí, říkal si Morgan, je času dost až potom.

Otočil klíčem bezpečnostní pojistky a stiskl červený knoflík ovládající odpalovací nálož; *Spider* se při detonaci trochu zachvěl. Pak Morgan přepnul na vnitřní baterii, pomalu uvolnil frikční brzdy a znovu zapojil proud do hnací jednotky.

Kabinka se zvolna vydala na poslední úsek výstupu. Ale jediný pohled na panel Morganovi prozradil, že cosi není v pořádku a že jde o vážnou závadu. *Spider* byl měl stoupat rychlostí opět přes dvě stě kilometrů; zatím však nedosáhl ani celé stovky, přestože motory pracovaly na plný příkon. Nebylo třeba nic zkoušet ani přepočítávat; Morgan byl s diagnózou okamžitě hotov, neboť čísla hovořila sama za sebe. Zničeným hlasem informoval Zemi.

„Je tu problém," řekl. „Nálože fungovaly - ale baterie se neoddělila. Něco ji zřejmě drží."

Bylo samozřejmě zbytečné dodávat, že pokus o záchranu tím selhává. Každému muselo být jasné, že *Spider* nemohl dospět až k základně Věže, když teď vlekl několik set kilogramů mrtvé váhy.

/48/ NOC VE VILE

Velvyslanec Rádžasinh ve svém věku už mnoho spánku nepotřeboval; zdálo se, jako by mu laskavá příroda z jeho zbývajících let chtěla dopřát co nejvíc času. A pak, za noci, jako byla tahle, kdy nebe nad Taprobané plálo zázrakem staletí nevídaným, kdo by dokázal zůstat v posteli?

Jak by si byl přál mít tu Paula, aby se s ním mohl o tu podívanou rozdělit! Postrádal svého starého druha víc, než by si byl kdy dovedl představit; nikdo jiný ho neuměl tak vydráždit a současně tak povzbudit, jako to dokázal právě Paul Sarath - a neexistoval nikdo, k němuž by ho poutaly společné prožitky sahající minulostí nazpět až do chlapeckých let. Rádžasinh si nikdy nepomyslel, že Paula přežije a že ještě uvidí, jak onen fantastický stalaktit, vážící miliardy tun, už bude téměř u konce svého růstu z orbitálních základů až k Taprobané, šestatřicet tisíc kilometrů níže. Až do konce života měl Paul proti projektu námitky; nazýval ho Damoklovým mečem a nepřestával prorokovat, že se jednou zřítí na Zemi. Ale i Paul musel připustit, že Věž již přinesla prvé kladné výsledky.

Snad poprvé v dějinách si svět uvědomil, že nějaká Taprobané vůbec existuje, a začínal objevovat její pradávnou kulturu. Pozornost přitahovala zejména Jakkagala, zadumaná ve své přítomnosti a se svými chmurnými legendami; výsledkem bylo, že se Paulovi podařilo získat podporu pro některé ze svých nejhýčkanějších záměrů. Záhadná postava tvůrce Jakkagaly dala už vzniknout početným knihám a videodramatům, a představení *son-et-lumiére* na úpatí Skály bývala bez výjimky vyprodána. Krátce před smrtí se jednou Paul ušklíbl, že se rodí cosi jako kálidásovský průmysl a že je čím dál tím obtížnější rozeznávat fikci od fakt.

Brzy po půlnoci, kdy už bylo zřejmé, že kulminace aktivity polární záře minula, přenesli Rádžasinha opět do ložnice. Jako pokaždé, než dal pracovníkům své domácnosti dobrou noc, dopřál

si na uklidněnou ještě sklenici horkého punče a pustil si přehled posledních zpráv. Jediné, co ho z nich vůbec zajímalo, byl průběh Morganovy cesty; touto dobou by se už byl měl Morgan blížit k základně Věže.

Zpravodajská redakce už zpracovala a odvysílala poslední událost; opakovaně blikající řádka písmen sdělovala:

MORGAN UVÍZL 200 KILOMETRŮ OD CÍLE

Rádžasinhovy prsty se dožádaly podrobností, ulehčilo se mu, když si přečetl, že jeho první obavy byly bezpředmětné. Morgan *neuvízl*; toliko nebyl schopen svou cestu dokončit. Mohl se vrátit na Zemi, kdykoli si přál - ovšem pokud by to učinil, byl by osud profesora Sessuiho a jeho kolegů zpečetěn.

Němé drama se odvíjelo přímo nad jeho hlavou a právě v těchto okamžicích. Rádžasinh přepnul z textového zpravodajství na obrazové, ale tam nic nového nebylo - dokonce se k rekapitualci zpráv promítal výstup Maxiny Duvalové před mnoha lety, v předchůdci *Spidera*.

„To snad i já dokážu víc," zabručel Rádžasinh a přepnul obraz na svůj milovaný dalekohled.

Prvé měsíce poté, co byl upoután na lůžko, ho nemohl užívat vůbec. Pak, na jedné ze svých krátkých zdvořilostních návštěv, postřehl tuto situaci Morgan a hned rozhodl o nápravě. Asi za týden, k Rádžasinhově překvapení a radosti, přijela do Vily Jakkagaly malá parta techniků a upravila dalekohled pro dálkové ovládání. Mohl teď klidně ležet v posteli a přesto sledovat hvězdné nebe i strmou stěnu Skály. Byl Morganovi hluboce vděčen za toto gesto; ukázalo mu jednu ze stránek inženýrovy osobnosti, o níž neměl ani potuchy.

Nebyl si jist, co se mu v noční temnotě podaří uvidět - ale věděl přesně, kde hledat, neboť již dlouho sledoval pozvolný sestup Věže. Když stálo Slunce ve správném úhlu, dařilo se mu zahlédnout čtyři vodicí pásy sbíhající se kdesi v zenitu, kvarteto zářících vlasových čar vyrytých do oblohy.

Vyreguloval dalekohled dálkovým ovládáním do azimutální polohy a otáčel jím, až byl zaměřen na vrcholek Šrí Kandy. Pozvolna stoupal od obzoru vzhůru, hledaje nějakou stopu po kabince, a uvažoval přitom, co si asi myslí o posledních událostech Mahá Théró. Rádžasinh sice s představeným kláštera - nyní už bezmála devadesátníkem - nehovořil od chvíle, kdy se řád přemístil do Lhasy, ale dověděl se, že se pro něj Potala nestala vysněným útulkem. Ohromný palác zvolna chátral, zatímco se správci dalajlámovy pozůstalosti handrkovali s čínskou federální vládou o náklady na údržbu. Podle Rádžasinhových posledních informací teď Mahá Théró jednal s Vatikánem - který byl sice rovněž v chronických finančních nesnázích, ale zůstával alespoň pánem ve svém vlastním domě.

V ničem tedy skutečně nevládla stálost, a bylo i nesnadné odhalit zákonitosti nějakého cyklického opakování ve vývoji. Snad matematický génius Parákramy-Goldberga by to byl dokázal; když ho Rádžasinh viděl naposledy, přejímal Goldberg právě nějakou významnou vědeckou cenu za svůj přínos k meteorologii. Rádžasinh by ho ani nepoznal; byl hladce oholen a měl na sobě oblek šitý podle nejnovější neonapoleónské módy. Jenom, jak se zdálo, už opět přestoupil k nějaké nové víře... Hvězdy na velké projekční ploše v nohou postele zvolna putovaly dolů, jak se dalekohled zvedal směrem k Věži. Ale po kabince nebylo ani památky, třebaže si Rádžasinh byl jist, že už ji musí mít v zorném poli.

Právě když chtěl znovu přepnout na zpravodajský kanál, jedna z hvězdiček u dolního okraje obrazu se zablyštěla. Na okamžik se Rádžasinh ulekl, že snad kabina vybuchla; ale pak uviděl, že svítí naprosto klidným a rovnoměrným jasem. Zaměřil přístroj tak, aby ji měl ve středu obrazu, doostřil a nastavil maximální zvětšení.

Před dávnými lety viděl dvě stě let starý videodokumentární materiál o prvých válkách vedených ve vzduchu, a teď si náhle připomněl sekvenci ukazující noční nálet na Londýn. Nepřátelský bombardér byl uchopen chvosty světlometů a trčel na obloze jako rozžhavená okuje. Stejný jev měl před očima nyní, ve stonásobném zvětšení; tentokrát však se veškeré pozemské síly spojily

nikoli k tomu, aby zničily nočního vetřelce, nýbrž aby pomohly odhodlanému pionýru temnot.

VYTŘÁSÁNÍ /49/

Warren Kingsley už zase ovládal hlas; zněl už teď toliko hluše a nepovzbudivě.

„Hlídáme toho mechanika, aby se nám nezastřelil," říkal. „Ale je těžké mu něco vytýkat. Musel práci přerušit kvůli jiné spěšné úpravě kabiny, a tak tu druhou zajišťovací spojku prostě zapomněl demontovat."

Takže, jako obvykle, selhání lidského faktoru. Po dobu, kdy byly připevňovány detonační závěsy, byla baterie fixována dvěma kovovými pásky. A jenom *jeden* pak byl odšroubován... Takovéhle věci se děly a dějí s pravidelností až únavnou; někdy jen dopalují, jindy jsou zdrojem katastrof, a člověk, který je má na svědomí, pak v sobě nosí pocit viny po celý zbytek života. Tak či onak, rekriminovat nemělo smysl. Jediná důležitá otázka byla co dál.

Morgan nastavil vnější zrcátko do krajní polohy pro pohled dolů, ale příčinu závady se mu spatřit nepodařilo. Poté, co pohaslo divadlo polární záře, zůstala spodní část kabinky v naprosté tmě a Morgan neměl nic, čím by si mohl posvítit. Ale přinejmenším tenhle problém bylo možno jistě řešit. Jestliže Monzunová regulace dokázala chrlit infračervené kilowatty na spodek Věže, vyšetřili by snad i pro něho pár viditelných fotonů.

„Mohli bychom použít našich vlastních světlometů," řekl Kingsley, když ho Morgan požádal, aby jeho návrh tlumočil dál.

„To bude k ničemu - budou mi svítit rovnou do očí a já neuvidím nic. Potřebuju světlo zezadu a hlavně shora - někdo přece v tom prostoru být musí."

„Ověřím to," odpověděl Kingsley, zjevně rád, že může být alespoň gestem užitečný. Vypadalo to, jako by se nesmírně dlouho neozýval, ale když se Morgan podíval na chronograf, uviděl, že uběhly pouhé tři minuty.

„Monzunová regulace říká, že by to šlo, ale museli by dřív přeladit frekvence a rozostřit paprsek - myslím, že mají strach, aby tě náhodou nepřipekli. Zato Kinte může posvítit okamžitě; mají pseudobílý laser - a jejich umístění je perfektní. Mám jim říct, aby to spustili?“

Morgan si překontroloval orientaci - Kinte by měla být hodně vysoko, západním směrem - to byl šlo.

„Já jsem připraven,“ řekl a zavřel oči.

Vzápětí kabina jako by explodovala prudkou září. Morgan velice opatrně pootevřel víčka. Paprsek přicházel z vysokého úhlu od západu, oslepivě ostrý, třebaže musel proletět vzdálenost čtyřicet tisíc kilometrů. Zdál se být čistě bílý, ale Morgan věděl, že je to ve skutečnosti směs tří přesně vyladěných čar v červené, zelené a modré části spektra.

Několik sekund nastavoval zrcátko a pak se mu podařilo zaměřit je na provinilý kovový pásek, asi půl metru pod jeho nohama. Konec, na který ještě viděl, byl přitažen ke spodní části *Spidera* velkou křídlatou matkou; stačilo by ji pouze odšroubovat, a baterie by odpadla...

Morgan tiše seděl a analyzoval situaci tak dlouho, že ho Kingsley znovu zavolal.

„Něco jsme tu spočítali, Vane... Co si myslíš o tomhle nápadu?“

Morgan ho vyslechl a pak tiše hvízdl. „A jste si naprosto jisti, že zůstaneme pod krajní mezí namáhání materiálu?“

„Samozřejmě,“ odpověděl Kingsley trochu dotčeným tónem; Morgan mu ho ani neměl za zlé, ovšem nebyl to Warren, kdo bude riskovat krk.

„No dobrá - zkusím to. Ale napoprvé jen jednu sekundu.“

„To nebude stačit. Ale asi máš pravdu - aspoň si to trochu ohmatáš.“

Morgan s citem povoloval frikční brzdy, které *Spidera* pevně přichycovaly k vodicím pásům. Naráz ucítil, jak pocit tíhy mizí, a vnímal, že se zvedá nad sedačku. „Dvacetjedna,“ odpočítal a zabrzdil.

Spider sebou škubl a po zlomek sekundy Morgana setrvačnost zatlačila opět do křesílka. Brzdy hrozivě zaskřípěly a pak už kabinka opět nepohnutě stála, až na lehké torzní vibrace, které však brzy dozněly.

„Pěkně mě to nadhodilo," řekl Morgan. „Ale vydržel jsem to - a ta pitomá baterie ovšem taky."

„Vždyť jsem ti to říkal. Musíš jí dát větší impuls. Alespoň dvě sekundy."

Morgan si byl vědom, že se mu asi nepodaří pouhým odhadem překonat výpočty, k nimž měl Kingsley dole k dispozici veškerá potřebná data a computerovou techniku, ale přesto se chtěl alespoň trochu ujistit svým vlastním jednoduchým propočtem z hlavy. Dvě sekundy volného pádu - k tomu řekněme ještě půl sekundy než plně zaberou brzdy - to všechno při hmotnosti *Spidera* - to znamená jedna tuna... Otázka byla: co povolí dřív - pásek držící baterii, anebo pásy, které drží jeho tady nahoře, čtyři sta kilometrů vysoko? Za normálních okolností byla běžná ocel proti hyperfilamentu v takové zkoušce naprosto neměla šanci obstát. Jenomže kdyby se brzdy zasekly - ať už svou funkcí anebo jeho vlastní neobratností - může povolit obojí. A pak by dopadli na Zemi přibližně ve stejný okamžik, baterie i on sám.

„Dvě sekundy," potvrdil Kingsleyovi. „Jedu."

Škubnutí tentokrát bylo tak prudké, že otřáslo i Morganovými nervy, a také torzní oscilace doznívaly mnohem déle. Morgan si byl jist, že odlomení zajišťovací spojky by byl ucítil - anebo uslyšel. Nebyl překvapen, když mu pohled do vnějšího zrcátka potvrdil, že baterie je dosud na místě.

Nezdálo se, že by to Kingsleye znepokojovalo. „Bude se to muset zkusit dvakrát nebo třikrát po sobě," řekl.

Morgan byl v pokušení odseknout mu: „Nemáš náhodou zálusk na mou funkci?" ale pak si to rozmyslel. Warren by to jistě bral jako dobrý vtip; což ovšem nemuselo platit pro neznámé další posluchače.

Po třetím volném pádu - měl pocit, že proletěl celé kilometry, ale byla to jenom asi stovka metrů - začal i Kingsley ve svém optimismu ochabovat. Bylo zřejmé, že tenhle trik se asi nepodaří.

„Vyřiď laskavě mé uznání té firmě, která zajišťovací spojku vyráběla," řekl Morgan kysele. „Co navrhuješ teď? Třísekundový pád, než dupnu na brzdy?"

Téměř před sebou Warrena viděl, jak vrtí hlavou. „To by bylo příliš veliké riziko. O vodicí pásy bych se tak nebál, spíš o brzdný systém. Na takovéhle věci nebyl konstruován."

„No, zkusili jsme, co jsme mohli," odpověděl Morgan. „Jenomže já to nevzdávám. Nebudu přece kapitulovat před pitomou křídlatou matkou, půl metru před mým vlastním nosem. Jdu ven a něco s ní udělám."

/50/ SVĚTLUŠKY VE VOLNÉM PÁDU

01 15 24

Volá *Friendship 7*. Pokusím se popsat, co tu vidím kolem sebe. Jsem uprostřed spousty nepatrných částeček, které září tak jasně, jako by byly luminiscentní. Míjejí loď a vyhlížejí jako malé hvězdičky. Letí jich teď kolem celá sprška...

01 16 10

Pohybují se velice pomalu; nevzdalují se ode mne větší rychlostí než tři nebo čtyři míle za hodinu...

01 19 38

V periskopu mám právě za sebou vycházející Slunce... Když jsem vyhlédl z okna, kroužily kolem lodi doslova tisíce těch malých světélkujících částeček...

(Kapitán John Glenn, *Friendship 7 - Mercury*, 20. 2. 1962)

Ve starém typu kosmonautického skafandru by bylo zcela vyloučeno ohnout se tak, aby na matku dosáhl. Ani ve flexiskafandru,

který na sobě Morgan měl, to asi nebude jednoduchá záležitost - ale stálo to přinejmenším za pokus.

Velice pečlivě, neboť na tom záviselo mnohem víc životů než pouze jeho vlastní, si opakoval sled úkonů. Musí nejprve odzkoušet skafandr, dekomprimovat kabinku a otevřít průlez - naštěstí dvířka dosahovala téměř k podlaze. Poté musí odpojit bezpečnostní pás, kleknout si - podaří-li se mu to - a ohnout se k té křídlaté matce. Všechno záleží na tom, jak pevně je utažena. Na palubě *Spideru* nebylo žádné nářadí, ale Morgan si troufl konkurovat svými prsty - třebaže vězely v kosmonautických rukavicích - běžnému malému hasáku.

Právě chtěl začít podrobně popisovat svůj operační plán, pro případ, že by v něm někdo na Zemi náhodou objevil nějakou fatální chybu, když si uvědomil jistou drobnou obtíž. Byl by to klidně vydržel ještě o mnoho déle, kdyby bylo třeba, ale nemělo smysl podstupovat zbytečná rizika. Pokud použije sanitární instalace v kabince, nebude se muset obtěžovat s trochu nešikovným *potápěčovým přítelem*, zamontovaným do skafandru...

Když skončil, otočil rukojetí označenou URINOEMISE - a polekala ho lehká exploze poblíž podlahy. K jeho překvapení se téměř okamžitě v prostoru kolem něho vytvořil oblak třpytivých hvězdiček, jako by tam byla náhle stvořena mikroskopická galaxie. Morgan měl klamavý pocit, že na okamžik, snad jen na zlomek sekundy, setrvává mračno nehnutě kolem kabinky; poté však začalo padat strmě dolů, tak rychle jako na Zemi kámen upuštěný z výše. Během sekund se změnilo v pouhý bod a pak zmizelo.

Nic nemohlo jasněji připomenout Morganovi skutečnost, že stále tkví v zajetí zemského gravitačního pole. Upamatoval se, jak kdysi, v prvých dnech pilotovaných orbitálních letů, kosmonauty nejprve mátly a pak rozveselovaly svatozáře ledových krystalků, které je doprovázely na jejich obězích kolem planety; kdosi se zmohl na chabý žertík - *souhvězdí Urion*. Nic takového se tady stát nemohlo; cokoli upustil, ať si to bylo sebelehčí, všechno se okamžitě řítilo nazpět k hustým vrstvám ovzduší. Na to nesmí ani na okamžik zapomenout - že přes dosaženou výšku není kosmo-

nautem, který může vychutnávat volnost beztížného stavu. Byl v situaci člověka v budově čtyři sta kilometrů vysoké, který se právě chystá otevřít okno a vystoupit ven na římsu.

/51/ NA PRAHU

Třebaže na vrcholku Hory bylo chladno a nevlídno, zástup lidí tam stále narůstal. Na oné planoucí hvězdičce v zenitu bylo cosi hypnotického a byl na ni zaměřen nejen laserový paprsek z Kinte, ale i myšlenky celého světa. Jak návštěvníci přijížděli, každý šel nejprve k severnímu pásu a trochu plaše, trochu vzdorovitě ho pohladil, jako by tím říkal: „Já vím, že je to hloupé, ale mám takhle pocit, že jsem s Morganem v přímém kontaktu.“ Pak se shlukli u espressa a pozorně naslouchali zprávám, které přinášely reproduktory. Od trosečníků z Věže nepřišlo nic nového; všichni spali - anebo se pokoušeli spát - ve snaze ušetřit kyslík. Jelikož čas předpokládaného Morganova příjezdu dosud neuplynul, nebyla jim odeslána žádná informace o vzniklé zdržení, ale nejdéle za hodinu už budou nepochybně volat Tranzit a vyptávat se, co se přihodilo.

Maxine Duvalová dorazila na Šrí Kandu až deset minut poté, co Morgan odstartoval. Bývaly doby, kdy by ji tak těsné zmeškání navýsost rozčílilo; teď jen pokrčila rameny a uklidňovala se pomyšlením, že zato bude první, kdo inženýra obejme, až se Morgan vrátí dolů. Kingsley jí nedovolil s ním promluvit, a Maxine přijala i toto rozhodnutí mírumilovně. Ano, je to tak, stárne...

Posledních pět minut se veškerý přenos z kabiny omezil jen na suchá hlášení expertovi na Tranzitu, jimiž Morgan doprovázel prověrku skafandru. Byla nyní u konce; všichni napjatě čekali na další rozhodující krok.

„Vypouštím vzduch,“ říkal Morgan hlasem teď lehce podbarveným ozvěnou, když uzavřel průzor v přilbě. „Tlak v kabině nula. Dýchání bez obtíží.“ Třicetisekundová pauza; potom dále: „Otevírám přední dvířka - povolila. Teď uvolňuji bezpečnostní pás.“

Mezi diváky to bezděčně zašumělo, hlouček se zavlnil. V představách byl každý z nich tam nahoře v kabince a uvědomoval si, jaká propast se před ním náhle otevírá.

„Otevírám přezku rychlouzávěru. Už můžu vstát a natáhnout si nohy. Moc místa tu na postavení není...

Zkouším, jak se tu mohu ve flexiskafandru pohybovat - docela to jde - vystupuju na práh - nebojte se - bezpečnostní pás jsem si omotal kolem levé paže...

Fuj, dá to práci, jít do takového předklonu. Ale už tu matku vidím, je pod mřížkovým schůdkem před prahem. Zkouším, jak by se na ni dalo dosáhnout...

Klekl jsem si... pohodlné to zrovna není - už ji držím! Teď se ukáže, jestli s ní půjde otočit...“

Posluchači ztuhli, zmlkli - pak jedním rázem, doslova unisono vydechli ulehčením.

„Jde to! Otáčím s ní naprosto bez nesnází. Už mám dvě plné otáčky za sebou - musí už sklouznout - ještě kousíček - cítím, jak se uvolňuje - POZOR TAM DOLE!“

Propukl jásot a potlesk; tu a tam někdo zvedl v předstíraném úleku ruce nad hlavou a přikrčil se. Jeden nebo dva z diváků, kteří plně nepochopili, že letící matice nemůže dopadnout dříve než za pět minut a že se snese o deset kilometrů východněji, vypadali opravdu vyděšeně.

Jenom Warren Kingsley se k nadšení nepřipojil. „Nejásejte předčasně,“ řekl Maxině. „Ještě nejsme z lesa venku.“

Sekundy se vlekly - minuta... dvě minuty...

„Bylo to na nic,“ řekl Morgan konečně, hlas přiškrcený zklamáním a vztekem. „Nedokážu spojku stáhnout z toho šroubu. Baterie je těžká a drhne to na závitech. Tím opakovaným trhnutím asi došlo k vakuovému přivaření.“

„Vrať se tak rychle, jak je to možné,“ řekl Kingsley. „Posílají sem nové baterie a výměnu stihneme za necelou hodinu. Takže se můžeme dostat k Věži asi tak - řekněme během šesti hodin. Pokud ovšem nedojde k nějaké jiné závadě.“

Přesně tak, pomyslel si Morgan; představa nového výstupu se *Spiderem*, dříve než bude provedena důkladná inspekce jeho utýraných brzd, se mu nezamlouvala. A ani by si byl netroufl podstoupit cestu podruhé; začínal již cítit napětí posledních pár hodin a co nevidět se únava projeví na zpomalení duševní i tělesné činnosti, právě ve chvílích, kdy budou na obojí kladeny maximální nároky.

Seděl opět v křesílku, ale dveře k vesmíru byly dosud otevřeny dokořán a nezapjal zatím ani bezpečnostní pás. Upoutat se by znamenalo přiznat porážku; a to nebyla pro Morgana nikdy snadná věc.

Planoucí záře laseru z Kinte ho stále ještě zhůry zasahovala nemilosrdným jasem. Pokusil se soustředit mysl na daný problém stejně intenzívně, jako byl na něho zaostřen onen paprsek.

Nepotřeboval nic víc než jakýkoli řezný nástroj na kov - pilku, nůžky - jímž by mohl spojku přetnout. Znovu proklínal, že na *Spideru* není žádná souprava nářadí; ale kdoví, stejně by v ní asi nebylo to, co potřebuje.

V hlavní baterii *Spideru* byly uskladněny celé megawatthodiny energie; nemohl by jich nějak využít? Zafantazíroval krátce, že by snad nějak mohl improvizovat oblouk a spojku přepálit; ale i kdyby byl měl k dispozici potřebné silové vodiče - a ty samozřejmě neměl - hlavní zdroj proudu byl z kabiny nepřístupný.

Warren ani všechny ty moudré hlavy shromážděné dole okolo něho nepřišly na žádné řešení. Byl odkázán sám na sebe, fyzicky i duševně. Ale koneckonců to byla situace, jaké on osobně dával přednost.

A pak, právě když už se chtěl natáhnout a dveře kabiny opět zavřít, Morgan naráz věděl, co dělat. Celou tu dobu měl řešení doslova na dosah ruky.

/52/ SPOLUCESTUJÍCÍ

Morganovi se zdálo, jako když mu někdo snímá z ramen břemeno. Pociťoval naprostou, až iracionální sebedůvěru. Tentokrát to vyjde, zcela určitě to *musí* vyjít.

Přesto se však nehnul ze sedačky, dokud si nepromyslel akci do posledního detailu. A když ho Kingsley, teď už trochu znepokojeně, pobízel k návratu, odpověděl mu vyhýbavě. Nechtěl v nikom probudit plané naděje - na Zemi ani nahoře ve Věži.

„Chtěl bych ještě něco zkusit," řekl. „Chvilku mě nechte."

Sáhl pro cívku s hyperfilamentem, kterou už tolikrát užil k předvádění vlákna - pro tutéž malou spineretu, s jejíž pomocí dokázal před lety sestoupit po skalní stěně Jakkagaly. Jen jednu změnu cívka z bezpečnostních důvodů prodělala; první metr byl opatřen plastikovým potahem, takže vlákno už nebylo zcela neviditelné a dalo se s ním při troše opatrnosti zacházet i holými prsty.

Morgan si malou krabičku v dlani prohlížel a uvědomoval si, do jaké míry už na ni začal hledět jako na suvenýr - téměř jako na talisman pro štěstí. Samozřejmě že doopravdy na nic takového nevěřil; vždycky také měl nějaký naprosto logický důvod, proč by měl spineretu brát s sebou. Při tomto výstupu *Spiderem* se mu například zdálo, že by se mu mohla hodit pro svou sílu a únosnost. Zapomněl téměř, že hyperfilament má ještě jiné vlastnosti...

Znovu se vyškrábal ze sedačky, klekl si na kovovou mřížku *Spiderova* miniaturního zápražíčka a zkoumal příčinu všech nesnází. Překážející šroub byl sotva deset centimetrů pod mřížkou, a třebaže pruty mříže byly příliš blízko u sebe, než aby jimi mohl prostrčit ruku, ověřil si už, že na šroub bez nesnází dosáhne kolem mřížky.

Povytáhl prvý metr vlákna potaženého plastikem a užívaje kroužku jako závažíčka spustil je mřížkou dolů. Spineretu odstrčil do bezpečí v koutě kabiny, aby ji náhodou neshodil dolů, poté sáhl za mřížku a natahoval se, až se mu podařilo chytit houpající se prstýnek. Nebylo to tak snadné, jak očekával, neboť ani tak vynikající skafandr nedovoloval ohnout ruku zcela podle potřeby, a také kroužek se mu vysmekával, jak se kýval sem a tam.

Asi po pěti pokusech - spíše únavných než zoufalých, neboť věděl, že dřív nebo později se mu to podařit musí - přehodil vlákno přes dřík šroubu, těsně za spojovacím kovovým páskem baterie, který na něm dosud seděl. Teď ho teprve čekala skutečně nesnadná část úkolu...

Odvinul ze spinerety právě takový kus nechráněného vlákna, aby dosáhlo ke šroubu a otočilo se kolem něho; pak napínal oba konce vlákna, až ucítil, že se smyčka zachytila v závitu. Ještě nikdy tento trik nezkoušel s roubíkem temperované oceli přes centimetr silným, a neměl také představu, jak dlouho to může trvat. Vzepřel se proti veřeji a dal se do práce se svou neviditelnou pilou.

Po pěti minutách byl zalit potem a nedokázal říct, zda vůbec nějak pokročil. Bál se povolit v tahu, aby mu vlákno nevyklouzlo ze stejně neviditelného řezu, který si - jak doufal - zatím vyhloubilo v šroubu. Warren ho několikrát volal, jeho hlas byl čím dál tím znepokojenější, a Morgan ho krátce uklidňoval. Brzy si teď oddychne, popadne opět dech - a pak jim vysvětlí, co tu zkouší provést. Tím byl aspoň svým starostlivým přátelům povinen.

„Vane," ozval se Kingsley, „co to tam vlastně děláš? Z Věže už volali - co jim mám říct?"

„Dej mi ještě pár minut - zkouším ten šroub přeříznout -"

Klidný, ale energický ženský hlas, který ho přerušil, jím tak trhl, že téměř drahocenné vlákno pustil. Slova byla přitlumena skafandrem, ale na tom nezáleželo. Znal je nazpaměť, třebaže už je neslyšel celé měsíce.

„Pane doktore," pravila ISIS, „lehněte si laskavě na deset minut a odpočiňte si."

„Neslevila byste na pět?" odpověděl. „Mám teď zrovna hrozně moc práce."

ISIS se k odpovědi neměla; byly sice modely, které už dokázaly vést jednoduchou konverzaci, ale ten jeho k nim nepatřil.

Morgan dodržel slib, celých pět minut zhluboka a pravidelně dýchal. Pak začal opět řezat. Sem tam, sem a tam tahal za vlákno, přikrčen nad mřížkou a nad Zemí čtyři sta kilometrů hluboko pod ním. Vnímal citelný odpor, musel se tedy už do té tvrdošíjné oceli zakousnout. Ale nedalo se říct, jak hluboko.

„Doktore Morgane," ozvala se ISIS, „skutečně si musíte na půl hodiny bezpodmínečně lehnout."

Morgan v duchu zaklel.

„Jste na omylu slečno," odsekl. „Cítím se báječně." Ale byla to lež; a ISIS dobře věděla o bolesti v hrudi...

„S kým si to tam k čertu vyprávíš, Vane?" zeptal se Kingsley.

„Nějaký anděl tu letěl kolem," odpověděl Morgan. „Omlouvám se, že jsem zapomněl vypnout mikrofon. Musím si chvilku odpočinout."

„Jak jsi hluboko?"

„To nedovedu říct. Ale podle mě je už teď zářez dost hluboký. Měl by aspoň být..."

Byl by si přál, aby mohl ISIS vypnout, ale to bylo samozřejmě vyloučeno, i kdyby ji neměl z dosahu, schovanou někde mezi skafandrem a hrudní kostí. Kardiální monitor, který by se dal umlčet, by byl víc než zbytečný - byl by nebezpečný.

„Doktore," pohoršovala se teď už nezakrytě ISIS, „trvám na tom. Alespoň půlhodinku naprostého klidu!"

Tentokrát neměl Morgan chuť diskutovat. Věděl sice, že ISIS má pravdu; nedalo se však očekávat, že by pochopila, že nejde jen o jeho vlastní život. A byl si kromě toho jist, že podobně jako jeho mosty má i ona v sobě zabudován jistý bezpečnostní faktor. Její diagnózy jsou nevyhnutelně poněkud pesimistické; jeho stav asi zatím nebude tak zlý, jak mu ho líčí. Nebo v to alespoň zbožně doufal.

Zdálo se, že se bolest za hrudní kostí nezhoršuje. Rozhodl se ignorovat jak ji, tak i ISIS a dal se opět do řezání smyčkou hyperfilamentu, zvolna, ale vytrvale. Budu zkrátka pokračovat, říkal si zarytě, tak dlouho, jak bude třeba.

Výstraha, na kterou spoléhal, se nedostavila. *Spider* sebou náhle prudce trhl, když se urvalo čtvrt tuny mrtvé váhy, a Morgana to bezmála vymrštilo z kabiny ven do hlubiny. Pustil spineretu a chňapl pravou rukou po bezpečnostním pásu.

Události probíhaly jakoby zpomaleným, snovým tempem. Nepocítil strach, jen krajní vypětí vůle nepodat se gravitaci bez boje. Bezpečnostní pás nenahmátl; zřejmě při otřesu zapadl zpátky do kabiny...

Ani si neuvědomil, že by si nějak pomáhal druhou rukou, ale pak najednou vnímal, že levičkou křečovitě svírá závěsy otevřených dveří. Přesto se stále ještě nedokázal vtáhnout nazpět do kabinky; jako hypnotizován pozoroval padající baterii, zvolna rotovala jako nějaké kuriózní nebeské těleso a pomalu mizela z dohledu. Ale trvalo dlouho, než se ztratila úplně; teprve pak se Morgan vysoukal do bezpečí kabinky a zhroutil se do sedačky.

Seděl v křesílku dlouho, srdce mu bušilo a očekával, že se ISIS ozve s dalším rozhořčeným protestem. K jeho překvapení zůstala zticha, jako by se i ona byla stejnou měrou vylekala. Nevadí, teď už jí nezavdá příčinu ke stížnostem; od této chvíle už bude jen tiše sedět u řízení a bude se pokoušet uklidnit pocuchané nervy.

Když se opět trochu sebral, zavolal Horu.

„Baterku jsem shodil," řekl a uslyšel, jak ze Země stoupá jásot. „Jen co zavřu vstup, vydám se na další cestu. Nahoře budu asi tak za hodinku, vyřiďte to laskavě Sessuimu a spol. A Kinte že děkuji za světlo - už ho nebudu potřebovat."

Obnovil v kabince tlak, otevřel průzor přilby a dopřál si dlouhý doušek vychlazené a fortifikované oranžády. Pak zapnul pohon a odbrzdil, a když *Spider* nabral plnou rychlost, ulehl do křesílka s pocitem obrovské úlevy.

Stoupal už několik minut, když si uvědomil, že cosi postrádá. S nadějí a s napětím vyhlédl ven na kovovou mřížku před prahem. Ne, nebylo tam nic. Co se dá dělat, obstará si jinou spineretu, za tu, která teď následuje odhozenou baterii v jejím letu k Zemi; byla to přece nepatrná oběť za takový úspěch. Udivovalo ho jen, jak ho to vyvedlo z míry, že se ani nedokáže plně těšit ze svého triumfu... Měl pocit, jako by byl ztratil starého věrného přítele.

/53/ VYČERPÁNÍ

Informace, že má pouhou půlhodinu zpoždění, se zdála být až neuvěřitelně optimistická; Morgan by byl hotov odpřisáhnout, že se kabina zastavila nejméně na hodinu. Nahoře ve Věži, teď už

necelých dvě stě kilometrů daleko, se asi zatím uvítací výbor chystá na slavnostní přijetí. Morgan přestal uvažovat o riziku jakýchkoli dalších nesnází.

Když míjel křepce a svižně pětistý kilometr, přijal ze Země pozdravné poselství. „Mimochodem," dodával Kingsley, „opatrovník zvěře z ruhanské rezervace ohlásil, že mu tam asi spadlo nějaké letadlo. Tak jsme ho uklidnili - jestli se nám podaří tu díru najít, máš u nás suvenýr. Morgan se nemusel nijak přemáhat, když nedal najevo přílišné nadšení; byl šťasten, že se s tou baterií mohl jednou provždy rozloučit. Spíš kdyby se jim tak podařilo najít spineretu - jenže to by asi byl beznadějný úkol...

Prvé známky obtíží se vyskytly na pětistém padesátém kilometru. Rychlost výstupu v tu chvíli měla být přes dvě stě kilometrů; činila však pouze jedno sto devadesát osm. Nebyl to velký rozdíl - ve vztahu k včasnosti jeho dojezdu k cíli byl téměř zanedbatelný - ale Morgana znepokojil.

Když mu k Věži scházelo třicet kilometrů, dokázal už problém bezpečně určit, a věděl, že tentokrát nemůže podniknout absolutně nic. Třebaže baterie měla mít ještě postačující rezervu, začínala slábnout. Snad měly na jejím ochabnutí vinu ta prudká zabrzdění a opětné starty; mohlo dojít i k mechanickému poškození jejího křehkého ústrojí. Ať již bylo vysvětlení jakékoli, proud zvolna slábl a s ním klesala i rychlost kabinky.

Dole na Zemi ustrnuli, když Morgan hlásil údaje na přístrojích.

„Máš asi bohužel pravdu," bědoval Kingsley, a zdálo se, jako by neměl daleko ke skutečným slzám. „Náš návrh je snížit rychlost na sto kilometrů. Pokusíme se životnost baterie spočítat - ovšem bude to stejně jenom pouhý odhad, i při vší naší technice."

Už jen pětadvacet kilometrů - čili jen patnáct minut, i za této snížené rychlosti! Kdyby to byl Morgan uměl, byl by se modlil.

„Podle průběhu poklesu proudu jsme odhadli, že by ti zbývalo něco mezi deseti až dvaceti minutami. Bude to o vlásek, pokud to vyjde."

„Mám ještě zkusit snížit znovu rychlost?"

„Zatím ne; pokusíme se optimalizovat průběh vybíjení a zdá se, že tahle rychlost odpovídá.“

„Tak můžete zapnout ten svůj světlomet. Jestli se k Věži nedostanu, rád bych ji aspoň uviděl.“

Kinte ani ostatní orbitální stanice mu teď nebyly nic platné, pokud se chtěl podívat na spodek Věže. Byl to přesně úkol pro reflektor na Šrí Kandě směřující vertikálně k zenitu.

V příštím okamžiku už kabinu probodával oslňující paprsek ze samého srdce Taprobané. Pár metrů od něho - tak blízko, až měl pocit, že by na ně snadno dosáhl rukou - se proměnily zbývající tři vodicí pásy ve světelné stuhy sbíhající se někam směrem k Věži. Sledoval tu vytrácející se perspektivu - a tam už bylo Věž konečně vidět!

Pouhých dvacet kilometrů! Za dvanáct minut by tam teoreticky mohl být a obtěžkán dárky jako nějaký pravěký Mikuláš prolézat prostupem v podlaze toho nepatrného čtvercového objektu, který teď zahlédl třpytit se na obloze. Nedokázal splnit své předsevzetí, že vyhoví ISIS a odpočine si, bylo to vyloučené. Přistihl se, jak mu hrají svaly, jako by svým vlastním fyzickým vypětím mohl dokázat pomoci *Spideru* překonat ten zbyteček vzdálenosti.

Deset kilometrů před cílem se náhle výrazně změnil tón motoru pohonné jednotky; Morgan na to byl připraven a okamžitě reagoval. Bez čekání na pokyn zdola srazil rychlost na padesát kilometrů. Při tomto tempu měl znova před sebou dvanáct minut jízdy a zoufale přemýšlel, jestli mu náhodou není souzeno asymptotické přibližování. Byla to jakási varianta závodu mezi Achillem a želvou. Kdyby musel snížit rychlost na polovinu pokaždé, když se na polovinu zmenší i zbývající vzdálenost k Věži, mohl by Věže vůbec dosáhnout v konečném čase? Kdysi by býval uměl na tuto otázku odpovědět okamžitě; teď si připadal příliš unaven na to, aby úlohu řešil.

Ze vzdálenosti pěti kilometrů už začal rozeznávat konstrukční detaily Věže, ochoz a zábradlí i zcela zbytečnou ochrannou síť - přidanou na uchlácholení veřejného mínění. Ale ač namáhal zrak, nedokázal dosud rozpoznat stykovací uzel, k němuž se nyní tak mučivě pomalu blížil.

Jenomže už na tom patrně příliš nezáleželo. Dva kilometry před cílem zmlkly motory *Spideru* nadobro. Kabina dokonce sjela o pár metrů zpátky, než Morgan stačil zabrzdit.

Avšak tentokrát, k Morganově překvapení, se tím Kingsley nezdál být deprimován.

„Pořád bys to ještě mohl dokázat," říkal. „Nech baterii deset minut zotavit. Na ty dva zbývající kilometry je v ní ještě energie dost."

Bylo to snad nejdelších deset minut, jaké kdy Morgan prožil. Třebaže by mu byly uběhly snáze, kdyby vyhověl stále naléhavějším prosbám Maxiny Duvalové o rozhovor, cítil se duševně tak vyčerpán, že se mu nechtělo ani mluvit. Litoval toho ze srdce a doufal, že mu Maxine porozumí a odpustí.

Měl kratičkou rozmluvu se strojvedoucím a pilotem Changem, který mu podal zprávu, že trosečníci v Suterénu jsou v poměrně dobrém stavu a že je povzbuzuje, jak už je Morgan blízko. Střídají se prý u malého průzoru na vnějších dveřích průlezu a pozorují ho, nechce se jim prostě uvěřit, že by tak nepatrnou vzdálenost neměl sílu překonat.

Morgan poskytl baterii pro jistotu ještě další minutu navíc. K jeho úlevě motory reagovaly energicky a s povzbudivou silou. *Spider* se dostal až na půl kilometru k Věži, než se opět zastavil.

„Příštím záběrem už tam budeš," řekl Kingsley, ačkoli se Morganovi zdálo, že sebedůvěra v přítelově hlase zní poněkud nuceně. „Je mi líto, že tě trápíme těmi pauzami..."

„Zase deset minut?" zeptal se Morgan rezignovaně.

„Obávám se, že ano. A tentokrát zapínej jen krátce, po třiceti sekundách, vždycky s minutovou přestávkou. Tímhle způsobem vyždímáme baterii do posledního ergu."

A mě taky, pomyslel si Morgan. Je zvláštní, že ISIS už tak dlouho mlčí. Ovšem teď se on sám fyzicky nijak nenamáhá; jenom pocit má týž jako předtím.

Starostmi o *Spidera* zapomínal na péči o sebe. Poslední hodinu úplně zapomněl brát bezreziduální energetické glukózové tablety a nevypil si ani další z plastikových lahviček s ovocnou šťávou.

Když obojí zkonzumoval, bylo mu hned lépe a přál si jen, aby dokázal nějaké nadbytečné jouly přenést do dokonávající baterie.

A nyní měl nastat okamžik pravdy - poslední vzepětí sil. Selhání bylo přece nemyslitelné, když byl už tak blízko u cíle. Osud snad nemohl být tak zlomyslný, když mu zbývaly jenom stovky metrů...

Věděl však, že je to, jako by si pískal v lese, aby se nebál. Kolik letadel už se rozbilo na samém okraji přistávací dráhy, poté, co bezpečně přeletěla oceán? Kolikrát už selhaly stroje anebo svaly, když chyběly toliko milimetry? Náhody i nehody šly a potkávaly lidi bez výběru, kohokoli, kdekoli. Neměl právo předpokládat pro sebe žádnou výjimku.

Kabinka popojížděla v záškubech, vzpínala se a opět zastavovala jako dohasínající zvíře, které si hledá svůj poslední pelíšek. Když posléze baterie vypověděla nadobro, zdálo se, že základna věže vyplňuje polovinu viditelné oblohy.

Ale byla stále ještě dvacet metrů nad ním.

/54/ TEORIE RELATIVITY

Morganovi sloužilo ke cti, že považoval svůj vlastní osud za zpečetěný okamžikem, kdy byly vyčerpány poslední zbytečky energie a kdy pohasla světla i na přístrojové desce *Spideru*. Trvalo mu celé dlouhé sekundy, než si uvědomil, že stačí pouze povolit brzdy a sjet zpátky k Zemi. Za tři hodiny už by mohl být pohodlně v posteli. Nikdo na světě by mu nemohl vytknout nezdar jeho poslání; učinil přece vše, co vůbec bylo v lidských silách.

Krátkou chvíli zíral s tupým vztekem na ten nedostupný čtverec, na nějž se teď promítal stín *Spideru*. V myšlenkách se mu honily nejrůznější plány, jeden bláznivější než druhý, a Morgan jeden po druhém zavrhoval. *Kdyby* tu ještě měl svou věrnou spineretu... jenomže stejně neexistovala cesta, jak ji dopravit do Věže. *Kdyby* měli trosečníci alespoň jeden skafandr, někdo by mu mohl

spustit lano... jenomže na vynášení skafandrů z hořícího transportéru tehdy pochopitelně čas neměli.

Samozřejmě, kdyby tohle bylo jen videodrama, a ne problém skutečného života, tak by se jistě obětoval nějaký hrdinný dobrovolník - anebo ještě lépe dobrovolnice - a šel by i bez skafandru do přechodové komory a hodil by mu dolů lano během těch patnácti sekund, kdy by si ve vakuu zachoval ještě vědomí. Bylo to do jisté míry svědectví o míře Morganova zoufalství, že se po kratičký okamžik touto variantou vážně zabýval, než v něm opět převládl střízlivý rozum.

Od okamžiku, kdy *Spider* vzdal svůj souboj s gravitací, až do chvíle, kdy si Morgan připustil, že už nemůže udělat naprosto nic, neuběhla snad ani celá minuta. Pak se ho Warren Kingsley zeptal na něco, co v daném okamžiku vypadalo jako nepřiměřené a nehorázné puntičkářství.

„Udej nám ještě jednou tu vzdálenost, Vane - jak jsi vlastně *přesně* daleko od Věže?“

„Copak na tom, k čertu záleží? Klidně by to mohly být i světelné roky.“

Na Zemi bylo chvilku ticho; pak se Kingsley ozval znovu, tónem, jakým se mluví s malým dítětem anebo s popudlivým nemocným. „Záleží na tom všechno na světě. Říkal jsi *dvacet* metrů?“

„Ano - bude to asi tak dvacet.“

Bylo to sice neuvěřitelné, ale nemohl se mýlit - Warren si se slyšitelnou úlevou oddychl. V jeho hlase zaznívala dokonce i radost, když odpovídal: „A já jsem si, Vane, celá ta léta myslel, že *ty* jsi hlavním inženýrem tohohle projektu. Dejme tomu, že to skutečně *je* přesně dvacet metrů -“

Morganova výbušná reakce mu nedovolila větu dokončit. „Já idiot! Řekni Sessuimu, že přistávám asi tak - no, za patnáct minut.“

„Čtrnáct třicet, pokud jsi vzdálenost odhadl přesně. A nic na světě už ti to nemůže překazit.“

Bylo to stále ještě trochu riskantní tvrzení a Morgan by si byl přál, aby ho Kingsley raději ani nevyslovil. Stykovací uzly pře-

chodových komor občas správně nezapadnou, třeba jen kvůli nepatrným odchylkám v toleranci při výrobě. A přezkoušet právě tuto dvojici nebyla samozřejmě nikdy příležitost.

Jen docela málo ho zaráželo chvilkové selhání vlastního úsudku. Koneckonců, člověku v krajním stressu může vypadnout z paměti i vlastní telefonní číslo, ba i vlastní datum narození. A až do tohoto okamžiku byl onen faktor, který je nyní nejdůležitější, tak podružný, že mohl být pomíjen.

Všechno je otázka relativity. Morgan nemohl dospět k Věži; ale Věž spěla k němu - nezadržitelným tempem dvou kilometrů za den.

/55/ STYKOVÁNÍ

Při montáži nejužší a nejméně hmotné části Věže byl denní rekord v postupu prací třicet kilometrů. Nyní, když se na orbitální dráze blížila ke konci stavba nejmasívnější sekce celé konstrukce, kořenů a základů Věže, snížil se denní postup na dva kilometry. Nebyla to rychlost nijak malá; Morganovi poskytovala jen nejnutnější čas provést kontrolu shodného a přesného nastavení stykovacích uzlů a v duchu si zopakovat náplň oněch ošidných sekund mezi dosednutím, napojením a odbrzděním. Kdyby nechal *Spiderovy* brzdy přitaženy příliš dlouho, došlo by k velmi nerovnému měření sil mezi kabinkou a pohybujícími se megatunami Věže.

Bylo to přesto dlouhých patnáct minut, ale dovolily i oddech - dostatečně dlouhý, jak doufal Morgan, aby usmířily ISIS. K závěru se pak všechno zdálo probíhat nesmírně rychle, a v posledních okamžicích, když se nad ním již jakoby snášela sama klenba oblohy, si připadal jako mravenec, jemuž hrozí zamačknutí ve stoupě. V jednom okamžiku byla základna Věže ještě celé metry vzdálena; vzápětí ucítil a uslyšel náraz stykovacích uzlů.

Mnoho životů teď záviselo na zručnosti a přesnosti inženýrů a mechaniků, s jakou před mnoha lety odvedli svou práci. Pokud by stykové plochy nedosedly s potřebnou tolerancí... pokud by nefungovaly přesně západky... pokud by nepřilehlo někde těsnění...

Morgan se pokoušel analyzovat směsici šramotů doléhající k jeho sluchu, ale neměl dostatek praxe na to, aby je dokázal přesně interpretovat.

A pak jako vítězný signál zablikal na displeji nápis NAPOJENÍ DOKONČENO. Měl k dispozici ještě interval deseti vteřin, po který byly teleskopické tlumiče schopny absorbovat pohyb sunoucí se Věže; využil pěti z nich, poté obezřetně uvolňoval brzdy. Byl připraven je okamžitě opět zablokovat, kdyby *Spider* začal klesat - ale všechna čidla mluvila pravdu. Věž a *Spider* byly teď už pevně spojeny. Zbývalo vyšplhat po několika příčkách žebříku a dosáhne cíle.

Poté, co podal hlášení jásajícím posluchačům na Zemi i na Tranzitu, zůstal ještě chvilku sedět, aby nabral dech. Bylo to zvláštní - měl Věž navštívit již podruhé, ale z prvé návštěvy, která se uskutečnila před dávnými dvanácti lety a šestatřicet tisíc kilometrů daleko odtud, mu zůstalo jen pramálo vzpomínek. Během oslavy události, které se z nedostatku lepšího pojmenování říkalo kladení základního kamene, vyprýštilo nemálo přípitků za beztížného stavu. Neboť nešlo jen o prvou sekci Věže vůbec, která byla smontována; měla být také prvou, která se dotkne Země, až dokončí svůj předlouhý sestup z geosynchronní orbitální dráhy. Proto se také zdálo, že nějaká menší ceremonie by byla na místě, a Morgan si teď vybavoval, že se jí milostivě zúčastnil i jeho starý nepřítel senátor Collins a že mu poněkud pichlavým, avšak přesto celkem dobromyslným proslovem popřál mnoho zdaru. Dnes bylo důvodů k oslavám mnohem víc.

Už bylo slyšet z druhé strany průlezu zabubnování na přivítanou. Morgan rozepnul bezpečnostní pás, nejistě se postavil, vylezl na sedačku a začal stoupat po žebříku. Závěr horního průlezu kladl ještě náznak odporu, jako by se síly, které se proti němu spikly, pokusily ještě alespoň o chabé závěrečné gesto. Zasyčel vzduch, jak se vyrovnával tlak v obou prostorách. Pak kruhové víko povolilo a odklápělo se dolů a už mu nedočkavé ruce pomáhaly vzhůru do Věže. Když se Morgan prvně nadýchl zkaženého vzduchu, nedovedl si představit, jak tu vůbec někdo dokázal přežít; pokud

by bývala jeho akce selhala, by si jist, že druhý pokus by už byl nevyhnutelně přišel pozdě.

Holý a pochmurný prostor byl osvětlen pouze fluorescentními solárními panely, které po více než desetiletí trpělivě střádaly a opět uvolňovaly sluneční záření pro případ havarijního použití, k němuž posléze došlo. V jejich přísvitu se objevila scéna jako z dávných válek; choulili se tu všichni jako vybombardovaní uprchlíci v protileteckém krytu, bez přístřeší, nečesaní, kolem sebe pár svršků, které se jim podařilo zachránit. Ovšem málo uprchlíků by asi bývalo mělo brašny polepené štítky jako LUNÁRNÍ HOTELY, A. S., nebo MAJETEK FEDERÁLNÍ REPUBLIKY MARS anebo všudypřítomné SMÍ (NESMÍ) BÝT UCHOVÁVÁNO VE VAKUU. A také by nebyli takhle rozjařeni; i ti, kteří leželi, aby šetřili kyslíkem, se zmohli alespoň na úsměv a na náznak zamávání. Morgan stačil pozdrav právě jen opětovat, když se pod ním podlomily nohy a zatmělo se mu před očima.

V celém svém životě dosud neomdlel, a když se teď probíral přílivem chladivého kyslíku, měl pocit nesmírných rozpaků. Zvolna byl schopen zaostřit zrak a spatřil, jak se nad ním sklánějí jakési postavy v maskách. Na okamžik se domníval, že snad je v nemocnici; pak se mu funkce zraku i mozku plně obnovily. Jeho drahocenný náklad byl zřejmě vyložen, dříve než se on sám probral k vědomí.

Masky byly molekulární filtry, které do Věže přivezl; nosily se přes nos a ústa a zadržovaly kysličník uhličitý, zatímco kyslíku dovolovaly průchod. Byly jednoduché svým principem, třebaže technicky značně rafinované, a dovolovaly člověku přežívat v ovzduší, v němž by se bez nich okamžitě zadusil. Dýchání skrze ně vyžadovalo sice jisté úsilí, ale příroda málokdy poskytuje něco zdarma - a tato námaha představovala ostatně to nejmenší výkupné za život.

Morgan vrávoravě vstával, ale odmítal jakoukoli pomoc; s malým zpožděním byl představován mužům a ženám, kterým právě zachránil život. Trápilo ho jedno pomyšlení: neměla snad ISIS jeden ze svých proslovů, zatímco byl v bezvědomí? Nechtěl se na to sice ptát, ale byl by se přece jen rád dozvěděl...

„Chtěl bych vám jménem nás všech," pravil profesor Sessui trochu slavnostně, zároveň však s ostychem člověka, který jen zřídka vyslovuje zdvořilůstky, „poděkovat za to, co jste vykonal. Vděčíme vám za naše životy."

Reagovat jakoukoli věcnou odpovědí, i kdyby byla sebelogičtější, by bylo mělo příchuť falešné skromnosti, a tak Morgan jen předstíral, že si upravuje masku, a cosi nesrozumitelného přitom zamumlal. Právě chtěl začít kontrolovat, zda byl vyložený celý náklad, když profesor Sessui neklidně dodal: „Je mi líto, že vám nemůžeme nabídnout ani židli - tohle je maximum, co jsme dokázali udělat." Ukázal na pár bedniček od přístrojů srovnaných na sobě. „Měl byste si skutečně trochu odpočinout."

Věta mu připadala odněkud známá; ISIS si tedy pověděla svoje. Nastala chvíle rozpaků, než to Morgan postřehl, než i ostatní připustili, že o tom vědí, a než dal Morgan najevo, že ví, že vědí; všechno bez jediného slova, v oné zvláštní, nekonečné psychologické zpětné sekvenci, jaká nastává, když skupina lidí plně sdílí nějaké tajemství, o němž se už nikdo z jejích členů nikdy nikomu nezmíní.

Několikrát se zhluboka nadýchl - bylo neuvěřitelné, jak rychle člověk masce přivykl - a pak se posadil na nabídnuté místo. Už nesmím omdlít, říkal si zarytě. Předám náklad a vypadnu odtud, jak nerychleji budu moci - doufejme, že dřív, než si ISIS zase vzpomene s dalším kázáním.

„Tohle je na utěsnění," řekl a ukázal na nejmenší z kontejnerů, které přivezl, „mělo by to na tu škvíru stačit. Nastříkejte to na těsnění kolem průlezu, za pár vteřin je to tuhé. Kyslíku užívejte jen v nejnutnějším případě; možná že ho budete potřebovat alespoň po dobu spánku. Pro každého je tu jedna filtrační maska proti CO_2, a nějaké rezervní navíc. A máte tu jídlo a vodu na tři dny - to by mělo bohatě stačit. Transportér ze stanice 10 K by tu měl být zítra. Pokud jde o zdravotnickou soupravu - tu doufám nebudete potřebovat vůbec."

Odmlčel se, aby mohl nabrat dech; nebylo jednoduché mluvit s nasazenou maskou, a navíc v něm narůstal pocit, že by měl šetřit

silami. Sessui a jeho lidé se o sebe už teď dokáží postarat sami, ale jeho čekal ještě jeden úkol - a čím dřív se s ním vypořádá, tím líp.

Morgan se obrátil k řidiči a pilotovi Changovi a řekl mu tiše: „Pomozte mi laskavě znovu zpátky do skafandru. Chtěl bych venku zkontrolovat tu trať."

„Ale vždyť máte jen třicetiminutovou výstroj!"

„Potřebuju deset minut - maximálně patnáct."

„Doktore Morgane - kvalifikaci pro výstup do kosmického prostoru mám *já*; vy ji nemáte. Nikdo nesmí ven s třicetiminutovým vybavením, pokud nemá s sebou rezervní soupravu anebo pokud není s lodí spojen kompletním umbilikálním přívodem. S výjimkou akutního nebezpečí, samozřejmě."

Morgan se zmohl na unavený úsměv. Chang měl samozřejmě pravdu; dokonce ani žádné okamžité riziko už nehrozilo a nemohlo výstup ospravedlnit. Jenomže o tom, co je a co není akutní nebezpečí, rozhodoval přece jenom hlavní inženýr.

„Chci se podívat, jaké škody tam vznikly," odpověděl, „a prohlédnout tratě. Byla by škoda, kdyby se k vám ti lidé z 10 K nedostali jen proto, že nedostali včas výstrahu před nějakou překážkou."

Chang zjevně neměl z této situace příliš velkou radost (copak to asi ISIS všechno vyžvatlala, zatímco byl Morgan bez sebe?), ale nenamítal už nic a následoval Morgana do severního průlezu.

Ještě než Morgan doklapl průzor na přilbě, zeptal se: „S profesorem už jste další obtíže neměl?"

Chang zavrtěl hlavou. „Myslím, že ho trochu přibrzdil ten kysličník. A kdyby začal znova - no, je nás na něj šest, i když si nejsem jistý, jestli se dá na ty jeho posluchače spoléhat. Pár jich je zrovna tak střelených jako on sám. Všimněte si toho děvčete tamhle v koutku - všechen čas tráví psaním. Je přesvědčená, že Slunce dohasíná, anebo snad že má vybuchnout - nevím přesně, co z toho -, a chtěla by před tím varovat svět, dřív než zemře. To by nám asi náramně pomohlo. Já osobně dávám přednost tomu nevědět nic."

Morgan se sice neubránil úsměvu, ale přesto si byl jist, že nikdo z profesorových posluchačů není blázen. Výstřední - to snad, ale zato také vynikající mozky; jinak by ani u Sessuiho neobstáli. Bude třeba se dovědět jednoho krásného dne trochu víc o těch mužích a ženách, jimž zachránil život; ale to počká, až se všichni - byť různými cestami - vrátí dolů na Zemi.

„Podniknu jen rychlou obchůzku kolem Věže," řekl Morgan, „a popíšu vám všechny případné škody, abyste informaci mohl předat na Tranzit. Nezabere mi to víc než deset minut. A kdyby snad přece... tak se mě nepokoušejte dostat nějak zpátky."

Odpověď řidiče a pilota Changa, když už se za ním zavíraly vnitřní dveře průlezu, byla stejně stručná jako věcná. „A jak taky?" zeptal se jen.

POHLED /56/ Z GALÉRIE

Vnější dveře severního průlezu se otevřely bez nesnází; zarámován obrysem otvoru se objevil obdélník naprosté temnoty. Horizontálně napříč tmou probíhala plamenná čára - bezpečnostní zábradlí ochozu, planoucí v paprscích světlometu mířícího z Hory v hlubinách pod nimi strmě vzhůru. Morgan se zhluboka nadechl a přezkoušel pohyblivost ve skafandru. Cítil se naprosto v pořádku, kývl ještě na pozdrav Changovi, který na něho hleděl okénkem ve vnitřních dveřích, a potom vykročil z Věže ven.

Ochoz, který obkružoval celý Suterén, byla asi dva metry široká mříž; za ní se ještě dalších třicet metrů do šíře táhla ochranná síť. Do té její části, kterou Morgan dokázal přehlédnout, se za celá léta trpělivého čekání nechytilo naprosto nic.

Vydal se na cestu kolem Věže; stínil si oči před oslepivým jasem deroucím se zpod jeho nohou. V šikmém osvětlení vyvstával každý sebemenší hrbolek a nerovnost na ploše, která se nad ním táhla jako silnice ke hvězdám - což bylo do jisté míry přesné vyjádření skutečnosti.

Jak očekával a doufal, exploze na protilehlé stěně Věže nezpůsobila na této straně žádné škody; k tomu by také bývalo třeba atomové pumy, a ne pouhé elektrochemické. Dvojitá rýha trati, která právě očekávala dotek prvých kol, se vypínala v panenské neporušenosti do výše bez konců. A padesát metrů pod galerií - tam ovšem bylo pro záři světlometů obtížné pohlédnout - dokázal rozeznat koncové zarážky, plně v pohotovosti pro případ, který by vlastně už nikdy neměl nastat...

Bez spěchu, přitisknut k strmícímu boku Věže, kráčel Morgan zvolna směrem k západu, až dospěl k prvému nároží. Otočil se a pohlédl nazpět k otevřeným dvířkům přechodové komory a k bezpečí - jak relativní je to pojem! -, jež představovala. A pak se troufale pustil dál podél prázdnoty západní stěny.

Zažíval kuriózní směsici pocitů, rozjaření i strach, takový, jaký nepoznal od dob, kdy se učil plavat a poprvé zjistil, že je na hloubce, kde nestačí. A třebaže si byl jist, že mu nehrozí žádné nebezpečí, rizika tu být mohla. S naléhavostí se mu vnucovala připomínka ISIS, čekající na svůj čas; jenomže Morgan odjakživa nerad odcházel od nedokončené práce, a tento svůj nynější úkol dosud nesplnil.

Západní stěna se navlas podobala severní, jenom přechodová komora tam nebyla. Ani zde nebyly žádné stopy po explozi, třebaže tato stěna byla blíže k místu výbuchu.

Morgan potlačoval nutkání ke spěchu - byl koneckonců v prostoru teprve pouhé tři minuty - a kráčel k dalšímu rohu. Mnohem dříve, než k němu došel, uviděl, že zamýšlenou obchůzku celé Věže nebude moci dokončit. Chodníček tam byl urván a visel volně do prostoru jako vyplazený kovový jazyk. Bezpečnostní síť zmizela nadobro, bezpochyby ji utrhl padající transportér.

Nebudu pokoušet štěstí, říkal si Morgan. Ale nedokázal odolat pokušení alespoň nahlédnout za roh, pevně svíraje zbylý kus zábradlí.

V rýze jižní trati trčely četné trosky a výbuchem ožehnutá stěna hrála všemi barvami. Avšak pokud Morgan dohlédl, nebylo ani tady nic, co by pár lidí s řezacím hořákem nedokázalo za několik hodin dát do pořádku. Pečlivě vše popsal Changovi; pilot a řidič se netajil tím, jak se mu ulevilo, že se Morgan konečně ozval, a naléhal na něj, aby se co nejrychleji vrátil do Věže.

„Žádný strach," řekl Morgan. „Zbývá mi ještě deset minut a mám to sotva třicet metrů daleko. To už bych dokázal ujít i se vzduchem, který teď mám v plicích."

Ale nechtěl raději nic takového zkoušet. Rozruchu, jaký měl za sebou, bylo na jedinou noc až dost. A víc než dost, pokud se dalo věřit všemu, co mu napovídala ISIS; od této chvíle už hodlal být bezvýhradně poslušen jejích pokynů.

Když se navracel k otevřeným dveřím přechodové komory, stanul na několik posledních okamžiků u zábradlí, zalit fontánou světla tryskající z vrcholku Šrí Kandy hluboko dole. Vrhalo jeho stín, do nestvůrnosti prodloužený, přesně podél Věže, vertikálně vzhůru ke hvězdám. Jeho silueta se teď musela promítat na tisíce kilometrů daleko; uvědomil si, že možná dosahuje až k transportéru spouštějícímu se teď rychle ze stanice 10 K. Kdyby zamával pažemi, zachránci by možná jeho znamení uviděli; mohl by jim tak docela dobře signalizovat morseovkou.

Zábavná představa vyvolala mnohem vážnější úvahu. Nebylo by pro něho nejlépe, kdyby tu počkal s ostatními a neriskoval osamocený návrat na Zemi ve *Spideru*? Jenomže cesta vzhůru k *Tranzitu*, kde by se mu mohlo dostat všestranné lékařské péče, by trvala týden. To nebyla rozumná alternativa, neboť zpět na Šrí Kandu dorazí za méně než tři hodiny.

Čas vrátit se dovnitř. Zásoba vzduchu se touto dobou asi ztenčila na minimum a stejně už není, co by se víc dalo vidět. Trochu trpká ironie osudu při pomyšlení, jaká nádherná vyhlídka tu normálně musí být, ve dne i za noci. Nyní však měl pohled

na planetu pod sebou i na oblohu nahoře zcela přezářen oslepivým jasem ze Šrí Kandy; plul svým vlastním malým světelným vesmírem, ze všech stran obklopen temnotami. Nechtělo se mu ani věřit, že stojí v prázdnotě kosmu, už sám pocit váhy to vyvracel. Cítil se tak bezpečný, jako by byl opřen oběma nohama přímo o vrcholek Hory a nestál šest set kilometrů nad ním. Myšlenka, kterou bylo třeba plně vychutnat a uchovat pro dobu, až bude zpátky na Zemi.

Popleskal hladký, nepoddajný povrch Věže, která ve srovnání s ním byla nesmírnější než slon vůči tvoru velikosti améby. Jenomže žádná améba na světě si nedokáže slona ani představit - natož vytvořit ho.

„Nashledanou za rok, dole na Zemi," zašeptal Morgan a zvolna za sebou zavřel dvířka přechodové komůrky.

POSLEDNÍ /57/ ÚSVIT

V Suterénu se Morgan zdržel sotva pět minut; nebyla to pravá chvíle na společenskou konverzaci a hlavně jim nechtěl spotřebovávat cenný kyslík, který jim sem s takovými obtížemi dopravil. Všem ještě stiskl ruku a nasoukal se zpátky do *Spideru*.

Byla to pohoda dýchat opět bez masky - pocit o to příjemnější, když už teď bylo definitivně jasné, že své poslání dokončil se zdarem a že za necelé tři hodiny bude zpátky na Zemi. A přece - po všem úsilí, jež musel vynaložit, aby se probojoval až k Věži - se mu nějak nechtělo odrazit od tohoto přístaviště a poddat se opět zemské přitažlivosti, byť ho její síla měla dovést nazpět domů. A pak naráz uvolnil západky stykovacího uzlu a spustil se volným pádem dolů, na pár sekund ve stavu naprosté beztíže.

Když tachometr došplhal ke třem stům kilometrům, zapojil se automaticky brzdný systém a tíže se opět projevila. Brutálně vydrancovaná baterie se tím začínala opět nabíjet, ovšem poškození,

která utrpěla, budou sotva napravitelná a bude zřejmě nutno ji vyřadit z provozu.

Vnucovala se chmurná paralela: Morgan se nedokázal ubránit pomyšlení na své vlastní tělo utýrané nadměrnou zátěží, ale hrdost mu stále ještě bránila, aby oznámil, že bude potřebovat lékařskou pomoc, až konečně dorazí dolů. Uzavřel malou sázku sám se sebou; požádá o ni, pokud by se ISIS znovu ozvala.

Mlčela však a Morgan rychle klesal nocí dolů. Uvolnil se, vypřáhl, nechal *Spidera*, aby se staral sám o sebe, zatímco on sám hltal pohled na noční oblohu. Jen málo kosmických lodí umožňovalo takový panoramatický výhled a nemnoho lidí mělo až dosud možnost pozorovat hvězdy za tak vynikajících podmínek. Polární záře už pohasla nadobro, zhasly i světlomety a nic už nesoupeřilo se souhvězdími.

Až na jedinou výjimku; ještě tu byly hvězdy stvořené člověkem. Téměř přesně v nadhlavníku plála jako maják oslnivou září stanice Ašóka, provždy zavěšená nad Hindustánem - pouhých pár set kilometrů vzdálená od komplexu Věže. V půli cesty dolů k východnímu obzoru tkvěl Konfucius a ještě níže pod ním Kamehameha, zatímco ve výšinách na západě žhnuly Kinte a Imhotep. To byly ovšem jen nejjasnější milníky rozestavěné podél zemského rovníku; kromě nic existovaly doslova desítky dalších a všechny svým jasem předčily i Siria. Jak překvapen by asi byl každý ze starých astronomů, kdyby mohl spatřit tento náhrdelník rozložený kruhem po nebesích; a jaký by byl jeho údiv po hodině pozorování, kdyby zjistil, že se tato tělesa po obloze vůbec nepohybují, že nevycházejí ani nezapadají, zatímco staré známé stálice zvolna plynou svými po věky neproměnnými drahami.

Dál a dál upíral oči na démantový náhrdelník napjatý oblohou a v jeho chvílemi podřimující mysli se začínal formovat v cosi mnohem většího, ohromujícího. Bez přílišných nároků na představivost se tyto člověkem stvořené hvězdy stávaly světly titánského mostu... Myšlenkami se zatoulával k vidině ještě fantastičtější. Jak se jen jmenoval onen most do Valhally, po němž hrdinové severských ság přecházeli z tohoto do onoho světa? Nedovedl si jeho

jméno vybavit, ale sen to byl nádherný. A nepokusili se snad jiní tvorové, dávno před člověkem, překlenout již dříve oblohy svých vlastních světů? Měl před očima představu nádherných prstenců obepínajících Saturna, duchovité kruhy kolem Urana a Neptuna. Třebaže přesně věděl, že žádná z oněch planet nikdy nepocítila dotyk života, pohrával si přesto s myšlenkou, že jsou to jen trosky mostů, jejichž stavba nějak ztroskotala.

Byl by si přál usnout, ale i proti jeho vůli se toho obrazu dále zmocňovala jeho imaginace. Připadal si jako pes, který našel novou kost a nedokáže ji pustit, vzdát se jí. Koncepce to nebyla nijak absurdní. Mnohé z geosynchronních stanic přece měly rozměry celých desítek kilometrů, anebo byly pospojovány kabely, které už přemosťovaly dosti podstatné části orbitálních drah. Spojit je všechny dohromady a vytvořit tak prstenec kolem celé Země by nebyl po technické stránce zdaleka tak složitý úkol, jako stavba Věže, a vyžádal by si mnohem méně materiálu.

Ne, nikoli prstenec - *kolo*! Jeho Věž v něm představovala toliko prvý z jeho paprsků. Muselo by jich být víc (kolik? čtyři? šest? dvacet?), rozmístěných podél rovníku. Až by byly nahoře na orbitě pevně spojeny v jeden tuhý celek, zcela by odpadl problém stability, který tolik komplikoval konstrukci jediné věže. Afrika, Jižní Amerika, Gilbertovy ostrovy, Indonézie - ty všechny by dokázaly poskytnout v případě potřeby základny pro pozemské terminály. A jednoho dne, až budou dále zdokonaleny potřebné materiály a až pokročí ještě dále i výzkum, bude možno stavět věže nezranitelné hurikány a nebude už třeba vyhledávat pro jejich patu horské výšiny. Kdyby byl mohl počat ještě sto let, byl by možná nemusel rušit klid Mahá Théra...

Do jeho snů se nad východním obzorem zatím tiše vnesl tenký srpeček couvající Luny a obloha kolem něho se rozžíhala prvým zákmitem úsvitu. Země, takřka v úplňku, zalévala celý měsíční disk popelavým svitem tak intenzívním, že Morgan dokázal rozpoznat mnohé známé detaily krajin ležících v lunární noci; napínal zrak v naději, že spatří i pohled nejpůvabnější, nikdy v minulosti nevídaný - hvězdičku v objetí měsíčního srpku. Avšak žádné z

měst onoho druhého domovského světa člověka nebylo této noci viditelné.

Už jen dvě stě kilometrů - méně než hodina cesty. Nemělo smysl pokoušet se bdít; *Spider* byl vybaven programem pro plně automatizovaný dojezd a přistane tak jemně, že ho ani nevyruší ze spánku...

Bolest ho probudila první; ISIS se opozdila jen o zlomek sekundy. „Nesnažte se vstávat," konejšila ho. „Už jsem zavolala pomoc rádiem. Ambulance je na cestě."

To je komedie. Ale nesmíš se smát, nařizoval si Morgan, ISIS dělá, co umí. Nepociťoval strach; třebaže bolest za hrudní kostí byla intenzívní, nevyřazovala ho z činnosti. Pokusil se plně na ni soustředit pozornost a tento volní akt sám o sobě přispěl k tomu, že symptomy poněkud ustoupily. Už dávno přišel na to, že s bolestí se člověk vypořádává nejlíp tím, že ji začne objektivně studovat.

Volal ho Warren, ale jeho slova zůstávala kdesi daleko a nějak jim chyběl význam. Rozpoznával v přítelově hlase úzkost a byl by rád učinil něco, čím by jí ho zbavil; jenomže už mu nezbývaly síly, aby vyřešil tento problém - ani žádný jiný. Teď už přestával slyšet i slova sama; slabounké, ale vytrvalé hučení začalo překrývat všechny ostatní zvuky. Třebaže věděl, že existuje toliko v jeho představách - anebo v labyrintu kanálků jeho sluchu -, zdálo se být zcela reálné; byl by se mohl domnívat, že stojí na úpatí nějakého velikého vodopádu.

Pak hukot slábl, zjemněl v šumění - nabyl zcela určité melodie. A náhle ji rozpoznal. Jak sladké bylo uslyšet ještě jednou, tady na hranici němého vesmíru, tóny, které si pamatoval ještě od své prvé návštěvy v Jakkagale!

Gravitace si ho přitahovala do své moci, stejným způsobem, jako po staletí její neviditelná ruka formovala i tvar vodního paprsku prýštícího z Rajských zřídel. Jenomže on vytvořil cosi, čeho se chtivá zemská přitažlivost už nezmocní nikdy, dokud alespoň člověku nebude scházet umění a vůle uchovat toto dílo.

Proč jen je mu taková zima na nohy? Co se to děje s autoregulací *Spidera*? Ale brzy už začne svítat; a pak již bude tepla dost.

Hvězdy se začínaly někam ztrácet, mnohem rychleji, než by byly měly. To je zvláštní; třebaže den už je tak blízko, všechno kolem něho jako by potemnělo. A Rajské fontány se níží k zemi, slábne jejich hlas... slábne... slábne...

Tu se ozval hlas zcela jiný, avšak Vannevar Morgan ho už nevnímal. V přestávkách mezi jednotlivými úsečnými a pronikavými hvizdy volala ISIS do nadcházejícího úsvitu:

POMOC! VOLÁM VŠECHNY, KDO JSOU
V DOSLECHU! PŘIJĎTE PROSÍM
OKAMŽITĚ POSKYTNOUT POMOC!
AKUTNÍ NEBEZPEČÍ INFARKTU! *ISIS!*
POMOC! VOLÁM VŠECHNY, KDO JSOU
V DOSLECHU! PŘIJĎTE PROSÍM
OKAMŽITĚ POSKYTNOUT POMOC! *ISIS!*

Volala bez přestání, ještě když už slunce vyšlo nad obzor a jeho prvé paprsky pohladily vrchol hory, jež kdysi byla Horou, Horou svatosti. Hluboko dole naráz vyvstal na moři oblaků stín Šrí Kandy, jejího dokonalého kužele, stále ještě v neporušené kráse přes všechno to, co s ní člověk již učinil.

Nebyli tu poutníci, aby se stali svědky toho, jak se symbol věčnosti znovu klade na tvář probouzející se Země. Avšak uvidí ho ještě milióny a milióny, ve staletích, která teprve nadejdou, až v bezpečí a v pohodlí pojedou vzhůru ke hvězdám.

/59/ EPILOG: KÁLIDÁSŮV TRIUMF

V posledních dnech onoho posledního a kratičkého léta, ještě než čelisti ledovců sevřely ze severu i z jihu pevně rovník, přibylo do Jakkagaly poselstvo z *Xenopolisu*.

Bylo jedno samojediné, mělo hodnost Organizátora rojů a rekonstituovalo se do lidské podoby. Až na jeden detail to byla celkem zdařilá kreace; ovšem tucet dětí, které *Xenopolidon* doprovázely v autoptéře, byl trvale v rozpoložení jakési mírňoučké hysterie - ti mladší se dokonce tu a tam rozhihňaly.

„Copak je tu tak legračního?“ zeptalo se *Xenopolidon* svou dokonalou solární výslovností. „Nebo snad je to nějaký soukromý žertík?“

Ale děti se nedaly pohnout, aby *Xenopolidonu*, jehož barevné vidění bylo normálně limitováno hranicemi infračerveného oboru spektra, vysvětlily, že lidská pokožka není pouhá náhodná mozaika rozmanitých zelení a červení a modří. A i když jim pak zahrozilo, že se promění ve strašlivého *Tyrannosaura Rexe* a všechny je sežere, odmítaly uspokojit jeho zvědavost. Nejen to, ještě Je spěchaly poučit - Je, které připutovalo dálkami desítek světelných let a shromažďovalo vědění po třicet století -, že z materiálu o hmotnosti sotva sto kilogramů by se těžko tvořil jen trochu působivý dinosaurus.

Xenopolidon se nezlobilo; mělo trpělivost a děti Země pro Ně byl nezměrně zajímavé, jak svou biologií, tak i psychologicky. Taková byla ostatně mláďata všech tvorů - to jest všech, kteří nějaká mláďata měli. *Xenopolidon* prostudovalo již devět rozličných druhů takových bytostí a dovedlo si již téměř představit, jaké to asi je vyrůstat, dozrávat, a umírat... téměř, ale přece jen ne docela.

Před těmito dvanácti lidskými bytostmi a jednou bytostí non-lidskou se rozprostírala pustina země, jejíž někdejší bujná pole a lesy sežehl ledový dech ze severu i z jihu. Již dávno zmizely graciézní kokosové palmy, a dokonce i ze zachmuřených borovic, jež nastoupily na jejich místa, už zbývaly jen holé kostry, s kořeny udolanými šířícím se permafrostem. Na celém povrchu

Země už nezbýval žádný život; toliko v hlubinách oceánů, kde vnitřní teplo planety zadržovalo postupující led, dosud plavalo a popolézalo a požíralo se navzájem pár slepých, hladomřivých tvorečků.

Ovšem pro tvora, jehož domovem byl svět kroužící kolem slabě žhnoucí rudé hvězdy, se Slunce planoucí na bezmračné obloze zdálo být nesnesitelně jasné. Třebaže se z jeho záře vytratilo veškeré teplo již před tisíciletím, pohlceno chorobou, jež napadla jeho jádro, jeho prudký chladný svit odkrýval kdejakou podrobnost zničené krajiny a třpytil se v nádheře postupujících ledovců.

Pro děti, které se stále ještě dokázaly bouřlivě radovat ze sotva probuzené síly svých myslí, představovala teplota pod bodem mrazu zdroj nebývalého rozjaření. Nahé tancovaly závějemi, holýma nožkama je rozkopávaly v prachová oblaka zářících krystalků, až je jejich symbioti museli občas varovat: „Pozor, nepokoušejte se potlačit vůlí signály omrzlin!“ Neboť ještě nebyly dostatečně vyspělé, aby dokázaly replikovat bez pomoci starších nové údy.

Nejstarší z chlapců se právě začal předvádět; zaútočil na chlad, ohlásil to a oznámil k tomu hrdě, že je ohňovým ementálem. (*Xenopolidon* si termín zaznamenalo pro pozdější probádání, jež Je pak uvedlo do nemalého zmatku.) Z malého exhibicionisty na chvíli nebylo vidět nic než sloup plamene a páry poskakující sem a tam po starobylém zdivu; ostatní děti však tuhle poněkud vulgární produkci ostentativně ignorovaly.

Ale pro *Xenopolidon* představovala zajímavý paradox. Proč jen se tihle lidé stáhli na vnitřní planety, když by byli silami, jež se teď již naučili ovládat, dokázali proti chladu účinně bojovat - tak jako to ostatně dělali jejich příbuzní na Marsu? Byla to otázka, na niž dosud marně hledalo uspokojivou odpověď. Přemítalo znovu o hádankovitém vyjádření, kterého se Mu dostalo od ARISTOTELA, té entity, s níž se Mu až dosud nejsnáze komunikovalo.

„Všechno má svůj čas.“ odpověděl globální mozek. „Je čas bojovat s přírodou a čas ji poslechnout. Pravá moudrost spočívá v

umění správné volby. Až dlouhá zima přejde, člověk se vrátí na Zemi omládlý a svěží.“

A tak během několika posledních století celá populace Země proudila vzhůru po ekvatoreálních Věžích a hrnula se blíž k Slunci, vstříc mladým oceánům Venuše, do úrodných plání mírného pásu Merkura. Za pět set let, až se Slunce opět zotaví, se exulanté začnou navracet. Merkur bude, až na polární oblasti, opět opuštěn; avšak Venuše se jim natrvalo stane druhým domovem. Pohasnutí Slunce poskytlo impuls i příležitost zkrotit tu pekelnou planetu.

Třebaže to byly závažné problémy, dotýkaly se *Xenopolidonu* jen nepřímo; Jeho zájem byl soustředěn na mnohem jemnější předivo lidské kultury a společnosti. Každý druh sám o sobě je jedinečný, skrývá překvapení sobě vlastní, má své specifické idiosynkrasie. Lidský rod postavil před *Xenopolidon* ohromující jev pseudoinformace - anebo, vyjádřeno místním pojmoslovím, fenomén humoru, fantazie, mýtu.

Mnohokrát si *Xenopolidon* říkalo, když se s těmito podivnými koncepcemi potýkalo: Ne, lidstvu nedokážeme porozumět nikdy. Chvílemi prožívalo tak zoufalé krize, že se obávalo samovolné rekonstituce, se všemi riziky, jež v sobě skrývala. Nyní však už dosáhlo nesporného pokroku; dosud mělo v paměti uspokojení, jaké Mu přinesla chvíle, kdy formulovalo prvý žert - a kdy Mu děti přizvukovaly smíchem.

Pracovat s dětmi znamenalo získat pro řešení hlavní vodítko, a opět to byl ARISTOTELES, kdo mu je napověděl. „Existuje staré úsloví: dítě je otcem dospělého muže. Třebaže biologické pojetí ‚otce‘ je nám oběma cizí, slovo má v tomto kontextu dvojí význam -“

A tak tedy bylo *Xenopolidon* zde mezi nimi a doufalo, že Mu děti pomohou pochopit dospělé, v něž se nevyhnutelně časem proměňovaly. Někdy říkaly čistou pravdu; ale i když v nich převládla hravost (další krajně obtížná pojmová kategorie) a hýřily pseudoinformacemi, dokázalo si už nyní *Xenopolidon* vybrat.

V jistých chvílích ovšem ani děti, ani dospělí, ba ani ARISTOTELES nevěděli, co vlastně pravda je a co není. Zdálo se, že

mezi absolutní fantazií a pevnými historickými fakty existuje plynulá škála a že toto spektrum dovoluje vyjádřit i jejich nejjemnější odstíny. Na jednom konci tohoto vidma byly takové osobnosti jako Kolumbus a Leonardo a Einstein a Lenin a Newton a Washington, u nichž byly mnohdy uchovány i jejich podoby a hlasy. Na druhém pólu pak byl Zeus a Alenka a King Kong a Gulliver a Siegfried a Merlin, kteří absolutně nikdy nemohli v žádném reálném světě existovat. Ale co si myslet o takovém Robinu Hoodovi anebo Tarzanovi či Kristovi nebo Sherlocku Holmesovi anebo Odysseovi a Frankensteinovi? I oni by bývali mohli - při jisté licenci - být považováni za osobnosti víceméně historické.

Sloní trůn se za tři tisíciletí změnil jen pramálo, avšak nikdy za celou tu dobu ještě nehostil návštěvníka tolik cizího. *Xenopolidon* pohlíželo na jih a srovnávalo půl kilometru široký sloup trčící z vrcholku hory s vrcholnými technickými díly, jaké spatřilo na jiných světech. Na rasu tak mladou to byl bezpochyby vynikající výkon. Třebaže se odjakživa zdálo, že se Věž musí každým okamžikem překotit a zřítit, stála tu již po patnáct století.

Ne ovšem ve své nynější podobě. Prvých sto kilometrů nyní tvořilo vertikální město - v některých prostorných podlažích stále ještě obývané - skrze něž kdysi šestnáct tratí vozilo často až milión cestujících denně. Teď již byly v provozu pouze dvě; za pár hodin se už *Xenopolidon* i jeho doprovod vydají po onom rýhovaném obrovitém tělese vzhůru, zpět do Kruhového města, které obepínalo celou zeměkouli.

Xenopolidon vyklenulo oční čočky, aby si zajistilo teleskopické vidění, a zvolna zapátralo v zenitu. Ano, bylo tam - nepříliš zřetelné za dne, ale jasně viditelné v noci, kdy je dosud ozařoval sluneční svit proudící kolem zastíněné části Země. Svítivý tenký pás, jež rozděloval oblohu ve dvě polokoule, byl světem sám o sobě, kde si půl miliardy lidí zvolilo život v beztížném stavu.

A tam nahoře, poblíž Kruhového města, byla zaparkována i hvězdná loď, jež přenášela Poselstvo a ostatní druhy z Úlu napříč mezihvězdnými propastmi. Právě v těchto chvílích byla připravována k odletu - bez spěchu, s předstihem celých let ji chystali na

další šestisetletý skok v její pouti. Pro *Xenopolidon* byl tento čas bezvýznamný, neboť se nemělo rekonstituovat dříve než na konci oné cesty, zato však Je pak očekával nejsložitější okamžik celé jeho existence. Poprvé vůbec byla hvězdná sonda, *Xenostellar*, zničena anebo alespoň umlčena, brzy poté, kdy vstoupila do soustavy cizího slunce. Snad konečně navázala dotyk s tajuplnými Lovci úsvitu, kteří zanechali své stopy na tolika světech, tak nevysvětlitelně blízko samému Počátku. Kdyby bylo *Xenopolidon* schopno bázně či strachu, bylo by je zakoušelo současně, když teď přemýšlelo o budoucnosti šest set let ještě vzdálené.

Zatím však bylo na zasněženém vrcholku Jakkagaly a hledělo na lidskou cestu ke hvězdám. Svolalo všechny děti k sobě (věděly naprosto přesně, kdy si Ono přeje, aby Je bezvýhradně poslechly) a ukázalo na horu na jihu.

„Víte přece velice dobře," pravilo s únavou, jež byla jen zčásti předstírána, „že Geoport 1 byl vybudován o dva tisíce let později než tenhle rozkotaný palác." Všechny děti vážně pokývaly na souhlas. „Tak proč tedy," ptalo se *Xenopolidon* a sledovalo onu svislou linii od zenitu až po vrcholek hory, „proč prosím vás říkáte tomuhle sloupu zrovna *Kálidásova věž*?"

Doslov

PRAMENY A PODĚKOVÁNÍ

Autor historického příběhu na sebe bere mimořádný závazek vůči svým čtenářům, zejména pokud si zvolil málo známé údobí a prostředí. Nesmí si dovolit nic pozměňovat na doložených faktech a událostech; pokud cokoli dokomponovává - a bez této nutnosti se často neobejde -, je jeho povinností vést zřetelnou dělicí čáru mezi fakty a fikcí.

Autor *science-fiction* musí pracovat s druhou mocninou této odpovědnosti. Věřím, že následujícími poznámkami učiním nejen zadost této povinnosti, ale že pro čtenáře nebudou ani bez zajímavosti.

TAPROBANÉ A CEJLON

Z režijních důvodů jsem si dovolil tři úpravy v geografii Cejlonu, nynější Šrí Lanky. Posunul jsem tento ostrov o osm set kilometrů k jihu, tak aby ležel přímo na rovníku - jak tomu bylo před dvaceti milióny let a jak bude možná jednoho dne opět situován. V současné době se rozkládá mezi šestým a desátým stupněm severní šířky.

Kromě toho jsem zdvojnásobil výšku Hory svatosti a přemístil ji blíže k „Jakkagale“. Obě totiž existují a jejich tvářnost jsem respektoval.

Šrí Pada neboli Adamova hora je nápadný kuželovitý vrcholek, v jehož posvátnost věří buddhisté, muslimové, hinduisté i křesťané; na jeho temeni stojí nevelký chrám. Uvnitř svatyně je kamenná deska s prohlubeninou, o níž se věří - ač měří na délku dva metry -, že je to šlápota samého Buddhy.

Po mnoha staletí vystupují na vrchol do výšky 2240 metrů tisíce poutníků. Dnes již není výstup nebezpečný, neboť tu existují dvoje schody zezdola až k samotnému temeni (bezpochyby je to nejdelší schodiště na světě). Vyprovokován Jeremy Bernsteinem z *New Yorkeru* (připomínám jeho *Vědu na vlastní oči*) jsem kdysi tento výstup podnikl a nohy jsem měl po několik následujících dní jako ochrnuty. Ale námaha stála za to, měli jsme štěstí a zažili jsme onu úchvatnou podívanou na stín vrcholku za rozbřesku - je to dokonale symetrický trojúhelník viditelný jen pár minut po východu slunce a promítající se na oblaka dole, takřka až k samému obzoru.

Později jsem si pak mohl prohlédnout tuto horu mnohem pohodlněji, na palubě helikoptéry vojenského letectva Šrí Lanky, a ke svatyni jsme se přiblížili natolik, že bylo možno pozorovat rezignovaný výraz na tvářích mnichů, dnes již takovému rámusení přivyklých.

Skalní pevnost Jakkagala je ve skutečnosti Sígirija (anebo Sigiri, Lví skála), jejíž skutečná podoba je tak ohromující, že jsem na ní nepotřeboval měnit pranic. Jediné licence, které jsem si dovolil, byly v dataci, neboť palác na jejím vrcholu byl (podle sinhalské kroniky *Čúlavansa*) vybudován za vlády krále otcovraha Kašjápy I. (478 - 495 n. l.). Zdá se však téměř neuvěřitelné, že by tak rozsáhlé dílo mohlo být dokončeno v průběhu pouhých osmnácti let, a to uzurpátorem, jenž každým okamžikem musí očekávat útok legitimistů, takže historie Sígirije může docela dobře sahat i o několik století dále do minulosti.

O charakter, motivaci a skutečné osudy Kašjápy se vedlo mnoho sporů a vášně byly znovu rozdmychány posmrtným vydáním *Příběhu Sigiri* (Lake House, Colombo, 1972) sinhalského vědce profesora Senerata Paranavitany. Čerpal jsem rovněž z jeho monumentální dvousvazkové studie o nápisech na Zrcadlové stěně, *Sigiri Graffiti* (Oxford University Press, 1956). Některé z citovaných veršů jsou autentické, na jiných jsem provedl jen nevelké úpravy.

Fresky, nejproslulejší ozdoba Sígirije, byly dokonale reprodukovány v díle *Cejlon: malby z chrámů, svatyň a skal* (New York Graphic Society - UNESCO, 1957). Na páté straně přílohy je nej-

zajímavější z nich - která byla bohužel v roce 1960 zničena neznámými vandaly. Komorná na ní zcela zjevně *naslouchá* záhadné krabičce s víčkem na pantíky, kterou drží v pravé dlani; obraz rozšifrován nebyl, mou domněnku, že jde o raný typ sinhalského tranzistorového přijímače, odmítli místní archeologové brát vážně.

Legenda o Sígiriji se nedávno objevila i na plátně filmu Dimitriho de Grunwalda *Bohokrál* s Leighem Lawsonem jako velice výrazným představitelem Kašjápy.

KOSMICKÝ VÝTAH

Na Západě byla tato zdánlivě bláznivá myšlenka poprvé publikována ve formě dopisu Johna D. Isaacse, Hugha Bradnera a George E. Backuse ze Scrippsova oceánografického institutu a Allyna C. Vinea z oceánografického ústavu Wood's Hole, uveřejněného v časopise *Science* ze dne 11. února 1966 pod titulkem „Satelity s prodlouženým dosahem - kosmický jeřáb". Pokud by se zdálo divné, že se tímto nápadem zabývají právě oceánologové, je třeba si uvědomit, že jsou (poté, co pominuly nezapomenutelné dny balónových přehrad) patrně jediní, kdo se setkává s problémem velice dlouhých lan zatěžovaných svou vlastní váhou. (Dr. Allyn Vine mimochodem zajistil svému jménu nesmrtelnost v názvu proslulé hloubkové ponorky „Alvin".)

Později se ovšem ukázalo, že se nápad zrodil již šest let předtím - a to v mnohem ctižádostivější podobě - v hlavě leningradského inženýra J. N. Arcutanova (Komsomolskaja pravda, 31. července 1960). Arcutanov formuloval představu „nebeské lanovky", abychom užili toho přitažlivého termínu, která by denně dokázala vynést na geosynchronní dráhu přinejmenším 12 000 tun. Je překvapující, že jeho odvážná myšlenka měla poměrně malou odezvu; jediná zmínka o ní, se kterou jsem se kdy setkal, byla ve sličném svazku obrazů Alexeje Leonova a Sokolova *Čekají na nás hvězdy* (Moskva 1967). Jedna z barevných tabulí (strana 25) uka-

zuje „kosmický výtah“ v činnosti; v popisu k ní se říká: „...družice setrvává takříkajíc stabilně na svém místě na obloze. Jestliže z této družice spustíme lano k zemi, je lanovka připravena. Poté už lze dále budovat zdviž ZEMĚ - SPUTNIK - ZEMĚ pro dopravu osob i nákladů, která se obejde bez jakéhokoli raketového pohonu.“

Třebaže mi generál Leonov věnoval výtisk své knihy na vídeňské konferenci o mírovém využití kosmického prostoru v roce 1968, tuto myšlenku v ní obsaženou jsem prostě nějak nezaregistroval - třebaže zobrazený výtah je přímo v prostoru nad Šrí Lankou! Zřejmě jsem se domníval, že si kosmonaut Leonov, člověk známý svým humorem*, jen tak zažertoval.

Kosmický výtah je zřejmě principem, jehož čas prostě nadešel, jak o tom svědčí skutečnost, že během desetiletí od publikování Isaacsova dopisu v roce 1966 byl nezávisle znovu objevován přinejmenším třikrát. Podrobné pojednání, bohaté na mnoho nových aspektů, bylo uveřejněno Jeromem Pearsonem z Wright-Pattersonova leteckého ústavu v zářijovém čísle *Acta astronomica* v roce 1975 („Orbitální věž; startovací zařízení využívající rotační energie Země“). Dr. Pearson byl překvapen, když se dověděl o předchozích studiích, které unikly i rešerši zadané počítači; uslyšel o nich při četbě mé výpovědi před kosmickým výborem Sněmovny reprezentantů v červnu 1975 (viz *Pohled ze Serendipu*).

Šest let předtím (*Journal of the British Interplanetary Society*, sv. 22, str. 442-457, 1969) již A. R. Collar a J. W. Flower dospěli v podstatě k týmž závěrům v článku „Čtyřiadvacetihodinový satelit na (relativně) nízké dráze“. Zkoumali v něm možnost, jak zavěsit geosynchronní komunikační družici mnohem níže, než je přirozenými podmínkami daná výše 36 000 kilometrů, při čemž sice neuvažovali o prodloužení lana na celou tuto vzdálenost až k zemskému povrchu, ovšem to už by bylo toliko zjevně se nabízející domyšlení takového záměru.

Nyní by bylo na místě skromné zakašlání. Kdysi v roce 1963, ve studii, kterou mi zadalo UNESCO a kterou otiskly *Astronautics*

*) A rovněž vynikající diplomat. Po promítání filmu *2001:* Vesmírná odysea ve Vídni pronesl poznámku, která pro mne patří k nejmilejším ze všech, jenž jsem kdy slyšel: „Teď mám pocit, že jsem byl v kosmu už dvakrát.“ Po letu Sojuz-Apollo by byl patrně řekl „třikrát“.

v únoru 1964 pod názvem „Svět komunikačních družic“ (lze si ji přečíst v *Hlasech shůry*), jsem napsal: „Mezi perspektivami značně dlouhodobějšími lze uvést, že existuje celá řada teoretických možností, jak získat čtyřiadvacetihodinový satelit na nízké oběžné dráze; jsou však vesměs závislé na technickém rozvoji, jakého bude sotva dosaženo v tomto století. Promyšlení těchto možností doporučuji zájemcům o tento obor jako užitečné cvičení.“

Prvou z těchto „teoretických možností“ byl samozřejmě zavěšený satelit uvažovaný Collarem a Flowerem. Již prvý hrubý propočet jen tak na rubu jakési obálky, opřený o únosnost existujících materiálů, ve mně vyvolal takovou skepsi, že jsem se ani nenamáhal jít do dalších podrobností. Kdybych býval o něco méně konzervativní - anebo kdyby snad ta obálka byla o něco většího formátu -, byl bych patrně předstihl všechny ostatní, ovšem s výjimkou Arcutanova.

Jelikož tahle knížka má (jak doufám) mnohem blíže k beletrii než k technickému pojednání, mohu doporučit těm, kdo by si přáli technické otázky probrat detailněji, studium rychle narůstající odborné literatury o tomto tématu. Mezi posledními příspěvky k ní je studie Jeroma Pearsona „Využití orbitální věže k rutinnímu vysílání těles únikovou rychlostí“ (Protokoly 27. kongresu Mezinárodní astronautické federace, říjen 1976) a dále pozoruhodný článek Hanse Moravce „Non-synchronní orbitální jeřáb“ (výroční schůze Americké astronautické společnosti, San Francisco, 18. až 20. října 1977).

Za cenné poznámky k otázce orbitální věže jsem vděčen svým přátelům, zesnulému A. V. Cleaverovi ze společnosti Rolls-

Royce, dr. ing. Harrymu O. Ruppemu, profesoru astronautiky z katedry kosmických zařízení na mnichovské technice a dr. Alanu Bondovi z Culhamových laboratoří. Nikdo z nich není odpovědn za mé vlastní modifikace řešení.

Walter L. Morgan (který, pokud vím, není v příbuzenském vztahu k Vannevaru Morganovi) a Gary Gordon z laboratoří COMSATU stejně tak jako L. Perek z Úřadu pro otázky kosmického prostoru mi poskytli neocenitelné informace o stabilních oblastech geosynchronních drah; poukázali hlavně na to, že přirozené vlivy (zejména působení Slunce a Měsíce) by zcela určitě způsobovaly značné oscilace, zvláště v severo-jižním směru. „Taprobane“ by proto možná zdaleka nepředstavovala tak optimální lokalizaci, jakou jsem jí přisoudil já; přesto by to však pořád ještě bylo umístění ze všech nejlepší.

Diskusní je i volba místa s velkou nadmořskou výškou; jsem zavázán Samu Brandovi z Výzkumného ústavu válečného loďstva pro předpovědní služby v Monterey za informace o rovníkových větrech. Pokud se ukáže, že Věž by přece jen mohla být bezpečně spuštěna až k mořské hladině, pak by se mohl maldivijský ostrov Gan (který Royal Air Force vyklidila v poměrně nedávné době) stát ve dvaadvacátém století nejcennějším pozemkem na celé zeměkouli.

Konečně se mi zdá být velice zvláštní - ba znepokojující - ta shoda okolností, která způsobila, že celé roky předtím, než jsem začal o tomto příběhu uvažovat, jsem již podvědomě tíhl k jeho dějišti. Neboť dům, který jsem získal před desetiletím na svém oblíbeném šrílanském pobřeží (viz *Poklad Velkého útesu* a *Pohled ze Serendipu*), je přesně v místě, které ze všech pevnin a ostrovů leží nejblíže bodu maximální geosynchronické stability.

Takže až se odeberu do důchodu, doufám, že budu moci pozorovat i ostatní vysloužilé pamětníky raného kosmického věku, jak se lenivě převalují v orbitálním Sargasovém moři, přesně nad mou hlavou.

Colombo
1969-1978

A teď ještě další z oněch prazvláštních shod, na které už jsem si téměř zvykl čekat...

Při práci na korekturách tohoto příběhu jsem dostal od dr. Jerome Pearsona výtisk Technického memoranda NASA TM-75174, „Kosmické ‚korále' okolo Země" od G. Poljakova. Je to překlad článku „‚Ožerelje' Zemli", otištěného v časopise *Těchnika moloděži* č. 4 z roku 1977, str. 41-43.

V tomto nedlouhém, ale inspirujícím článku popisuje dr. Poljakov z Astrachaňského pedagogického institutu až do přesných technických podrobností Morganovu závěrečnou vizi spojitého prstence kolem celé Země. Chápe ho jako přirozené pokračování kosmického výtahu, jehož konstrukci a chod rovněž pojednává zcela shodně s mou vlastní koncepcí.

Zdravím *tovarišče* Poljakova a začínám se ptát sám sebe, zda jsem opět jednou neprojevil až příliš mnoho konzervatismu. Možná že se Orbitální věž stane skutkem již v jednadvacátém, a ne v dvaadvacátém století.

Naši vlastní vnukové by mohli dokázat, že gigantické je - někdy - už samo o sobě krásné.

Colombo, 18. září 1978

CLARKOVY CESTY DO BUDOUCNOSTI

Kdyby měl Arthur Charles Clarke možnost změřit svou autorskou oblibu v naší čtenářské (a divácké) obci exaktními metodami, jaké by odpovídaly jeho profesi astrofyzika, byl by patrně před dvanácti lety dospěl k závěru pro sebe uspokojivému: že totiž tato přízeň dosáhla kritické hodnoty a dále už se šíří samovolnou řetězovou reakcí. Od úst k ústům se tehdy mezi příznivci kosmických vizí rozlétla chvála filmu 2001: Vesmírná odysea, *který vznikl z Clarkovy spolupráce s režisérem Stanleyem Kubrickem, i popularita knižní verze, kterou Clarke napsal na podkladě filmového scénáře. Byl to ohlas spontánní, neovlivněný patrně ani v nejmenším tím, že filmu byl roku 1969 udělen v St. Louis* Hugo. *Jednak je popularita této ceny za díla z oblasti science-fiction do značné míry omezena na anglo-americkou půdu, jednak sdílí* Hugo *osud některých pravidelně udílených poct - nezřídka ozdobí i výtvory, u nichž po čase nelze najít jiné zdůvodnění, než že všechna ostatní produkce daného roku byla horší. Avšak přijetí* Vesmírné odysey *ve světě i u nás bylo prosté všeho snobismu a pozoruhodná poznámka sovětského kosmonauta Alexeje Leonova k tomuto filmu (kterou A. C. Clarke cituje v doslovu k Rajským fontánám) jen dokresluje upřímnost těchto reakcí.*

Ostatně i dřívější, ba hned první Clarkovy literární práce byly přijímány čtenáři mimořádně dychtivě. Jeho Předehra ke kosmu *(Prelude to Space, 1951) zahájila řadu odborně fundovaných románů, které přesto nepostrádaly invenci ryze beletristickou, básnivou jiskru nezbytnou k tomu, aby se tato tvorba zařadila do literatury jako partner rovnocenný všem ostatním odvětvím a žánrům. Doložily to i jeho pozdější práce,* Písky Marsu *(The Sands of Mars, 1952),* Země svítí *(Earthlight, 1955) i řada mistrovsky pointovaných krátkých povídek. Kultivované slovo je ještě cennějším prvkem v Clarkových pracích popularizačních, z jejichž tří*

desítek lze jen jako příklad uvést Voices from the Sky *anebo* The Treasure of the Great Reef *(Hlasy zhůry, Poklad velkého útesu).*

Autorův životopis nabízí zdánlivě jednoduché vysvětlení jeho úspěchů v této žánrové oblasti. Narodil se v Mineheadu, v Somersetu, 16. prosince 1917. Poněkud pozdní absolutorium ve fyzice a v matematice na Londýnské univerzitě roku 1948 roku 1948 je třeba přičíst dějům druhé světové války. Nebyly pro Clarka bez významu a bez vlivu na jeho odbornou i pozdější literární práci. Jako poručík RAF konal službu instruktora u prvé britské pozemní naváděcí radarové stanice. A koncem války, v roce 1945, předložil návrh na využití umělých satelitů pro komunikační účely - dnes je to předčasně zevšednělá myšlenka, tehdy to byl nepochybně nápad spadající zcela do oblasti science-fiction. Tou dobou (1946-1947) byl již jako třicátník předsedou Britské meziplanetární společnosti, tedy organizace řazené podle soudobých měřítek rovněž spíše k fantasknu. Zabýval se ovšem i mnohem praktičtějšími činnostmi. Obohatil své zkušenosti o redigování londýnských Physics Abstracts *v letech 1949-1950, čili o sisyfovskou dřinu při zvládání přívalu vědeckých informací a publikování úsporných extraktů. Za zásluhy o popularizaci vědy, za četné články a studie i rozhlasové a televizní pořady mu udělilo UNESCO v roce 1962 v Dillí cenu Kalinga, kterou z podnětu Indie na paměť podporovatele věd krále Ašóky (jenž v třetím století před naším letopočtem vládl říši Kalinga) obdrželi mj. i Louis de Broglie, Bertrand Russel a nejnověji i Sergej Kapica, syn Petra Kapici. Jeho zájem se přitom neomezil jen na vnější kosmický prostor (Clarke je řádným členem Královské astronomické společnosti), ale intenzívně se obracel i k podmořským výzkumům a zejména k podmořské fotografii. Z tohoto paralelního proudu zážitků a informací čerpal zejména pro romány* Podmořský hřbet *(The Deep Range, 1957) a* Ostrov delfínů *(Dolphin Island, 1963). Těžiště Clarkovy tvorby však přesto spočívá především v dráždivé sféře kosmických výzkumů a anticipací a tam je jeho odborná kvalifikace nejprůkaznější.*

Ovšem příliš jednoznačné a jednoduché odvozování přesvědčivosti uměleckého díla toliko z životní empirie tvůrce by bylo ošidné, jako zpravidla simplifikace bývají. Clarkův ještě erudovanější krajan a ctihodný kolega z oboru, jen o dva roky starší sir Fred Hoyle, astronom z Mt. Pa-

lomaru, vychází ze stejných pramenů informací, volí bezmála stejné látky jako A. C. Clarke (někde až na nebezpečném pomezí epigonství), a přece nakonec z jeho fabulačně bujných kosmických dobrodružství nepříjemně vyčnívají růžky spekulativních konstrukcí. Čtenář se takovými hrotky nerad dává zraňovat; oprávněně žádá fikci uměleckou, rád přiznává autorovi právo na vytvoření plně iluzívní mystifikace. Před podobnými nezdary si samozřejmě není jistý nikdo, a ani A. C. Clarke nečiní výjimku: například i jeho další Hugo *(1974) za literární dílo* Setkání s Ramou *připadl knize vyžadující od čtenáře jistou shovívavost, pokud jde o přesvědčivost nabízené kulisy i fabule. Sama profese astrofyzika tedy zřejmě není jedinou, ani hlavní oporou Clarkovy tvorby a jejích nejlepších výsledků.*

Naštěstí tvorbou věrojatné scenérie a věrohodné kulisy A. C. Clarke zdaleka nevyčerpává svůj myšlenkový arzenál. A je-li už řeč o myšlence a myšlení, je třeba především ocenit, že Clarke nepřemýšlí jen sám, že aktivní myšlenkovou spolupráci provokuje i u svých diváků, posluchačů, čtenářů. Filozofický aspekt Clarkových témat se zpravidla přímo podílí na stavbě pointy a nedopřeje čtenáři toliko lenivě absolvovat dráhu vnějšího děje příběhu. Originalita této filozofické složky moderních uměleckých utopií bývá málokdy samostatně hodnocena, a kdyby se sci-fi kluby celého světa dohodly na udílení nějaké Ceny Thomase Mora *právě za tuto duševní gymnastiku, jistě by Clarke nepřišel zkrátka. Například i u zmíněného* Setkání s Ramou *dominuje nad poněkud povrchním příběhem mimořádně bystrá psychologická tečka za celou knihou. Sluneční soustavou prolétne jakási cizí mikroplaneta, a aniž naváže s lidstvem kontakt, opět zmizí. A lidstvo? V Clarkově anticipaci nevychází z tohoto setkání omráčeno, zdeptáno ani obohaceno. Je uraženo! Jak bystrý a osvěžující postřeh o nás samých.*

Milovníci klasifikací našli Clarkovi místo ve skupině autorů orientujících se na (fiktivní) cizí civilizace. I když inventura motivů padesátky Clarkových knih by si k tomuto zatřídění nezbytně vnutila četné doplňující poznámky, vystihuje zařazení jeden z hlavních Clarkových autorských zájmů. Jsme jediní ve vesmíru? Víra nebo nevíra v osamocenost lidské civilizace v kosmu a jeho historii vede přímou cestou k samým základům světového názoru a pomáhá navíc i odhalovat neplodné anebo scestné

prvky elitářských filozofických koncepcí. A. C. Clarkovi se příčí samolibost dogmat o božském aktu stvoření člověka a jeho výlučnosti, a tak s tímto problémem nakládá, jako by patřil do otázek typu Mají ženy nesmrtelnou duši? Byl Bůh Angličan? *Vychází ve své odpovědi z jakéhosi generálního kalkulu, podle něhož jakákoli koncepce nekonečnosti vesmíru musí nutně zahrnovat i nekonečné množství variant v organizaci hmoty, a tedy vícečetnost složitých struktur dosáhnuvších schopnosti aktivně si uzpůsobovat veškeré dosažitelné okolí - což je nedokonalý opis za všem srozumitelný pojem inteligence. A vzájemné vztahy těchto inteligencí? Řečeno s Hamletem, zde je ten háček, neboť se příliš dobře známe a v těchto vesmírných snech předem tušíme i konflikty plynoucí z nedostatečně vyřešených anebo potlačených potřeb naší vlastní kultury ve srážce s potřebami civilizací jiných.*

Clarke řeší tyto předpokládané xenózy *samozřejmě literárními prostředky a formami, jak jinak, a spíše řešení pouze rozehrává - jednou s příklonem k poněkud mystické prainteligenci (jako ve* Vesmírné odyseji*), jindy civilně a racionálně, ale vždy bez primitivních alegorizací, bez prostoduchých substitucí uhlíku v živé hmotě křemíkem a jiných laciných kouzel. Základem jeho představ o možných formách alternativních projevů živé a myslící hmoty je fenomén vůle, především vůle poznávat. Hvězdní cizinci* chtějí *přijít, aby zaregistrovali další z nejvyšších představitelných vrcholů vývoje hmoty. Je to stejné chtění, které žene do nevyhnutelných rizik kosmonautiky skutečné Gagariny i fiktivní Bowmany a Xenopoliďany. Vůle je jednou z nejsrozumitelnějších charakteristik člověka, i když se naopak její podstata nejvzdorovitěji vzpírá analýzám. Namísto pilota Bowmana se na Zemi vrací - popřejme autorovi nezbytnou dávku licence - pouhý uzel této vůle a zachraňuje rozvaděné lidstvo na pokraji nukleární katastrofy.*

Clarke není idylik. Přízrak nejhloupějšího z myslitelných konců našeho lidského světa - jaderné apokalypsy - ho mučí jako každého čestného a poučeného vědce. Svým literárním přínosem se aktivně staví proti silám, jež by takový konec mohly přivodit. A třebaže je do značné míry determinován svým historickým zařazením, svým původem i prostředím, v němž žije, patří k těm autorům a vědcům, pro něž slova o mírové spolupráci, ba víc, o přátelství, nejsou jen floskule na uvítanou a na rozloučenou delega-

cím plnícím kulturní dohody mezistátních smluv. Jeho portréty postav socialistické části světa jsou veskrze sympatické, ať jde o hrdiny smyšlené (a v jeho podání i někdy tak kuriózní, jako je třeba finančník republiky Narodnyj Mars), nebo o zcela reálného světského delegáta na vídeňské konferenci o mírovém využití kosmu anebo o letmou, vřelou a jednoznačně pozitivní připomínku hrdinství prvého kosmonauta v dějinách lidstva. Že Clarke naproti tomu dovede i jadrně a prostředky sobě vlastními vyjádřit zásadní nesouhlas s ideologiemi, jež jsou mu cizí, ukazují útočné protináboženské pasáže z Rajských fontán*, cílené bez ohledu na církevní příslušnost religiózních pozůstatků v myšlení člověka. Postihuje naleptávající ironií stejně tak buddhismus jako jeho křesťanské antagonisty a polemika* Xenostellaru *s Tomášem Akvinským - byť pochopitelně nemůže být v argumentaci původní - se čtenáři vtiskne do paměti brilantním smečem, jímž Clarke odpaluje scholastickou veteš do zaslouženého zapomenutí.*

A nejsou to jen abstraktní spory s překonanými idejemi. Tak jak se zřetelně jeví v rysech protagonistů Clarkových příběhů projevy úcty k přátelům z pětašedesátileté životní pouti, tak měli nepochybně živé předlohy i Bickerstaffové a Goldbergové, s nimiž si Clarke se zachováním potřebné míry vkusu a k pobavení čtenářově zřejmě vyřizuje na literární půdě neliterární účty. Právě tyto postavy poskytují cenné pohledy do zákulisí vědy, její popularizace, do zákulisí obchodu s ní i do pozadí zásadních a zavilých revolt proti vědeckému myšlení.

Prognózy společenského vývoje jsou tím obtížnější, čím více autor usiluje o jejich adresnost a konkretizaci. Kritičtí politologové jistě zapochybují například o reálnosti Clarkovy představy o formě budoucího usmíření arabského světa s izraelským státem, to jest s jeho nezměněnou podobou; ovšem i tato spekulace - a to je pro Clarka charakteristické - je opřena o historický optimismus, a Clarkovo vysoké hodnocení arabské kultury je víc než doloženo kratičkou, ale pregnantní úvahou o arabské variantě moderních dějin, vybudované na předpokladu prohry Karla Martella v bitvě u Tours roku 732 n. l.

Clarke je tvor stěhovavý - byť dnes již usedlý, jak vyplývá ze jeho zpovědi a vyznání k náklonnosti k cejlonským břehům - a poznal dost mimoevropských kultur, aby se dokázal zbavit zátěže britocentrismu.

Hbitá čeština kdysi v obraně proti germanizačním snahám nalezla pro jazyk aspirující na nadřazené postavení půvabnou substativizovanou přezdívku „samospasitelná“. Clarke nepodléhá iluzi o samospasitelnosti angličtiny. V mezích daných žánrem - a samozřejmě s ohledem na nezbytnou srozumitelnost originálu - se vymaňuje z představy, která je vlastní značné části angloamerické science-fiction, že totiž budoucnost bude jaksi samozřejmě anglofonní. Angličtina není v Clarkem vytvářeném budoucím světě samojediná, ani univerzálně závazná, tak jak to ostatně odpovídá populačnímu vývoji světa i zkušenostem posledního desetiletí, kdy jednou z nejpodstatnějších složek přípravy všech kosmonautů komplexu Sojuz-Apollo byla intenzívní jazyková výuka - a to stejně tak ruštiny jako angličtiny. Je to další důkaz o Clarkově realismu a o poctivosti jeho přístupu k dosavadnímu i dalšímu předpokládanému historickému vývoji moderní společnosti - jež se bude zcela jistě a nevyhnutelně vyznačovat vzájemnou tolerancí svých větších i menších složek, jež však přesto zřejmě nesklouzne do kosmopolitní amorfnosti.

Zajímavý pohled do autorova myšlenkového soukromí poskytly Ztracené světy 2001 *(The Lost Worlds of 2001, vyd. 1972). Hrst nepoužitých, ale přesto detailně propracovaných epizod - zčásti fabulačních variant, zčásti nepřijatých dějových odboček - je v této knize spojována věcnými, až protokolárními popisy spolupráce se Stanleyem Kubrickem. Čtenář, předpokládá se, že přiměřeně zainteresovaný a seznámený s filmovou i literární verzí* Vesmírné odysey, *má jednak možnost posoudit vývoj myšlenky od prapůvodní krátké povídky* Hlídka *(The Sentinel) z roku 1951 až k výsledné formě - a dle za ni. Alternativy děje se čtou jako scénář* Kinoautomatu, *ještě osobitější zážitky však poskytuje záznamem oživená polarita Clarke - Kubrick. Ze tří Kubrickových nejznámějších filmů jen* Vesmírnou odyseu *můžeme s dobrým svědomím zařadit mezi kladné hodnoty. Byl to vliv a podíl A. C. Clarka, jenž vtiskl jejich společnému dílu rysy optimismu a humanismu, které je tolik odlišují od filmů* Dr Strangelove *i* Clockwork Orange*?* Ztracené světy 2001 *sice výslovnou a vyčerpávající odpověď nedávají, ale dovolují přesto rozpoznat, že nositelem společenské odpovědnosti byl v této dvojici především vědecky erudovaný literární autor.*

Někdy bývají tvůrci science-fiction hodnoceni shodou svých prognóz s realizovanou podobou jejich snů. Ani ti autoři, kteří volí budoucnost nejbližší a mají přitom v předpovědích mimořádné štěstí, nemohou být ovšem zaměňováni za futurology nebo dokonce projektanty techniky nejbližší éry nebo nejbližších let. Vernův Nautilus *musel být při novějších překladech i nově propočítán (nevíme, s jakou pietou se k původním dimenzím této ponorky chovají při reedicích Francouzi), jinak by byl předurčen pro jednu jedinou plavbu, a to směrem ke dnu. Pro tvorbu autorů, kteří zacházejí s realitou a pravděpodobností ještě volněji, měl český žurnalista František Gel, vynikající překladatel, teskné epiteton:* science-fiction without science, *neboli volně přeloženo: přírodovědecké fikce nepřirozené a nevědecké. I. F. Clarke, jmenovec A. C. Clarka, o rok mladší futurolog, byl u nás před nedávnou dobou připomenut pro své zjištění, že i zcela vědecké předpovědi se v minulých dvou stech letech zpravidla mýlily, což údajně nepřekvapuje, s ohledem na nezvládnutelné množství proměnných. Ovšem právě s tímto ohledem můžeme proto se zadostiučiněním ocenit prognózy Vernovy i Wellsovy, zrnka reálnosti najdeme stejně tak u Čapkova* Krakatitu *jako u Vercorsových* Nepřirozených zvířat. *Nemluvě ani o tak mysteriózních náhodách, jakou byla poměrně přesná predikce existence i parametrů obou Marsových satelitů, jež se podařila Jonathanu Swiftovi v pohádkové a zcela mimovědecké fikci o Gulliverovi, sto padesát let před jejich skutečným objevením Asaphem Hallem.*

Jak asi obstojí A. C. Clarke v úloze prognostika?

Bude zcela určitě ušetřen pochybného uspokojení těch autorů, kteří - postupujeme-li proti směru času - prorokovali laserová děla, samonavádějící mezikontinentální střely, válku vedenou štěpnými zbraněmi, válku vedenu ze vzduchu, suchozemské obrněnce, útočné ponorné lodi. Clarke totiž neuvažuje v kategoriích střetu člověka s člověkem, ale jeho střetu s kosmem. Realizovaná budoucnost je samozřejmě vždy jiná než její aprioní vize. Ale důvěra v rozum, v rozumnost lidského počínání, v dorozumění z ní odvozené, nemůže jako dominanta Clarkových odpovědně promyšlených fikcí být historickým vývojem překonána. Možná jen, že skutečnost bude o něco málo prozaičtější.

Před necelými třemi desítkami let bylo třeba na záložce prvého českého vydání Lemových Astronautů *vysvětlovat, co je to astronaut, tehdy ještě zdánlivě daleké futurum. Futurum, čas budoucí. Latinská gramatika pracuje i s pojmem futurum exactum. Pro vztah předpovědí a budoucí reality se ovšem takové dokonalé a přesné futurum příliš nehodí, je poněkud těsné.*

Provokující i povzbuzující obrazy perspektiv vývoje našeho světa, k nimž můžeme právem počítat díla A. C. Clarka, by spíše vyžadovaly nějaký termín napovídající, že autorův pohled zahrnuje víc než pouhé futurum.

Plusquamfuturum?

A ještě jedna poslední poznámka.

Xenostellar, Xenopolis, Xenopoliďané *a* Xenopolidon *si vyžadují překladatelské vysvětlení. Clarke pracuje se složeninami slov z rodného jazyka,* Starglider, Starholm, Starholmer. Holm *přitom sahá svým původem až do staré norštiny, znamená zaplavovaný písčitý ostrůvek v řece a zní čtenářům originálu jistě přinejmenším stejně archaicky a vzdáleně, jako nám české pojmenování těchto písčin: jespy. Clarke za toto slovo obřadně děkuje velšskému básníku Llewellynovi ap Cymru, a lze se jen domnívat, že jde o narážku na Aluna Llewellyna, autora knihy* The Strange Invaders *(Vpád cizinců). Ovšem rodina těchto Clarkových slovních novotvarů má i své vzájemné vztahy, je nutno tato jména skloňovat, odvozovat z nich, a čeština umí být vzdorovitá. Nabízející se Hvězdolety, Astroplavci, Hvězdoglizéry, Hvězdotroně (*glider *je větroň) by posouvaly text spíše ke grotesce. Je tedy především třeba omluvit se češtině - o níž Jan Neruda přesně formuloval poučku, že nezklamavá mluvčího, to jen mluvčí zklamává ji - za to, že nakonec byl východiskem únik k řeckému základu* xeno- *to jest cizí. Je dále třeba se omluvit i A. C. Clarkovi za šok, který ho očekává, až v neznámé řeči překladu objeví internacionálně srozumitelná, leč zcela nepovědomá vlastní jména. A konečně zbývá doufat, že* Xenostellar *splní kromě mezihvězdného poslání svou funkci i jazykově.*

VLADIMÍR SVOBODA

OBSAH

2001: Vesmírná odysea	5
Rajské fontány	187
Clarkovy cesty do budoucnosti (Vladimír Svoboda)	431

KLUB
ČTENÁŘŮ
SVAZEK 487

ARTHUR C.
CLARKE

2001:
VESMÍRNÁ ODYSEA /
RAJSKÉ FONTÁNY

Z anglických originálů 2001: A Space Odyssey (Signet Books,
The New American Library, Inc., New York 1968)
a The Fountains of Paradise (Victor Gollancz, Ltd.,
London 1979) přeložil a doslov napsal Vladimír Svoboda.
Obálku, vazbu a grafickou úpravu navrhl
Vladimír Nárožník.
Vydal Odeon, nakladatelství krásné literatury a umění, n. p.,
jako svou 4054. publikaci v redakci krásné literatury.
Praha 1982.
Odpovědný redaktor Jiří Josek.
Ze sazby monofoto vytiskl ofsetem
Tisk, knižní výroba, n. p., závod 3, Český Těšín.
25,28 autorských archů, 25,78 vydavatelských archů.
Vydání v Odeonu první.
605 22 856. Náklad 90 000 výtisků.
13/34. 01-042-82.
Cena váz. 31 Kčs.

2001: VESMÍRNÁ ODYSEA / RAJSKÉ FONTÁNY

Clarke

ODEON

Arthur C.

Clarke

2001:
VESMÍRNÁ ODYSEA /
/ RAJSKÉ FONTÁNY

KLUB
ČTENÁŘŮ